

KRIMINĀLPROCESĀ IESAISTĪTO
TIESU TULKU KAPACITĀTES CELSANA
UN TO AKTIVITĀŠU NODROŠINĀŠANA

PROJEKTU FINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

Tieslietu ministrija

T. A. TIESU
ADMINISTRĀCIJA

Pētījums „Tiesu tulku/tulkotāju reģistri un darba organizācija Eiropas Savienībā”

2014. gada 22. oktobris

Saturs

Dokumentā lietotie termini, saīsinājumi un skaidrojumi	6
Kopsavilkums	9
1. Ievads	12
1.1. Pētījuma mērķis un ietvars	12
1.2. Metodoloģija	13
1.3. Pieņēmumi	14
1.4. Ierobežojumi	15
2. Latvijas pieredzes un prakses analīze	17
2.1. Esošās un vēsturiskās situācijas analīze normatīvo aktu un tiesu prakses aspektā	17
2.1.1 Latvijas Republikas un starptautiskie tiesību akti	17
2.1.2 Vēsturiskās attīstības aspekti	18
2.1.3 Cilvēktiesību aspekts saistībā ar tulkojuma nodrošināšanu, tā pieejamība tiesību uz taisnīgu tiesu ietvaros	21
2.2. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	22
2.2.1 Mutvārdu tulkojuma nodrošināšana	22
2.2.2 Rakstveida tulkojuma nodrošināšana	24
2.2.3 Procesuālās darbības, kurās tulku/ tulkotāju piesaistīšana nav noteikta	26
2.3. Tulkošanas darba organizācija	26
2.3.1 Ar tulkošanas darba organizāciju saistītais normatīvais regulējums	26
2.3.2 Tulku/ tulkotāju piesaistes formas un to raksturojums	28
2.3.3 Tulku/ tulkotāju piesaistes kārtība	33
2.3.4 Tulkošanas gadījumu raksturojums	35
2.4. Tulku/ tulkotāju atbildība, procesuālā aizsardzība un tulkojumu kvalitāte	40
2.5. Tulkošanas izmaksas	46
2.6. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija	54
2.6.1 Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības	54
2.6.2 Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas izvērtēšana, tulku/ tulkotāju novērtēšana	63
2.6.3 Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana	65
2.7. Zvērinātu tulku institūts, profesionālās apvienības	66
2.7.1 Tulku un tulkotāju biedrība, normatīvais regulējums	66
2.7.2 Tulka kvalifikācijas sertifikācijas sistēma un pašregulēšanās	67
3. Vispārīgā analīze par visām ES dalībvalstīm	69
3.1. Tiesu tulku un tulkotāju reģistri ES dalībvalstīs	69
3.2. Tiesu tulku un tulkotāju apvienības ES dalībvalstīs	69
3.3. Zvērināta vai sertificēta tulka un tulkotāja statusa iegūšana ES dalībvalstīs	71
4. Igaunijas pieredzes un prakses analīze	71
4.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	71
4.2. Tulkošanas darba organizācija	73
4.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	75
4.4. Tulkošanas izmaksas	76
4.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	76
5. Slovērijas pieredzes un prakses analīze	77
5.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	77
5.2. Tulkošanas darba organizācija	78
5.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	79

5.4.	Tulkošanas izmaksas	79
5.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	80
6.	Čehijas pieredzes un prakses analīze	81
6.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	81
6.2.	Tulkošanas darba organizācija	82
6.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	83
6.4.	Tulkošanas izmaksas	84
6.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	85
7.	Somijas pieredzes un prakses analīze	86
7.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	86
7.2.	Tulkošanas darba organizācija	86
7.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	87
7.4.	Tulkošanas izmaksas	88
7.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	89
8.	Zviedrijas pieredzes un prakses analīze	89
8.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	89
8.2.	Tulkošanas darba organizācija	90
8.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	91
8.4.	Tulkošanas izmaksas	92
8.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	93
9.	Austrijas pieredzes un prakses analīze	95
9.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	95
9.2.	Tulkošanas darba organizācija	96
9.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	97
9.4.	Tulkošanas izmaksas	97
9.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	99
10.	Vācija pieredzes un prakses analīze	100
10.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	100
10.2.	Tulkošanas darba organizācija	101
10.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	101
10.4.	Tulkošanas izmaksas	102
10.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	103
11.	Nīderlandes pieredzes un prakses analīze	103
11.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	103
11.2.	Tulkošanas darba organizācija	104
11.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	105
11.4.	Tulkošanas izmaksas	106
11.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	107
12.	Rumānijas pieredzes un prakses analīze	108
12.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	108
12.2.	Tulkošanas darba organizācija	108
12.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	109
12.4.	Tulkošanas izmaksas	110
12.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	110
13.	Lietuvas pieredzes un prakses analīze	111
13.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	111
13.2.	Tulkošanas darba organizācija	112
13.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	113
13.4.	Tulkošanas izmaksas	113
13.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	114
14.	Īrijas pieredzes un prakses analīze	115

14.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	115
14.2.	Tulkošanas darba organizācija.....	116
14.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	116
14.4.	Tulkošanas izmaksas	117
14.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	117
15.	Itālijas pieredzes un prakses analīze.....	121
15.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	121
15.2.	Tulkošanas darba organizācija.....	122
15.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	124
15.4.	Tulkošanas izmaksas	124
15.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	125
16.	Lielbritānijas pieredzes un prakses analīze.....	128
16.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	128
16.2.	Tulkošanas darba organizācija.....	129
16.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	130
16.4.	Tulkošanas izmaksas	132
16.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	132
17.	Polijas pieredzes un prakses analīze	135
17.1.	Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu	135
17.2.	Tulkošanas darba organizācija.....	136
17.3.	Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte	137
17.4.	Tulkošanas izmaksas	137
17.5.	Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts	138
18.	Salīdzinošās analīzes secinājumi	142
19.	Ierosinājumi Latvijas sistēmas attīstībai.....	145
Pielikumi		149
1.	Pielikums: Veiktās intervijas Latvijā	149
2.	Pielikums: Veiktās intervijas ārvalstīs	150
3.	Pielikums: Tulkošanas apjoms.....	151
4.	Pielikums: Vispārīgā analīze par visām ES dalībvalstīm	158
5.	Pielikums: Salīdzinošās analīzes tabulas	169

Dokumentā lietotie termini, saīsinājumi un skaidrojumi

Šajā dokumentā izmantoti šādi termini un saīsinājumi.

Tabula Nr. 1 Terminu un saīsinājumu skaidrojums

Termini un saīsinājumi	Skaidrojumi
ALS/ CAPITA	Uzņēmums „ <i>Applied Language Solutions/ Capita</i> ”
Amatu katalogs	MK 2010. gada 8. decembra noteikumiem Nr. 1075 “Valsts un pašvaldību institūciju amata katalogs”
AssITIG	Itālijas Juridisko tulku un tulkotāju asociācija (no itāļu val. <i>Associazione Italiana Traduttori e Interpreti Giudiziari</i>)
Austrijas KPL	Austrijas Kriminālprocesa likums (no vācu val. <i>Gesamte Rechtsvorschrift für Strafprozeßordnung</i>)
Austrijas TM	Austrijas Tieslietu ministrija
CACDP	Padomes Komunikācijas palielināšanai ar Kurliem Cilvēkiem (<i>The Council for the Advancement of Communication with Deaf People - CACDP</i>)
Cilvēktiesību konvencija	Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
Čehijas KPL	Čehijas Kriminālprocesa likums (no čehu val. <i>Trestní řád</i>)
Direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
ECTK	Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
ES harta	Eiropas Savienības pamattiesību harta
EULITA	Eiropas juridisko tulku un tulkotāju asociācija (no angļu valodas - <i>European Legal Interpreters and Translators Association</i>)
IeVP	Ieslodzījuma vietu pārvalde
Igaunijas KPL	Igaunijas Kriminālprocesa likums „Kriminaalmenetluse seadustik”
Itālijas KL	Itālijas krimināllikums (no itāļu val. <i>Codice Penale</i>)
Itālijas KPL	Itālijas kriminālprocesa likums (no itāļu val. <i>Codice di procedure penale</i>)
ITIA	Īru Tulku un tulkotāju asociācijas (no angļu val. <i>Irish Translators and Interpreters Association</i>)
KIL	Somijas Kriminālās izmeklēšanas likums „ <i>Esitutkintalaki</i> ”
KL	Krimināllikums
KPL	Kriminālprocesa likums
Lielbritānijas KPL	Kriminālprocesa noteikumi 2014 (no angļu val. <i>The Criminal Procedure Rules 2014</i>)
Lietuvas KPL	Lietuvas Kriminālprocesa kodekss (no lietuviešu val. <i>Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Proceso Kodeksas</i>)
LKVA	Lietuvā tulku/ tulkotāju asociācija (no lietuviešu val. <i>Lietuvos konferencijų vertėjų asociacija</i>)
LR Augstākā tiesa	Latvijas Republikas Augstākā tiesa

Termini un saīsinājumi	Skaidrojumi
LSP	Valodu Pakalpojumu Profesionāļu (no angļu val. <i>Language Service Professionals</i>)
LTMC	Latvijas Tiesnešu mācību centrs
LTTB	Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība
MK	Ministru kabinets
MK 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342	MK 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342 "Kārtība, kādā personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tikšanās laikā ar aizstāvi tiek nodrošināta tulka palīdzība"
MK 2013.gada 29.janvāra noteikumi Nr. 66	MK 2013.gada 29.janvāra noteikumi Nr. 66 „Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku darba samaksu un tās noteikšanas kārtību”
Nacionālais līgums	Nacionālais līgums par tulku, tulkotāju un profesionālu valodu pakalpojumu sniedzēju izmantošanu izmeklēšanas un kriminālprocesa darbībās (no angļu val. <i>National Agreement on Arrangements for the use of Interpreters, Translators and Language Service Professionals in Investigations and Proceedings within the Criminal Justice System, as revised 2007</i>)
NEVIS	Novērtēšanas elektroniskās veidlapas informācijas sistēma
Nīderlandes KPL	Nīderlandes Kriminālprocesa likums (<i>Wetboek van Strafvordering</i>)
NRPSI	Publisko Pakalpojumu Tulkotāju Nacionālā Reģistrā (<i>The National Register of Public Service Interpreters - NRPSI</i>)
Pētījums	Pētījums „Tiesu tulku/tulkotāju reģistri un darba organizācija Eiropas Savienībā”
Policijas likums	Lielbritānijas Policijas un kriminālo pierādījumu likums (no angļu val. <i>The Police and Criminal Evidence Act 1984, Code C</i>)
Polijas KPL	Polijas Kriminālprocesa likums
Prokuratūra	Latvijas Republikas Prokuratūra
PT TEPIS	Polijas Zvērinātu un specializētu tulku sabiedrība (no poļu val. <i>Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych</i>)
Rumānijas KPL	Rumānijas Kriminālprocesa likums (<i>Codul de procedură penală</i>)
Slovākijas KPL	Slovākijas kriminālprocesa likums „ <i>Predpis č. 301/2005 Trestný poriadok</i> ”
Slovākijas tulku sertifikācijas likums	Likums par ekspertiem, tulkiem un tulkotājiem (no slovāku val. <i>Predpis č. 382/2004 Zákon o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch</i>)
Somijas KPL	Somijas Kriminālprocesa likums „ <i>Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa</i> ”
TA	Tiesu administrācija
TKA	Vācijas Federatīvās Republikas Tiesu sistēmas akts (no vācu val. <i>Bundesverfassungsgerichts-Gesetz</i>)
TM	Latvijas Republikas Tieslietu ministrija
TS	Tehniskā specifikācija
Tulkotājs	Persona, kas veic rakstisku tulkojumu
Tulks	Persona, kas veic mutisku tulkojumu
Vācijas KPL	Vācijas kriminālprocesa likums (no vācu val. <i>Strafprozeßordnung</i>)
VP	Latvijas Republikas Valsts policija
Zviedrijas KPL	Zviedrijas karalistes Kriminālprocesa likums (<i>Rättegångsbalk SFS 1942:740</i>)
Zviedrijas tulku sertifikācijas likums	Zviedrijas karalistes Likums par zvērinātu tulku un tulkotāju sertifikāciju Nr. 1985:613 (<i>Förordning (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare</i>)

Termini un saīsinājumi	Skaidrojumi
Cilvēktiesību konvencija	Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
Direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
ES harta	Eiropas Savienības pamattiesību harta
IeVP	Ieslodzījuma vietu pārvalde
KL	Krimināllikums
KPL	Kriminālprocesa likums
LR Augstākā tiesa	Latvijas Republikas Augstākā tiesa
LTMC	Latvijas Tiesnešu mācību centrs
LTTB	Latvijas Tulku un tulkotāju biedrība
MK	Ministru kabinets
MK 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342	MK 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342 "Kārtība, kādā personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tikšanās laikā ar aizstāvi tiek nodrošināta tulka palīdzība"
MK 2013.gada 29.janvāra noteikumi	MK 2013.gada 29.janvāra noteikumi Nr. 66 „Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku darba samaksu un tās noteikšanas kārtību”
Amatu katalogs	MK 2010. gada 8. decembra noteikumiem Nr. 1075 "Valsts un pašvaldību institūciju amata katalogs"
NEVIS	Novērtēšanas elektroniskās veidlapas informācijas sistēma
TA	Tiesu administrācija
TM	Latvijas Republikas Tieslietu ministrija
TS	Nolikuma Tehniskā specifikācija
Tulkotājs	Persona, kas veic rakstisku tulkojumu
Tulks	Persona, kas veic mutisku tulkojumu
Pētījums	Pētījums „Tiesu tulku/tulkotāju reģistri un darba organizācija Eiropas Savienībā”
Prokuratūra	Latvijas Republikas Prokuratūra
VP	Latvijas Republikas Valsts policija

Kopsavilkums

Šis ziņojums sagatavots Eiropas Komisijas īpašās programmas „Krimināltiesības” projekta „Kriminālprocesā iesaistīto tiesu tulku kapacitātes celšana un to aktivitāšu nodrošināšana” Nr. JUST/2011/JPEN/AG/2964 finansētā pētījuma „Tiesu tulku/tulkotāju reģistri un darba organizācija Eiropas Savienībā” ietvaros (turpmāk – Pētījums).

Pētījuma mērķis ir apkopot Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstu pieredzi par kriminālprocesa ietvaros strādājošo tulku/ tulkotāju darba organizāciju, tulka/ tulkotāja profesijas reglamentāciju, tulku/tulkotāju reģistru izmantošanu, tostarp, par citās ES dalībvalstīs veiktajām un plānotajām darbībām tulkošanas kvalitātes uzlabošanā 2010. gada 20. oktobrī pieņemtās Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (turpmāk – Direktīvas) prasību ieviešanai.

Pētījuma un šī ziņojuma sagatavošanas ietvaros veiktas šādas galvenās aktivitātes:

- ▶ Latvijas un ES dalībvalstu normatīvo aktu un tiesu prakses analīze.
- ▶ Kriminālprocesa ietvaros darbojošos institūciju iekšējo normatīvo aktu un citas saistītās dokumentācijas analīze.
- ▶ Publiski pieejamās informācijas analīze par visām ES dalībvalstīm un padziļinātā izpētē iekļautajām ES dalībvalstīm.
- ▶ Latvijas un ES dalībvalstu kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto institūciju sniegtās informācijas un datu kvantitatīvā un kvalitatīvā analīze.
- ▶ Padziļinātās klātienē intervijas ar kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto institūciju pārstāvjiem Latvijā un deviņās ES dalībvalstīs.
- ▶ Fokusgrupu diskusijas un domnīcas, iesaistot ekspertus no kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajām iestādēm.
- ▶ Pētījuma rezultātu prezentācija apspriešana Pētījuma konferencē, iesaistot ekspertus no kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajām iestādēm, praktiķus un ekspertus.
- ▶ Ierosinājumu izstrāde izmaiņām Latvijas sistēmā.

Pētījuma ietvaros veiktās aktivitātes un izpēte Latvijā un ES dalībvalstīs veikta, analizējot šādus ar kriminālprocesa ietvaros strādājošo tulku/ tulkotāju darbību saistītus aspektus:

- ▶ personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu;
- ▶ tulkošanas darba organizācija;
- ▶ tulku/tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte;
- ▶ tulku/tulkotāju profesionālā kvalifikācija;
- ▶ zvērinātu tulku institūts, profesionālās apvienības.

Pētījuma ietvaros izstrādāto ierosinājumu kopsavilkums sniegts turpinājumā.

1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu.

Pētījuma gaitā secināts, ka normatīvais regulējums atbilst Direktīvas prasībām un ir piemērots Latvijas situācijai, tā grozījumi nav nepieciešami. Tomēr būtu ieteicams izstrādāt **vadlīnijas**, kas paredzētu kārtību, kādā procesa virzītājam noteikt vai pārliecināties, vai persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiešām nepārvalda latviešu valodu un tai ir tiesības uz tulka palīdzību. Vadlīnijas sevī var ietvert tādas aspektus kā personas izglītība, ikdienas saziņā lietoto valodu konstatēšana u.tml. Piemēram, pierādījums par to, ka persona ir ieguvusi vispārējo vidējo izglītību skolā, kurā mācību valoda ir latviešu valoda, varētu tikt uzskatīts par pietiekamu, lai pieņemtu lēmumu par atteikumu personai nodrošināt tulka palīdzību. Tāpat vadlīnijās var paredzēt kārtību, kādi dokumenti, pēc procesa virzītāja ieskata, varētu tikt tulkoti rakstveidā un kādi tikai mutvārdos, nosakot, ka izlemjot par to dokumentu tulkošanu,

kuriem KPL nepieprasa obligātu rakstveida tulkojumu, priekšroka pēc iespējas būtu dodama mutiskajiem tulkojumiem.

2. Tulkošanas darba organizācija.

Izvērtējot padziļināti pētīto ārvalstu pieredzi un diskusiju rezultātus, par vienu no kriminālprocesā iesaistīto tulku/ tulkotāju darba organizācijas un darba kvalitātes uzlabošanas risinājumiem ir izvirzāma tulku/ tulkotāju sertifikācijas sistēmas ieviešana Latvijā. Sertifikācijas sistēmas ieviešanas gadījumā tā ir ieviešama valsts mērogā, nosakot vienotas prasības sertificēta tulka/ tulkotāja statusa iegūšanai. Pētījuma izstrādes ietvaros identificētas tādas būtiskas sertifikācijas prasību grupas kā izglītības līmenis, profesionālā pieredze un eksaminācijas prasības, kas ietver citu būtisku kriminālprocesā iesaistīto tulku/ tulkotāju prasmju un zināšanu pārbaudi. Tomēr, ņemot vērā sagaidāmās izmaksas eksaminācijas procesa realizācijas izveidei un nodrošināšanai, ir atsevišķi jāvērtē eksaminācijas prasību līmeņa un izmaksu savstarpējā samērība.

Tāpat kā nepieciešama izmaiņa ir vienota definēta kriminālprocesā iesaistāmo tulku/ tulkotāju reģistra izveide valsts mērogā, tajā paredzot iekļaut tulkus/ tulkotājus, kuru prasmju līmenis ir atbilstošs un pietiekams tulkošanas nodrošināšanas kriminālprocesa ietvaros. Reģistrā var tikt iekļauti sertificēti tulki/ tulkotāji, kuri izgājuši sertifikācijas posmu sertifikācijas sistēmas izveides gadījumā un/ vai citi tulki/ tulkotāji ar atbilstošu prasmju līmeni. Šīs alternatīvas ir vērtējamas kontekstā ar esošo situāciju, t.i. šobrīd kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās institūcijās strādājošo štata tulku/ tulkotāju iekļaušanu jaunizveidojamā sistēmā. Tāpat kā alternatīva var tikt izskatīts pārejas periods, nodrošinot esošo tulku/ tulkotāju iekļaušanu reģistrā, paralēli ieviešot vienotu tulku/ tulkotāju sertifikācijas sistēmu. Lai paaugstinātu reģistra lietderību un efektivitāti ir jānodrošina reģistrā iekļauto tulku/ tulkotāju noslodzes un reģionālās pieejamības uzskaitē, tādejādi atvieglojot un vienkāršojot tulku/ tulkotāju piesaisti un procesa norises plānošanu.

Ieviešot kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto tulku/ tulkotāju sertifikācijas sistēmu un/ vai tulku/ tulkotāju reģistru, ir jāizvērtē arī alternatīvas tulku/ tulkotāju piesaistes formas. ņemot vērā Pētījuma ietvaros izdarītos secinājumus, štata tulku/ tulkotāju izmantošana var būt pamatota arī viena vai abu iepriekš minēto risinājumu ieviešanas gadījumā, ņemot vērā krievu valodas lietošanas īpatsvaru kriminālprocesos un darba nepārtrauktības nodrošināšanas nepieciešamību. Tāpat tulku/ tulkotāju reģistra izveides gadījumā tulku/ tulkotāju piesaiste var tikt nodrošināta kā nepastarpināti (iestādei tieši sazinoties ar tulku/ tulkotāju), tā arī izmantojot ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojumus saziņas un citu administratīvo jautājumu risināšanai. Lai nodrošinātu efektīvākā risinājuma piemērošanu, ir jāsalīdzina ārpakalpojuma sniedzēju atlīdzība ar iestādes administratīvajām izmaksām atbilstošu tulku/ tulkotāju piesaistes organizācijai nepieciešamajām izmaksām. Tāpat efektīvākā risinājuma noteikšanai ir jānovērtē tādi aspekti kā tulku/ tulkotāju atbildības nodrošināšana, tulku/ tulkotāju pieejamība (darbības nepārtrauktības nodrošināšanas kontekstā), valodu daudzveidības pieejamība, kā arī risinājuma ilgtspēja.

3. Tulku/tulkotāju atbildība, aizsardzība un tulkojumu kvalitāte.

Tulku/tulkotāju atbildība – nepieciešami grozījumi KPL, kas noteiktu tulku/tulkotāju pienākumu neizpaust izmeklēšanas darbības saturu un rezultātus, ja tulks/tulkotājs par to neizpaušanu ir īpaši brīdināts. Lai to panāktu, jāpapildina KPL 114.panta trešā daļa, paredzot procesa virzītāja pienākumu brīdināt tulku/tulkotāju ne tikai par atbildību par nepatiesu tulkošanu vai atteikšanos tulkot, bet arī par tulkojuma sniegšanas laikā iegūtās informācijas neizpaušanu. Sertifikācijas sistēmas izveides gadījumā jāparedz, ka par konfidencialitātes ievērošanu (tāpat kā par atbildību par nepatiesu tulkošanu vai atteikšanos tulkot) tulkus/tulkotājus jābrīdina jau pie sertifikāta izsniegšanas.

Tulku/tulkotāju aizsardzības nodrošināšanai ir nepieciešami papildinājumi pašreizējā sistēmā attiecībā uz personas datu aizsardzības un profesionālās aizsardzības jautājumiem. Pirmkārt, tulka/tulkotāja un tā personas datu aizsardzība – lai nodrošinātu tulka/tulkotāja neatkarību un personisko drošību, tulku/tulkotāju sertifikācijas sistēmas un tulku reģistra ieviešanas gadījumā nepieciešams ievērot personas datu aizsardzības principus, nodrošinot, ka noteikti tulka/tulkotāja personas dati ir pieejami tikai procesa virzītājiem. Otrkārt, profesionālā aizsardzība – nepieciešams veikt grozījumus normatīvajā regulējumā, paredzot tulku/tulkotāju tiesības pārkāpumu gadījumos sniegt paskaidrojumus. Sertifikācijas sistēmas ieviešanas gadījumā šādu tiesību / pienākumu un kārtību varētu noteikt speciālajā Tulku likumā.

Ņemot vērā atšķirīgās rakstisko un mutisko tulkojumu kvalitātes kontroles iespējas, ir nošķirami arī mehānismi, ar kuru palīdzību pēc nepieciešamības var tikt nodrošināta tulkojumu atkārtota pārbaude kvalitātes kontroles nolūkos. Rakstisko tulkojumu gadījumos kvalitātes kontroles veikšanai ir pieejams pierādījums, t.i. dokuments vai cits lietas materiāls, kas ļauj pārbaudīt kā tulkojuma veikšanas faktu, tā tulkojuma kvalitāti. Mutisko tulkojumu gadījumos pierādījuma iegūšana pēc tulkojuma veikšanas var būt apgrūtināta, tādēļ mutisko tulkojumu kvalitātes pārbaudes vajadzībām ir ieteicama tulkošanas procesa dokumentēšana/ ierakstīšana, izmantojot audiovizuālos ierakstīšanas līdzekļus, kad tas iespējams.

Neskatoties uz iespējām veikt tulkojuma kvalitātes pārbaudi pēc tulkojuma izpildes, ir būtiski nodrošināt atbilstošas izglītības un pieredzes tulku/ tulkotāju piesaisti, tādējādi garantējot noteiktu tulkojuma kvalitātes līmeni jau pirms tulkošanas procesa uzsākšanas. Šādas garantijas nodrošināšanai var tikt izmantota tulku/ tulkotāju sertifikācijas un/ vai reģistrācijas sistēma, tās ietvaros nosakot izglītības un profesionālās pieredzes sliekšni, kas ļauj garantēt noteiktu un kriminālprocesa vajadzībām atbilstošu tulkojuma kvalitātes līmeni.

Nepieciešams noteikt minimālos tulkojumu kvalitātes standartus, kas sevī ietver ne tikai valodas zināšanas, bet arī disciplīnu, profesionālo ētiku un standartus. Kvalitātes standarti būtu nosakāmi speciālajā Tulku likumā, kas regulētu sertificētu tulku/tulkotāju darbību vai tie varētu tikt noteikti arī noteiktas institūcijas (sertificējošās institūcijas vai profesionālās asociācijas) pieņemtā ētikas kodeksā / labas prakses vadlīnijās. Pie tam kvalitātes standarti nosakāmi kā rakstiskiem, tā mutiskiem tulkojumiem.

Ieviešot sertificētu tulku/tulkotāju institūtu vai reģistru, nepieciešams noteikt sankcijas par nekvalitatīvu tulkojuma veikšanu. Sankcijas var izpausties kā terminēta vai neatgriezeniska izslēgšana no sertificētu tulku/tulkotāja reģistra vai sertificēta tulka/ tulkotāja statusa atņemšana. Sankcijas piemērojamas, ņemot vērā iestājušos seku smagumu un citus konkrētajā gadījumā svarīgus lietas apstākļus.

4. Tulkošanas izmaksas.

Sertificētu tulku/ tulkotāju institūta un/ vai reģistra izveides gadījumā ir jānodrošina vienlīdzīgu atlīdzības likmju piemērošana visiem kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajiem tulkiem/ tulkotājiem. Atlīdzības likmes atbilstoši padziļināti analizēto valstu pieredzei var tikt noteiktas ar normatīvo aktu, piemēram, Ministru kabineta noteikumiem, vai piemērotas tirgū pastāvošajām tulku/ tulkotāju atlīdzības likmes. Vienlīdzīgu likmju piemērošana jānodrošina visiem procesa virzītājiem gan par rakstveida, gan par mutvārdu tulkošanu. Vienlaikus ar vienotu atlīdzības likmju noteikšanu, ir nosakāmi arī vienādi standarti rakstveida tulkošanas apjoma noteikšanai, t.i. zīmju skaits un citi raksturlielumi vienā tulkojuma lapā.

Tāpat nosakāma kārtība, kādā tulki/tulkotāji iesniedz pakalpojuma sniegšanas rēķinu (pašnodarbinātu tulku/ tulkotāju vai ārpalpojuma sniedzēju izmantošanas gadījumā), procesa virzītāja tiesības izteikt iebildumus par to apmēru, kā arī pašu tulku/tulkotāju tiesības sniegt savus argumentus procesa virzītāja iebildumiem un pārsūdzēt lēmumu, ar kuru procesa virzītājs apmaksājamo rēķina apmēru samazinājis.

5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija / Zvērinātu tulku institūts, profesionālās apvienības.

Atbilstoši Pētījuma ietvaros izdarītajiem secinājumiem ir nepieciešama kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto tulku/ tulkotāju asociācijas/ profesionālās apvienības izveide, kuras uzdevumi ietvertu tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas veicināšanu, profesionālo interešu aizstāvību, ētikas un kvalitātes jautājumu, kā arī citu ar kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto tulku/ tulkotāju darbību saistīto jautājumu risināšanu. Kriminālprocesā iesaistīto tulku/ tulkotāju asociācija var tikt veidota kā atsevišķa organizācija, vai iekļauta esošās Latvijas Tulku un tulkotāju biedrības sastāvā kā atsevišķs tās atzars.

Līdzīgi kā citās padziļināti apskatītajās valstīs, tulku/tulkotāju sertificēšanas un reģistra esamības tiesiskais pamats varētu būt atsevišķs likums, kas šī pētījuma vajadzībām tiek saukts par „Sertificētu tulku un tulkotāju likumu” vai saīsināti par Tulku likumu.

1. Ievads

Pētījums veikts Valsts Valodas centra atklāta konkursa „Pētījuma „Tiesu tulku/tulkotāju reģistri un darba organizācija Eiropas Savienībā” veikšana” (iepirkuma identifikācijas Nr. VVC 2013/24 EK) rezultātā starp Valsts valodas centru un SIA „Ernst & Young Baltic” 2014. gada 22. aprīlī noslēgtā līguma Nr. VVC/2014/05 „Par pētījuma „Tiesu tulku/ tulkotāju reģistri un darba organizācija Eiropas Savienībā” veikšanu” ietvaros. Pētījums realizēts sadarbībā ar zvērinātu advokātu biroju „Kronbergs & Čukste”.

Pētījums tapis ar Eiropas Komisijas ģeogrāfijas programmas „Krimināltiesības” finansiālu atbalstu. Par pētījuma saturu atbild SIA „Ernst & Young Baltic”, un Eiropas Komisija neuzņemas atbildību par iekļauto informāciju.

Pētījums tapis Eiropas Komisijas ģeogrāfijas programmas „Krimināltiesības” projekta „Kriminālprocesā iesaistīto tiesu tulku kapacitātes celšana un to aktivitāšu nodrošināšana” ietvaros. Projekta ilgums: 24 mēneši (no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 31. martam). Projekta kopējais finansējums: 489 930,19 EUR. 80 % no projekta izmaksām finansē Eiropas Komisija un 20 % ir valsts budžeta līdzfinansējums.

1.1. Pētījuma mērķis un ietvars

Pētījuma mērķis ir apkopot ES dalībvalstu pieredzi par kriminālprocesa ietvaros strādājošo tulku/ tulkotāju darba organizāciju, tulka/ tulkotāja profesijas reglamentāciju, tulku/tulkotāju reģistru izmantošanu, tostarp, par citās ES dalībvalstīs plānotajām darbībām tulkošanas kvalitātes uzlabošanā Direktīvas prasību ieviešanai.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, Pētījuma ietvaros ir veiktas sešas savstarpēji saistītas aktivitātes:

1. Latvijas pieredzes un prakses apzināšana.
2. Ārvalstu pieredzes un prakses apzināšana.
3. Salīdzinošā analīze Latvijā un ES dalībvalstīs.
4. Secinājumi salīdzinošās analīzes ietvaros.
5. Secinājumu publiskā apspriešana.
6. Ierosinājumu izstrāde attiecībā uz izmaiņām Latvijas sistēmā (praktiska un leģislatīva rakstura).

Pētījuma ietvaros tika analizēti vismaz šādi ar kriminālprocesā iesaistīto tulku/ tulkotāju darbību saistīti aspekti:

1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu:
 - ▶ Mutvārdu tulkojuma nodrošināšanas normatīvie aspekti;
 - ▶ Rakstveida tulkojuma nodrošināšanas normatīvie aspekti;
 - ▶ Procesuālās darbības, kurās tulku/tulkotāju piesaistīšana nav noteikta.
2. Tulkošanas darba organizācija:
 - ▶ Tulku/ tulkotāju piesaistes formas un to raksturojums;
 - ▶ Tulku/ tulkotāju piesaistes kārtība;
 - ▶ Tulkošanas gadījumu raksturojums.
3. Tulku/tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte:
 - ▶ Tulku/tulkotāju atbildības un procesuālās aizsardzības apmērs;
 - ▶ Tulkojumu kvalitātes nodrošināšana.
4. Tulku/tulkotāju profesionālā kvalifikācija:
 - ▶ Tulku/tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības;

- ▶ Tulku/tulkotāju profesionālās kvalifikācijas izvērtēšana, tulku/tulkotāju novērtēšana.

5. Zvērinātu tulku institūts, profesionālās apvienības:

- ▶ Tulku un tulkotāju biedrība, normatīvais regulējums;
- ▶ Tulka/tulkotāja kvalifikācijas sertifikācijas sistēma un pašregulēšanās.

Pētījuma aktivitāšu rezultāti apkopoti trīs ziņojumos:

- ▶ 1. starpziņojums, kurā apkopoti Latvijas pieredzes un prakses analīzes rezultāti;
- ▶ 2. starpziņojums, kurā apkopoti ārvalstu pieredzes un prakses analīzes rezultāti, sniegta salīdzinošā analīze ES dalībvalstīs un izdarīti secinājumi salīdzinošās analīzes rezultātā;
- ▶ Gala ziņojums (turpmāk – Ziņojums), kurā apkopoti pirmo divu starpziņojumu rezultāti un, ņemot vērā secinājumu publiskās apspriešanas rezultātus, iekļauti ierosinājumi izmaiņām Latvijas situācijā.

1.2. Metodoloģija

Šis Ziņojums sagatavots un strukturēts saskaņā ar šādu pieeju:

- ▶ Latvijas un pieredzes prakses analīze, aprakstot un atbilstoši Ziņojuma sadaļās strukturējot šādus analīzes aspektus:
 - ▶ esošās un vēsturiskās situācijas analīze normatīvo aktu un tiesu prakses aspektā;
 - ▶ personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu;
 - ▶ tulkošanas darba organizācija;
 - ▶ tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte;
 - ▶ tulkošanas izmaksas;
 - ▶ tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija;
 - ▶ zvērinātu tulku institūts, profesionālās apvienības.
- ▶ ES dalībvalstu pieredzes un prakses analīze:
 - ▶ vispārīgā analīze par visām ES dalībvalstīm, aprakstot un atbilstoši Ziņojuma sadaļās strukturējot šādus analīzes aspektus:
 - ▶ tiesu tulku un tulkotāju reģistri ES dalībvalstīs;
 - ▶ tiesu tulku un tulkotāju apvienības ES dalībvalstīs;
 - ▶ zvērināta vai sertificēta tulka un tulkotāja statusa iegūšana ES dalībvalstīs.
 - ▶ detalizētā analīze par četrpadsmit ES dalībvalstīm, par katru valsti atsevišķi aprakstot un atbilstoši Ziņojuma sadaļās strukturējot šādus analīzes aspektus:
 - ▶ personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu;
 - ▶ tulkošanas darba organizācija;
 - ▶ tulku/tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte;
 - ▶ tulku/tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku institūts.
- ▶ Salīdzinošā analīze un secinājumi, Ziņojuma sadaļā apkopojot ārvalstu pieredzes analīzes rezultātus un izdarot secinājumus saskaņā ar analīzes rezultātiem.
- ▶ Ierosinājumi Latvijas sistēmas attīstībai, Ziņojuma sadaļā apkopojot atbilstoši analīzes un publiskās apspriešanas rezultātiem izstrādātos ieteikumus izmaiņām Latvijas situācijā.
- ▶ Pielikumi, kuros apkopoti detalizētās ES valstu analīzes rezultāti, salīdzinošā ES valstu analīze, kā arī informācija par Pētījuma ietvaros veiktajām intervijām un iestāžu sniegtā informācija pat tulkošanas apjomu.

Katrs no Pētījuma ietvaros apskatītajiem aspektiem analizēts visos kriminālprocesa posmos: pirmstiesas izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un iztiesāšanā. Pētījuma aspektu analīze veikta arī par gadījumiem, kad

jebkurā no iepriekš minētajiem kriminālprocesa posmiem, apsūdzētajam kā drošības līdzeklis tiek piemērots apcietinājums.

Kaut arī Pētījuma aspektu analīze tika veikta paralēli par visiem kriminālprocesa posmiem (tas ir, pirmstiesas izmeklēšanu, kriminālvajāšanu, iztiesāšanu), Pētījuma īstenošanas procesā iespēju robežās nodrošināta posmu paralēla un salīdzinoša analīze, novērtējot kopīgās un atšķirīgās iezīmes šo posmu realizācijā.

Latvijas un ES dalībvalstu pieredzes un prakses analīzes metodoloģijas apraksts un datu ieguves izklāsts sniegts turpinājumā.

1. Latvijas un ES dalībvalstu normatīvo aktu un tiesu prakses analīze:
 - ▶ Latvijas Republikas un ES normatīvo aktu, t.sk. normatīvo aktu projektu un to anotāciju analīze, kas attiecas uz tulka/ tulkotāja institūtu un tā darbību kriminālprocesā;
 - ▶ attiecināmo ES un citu starptautisko tiesību aktu analīze;
 - ▶ tiesu prakses analīze, izkristalizējot problemātiskos un dažādi interpretējamus jautājumus, kuri jau ir novērsti, izdarot attiecīgus grozījumus normatīvajos aktos, vai kurus vēl nepieciešams novērst.
2. Kriminālprocesa ietvaros darbojošos institūciju iekšējo normatīvo aktu un citas saistītās dokumentācijas analīze. Iekšējo normatīvo aktu un citas saistītās dokumentācijas analīzē tika iekļauta vismaz šāda dokumentācija: amatu apraksti, iekšējie rīkojumi, noteikumi, iestāžu noslēgtie līgumi ar tulkošanas ārpakalpojumu sniedzējiem u.c.
3. Publiski pieejamās informācijas analīze par visām ES dalībvalstīm un padziļinātā izpētē iekļautajām ES dalībvalstīm.
4. Latvijas un ES dalībvalstu kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto institūciju sniegtās informācijas un datu kvantitatīvā un kvalitatīvā analīze.
5. Padziļinātās klātienē intervijas ar kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto institūciju pārstāvjiem Latvijā un deviņās ES dalībvalstīs. Padziļinātās klātienē intervijas veiktas ES dalībvalstīs, kurās tika organizētas pieredzes apmaiņas vizītes (veikto interviju uzskaitījums un institūcijas sniegta Ziņojuma pielikumā). Vizītes realizētas šādās ES valstīs:
 - ▶ Igaunija;
 - ▶ Slovākija;
 - ▶ Čehija;
 - ▶ Somija;
 - ▶ Zviedrija;
 - ▶ Austrija;
 - ▶ Vācija;
 - ▶ Nīderlande;
 - ▶ Rumānija.
6. Fokusgrupu diskusijas un domnīcas, iesaistot ekspertus no kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajām iestādēm.
7. Pētījuma rezultātu prezentācija apspriešana Pētījuma konferencē, iesaistot ekspertus no kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajām iestādēm, praktiķus un ārvalstu ekspertus.
8. Ierosinājumu izstrāde izmaiņām Latvijas sistēmā.

1.3. Pieņēmumi

Ziņojums sagatavots, izmantojot šādus pieņēmumus:

- ▶ Visa Pētījuma ietvaros organizēto interviju laikā sniegtā informācija, kā arī institūciju sniegtie dati ir patiesi un pilnīgi.

- ▶ Vidējās mēneša ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas mēnesī aprēķinātas un salīdzinātas kriminālprocesā iesaistīto institūciju starpā, gada izmaksas izdalot ar periodu (mēnešu) skaitu un pieņemot, ka VP, Prokuratūrā, TA un leVP gada laikā nav notikušas būtiskas ārpakalpojumu tulkošanas izmaksu svārstības.

1.4. Ierobežojumi

Ziņojums sagatavots, ņemot vērā šādus ierobežojumus:

- ▶ Ziņojuma sagatavošanas laikā netika veikta trešo personu sniegtās informācijas pareizības pārbaude.
- ▶ Pētījuma ietvaros tika iegūti dati no dažādām kriminālprocesā iesaistītajām institūcijām, tādēļ Ziņojumā iekļautā informācija un dati par VP, Prokuratūru, TA un leVP var būt atspoguļota dažādos griezumos un detalizācijā un līdz ar to atsevišķos gadījumos šī informācija var nebūt tieši salīdzināma.
- ▶ Atsevišķos gadījumos, pamatojoties uz Informācijas atklātības likuma 10.panta ceturto daļu, informācija par noteiktām institūcijām (piemēram, informācija par līgumos noteikto ārpakalpojumu mutisko tulkojumu stundas likmēm un rakstveida tulkojumu cenām) Pētījuma ietvaros nav pieejama.
- ▶ Secinājumi par tulkošanas darba organizāciju u.c. aspektiem Latvijas tiesās izdarīti, pamatojoties uz TA un divu Latvijas tiesu (Rīgas apgabaltiesas un Latgales priekšpilsētas tiesas, kuras nodarbina 20% no visiem tiesās nodarbinātajiem tulkiem/ tulkotājiem) sniegto informāciju.
- ▶ Secinājumi par tulku/ tulkotāju kvalifikācijas pamatprasībām tika izdarīti, galvenokārt pamatojoties uz VP, Prokuratūras, TA un leVP sniegtajiem tulku/ tulkotāju amata aprakstiem, kuros iekļauta informācija ne tikai par tulku/ tulkotāju pienākumiem, bet arī nepieciešamo izglītības līmeni un citām kvalifikācijas prasībām¹.
- ▶ Ārpakalpojuma līgumu ietvaros veikto rakstisko un mutisko tulkojumu skaita apkopojums 2013. gadā dalījuma pa VP reģionālajām pārvaldēm veikts, ievērojot šādus ierobežojumus:
 - ▶ apkopojums veikts, neiekļaujot tulkojumus, kas veikti Galvenajā kriminālpolicijas pārvaldē;
 - ▶ informācija par ārpakalpojumu sniedzēju veiktajiem mutiskajiem tulkojumiem ir pieejama tikai par divām VP reģionu pārvaldēm (Rīgas reģiona pārvalde un Vidzemes reģiona pārvalde).
- ▶ Tā kā Pētījuma ietvaros nebija pieejami Prokuratūras un leVP ar tulkošanas ārpakalpojumu sniedzējiem noslēgtie līgumi, analīzes vajadzībām izmantoti tulkošanas ārpakalpojumu iepirkumu nolikumos iekļautie pakalpojuma līguma projekti.
- ▶ Ar tulkošanas gadījumu šī Pētījuma ietvaros tiek saprasts ārpakalpojuma sniedzējam nosūtīts vai štata tulkam/ tulkotājam nodots rakstiskas vai mutiskas tulkošanas pieprasījums, neatkarīgi no rakstiskā tulkojuma zīmju vai mutiskā tulkojuma stundu apjoma.
- ▶ Ziņojuma izstrādes ietvaros, nepilnīgu izejas datu dēļ, aprēķini par ārpakalpojuma tulkošanas izmaksām uz vienu tulkošanas gadījumu nav veikti VP un leVP. Tā kā tulkošanas gadījumu uzskaites principi un viena tulkojuma gadījuma apjoms (zīmju / stundu skaits) iestādēs var atšķirties, aprēķins par Prokuratūras un TA piesaistīto ārpakalpojumu sniedzēju tulkošanas izmaksām uz vienu tulkošanas gadījumu ir uzskatāms par aptuvenu un var nesniegt precīzu esošās situācijas raksturojumu.
- ▶ Pētījuma ietvaros nav analizētas tādu personu tiesības izmantot tulka palīdzību, kam ir dzirdes, runas vai redzes traucējumi, jo surdotulkojums ir uzskatāms par specifisku tulkošanas veidu.

¹ Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Satiksmes noziegumu izmeklēšanas biroja tulka, Rīgas reģiona pārvaldes Iekšējās izmeklēšanas biroja Izmeklēšanas kontroles daļas tulka, Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Centra iecirkņa Sekretariāta biroja tulka, Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa Sekretariāta grupas tulka, VP Kurzemes reģiona pārvalde Kriminālpolicijas birojs Tulku grupas tulka, Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja Krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļas tulkotāja, Prokuratūras struktūrvienības tulka, TA tiesas, leVP Daugavgrīvas cietuma Administratīvās daļas tulka amata aprakstiem)

- ▶ Atsevišķās valstīs, ņemot vērā normatīvā regulējuma specifiku un vēsturisko praksi, informācija par noteiktiem ar tulku/ tulkotāju darbības aspektiem nav pieejama vai netiek izpausta.
- ▶ Vizīšu ietvaros apmeklētajās valstīs intervijas ne vienmēr tika realizētas ar visu kriminālprocesā iesaistīto institūciju pārstāvjiem, tāpat atšķiras ar publiski pieejamās un iestāžu sniegtās informācijas apjoms, tādēļ Ziņojumā iekļautā informācija par ES dalībvalstīm atsevišķos gadījumos var tikt atspoguļot atšķirīgā detalizācijas pakāpē.

2. Latvijas pieredzes un prakses analīze

2.1. Esošās un vēsturiskās situācijas analīze normatīvo aktu un tiesu prakses aspektā

Atbilstoši demokrātiskas valsts pamatprincipiem, kas nostiprināti Latvijas Republikas Satversmē un likumā „Par tiesu varu”, Latvijas Republikā līdzās likumdevēja un izpildu varai neatkarīgi pastāv arī tiesu vara. Tiesu vara Latvijas Republikā pieder rajonu (pilsētu) tiesām, apgabaltiesām, Augstākajai tiesai un Satversmes tiesai, bet izņēmuma stāvokļa vai kara laikā – karatiesām (kuru normatīvais regulējums un darbība šajā ziņojumā netiek analizēta).

Tiesas Latvijā ir sadalītas trīs līmeņu instancēs. Pirmajā līmenī atrodas 35 rajonu (pilsētu) tiesas, otrajā - sešas apgabaltiesas, savukārt trešajā līmenī – Latvijas Republikas Augstākā tiesa (turpmāk – LR Augstākā tiesa). Minētās tiesas izskata civillietas, krimināllietas un administratīvās lietas.

Atbilstoši likuma „Par tiesu varu” 3.panta otrai daļai, katrai personai ir garantētas tiesības, lai uz pilnīgas līdztiesības pamata, atklāti izskatot lietu neatkarīgā un objektīvā tiesā, tiktu noteiktas šīs personas tiesības un pienākumi vai pret to vērstās apsūdzības pamatotība, ievērojot visas taisnīguma prasības.

2.1.1 Latvijas Republikas un starptautiskie tiesību akti

Latvijas Republikā šobrīd ir spēkā šādi normatīvie akti, kas attiecas uz tulka institūtu un tā darbību kriminālprocesā:

- ▶ Krimināllikums (turpmāk – KL);
- ▶ Kriminālprocesa likums ;
- ▶ Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums;
- ▶ Satversmes tiesas likums;
- ▶ Latvijas Republikas Satversme;
- ▶ Likums „Par tiesu varu”;
- ▶ Apcietinājumā turēšanas kārtības likums;
- ▶ Latvijas Sodū izpildes kodekss;
- ▶ Aizturēto personu turēšanas kārtības likums;
- ▶ Valsts probācijas dienesta likums;
- ▶ Ministru kabineta (turpmāk – MK) 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342;
- ▶ MK 2007.gada 4.decembra noteikumi Nr.825 “Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests organizē un vada izlīgumu ar starpnieka palīdzību”;
- ▶ MK 2010.gada 18.maija noteikumi Nr. 461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”.

Starptautiskie tiesību akti:

- ▶ ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija;
- ▶ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk – Cilvēktiesību konvencija);
- ▶ ES pamattiesību harta (turpmāk – ES harta);
- ▶ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (turpmāk – Direktīva);
- ▶ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā.

2.1.2 Vēsturiskās attīstības aspekti

Kriminālprocesa kodekss un KPL

Vēl pirms KPL spēkā stāšanās 2005.gada 1.oktobrī, kriminālprocesuālās tiesības noteica Latvijas PSR 1961.gada Kriminālprocesa kodekss, kura nosaukums pēc Latvijas neatkarības atgūšanas 1991.gadā tika mainīts uz Latvijas Kriminālprocesa kodeksu. Vērtējot Latvijas Kriminālprocesa kodeksa un KPL normas, secināms, ka normas, kas attiecās uz tiesu tulku institūtu un tulkojuma nodrošināšanu kriminālprocesā dažos aspektos sakrīt, bet citos arī būtiski atšķiras no pašreiz spēkā esošā normatīvā regulējuma, ko nosaka KPL.

- ▶ Latvijas Kriminālprocesa kodekss, atšķirībā no pašreiz spēkā esošā KPL, sniedza definīciju terminam „tulks”. Proti, Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 135.panta pirmā daļa noteica, ka tulks ir persona, kas prot tulkošanai nepieciešamās valodas un ko izziņas iestāde, prokurors vai tiesa aicinājusi paredzētajos gadījumos. Minētā panta otrā daļa paredzēja, ka uzdotais tulkojums jāveic pilnīgi un precīzi.
- ▶ Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 6.pants noteica, ka tiesvedība krimināllietā notiek valsts valodā, taču procesa virzītāji, ja tam piekrita prokurors un procesa dalībnieki, varēja pielaut arī citu procesa valodu. Tāpat saskaņā ar šo normu personai, kas piedalījās lietā, bet nepārvaldīja procesa valodu, bija tiesības izmantot tulka palīdzību, tajā skaitā saņemt procesuālo dokumentu tulkojumu. Kriminālprocesa kodekss gan nenoteica ne tulka pieaicināšanas procesuālo kārtību, ne arī to, vai tulkojumam jābūt mutvārdos vai rakstveidā.
- ▶ Latvijas Kriminālprocesa kodekss paredzēja būtisku atšķirību attiecībā uz apstākļiem, kas izslēdza tiesneša un advokāta piedalīšanos krimināllietas izskatīšanā. Proti, Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 27.panta pirmās daļas 3.punkts noteica, ka tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, rīcības sēdē, kā arī tiesas sēdē, ja viņš ir piedalījies konkrētajā lietā kā tulks. Savukārt, Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 97.1 pants paredzēja to, ka viens no apstākļiem, kas liedza advokātam tiesības piedalīties lietā kā aizstāvim, bija tas, ka viņš šajā lietā agrāk bija piedalījies kā tulks. Šādu normu varētu izskaidrot ar objektivitātes nodrošināšanu, taču pašreiz KPL šādas normas nav, tāpēc pašreiz nedz tiesnesim, nedz aizstāvim nav aizliegts piedalīties jebkurā kriminālprocesa stadijā, ja viņš šajā lietā iepriekš piedalījies kā tulks, vai jebkurā no kriminālprocesa stadijām veikt tulkošanu, ja tas ir nepieciešams (kā tas arī bieži notiek praksē, īpaši, ja nepieciešams veikt tulkošanu no/uz krievu valodu).

Neskatoties uz to, ka Latvijas Kriminālprocesa kodekss kopumā atbilda starptautiskajos normatīvajos aktos nostiprināto standartu prasībām, likumdevējs konstatēja, ka Latvijas Kriminālprocesa kodeksam ir vairāki būtiski trūkumi. Piemēram, daudzo grozījumu un savas padomiskās izcelsmes rezultātā Latvijas Kriminālprocesa kodekss nebija organiski vienots un daudzas nostādnes bija vien deklaratīvas un neefektīvas².

Tostarp, likumdevējs uzsvēra, ka KPL noteiktajam cilvēktiesību ierobežojumam jābūt proporcionālam ar cēloni un obligāti jāatbilst demokrātiskas sabiedrības interesēm, ievērojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) spriedumos uzsvērtu adekvātuma principu³.

Tādejādi KPL pieņemšanas mērķis bija:

- ▶ radīt iespēju Latvijas tiesībsargājošajām iestādēm darboties atbilstoši Eiropas Padomes un ES kriminālās justīcijas pašreizējām nostādnēm un izmantot pasaulē atzītu modernāku procesuālo attiecību risinājumus;
- ▶ novērst pieaugušo neizlemto lietu uzkrājumu pirmstiesas izmeklēšanas iestādēs un tiesās, kā arī saīsināt ilgstošus tiesvedības procesus;
- ▶ samazināt pamatu sūdzībām par cilvēktiesību aizskārumiem⁴.

² Likumprojekta „Kriminālprocesa likums” anotācija, I. Kādēļ normatīvais akts ir vajadzīgs, 1. Pašreizējās situācijas raksturojums, 2004.gada 20.aprīlis

³ Turpat

⁴ Likumprojekta „Kriminālprocesa likums” anotācija, I. Kādēļ normatīvais akts ir vajadzīgs, 2. Normatīvā akta projekta būtība, 2004.gada 20.aprīlis

Tiesu prakse kriminālprocesa jautājumos pēc KPL spēkā stāšanās līdz Direktīvas ieviešanai 2013.gada 27.oktobrī

Līdz brīdim, kad ar 2013.gada 23.maijā pieņemtajiem grozījumiem KPL, kas spēkā stājās 2013. gada 27.oktobrī, KPL tika transponētas Direktīvas normas, LR Augstākās tiesas Senāta Kriminālietu departamenta praksē bija vairākas lietas, kurās tika izskatīti jautājumi par tulka/tulkojuma nodrošināšanu.

LR Augstākās tiesas lietā Nr. SKK-710/2007⁵ apsūdzētais pārsūdzēja Daugavpils tiesas lēmumu, ar kuru tika atteikts pieņemt apsūdzētā iesniegto kasācijas sūdzību. Daugavpils tiesa savu lēmumu pamatoja ar to, ka apsūdzētais nokavējis kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņu. Apsūdzētais tiesas zālē tika atbrīvots no apcietinājuma, viņam izsniegta sprieduma kopija un tādējādi par sprieduma pieejamības dienu tika uzskatīta diena, kurā sprieduma kopija viņam izsniegta. Sprieduma tulkojumu apsūdzētais saņēmis vēlāk, taču sprieduma pieejamības diena, pēc Daugavpils tiesas ieskata, apsūdzētajam ar to nemainījās. LR Augstākā tiesa atcēla Daugavpils tiesas lēmumu. KPL (likuma redakcija uz 2005.gada 28.septembri) 535.panta trešā daļa paredzēja to, ka tiesai jānodrošina sprieduma rakstveida tulkojumu viņam saprotamā valodā, tādēļ, tulkojot normas jēgu, par sprieduma pieejamības dienu apsūdzētajam jāatzīst diena, kad apsūdzētais saņēmis sprieduma rakstveida tulkojumu viņam saprotamā valodā. Tātad tiesas ieskatā KPL 2005.gada 28.septembra redakcija sevī jau ietvēra šobrīd Direktīvā paredzētās personas tiesības uz sprieduma rakstveida tulkojumu personai saprotamā valodā, tāpat arī noteikumu par to, ka pārsūdzības termiņš skaitāms no dienas, kad persona ir saņēmusi ne tikai sprieduma kopiju valsts valodā, bet arī tā tulkojumu. Minēta KPL norma ar 2009.gada 12.marta grozījumiem tika izslēgta, taču likumprojekta anotācijā nekāda skaidrojuma un pamatojuma šādai rīcībai nav.

Attiecīgās KPL normas izslēgšana radīja jaunu problēmu un tiesu praksi. Proti, 2013.gada 30.augustā LR Augstākā tiesa lietā Nr. SKK-491/2013⁶ pieņēma lēmumu atstāt negrozītu Rīgas apgabaltiesas lēmumu, ar kuru apsūdzētajam atteikts pagarināt kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņu. Kā pamatojošos apstākļus kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņa pagarinājumam apsūdzētais minēja faktu, ka nav saņēmis sprieduma rakstveida tulkojumu. Tomēr KPL 321.1 panta pirmā un otrā daļa (likuma redakcija uz 2013.gada 1.aprīli) nenoteica tiesas pienākumu nosūtīt apsūdzētajam, kurš neatrodas apcietinājumā, mājas arestā vai sociālās korekcijas izglītības iestādē, uz viņa dzīvesvietu tiesas sprieduma vai lēmuma, ar kuru tiek pabeigta tiesvedība, norakstu vai tā tulkojumu. Apsūdzētajiem, kuri nesaprata valsts valodu, tiesa nodrošināja iespēju iepazīties ar nolēmumu, izmantojot tulka/tulkotāja palīdzību mutvārdos. Taču, lai izmantotu šādu iespēju, apsūdzētajam bija jāierodas tiesā un jāpiesaka attiecīgs lūgums. Tādējādi apsūdzētā, kurš neatrodas apcietinājumā, tiesības uz rakstveida tulkojumu bija ierobežotākas, nekā personām, kas atradās apcietinājumā.

Pie tam LR Augstākās tiesas 2013.gada 6.februāra lēmumā lietā Nr. SKK-30/2103⁷. Tiesa norādīja, ka arī personai, kura atrodas apcietinājumā, ir ierobežotas iespējas citādā veidā realizēt savas tiesības, jo ieslodzījuma vietas administrācija nenodrošina apsūdzēto ar tulku/tulkotāju.

KPL neparedzēja tiesas tiesības izvērtēt, vai konkrētā gadījumā būtu sniedzams rakstveida tulkojums apsūdzētajam saprotamā valodā, līdz ar to tiesa nevienā no augstāk minētajiem gadījumiem nevērtēja, vai apsūdzētajam, kurš neatrodas apcietinājumā, savu tiesību realizācija būtu apgrūtināta, piemēram, gadījumā, ja apsūdzētais dzīvotu tālu no tiesas atrašanās vietas un aizkļūšanai līdz tai prasītu, no apsūdzētā viedokļa raugoties, būtiskus izdevumus vai neērtības.

LR Augstākās tiesas lietā Nr. SKK-606/2010⁸ apsūdzētajam tika nosūtīts paziņojums par lietas izskatīšanu rakstveida procesā, pievienojot tiesību uzskaitījumu, tajā skaitā tiesības pārsūdzēt lēmumu par lietas izskatīšanu rakstveida procesā, ar rakstveida tulkojumu personai saprotamā valodā, pašu lēmumu par lietas izskatīšanu rakstveidā netulkojot. LR Augstākā tiesa šajā lietā atzina, ka saskaņā ar KPL 11.panta trešo daļu (likuma redakcija uz 2010.gada 4.februāri) kriminālprocesā iesaistītajai

⁵ LR Augstākās tiesas judikatūra, 17.12.07. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK-710/2007, <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba/2007/>

⁶ LR Augstākās tiesas judikatūra, 30.08.2013. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK-491/2013, <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba/2013-hronologiska-seciba/>

⁷ LR Augstākās tiesas judikatūra, 06.02.2013. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK-30/2013, <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba/2013-hronologiska-seciba/>

⁸ LR Augstākās tiesas judikatūra, 16.12.2010. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK-606/2010, <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba/2010/>

personai, kura neprot valsts valodu, likumā paredzētajos gadījumos izsniedzot procesuālos dokumentus, nodrošina to tulkojumu personai saprotamā valodā. No šīs normas izriet, ka ne visi procesuālie dokumenti tiek tulkoti rakstveidā. KPL neparedz kriminālprocesā iesaistītajai personai izsniegt paziņojuma par lietas iztiesāšanu rakstveida procesā tulkojumu krievu valodā. LR Augstākā tiesa uzskatīja, ka ar rakstveidā tulkotu tiesību uzskaitījumu ir pietiekoši, nevērtējot to, vai apsūdzētajam vispār būtu saprotams, ka minētais lēmums ir tieši par lietas izskatīšanu rakstveida procesā. Tādējādi šajā gadījumā tulkojums ir vērtēts vien kā formāla nepieciešamība, nevis skatīts jautājums, vai apsūdzētais abu dokumentu saturu sapratis pēc būtības.

No augstāk minētās tiesu prakses izriet, ka KPL noteiktās personas tiesības uz rakstveida tulkojumu vai jebkādu tulkojumu ir jāmaina. Tāpat KPL normu formulējums ir bijis pietiekami neskaidrs, lai arī tiesa šīs personas tiesības uz tulkojumu interpretētu dažādi, tādējādi veidojot attiecīgo tiesu praksi.

Līdz ar to vēl pirms Direktīvas ieviešanas tiesu praksē iezīmējās šādas problēmas:

- ▶ nebija skaidrs regulējums par to, vai sprieduma pieejamības diena ir diena, kurā apsūdzētais saņem tiesas sprieduma kopiju vai tā tulkojumu;
- ▶ personas tiesības uz nolēmuma rakstveida tulkojuma saņemšanu bija atkarīgas no tā, vai tā atradās vai neatradās apcietinājumā;
- ▶ normatīvais regulējums neparedzēja pat mutvārdu tulkojuma nepieciešamību atsevišķiem procesuālajiem dokumentiem.

Problēmjautājumi un Direktīvas ieviešana

Atbilstoši Direktīvas 1.pantam, tā paredz noteikumus attiecībā uz tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera izpildes procesā. Minētās tiesības attiecas uz personām no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ar oficiālu paziņojumu vai kā citādi ir šīs personas informējušas par to, ka tās tiek turētas aizdomās vai ir apsūdzētas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, līdz brīdim, kad process, tostarp attiecīgā gadījumā iztiesāšana un jebkādu pārsūdzību izskatīšana, ir pabeigts un ir galīgi noteikts, vai šī persona ir izdarījusi noziedzīgo nodarījumu.

Līdz Direktīvas ieviešanai KPL neparedzēja personas, kurai tiesības uz aizstāvību, tiesības uz bezmaksas tulku/tulkotāju tikšanās laikā ar aizstāvi, ja tās nenotika procesuālās darbības ietvaros. Šādos gadījumos tulku/tulkotāju nodrošināja pati persona vai tās aizstāvis.

Tāpat KPL noteica vien divus gadījumus, kad personai bija tiesības saņemt procesuālo dokumentu rakstveida tulkojumu:

- ▶ lēmumam par krimināllietas nodošanu tiesai;
- ▶ tiesas nolēmumam attiecībā uz apsūdzēto, kas atradās apcietinājumā.

KPL neparedzēja pienākumu nodrošināt rakstveida tulkojumu tādiem būtiskiem procesuālajiem dokumentiem kā apsūdzībai, lēmumam par apcietinājuma piemērošanu, tiesas spriedumam, kā arī Eiropas apcietinājuma lēmumam⁹.

KPL paredzēja vien divus gadījumus, kuros personai, izsniedzot procesuālo dokumentu kopijas, tika nodrošināta mutiska tulka palīdzība, proti:

- ▶ iepazīstoties ar lēmumu vai spriedumu;
- ▶ pirmstiesas procesā iepazīstoties ar saņemtajām krimināllietas materiālu kopijām.

KPL dažos gadījumos paredzēja procesa virzītāja izvēles iespēju nodrošināt rakstveida vai mutvārdu tulkojumu, savukārt, izsniedzot lēmumu par apcietinājuma piemērošanu, KPL nebija atrunāts, ka personai būtu jānodrošina tulkojums tai saprotamā valodā.

Ievērojot iepriekš minētās, tiesu praksē konstatētās problēmas un to, ka Eiropas Parlaments un ES Padome 2010.gada 20.oktobrī pieņēma Direktīvu, kas spēkā stājās 2010.gada 15.novembrī un kuru, saskaņā ar 9.pantu, bija jāpārņem līdz 2013.gada 27.oktobrim, KPL bija nepieciešami jauni grozījumi.

Ņemot vērā minēto, KPL tika veikti šādi grozījumi:

⁹ Likumprojekta „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” sākotnējais ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), 2. Pašreizējā situācija un problēmas, 2012.gada 6.septembris

- ▶ personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, noteiktas tiesības noteiktajos gadījumos un apjomos bez maksas izmantot tulka palīdzību tikšanās laikā ar aizstāvi;
- ▶ procesa virzītājam noteikts pienākums nodrošināt citā valodā saņemtas apelācijas vai kasācijas sūdzības par tiesu nolēmumiem tulkojumu valsts valodā;
- ▶ tiesības uz bezmaksas tulkojumu noteiktas arī personām, kurām ir dzirdes, runas vai redzes traucējumi;
- ▶ lēmumu pārsūdzības termiņš tiek skaitīts no brīža, kad persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir saņēmusi attiecīgā lēmuma rakstveida tulkojumu;
- ▶ personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, noteiktas tiesības saņemt rakstveidā tulkotus gala nolēmumus un lēmumus par apcietinājuma piemērošanu, apsūdzības izvirzīšanu, par krimināllietas nodošanu tiesai neatliekamības vai saīsinātā procesa kārtībā, Eiropas apcietinājuma lēmumam.

2.1.3 Cilvēktiesību aspekts saistībā ar tulkojuma nodrošināšanu, tā pieejamība tiesību uz taisnīgu tiesu ietvaros

ES hartas 47.panta pirmā un otrā daļa paredz, ka ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. Ikvienai personai ir iespējas saņemt konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību. Savukārt, Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 10.pants nosaka, ka katram cilvēkam viņa tiesību un pienākumu noskaidrošanai, kā arī lai noteiktu viņam izvirzītās kriminālās apsūdzības pamatotību, ir tiesības, sakarā ar visu personu vienlīdzību likuma un tiesas priekšā, prasīt, lai viņa lietu atklāti un, ievērojot visas taisnīguma prasības, izskatītu neatkarīga un objektīva tiesa.

Detalizētākā pakāpē tiesības uz tulkojuma nodrošināšanu nosaka Cilvēktiesību konvencijas 6.panta 3.punkts, kas paredz ikviena, kas apsūdzēts noziegumā, tiesības:

- ▶ tikt nekavējoties informētam, viņam saprotamā valodā un detalizēti, par viņam izvirzītās apsūdzības raksturu un iemeslu;
- ▶ uz attiecīgu laiku un līdzekļiem, lai sagatavotu savu aizstāvību;
- ▶ uz bezmaksas tulka pakalpojumiem, ja viņš nesaprot tiesā lietoto valodu vai nerunā tajā.

Izvērtējot pieejamo ECT judikatūru, secināms, ka ECT savā praksē nav pieņēmusi nevienu lēmumu pret Latviju attiecībā uz tulkojuma nenodrošināšanu, kvalitāti vai citiem pārkāpumiem tulkojuma nodrošināšanas aspektā. No tā iespējams secināt, ka kopumā Latvijā pastāvošais tiesiskais regulējums ir nodrošinājis pietiekamu personas tiesību aizsardzību.

ECT praksē saistībā ar tulkojumiem kriminālprocesā ievērojama nozīme ir lietai *Cuscani pret Apvienoto Karalisti*¹⁰. Minētajā lietā pieteicējs iesniedza sūdzību, kurā cita starpā pamatojās uz Cilvēktiesību konvencijas 6.panta 3.punkta e) apakšpunktu, kas nosaka apsūdzētā tiesības uz bezmaksas tulka/tulkotāja pakalpojumiem, ja viņš nesaprot tiesā lietoto valodu vai nerunā tajā. Lietas pamatā bija fakts, ka apsūdzētajam tiesas sēdē netika nodrošināts tulks, savukārt, citās tiesas sēdēs par tulku tika noteikts apsūdzētā brālis, kuram pašam tiesvedības valoda nebija ļoti labi saprotama. Ievērojot minēto, ECT norādīja uz to, ka tiesa ir pārkāpusi Cilvēktiesību konvencijas 6.panta 3.punkta e) apakšpunktu, jo:

- ▶ tiesvedības gaitā tiesa nav ņēmusi vērā apsūdzētā aizstāvja norādījumus par to, ka apsūdzētajam ir tiesvedības valodas uztveres spējas, tomēr viņam nav pietiekamas tiesvedības valodas zināšanas un būtu nepieciešama tulka palīdzība;
- ▶ tiesnesis manīja, ka tulka pieaicināšana būtu nepieciešama, taču profesionālu tulku nepieaicināja;
- ▶ tiesa par apsūdzētā tulku noteica tā brāli, nepārbaudot, vai šai personai ir pietiekamas zināšanas tiesvedības valodā, kas viņam nebija;

¹⁰ ECT 2002.gada 24.septembra spriedums lietā *Cuscani pret Apvienoto Karalisti*, [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"fulltext":\["cuscani"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-60643"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{)

- ▶ nav pamatots tiesas arguments, norādīt, ka apsūdzētais un viņa aizstāvis nav pietiekami izrādījuši iniciatīvu profesionāla tulka pieaicināšanai. Tiesai ir pozitīvs pienākums pašai nodrošināt profesionāla tulka palīdzību tiesvedības gaitā.

Rezumējot iepriekš minēto, secināms, ka:

- ▶ tiesa nedrīkst vilcināties ar tulka pieaicināšanu tiesas sēdēs, kurās apsūdzētajam nav pietiekamas zināšanas tiesvedības valodā;
- ▶ par tulku/tulkotāju nevar tikt pieaicināta persona, kura nav profesionāla attiecīgā pienākuma veikšanai un kuras spējas nav pārbaudītas;
- ▶ tiesai nav jāgaida uz apsūdzētā lūgumu nodrošināt tulka/tulkotāja palīdzību, tai ir jārīkojas preventīvi un pašai ir jākonstatē tulka/tulkotāja nepieciešamību un jānodrošina tulka/tulkotāja piedalīšanas iztiesāšanas procesā.
- ▶ ņemot vērā to, ka Latvija ir Cilvēktiesību konvencijas dalībvalsts, ECT lēmumos minētās atziņas ir jāņem vērā īstenojot personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, procesuālās tiesības Latvijā.

2.2. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

KPL 11.panta pirmā daļa paredz, ka kriminālprocess Latvijā notiek valsts valodā. Savukārt minētā likuma 11.panta otrā daļa paredz, ka personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, cietušajam un viņa pārstāvim, kā arī citām personām, kas iesaistītas kriminālprocesā, ja tās neprot valsts valodu, procesuālo darbību veikšanas laikā ir tiesības lietot valodu, kuru šīs personas prot, un bez atlīdzības izmantot tulka/tulkotāja palīdzību, kura piedalīšanos nodrošina procesa virzītājs. Pirmstiesas procesā izmeklēšanas tiesnesim vai tiesai piekritīgu jautājumu izlemšanā tulka/tulkotāja piedalīšanos nodrošina izmeklēšanas tiesnesis vai tiesa.

Kriminālprocesa likums sevišķi neparedz, ka persona var apstrīdēt lēmumu par atteikumu izsniegt rakstveida dokumenta tulkojumu. Tomēr aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai ir tiesības saskaņā ar Kriminālprocesa 336.pantu apstrīdēt jebkuru no procesa virzītāja lēmumiem.

Pamatojums KPL nostiprinātajām personas tiesībām lietot valodu, kuru tā prot, un bez atlīdzības izmantot tulka palīdzību, izriet no Cilvēktiesību konvencijas 6.pantā un ES hartas 47.pantā nostiprinātajām tiesībām uz taisnīgu tiesu, lai katrai iesaistītajai personai būtu iespēja aizstāvēt savas tiesības, tai ir jābūt izprotamām savām tiesībām un pienākumiem, kas iespējams vien tad, ja personai tas tiek izskaidrots tai saprotamā valodā.

2.2.1 Mutvārdu tulkojuma nodrošināšana

Aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesības uz mutvārdu tulkojumu nosaka Direktīvas 2.pants, kas paredz, ka dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, kuras nesaprot attiecīgajā kriminālprocesā lietoto valodu vai nerunā tajā, nekavējoties tiek nodrošināts mutiskais tulkojums kriminālprocesā izmeklēšanas un tiesu iestādēs, tostarp policijas nopratināšanā, visās tiesas sēdēs un jebkādā starposma uzklaušāšanā. Tāpat dalībvalstis nodrošina, lai vajadzības gadījumā nolūkā nodrošināt taisnīgu lietas izskatīšanu saziņai starp aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām un viņu advokātiem būtu pieejams mutiskais tulkojums, ja šī saziņa ir tieši saistīta ar pratināšanu vai uzklaušāšanu tiesas procesā vai ar pārsūdzības vai citu procesuālo pieteikumu iesniegšanu.

Pirmstiesas izmeklēšana un kriminālvajāšana

Procesa virzītāju (policijas, Prokuratūras) pienākumu, nepieciešamības gadījumā, pieaicināt tulku jebkurā no kriminālprocesa stadijām nosaka KPL 11.panta otrā daļa un 2.1daļa.

Pamatojoties uz KPL 11.panta otro daļu, personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ja tā neprot valsts valodu, procesuālo darbību veikšanas laikā ir tiesības lietot valodu, kuru tā prot, un bez atlīdzības izmantot tulka palīdzību. Tas nozīmē, ka, neatkarīgi no personas procesuālā statusa vai kriminālprocesa stadijas, mutvārdu tulkojums jānodrošina jebkuru procesuālo darbību veikšanas laikā, kurā piedalās

persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību – kriminālprocesā izmeklēšanas un tiesu iestādēs, tostarp policijas nopratināšanā, visās tiesu sēdēs un jebkādā starposma uzklaušanās¹¹.

Interviju¹² laikā ar VP un Prokuratūras pārstāvjiem tika noskaidrots, ka tulki/ tulkotāji tiek pieaicināti visās procesuālajās darbībās, kurās piedalās persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību un kura neprot valsts valodu, tai skaitā Prokuratūras organizētajās kratīšanās jebkurā diennakts laikā. Atsevišķos gadījumos tulkojums tiek sniegts nevis mutvārdos, bet gan rakstveidā, dažreiz pat jau sniegtajam mutvārdu tulkojumam papildus tiek izsniegts rakstveida tulkojums. Šādu rīcību procesa virzītāji skaidro ar to, ka atsevišķos gadījumos rakstveida tulkojums ir vairāk piemērots attiecīgajam gadījumam, kā arī papildus sniegtais rakstveida tulkojums personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, sniedz vairāk iespēju atcerēties lietas apstākļus un tādējādi labāk nodrošināt savu aizstāvību.

Tulku pieaicina, ja procesa virzītājam ir redzams, ka persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, acīmredzami neprot valsts valodu. Normatīvajos aktos nav noteiktas prasības vai priekšnoteikumi, saskaņā ar kurām procesa virzītājs varētu noteikt, vai persona saprot valsts valodu. Lēmuma pieņemšanā par tulka pieaicināšanu personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, viedoklis tiek ņemts vērā vienīgi tad, kad viņš apstiprina tulka nepieciešamību. Ja persona apgalvo, ka tulka pieaicināšana nav nepieciešama, procesa virzītājs lēmumu pieņem patstāvīgi.

MK 2013.gada 19.novembra noteikumu Nr.1342 5.punkts paredz, ka valsts nodrošina mutvārdu tulka pakalpojumus arī tikšanās laikā ar aizstāvi, lai veiktu šādas darbības:

- ▶ sagatavotos pratināšanai izmeklēšanā, kriminālvajāšanā pirmstiesas procesa laikā;
- ▶ sagatavotos pratināšanai iztiesāšanā;
- ▶ sastādītu rakstisku sūdzību par kriminālprocesu veicošās amatpersonas rīcību izmeklēšanā, kriminālvajāšanā pirmstiesas procesa laikā, amatpersonas nolēmumu izmeklēšanā un kriminālvajāšanā pirmstiesas procesā, amatpersonas rīcību, nolēmumu iztiesāšanā;
- ▶ sastādītu rakstisku sūdzību par procesuālā piespiedu līdzekļa piemērošanu, grozīšanu vai atcelšanu kriminālvajāšanā pirmstiesas procesa laikā, iztiesāšanā;
- ▶ sagatavotu dokumentu, kas nepieciešams lietas iztiesāšanai rakstveida procesā;
- ▶ sastādītu apelācijas, kasācijas sūdzību.

Ja personai kā drošības līdzeklis, piemērots apcietinājums, tulka pakalpojumus, saskaņā ar KPL 11.panta 2.2 daļu un Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 12.pantu, jānodrošina ieslodzījumu vietai. Tomēr, kā intervijā¹³ norādīja leVP pārstāvis, personām, kurām kā drošības līdzeklis ir piemērots apcietinājums, tulka pakalpojumi tiek nodrošināti vien brīdī, kad personai ir jāizsniedz to tiesību uzskaitījums un tiesas lēmumi. Jebkurās citās procesuālajās darbībās, tajā skaitā tikšanās laikā ar aizstāvi, lai veiktu noteiktas procesuālās darbības, tulka pakalpojumus ieslodzījuma vieta nenodrošina un tulku pieaicina attiecīgais procesa virzītājs (policija, Prokuratūra).

Pabeidzot pirmstiesas kriminālprocesu un nododot lietu tiesai, apsūdzētajam tiek nodrošinātas KPL 412.panta septītā daļā noteiktās tiesības iepazīties ar krimināllietas materiālu kopijām, izmantojot tulka palīdzību (mutvārdu tulkojumu).

KPL nav noteikti laika ierobežojumi personas tiesībām iepazīties ar krimināllietas materiāliem. Tas darīts ar nolūku, jo krimināllietu materiālu apjomi ir ļoti atšķirīgi. Kā intervijās¹⁴ norādījuši procesa virzītāji (VP, Prokuratūra), personām, kurām ir tiesības uz aizstāvību un tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem, tulka palīdzība tiek sniegta neierobežotā apmērā. Tomēr procesa virzītāji ņem vērā arī krimināllietas materiālu apjomu un objektīvi nepieciešamo laika periodu, lai pagūtu iepazīties ar visiem dokumentiem.

¹¹ Gratkovska I. Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā. Jurista Vārds, 11.03.2014., Nr. 10 (812), 12.-16.lpp.

¹² Intervija ar VP un Prokuratūras pārstāvjiem

¹³ Intervija ar leVP pārstāvjiem

¹⁴ Intervijas ar VP un Prokuratūras pārstāvjiem

Iztiesāšana

Ārējie normatīvie akti nenosaka sevišķu kārtību tulkošanas darba organizācijai tiesās. LPTV 21.pants nosaka, ka tiesvedība Latvijas Republikā notiek valsts valodā. Savukārt 104.pants paredz, ka likumā noteiktajos gadījumos tulks piedalās tiesu sēdēs, kā arī tulko tiesas dokumentus.

Sagatavojot krimināllietu iztiesāšanai tiesas sēdē, tiesnesim, vadoties pēc KPL 491.panta 2.punkta, jāizlemj jautājums par tulka uzaicināšanu. Praksē šī jautājuma izlemšanai tiesneši izmanto dažādas metodes, proti, tulka nepieciešamība tiek izsecināta no krimināllietu materiāliem, kurus tiesai nodevis pirmstiesas procesa virzītājs un no kuriem ir skaidri redzams, ka pirmstiesas procesā personai ir bijis nepieciešams tulks. Savukārt citi tiesneši šo jautājumu izlemj vien tiesas sēdē, noskaidrojot tulka nepieciešamību, pajautājot par to pašai personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību. Bez tam, tiesa lēmumu par tulka pieaicināšanu nepadara atkarīgu no pašas personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību. Tas nozīmē, ka arī iztiesāšanas procesā gadījumos, ja persona apgalvo, ka tulka palīdzība tai nav nepieciešama, bet tiesa redz, ka tas tomēr tā nav, tiesa tulku pieaicina.¹⁵ Tādējādi tiesa arī izvairās no iespējamām sūdzībām par tulkojuma nenodrošināšanu iztiesāšanas procesa laikā.

Tiesu tulks tiek nodrošināts neierobežotā apjomā, proti, tas tiek pieaicināts pie jebkuras procesuālās darbības, kurā tas ir nepieciešams, neskatoties uz to, cik ilgu laiku tas varētu prasīt. Arī gadījumos, kad personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir nepieciešams iepazīties ar krimināllietas materiāliem, tulks veic lietas materiālu tulkošanu tik ilgi, cik tas ir nepieciešams, ievērojot tiesas darba laiku. Tomēr tiesa vērtē, vai persona savas tiesības iepazīties ar lietas materiāliem nav jau izmantojusi pirmstiesas procesa laikā, kad, pirms lietas nodošanas tiesai, personai ir sniegtas tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem. Tādā gadījumā tiesa var liegt tulka pakalpojumu izmantošanu atkārtoti.¹⁶

2.2.2 Rakstveida tulkojuma nodrošināšana

Direktīvas 3.pants nosaka:

- ▶ dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, kuras nesaprot attiecīgajā kriminālprocesā lietoto valodu, pieņemamā termiņā tiktu sniegts visu tādu dokumentu rakstiskais tulkojums, kuri ir būtiski, lai nodrošinātu, ka tās spēj īstenot savas tiesības uz aizstāvību, un lai nodrošinātu taisnīgu procesu;
- ▶ būtiskie dokumenti ietver jebkuru lēmumu par brīvības atņemšanu personai, jebkuru apsūdzību vai apsūdzības rakstu un jebkuru spriedumu. Par to, vai kāds cits dokuments uzskatāms par būtisku, katrā konkrētajā gadījumā lemj kompetentās iestādes. Šādā nolūkā aizdomās turētās vai apsūdzētās personas vai viņu advokāti var iesniegt pamatotu lūgumu.
- ▶ netiek arī izvirzīta prasība tulkot augstāk minēto būtisko dokumentu fragmentus, kas nav būtiski aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesību aizsardzībai.
- ▶ dalībvalstīm jānodrošina, ka aizdomās turētajām un apsūdzētajām personām ir tiesības apstrīdēt lēmumu, ar kuru noteikts, ka dokumenta vai tā fragmenta tulkojums nav nepieciešams, kā arī iespēju sūdzēties par dokumenta tulkojuma kvalitāti, ja tāds ir izsniegts;
- ▶ sevišķi noteikts, ka rakstveidā tulkojams Eiropas apcietinājuma orderis (obligāts);
- ▶ lai nodrošinātu taisnīgu lietas izskatīšanu, jo īpaši nodrošinot, lai aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām būtu skaidrs, par ko tās apsūdz, un lai tās spētu īstenot savas tiesības uz aizstāvību, rakstiskajam dokumenta tulkojumam jābūt kvalitatīvam.

Direktīvas 3.panta 7.punkts pieļauj izņēmumu, kas nosaka, ka rakstveida tulkojuma vietā var sniegt būtisko dokumentu mutisko tulkojumu vai mutisko kopsavilkumu, ja tas neskar taisnīgu lietas izskatīšanu.

Līdz 2013.gada 27.oktobrim KPL paredzēja, ka likumā noteiktajos gadījumos procesa virzītājam, izsniedzot procesuālos dokumentus personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, jānodrošina to tulkojums personai saprotamā valodā. Proti, personai tulkojumu varēja nodrošināt kā mutvārdos, tā arī rakstveidā, jo KPL neuzlika par pienākumu procesuālo dokumentu izsniegšanas laikā obligāti nodrošināt rakstveida

¹⁵ Intervijas ar tiesu pārstāvjiem

¹⁶ Turpat

tulkojumu¹⁷. Tulkojot rakstveida dokumentu mutvārdos, faktiski pastāvēja risks, ka tulkojums var nebūt precīzs un pilnīgs.

Līdz ar to bija nepieciešami un tika veikti vairāki grozījumi KPL:

1. tika papildināts KPL 274.pants ar septīto daļu, kas pie apcietinājuma piemērošanas paredz tiesai pienākumu aizdomās turētajam vai apsūdzētajam bez vilcināšanās nodrošināt lēmuma par apcietinājuma piemērošanu rakstveida tulkojumu viņam saprotamā valodā;
2. tika papildināts KPL 286.pants ar piekto daļu, kas nosaka, ja ar brīvības atņemšanu saistīts piespiedu līdzeklis piemērots personai, kura neprot valsts valodu, tai nolēmuma pārsūdzēšanai paredzēto termiņu sāk skaitīt no dienas, kad šai personai ir izsniegts lēmuma rakstveida tulkojums tai saprotamā valodā;
3. KPL tika papildināts ar 321.1pantu, kura trešā daļa noteic: apsūdzētajam tiesa nodrošina nolēmuma rakstveida tulkojumu viņam saprotamā valodā bez novilcināšanas. Rakstveida tulkojumu nenodrošina ja:
 - ▶ notiesājošs spriedums taisīts lietā, kura pirmās instances tiesā izskatīta, neizdarot pierādījumu pārbaudi;
 - ▶ notiesājošs spriedums taisīts cietušā un apsūdzētā izlīguma gadījumā;
 - ▶ notiesājošs spriedums taisīts vienošanās procesā;
 - ▶ tiek taisīts kasācijas instances tiesas lēmums;

Apsūdzētajam, kuram augstāk minētajos gadījumos netiek nodrošināts rakstveida tulkojums viņam saprotamā valodā, tiesa nodrošina iespēju iepazīties ar nolēmumu, izmantojot tulka palīdzību mutvārdos. Personām, kurām ir piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, iespēju iepazīties ar nolēmumu, pieaicinot tulku, nodrošina attiecīgā ieslodzījuma vieta (KPL 321.1panta ceturtā daļa).

4. KPL 406.panta astotā daļa šobrīd paredz, ka apsūdzētajam, kas neprot valsts valodu, līdz pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanai tiek nodrošināts apsūdzības rakstveida tulkojums tam saprotamā valodā;
5. Tāpat kopš 2013.gada 27.oktobra rakstveidā jātulko:
 - ▶ lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai neatliekamības kārtībā (KPL 427.panta piektā daļa);
 - ▶ lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai saīsinātā procesa kārtībā (KPL 432.panta pirmā daļa);
 - ▶ Eiropas apcietinājuma lēmums, līdz izdošanas lūguma pārbaudes pabeigšanai (KPL 715.panta pirmā daļa).

Kriminālprocesa likums neparedz to, ka rakstveidā varētu tikt tulkoti arī kādi citi dokumenti, kuri būtu uzskatāmi par būtiskiem.

Savukārt, kopš grozījumu spēkā stāšanās rakstveidā vairs nav jātulko procesa virzītāja lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai, jo apsūdzētajam ir tiesības saņemt apsūdzības tulkojumu un lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai nav lēmums, kuru varētu uzskatīt par būtisku no personu tiesību ierobežošanas viedokļa¹⁸.

Tātad saskaņā ar KPL dokumenti, kuri obligāti tulkojami rakstveidā, ir:

- ▶ lēmums par apcietinājuma piemērošanu;
- ▶ lēmums par apsūdzību;
- ▶ lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai neatliekamības kārtībā;
- ▶ lēmums par krimināllietas nodošanu tiesai saīsinātā procesa kārtībā;
- ▶ nolēmums;
- ▶ Eiropas apcietinājuma lēmums.

¹⁷ Gratkovska I. Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā. Jurista Vārds, 11.03.2014., Nr. 10 (812), 12.-16.lpp.

¹⁸ Turpat

Apkopojot procesa virzītāju sniegtos komentārus, jāsecina, ka KPL noteikto dokumentu rakstveida tulkojumi tiek nodrošināti bez izņēmuma, atsevišķos gadījumos pat papildus sniedzot to tulkojumu mutvārdos.

2.2.3 Procesuālās darbības, kurās tulku/ tulkotāju piesaistīšana nav noteikta

Normatīvajos aktos nav noteiktas procesuālās darbības, kurās tulku/ tulkotāju piesaistei ir izvēles raksturs. KPL 60.2 pants nosaka, ka personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, viena no pamattiesībām kriminālprocesā ir likumā noteiktajā kārtībā un apjomā saņemt mutvārdu vai rakstveida tulkojumu tai saprotamā valodā.

Tāpat nepastāv arī kritēriji, pēc kuriem procesa virzītājs varētu izvēlēties piesaistīt tulku/ tulkotāju vai nepiesaistīt. Personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir tiesības izmantot tulka palīdzību jebkurā procesuālā darbībā, kurā tai ir jāpiedalās. Tulka palīdzība tiek nodrošināta ierobežotā apjomā vien KPL 11.panta 2.1daļā noteiktajos gadījumos, kad personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tulka palīdzība tiek nodrošināta tikšanās laikā ar aizstāvi.

Procesa virzītāji ir norādījuši uz trūkumiem KPL regulējumā. Proti, tas neparedz procesa virzītāja pienākumu nodrošināt rakstveida vai mutvārdu tulkojumu procesa virzītāja sniegtajām atbildēm uz personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, sniegtajām sūdzībām, iesniegumiem. Procesā virzītāji ir saņēmuši šo personu sūdzības par to, ka tās nesaprot procesa virzītāju sniegtās atbildes un lūdz tās iztulkot. Ievērojot to, ka KPL precīzi nenosaka procesa virzītāja pienākumu sniegt tulkojumu sniegtajai atbildei, procesa virzītāji šos lūgumus neapmierina.¹⁹ Risinājums varētu būt KPL papildināšana ar jaunu tiesību normu, kas noteiktu rīcību šādos gadījumos.

Secinājumi

- ▶ Normatīvajos aktos noteiktais regulējums attiecībā uz tulkošanas laika ierobežojumiem aizdomās turēto un apsūdzēto personu tikšanās laikā ar aizstāvi (2 stundas vienai procesuālajai darbībai), būtu jāpārvērtē saistībā ar pierādījumu pieļaujamību un Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā noteiktajām personas tiesībām uz aizstāvību.
- ▶ Būtu lietderīgi apspriest nepieciešamību izveidot vadlīnijas un/vai citus palīg līdzekļus procesa virzītājiem, lai noteiktu, vai aizdomās turētā vai apsūdzētā persona saprot latviešu valodu un ja nē, tad kādu valodu šī persona saprot.
- ▶ Būtu lietderīgi apspriest nepieciešamību izdot vadlīnijas par rakstveida tulkojumu nodrošināšanu situācijās, kad likums paredz procesa virzītājam izvēles iespējas nodrošināt rakstveida tulkojumu, pēc iespējas izmantojot mutiskos tulkojumus.

2.3. Tulkošanas darba organizācija

2.3.1 Ar tulkošanas darba organizāciju saistītais normatīvais regulējums

Pirmstiesas izmeklēšana un kriminālvajāšana

KPL nosaka, ka procesuālo darbību veikšanas laikā personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir tiesības lietot valodu, kura tā prot un bez atlīdzības izmantot tulka palīdzību. Apjomu, kādā tulkojumu ir jānodrošina, ierobežo vienīgi jau augstāk minētajā gadījumā, kad persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiek ar savu aizstāvi, lai veiktu attiecīgās procesuālās darbības.

Kārtību, kādā apmērā sniedzami tulka pakalpojumi, nosaka MK 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342 "Kārtība, kādā personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tikšanās laikā ar aizstāvi tiek nodrošināta tulka palīdzība" (turpmāk – MK 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342). To 6.punkts paredz, ka izdevumus par tulka nodrošināšanu sedz valsts, taču katrai no 5.punktā nosauktajām darbībām, tiek sniegtas ne vairāk kā divas stundas.

¹⁹ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

Atbilstoši MK 2013.gada 19.novembra noteikumu Nr.1342 IV nodaļai, tulka pakalpojumi tiek nodrošināti pēc personas vai viņa aizstāvja iesnieguma saņemšanas. Tulks, persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, un viņas aizstāvis uzreiz pēc tulkošanas paraksta paziņojumu par tulkojuma veikšanu. Ja tulka pakalpojumi tiek sniegti, izmantojot tehniskos līdzekļus, tulks paziņojumu aizpilda, paraksta un nosūta elektroniski.

Pēc personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vai viņas aizstāvja iesnieguma saņemšanas par tulkojuma nodrošināšanu procesa virzītājs, vadoties pēc MK 2013.gada 19.novembra noteikumiem Nr.1342, izvērtē, kādā apjomā persona jau ir izmantojusi tiesības uz tulkojumu saskaņā ar šiem noteikumiem, un:

- ▶ ja persona tiesības uz tulkojumu nav izmantojusi – veic darbības, lai nodrošinātu tulka pakalpojumus, nosaka tikšanās datumu, laiku un vietu un informē par to personu un viņas aizstāvi;
- ▶ ja persona tiesības uz tulkojumu ir izmantojusi pilnībā – pieņem lēmumu par iesnieguma noraidīšanu;
- ▶ ja persona tiesības uz tulkojumu ir izmantojusi daļēji – pieņem lēmumu par iesnieguma daļēju noraidīšanu, norādot, kādā apjomā persona ir izmantojusi tiesības uz tulkojumu, un veic darbības, lai nodrošinātu tulka pakalpojumus, kā arī nosaka tikšanās datumu, laiku un vietu un informē par to personu un viņas aizstāvi.

Laika uzskaitē, atbilstoši MK 2013.gada 19.novembra noteikumiem Nr.1342, izmantojot tulka pakalpojumus, tiek veikta šādi:

- ▶ ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiek ar aizstāvi, lai veiktu vairākas MK 2013.gada 19.novembra noteikumu Nr.1342 5.punktā nosauktās darbības, un tās ir minētas iesniegumā, bet tulkošanas gaitā nav precizēts laiks, kas tika izmantots katrai atsevišķai darbībai, laiku aprēķina proporcionāli vienādās daļās par katru darbību;
- ▶ tulkojuma nodrošināšanai paredzētajā laikā ieskaita arī laiku, ko tulks, kas ieradies procesa virzītāja vai ieslodzījuma vietas administrācijas norādītajā laikā un vietā, pavada, gaidot personas tikšanos ar aizstāvi, līdz brīdim, kad tulkam paziņo par tikšanās atlikšanu no tulka neatkarīgu iemeslu dēļ;
- ▶ ja tikšanās atlikta, tāpēc ka persona uz to nav ieradies bez attaisnojoša iemesla un nav laikus paziņojusi procesa virzītājam par neierašanos, procesa virzītājs samazina tulkojuma nodrošināšanai paredzēto stundu skaitu atbilstoši laikam, ko tulks pavadījis, gaidot personu vai viņas aizstāvi.

Ievērojot minēto, MK 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342 paredz konkrētus gadījumus tulka piesaistei un tulkojuma veikšanas uzskaites kārtību, līdz ar to procesa virzītājam nav ne iespēju, ne tiesību veikt subjektīvo vērtējumu par tulkojuma nepieciešamību un tā apjomiem.

Kā norādīja VP un Prokuratūra²⁰, tās praksē vēl nav saskārušās ar augstāk minētajiem gadījumiem un attiecīgi arī nepieciešamību nodrošināt tulka palīdzību, tāpēc arī laika uzskaitē nepastāv.

Tomēr Prokuratūra norādīja uz to, ka MK 2013.gada 19.novembra noteikumos Nr.1342 noteiktās divas stundas katrai procesuālajai darbībai atsevišķos gadījumos varētu būt nepietiekoši un nav saprotami kritēriji divu stundu limita noteikšanai, jo praksē tulkošanai nepieciešamais laiks krietni pārsniedz divas stundas. Turklāt nav saprotams arī tas, kāpēc apsūdzētā tiesības tiek padarītas par atkarīgu no aizstāvja ierašanos uz tikšanos noteiktajā laikā, lai veiktu noteiktu procesuālo darbību, kurai piešķirtas divas stundas laika kopā ar tulku. Minētā norma nonāk pretrunā ar principu uz taisnīgu tiesu, tā kā apsūdzētā tiesības tiek ierobežotas, pamatojoties uz citas personas rīcību.²¹

Šeit arī jāpiemin fakts, ka ieslodzījuma vietas augstāk minētajos gadījumos tulka pakalpojumus nenodrošina, neskatoties uz to, ka šāds pienākums izriet no KPL 11.panta 2.1.daļas.

Iztiesāšana

Ne KPL, ne arī likums „Par tiesu varu” nenosaka īpašu kārtību tulku/ tulkotāju darba organizācijai Latvijas Republikas tiesās. Tāpat Latvijas Republikas tiesās nepastāv iekšējie normatīvie akti, iekšējās kārtības noteikumi, kas noteiktu tulku/ tulkotāju darba organizāciju iztiesāšanas procesā. Kā iepriekšējās

²⁰ Intervija ar VP un Prokuratūras pārstāvjiem

²¹ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

nodaļās tika norādīts, praksē tiesnesis izlemj jautājumu par tulka pieaicināšanu pirms tiesas sēdes vai tiesas sēdes laikā. Līdz ar to tiesas tulkam ir jābūt gatavam jebkurā brīdī doties uz tiesas sēdi, iespējams, bez iepriekšējas sagatavošanās. Gadījumos, kad persona valsts valodu kaut kādā mērā saprot, tulks var veikt arī daļēju tulkošanu. Daļēja tulkošana lietas iznākumu no tiesību aizsardzības viedokļa padara vēl neprognozējamāku, jo faktiski tulkošanas pakalpojumi ir sniegti, bet kādā apmērā persona ir sapratusi savas tiesības, nav skaidrs.

2.3.2 Tulku/ tulkotāju piesaistes formas un to raksturojums

Ar tulku/ tulkotāju piesaistes formām šī Ziņojuma kontekstā tiek saprasti:

- ▶ štata tulki/ tulkotāji, ar kuriem ir noslēgts darba līgums;
- ▶ ārpakalpojumu sniedzēji, ar kuriem ir noslēgts tulkošanas pakalpojumu līgums un kas nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus;
- ▶ tulki/ tulkotāji, ar kuriem ir noslēgti uzņēmuma līgumi.

Pirmstiesas izmeklēšana

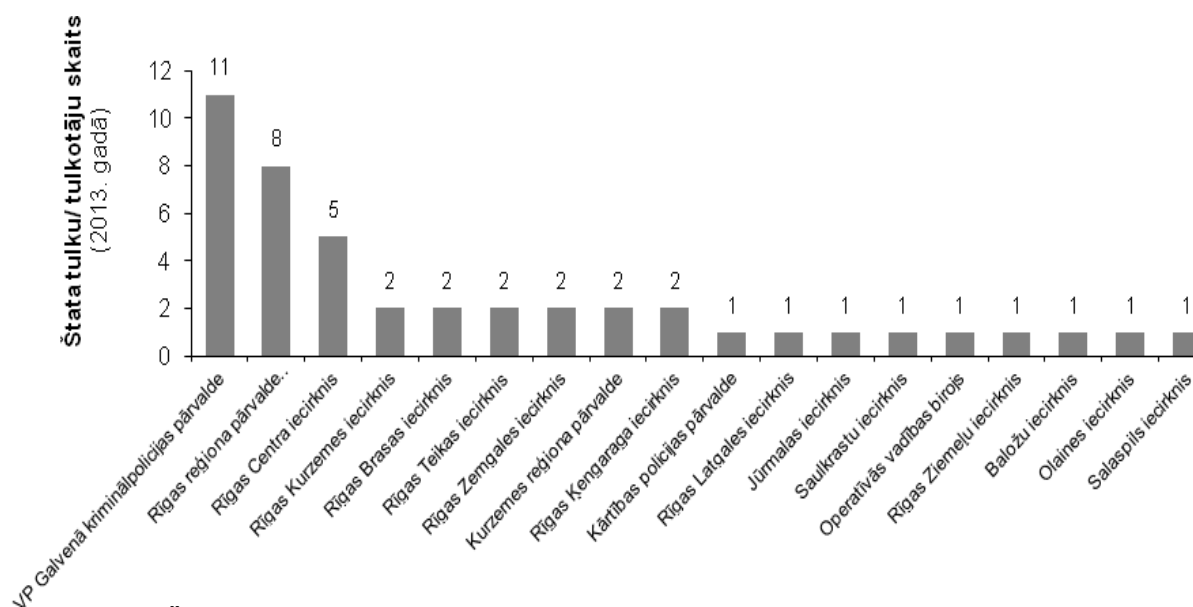
Pirmstiesas izmeklēšanas procesa nodrošināšanai nepieciešamie tulkojumi VP tiek nodrošināti, izmantojot šādas tulku/ tulkotāju piesaistes formas²²:

- ▶ štata darbinieki VP struktūrvienībās;
- ▶ ārpakalpojuma sniedzēji, kas nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus.

Izņēmuma gadījumos resursu vai valodas zināšanu trūkuma dēļ tiek piesaistīti tulki/ tulkotāji uz atsevišķu uzņēmumu līgumu pamata.

Ikdienas tulkošanu VP vajadzībām nodrošina štatā esošie tulki/ tulkotāji. Uz 2013. gada 19. decembri VP kopā tika nodarbināti 45 štata tulki/ tulkotāji²³. Ņemot vērā VP tulku/ tulkotāju amata aprakstos²⁴ iekļautos pienākumus, štatā esošie darbinieki var veikt kā tulka, tā tulkotāja pienākumus, nodrošinot kā rakstisko, tā mutisko tulkošanu.

Turpmāk attēlā (skat. Attēls Nr. 1) atspoguļots štata tulku/ tulkotāju sadalījums pa atsevišķām VP struktūrvienībām²⁵.

Attēls Nr. 1. Štata tulku/ tulkotāju skaits dalījumā pa VP struktūrvienībām 2013. gada beigās

²² Intervija ar VP pārstāvjiem

²³ VP sniegtie dati (uz 06.2014)

²⁴ VP tulka/ tulkotāja amata apraksts (uz 06.2014)

²⁵ VP sniegtie dati (uz 06.2014)

Tulku/ tulkotāju štata vietas pa VP struktūrvienībām tiek sadalītas atbilstoši veicamā darba apjomam. Vislielākais tulku/ tulkotāju štata pozīciju skaits ir VP Galvenajā kriminālpolicijas pārvaldē (11 pozīcijas), Rīgas reģiona pārvaldē (8 pozīcijas), savukārt sešos iecirkņos ir pa 2 štata pozīcijām. Pārējos deviņos iecirkņos (Kārtības policijas pārvalde, Operatīvās vadības birojs, Rīgas Latgales iecirknis, Rīgas Ziemeļu iecirknis, Baložu, Olaines, Salaspils, Saulkrastu, Jūrmalas iecirknis) ir pa vienai tulka/ tulkotāja štata pozīcijai.

Visas 11 VP Galvenajā kriminālpolicijas pārvaldē izveidotās tulku/ tulkotāju štata pozīcijas saskaņā ar 2010. gada 8. decembra MK noteikumiem Nr. 1075 "Valsts un pašvaldību institūciju amata katalogs" (turpmāk – Amatu katalogs) ir klasificētas augstākā līmenī (42.3. apakšsaimes (Tulkošana rakstveidā un mutvārdos) II līmenī) salīdzinājumā ar pārējo VP struktūrvienību štata tulkiem/ tulkotājiem, kas klasificēti 42.3. apakšsaimes I līmenī. Detalizētāks apraksts par tulku/ tulkotāju klasifikāciju un kvalifikāciju sniegts apakšnodaļā „Tulku profesionālā kvalifikācija” (skat. nodaļu 2.6).

Atbilstoši VP sniegtajai informācijai²⁶ par ārpakalpojuma sniedzēja piesaistīšanu tiek lemts gadījumos, kad ar štata tulku/ tulkotāju resursiem nav iespējams nodrošināt nepieciešamos tulkojumus štata tulku/ tulkotāju aizņemtības vai valodas zināšanu trūkuma dēļ.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju²⁷ iepriekš iepirkumus par ārpakalpojuma tulkošanas uzņēmumu piesaistīšanu uz 2 gadiem katra VP pārvalde ir organizējusi atsevišķi (VP Rīgas, Kurzemes, Zemgales, Latgales un Vidzemes reģionālās pārvaldes). Tomēr saskaņā ar VP pārstāvju norādīto²⁸, VP pakāpeniski pāriet uz centralizētu iepirkumu organizēšanu visām VP struktūrvienībām.

Šobrīd VP ir noslēgti vismaz šādi ārpakalpojuma līgumi par tulkojumu veikšanu:

1. Līgums par dokumentu rakstiskās tulkošanas pakalpojumu sniegšanu VP vajadzībām, kas 2014. gada 20. martā noslēgts ar SIA „Linearis”²⁹.
2. Līgums par mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu VP (VP Rīgas reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes, VP Latgales reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Vidzemes reģiona pārvaldes iecirkņu un VP Kurzemes reģiona pārvaldes iecirkņu) vajadzībām, kas 2013. gada 1. martā noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”³⁰.
3. Līgums par mutiskās tulkošanas nodrošināšanu VP Zemgales reģiona vajadzībām, kas 2014. gada 30. aprīlī noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”.³¹

Kriminālvajāšana

Kriminālvajāšanas ietvaros nepieciešamos tulkojumus Prokuratūrā nodrošina:³²

- ▶ štata darbinieki;
- ▶ ārpakalpojuma sniedzējs, kas nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus.

Tulki/ tulkotāji uz atsevišķu uzņēmumu līguma pamata tiek piesaistīti tikai izņēmuma gadījumos, kad tulkojuma steidzamību nosaka kriminālprocesa norises specifika.

Štatā esošie tulki/ tulkotāji ir piesaistīti konkrētām struktūrvienībām un, galvenokārt, nodrošina tulkojumus uz un no krievu valodas. Pieci štata tulki/ tulkotāji nodrošina tulkojumus uz un no angļu valodas, savukārt divi tulki/ tulkotāji uz un no vācu valodas. Štatā esošie darbinieki var veikt kā tulka, tā tulkotāja pienākumus, nodrošinot kā rakstisko, tā mutisko tulkošanu³³.

Turpmāk attēlā atspoguļots kopsavilkums par štata tulku/ tulkotāju skaitu sadalījumā pa Prokuratūras struktūrvienībām 2013. gadā³⁴. Katras struktūrvienības tulku/ tulkotāju štata pozīciju skaits tiek noteikts, ņemot vērā kopējo struktūrvienības darba apjomu un prokuroru skaitu.

²⁶ Intervija ar VP pārstāvjiem

²⁷ Iepirkumu uzraudzības birojs, www.iub.gov.lv

²⁸ Intervija ar VP pārstāvjiem

²⁹ VP līgums 20.03.2014. ar SIA „Linearis” par dokumentu rakstisko tulkošanas pakalpojumu sniegšanu VP vajadzībām

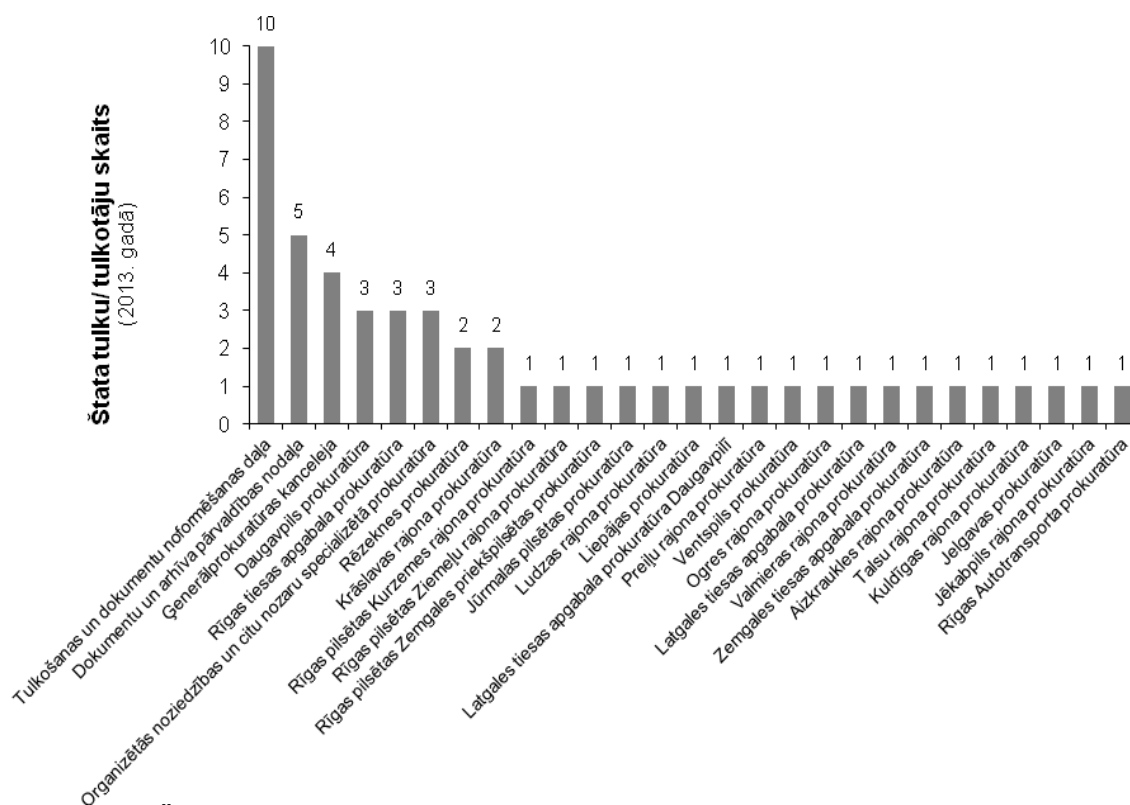
³⁰ VP līgums 01.05.2013. ar SIA „Skrivanek Baltic” par mutisko tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu VP vajadzībām

³¹ VP līgums 30.04.2014. ar SIA „Skrivanek Baltic” par mutisko tulkošanu VP Zemgales reģiona vajadzībām

³² Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

³³ Turpat

³⁴ Prokuratūras sniegtie dati (uz 06.2014)

Attēls Nr. 2 Štata tulku/ tulkotāju skaits daļījumā pa Prokuratūras struktūrām 2013. gadā³⁵

Kā redzams attēlā (skat. Attēls Nr. 2), lielākais štata tulku/ tulkotāju skaits 2013. gadā bijis Tulkošanas un dokumentu noformēšanas daļā, Dokumentu un arhīva pārvaldības nodaļā un Ģenerālprokuratūras kancelejā. Šāds resursu sadalījums saistīts ar iekšējo tulkošanas darba organizāciju Prokuratūrā. Iepriekš minētā Tulkošanas un dokumentu noformēšanas daļa, Dokumentu un arhīva pārvaldības nodaļa un Ģenerālprokuratūras kanceleja apkalpo šādas Prokuratūras struktūrvienības³⁶:

- ▶ Tulkošanas un dokumentu noformēšanas daļa apkalpo 7 Prokuratūras struktūras: Rīgas pilsētas Centra rajona prokuratūru, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas prokuratūru, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas prokuratūru, Rīgas rajona prokuratūru, Specializēto vairāku nozaru prokuratūru, Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūru un Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūru.
- ▶ Dokumentu un arhīva pārvaldības nodaļa apkalpo visas Ģenerālprokuratūras struktūrvienības, kā arī nepieciešamības gadījumā tās rajonu prokuratūras, kurās nav nodarbināts neviens štata tulks/ tulkotājs (Alūksnes rajona prokuratūra, Cēsu rajona prokuratūra, Gulbenes rajona prokuratūra, Limbažu rajona prokuratūra, Madonas rajona prokuratūra, Valkas rajona prokuratūra, Valmieras rajona prokuratūra).
- ▶ Ģenerālprokuratūras kanceleja, līdzīgi kā Dokumentu un arhīva pārvaldības nodaļa, apkalpo Ģenerālprokuratūru. Papildu iepriekš minētajam, Ģenerālprokuratūras kanceleja sadarbojas ar Starptautiskās sadarbības nodaļu, piemēram, veicot tulkojumus tiesiskās palīdzības gadījumos.

Salīdzinoši lielāks štata tulku/ tulkotāju skaits ir nodarbināts arī Daugavpils prokuratūrā, Rīgas tiesas apgabala prokuratūrā un Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētajā prokuratūrā, kas skaidrojams ar lielāku kopējo tulkojumu apjomu salīdzinājumā ar citām Prokuratūras struktūrvienībām 2013. gada laikā (skat. Tabula Nr. 46).

Prokuratūrā strādājošie štata tulki/ tulkotāji spēj nodrošināt tulkojumu veikšanu krievu, angļu un vācu valodā. Tulkojumus, kurus darba apjoma vai valodas specifikas dēļ nevar nodrošināt štata darbinieki, izpilda ārpalpojumu sniedzēja piesaistītie tulki/ tulkotāji³⁷.

³⁵ Trīs štata tulku vietas ir vakantas: Kuldīgas rajona prokuratūrā, Talsu rajona prokuratūrā un Ludzas rajona prokuratūrā

³⁶ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

³⁷ Turpat

Tulku/ tulkotāju ārpakalpojumus Prokuratūrā nodrošina tulkošanas birojs SIA „Linearis”, ar kuru 2013. gada 5. jūnijā noslēgts līgums par rakstiskās un mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu Prokuratūrā.

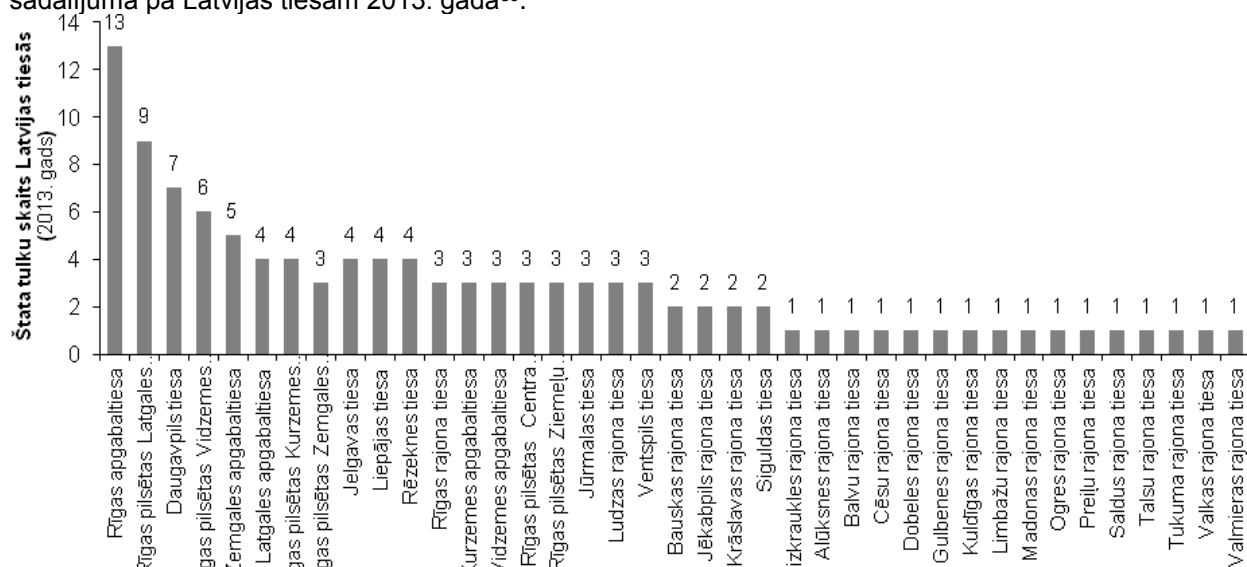
Iztiesāšana

Tāpat kā kriminālvajāšanas ietvaros, arī iztiesāšanas procesā nepieciešamos tulkojumus Latvijas tiesās nodrošina³⁸:

- ▶ štata darbinieki;
- ▶ ārpakalpojuma sniedzēji, kas nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus.

Tiesvedības procesa nodrošināšanai, katrā tiesā tiek algoti štata tulki/ tulkotāji tulkojumiem no latviešu uz krievu un no krievu uz latviešu valodu. Retos gadījumos šie paši štata tulki/ tulkotāji spēj nodrošināt arī tulkojumus no latviešu uz angļu un no angļu uz latviešu valodu.

Saskaņā ar TA sniegto informāciju 2013. gadā Latvijas tiesās ir nodarbināti 111 tiesu štata tulki/ tulkotāji, no kuriem lielākā daļa atrodas Rīgas un Rīgas rajona tiesās, kā arī Latvijas reģionālo centru tiesās. Turpmāk attēlā (skat. Attēls Nr. 3) atspoguļots apkopojums par tiesu štata tiesu tulku/ tulkotāju skaitu sadalījumā pa Latvijas tiesām 2013. gadā³⁹.

Attēls Nr. 3 Štata tiesu tulku/ tulkotāju skaits dalījumā pa Latvijas tiesām 2013. gadā

Kā redzams attēlā (skat. Attēls Nr. 3), lielākais štata tulku/ tulkotāju skaits ir Rīgas reģiona tiesās (Rīgas apgabaltiesa, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa), kas skaidrojams ar lielāku šajās tiesās izskatāmo lietu apjomu. Saskaņā ar TA sniegto informāciju pēdējo trīs gadu laikā nav novērojamas būtiskas štata tulku/ tulkotāju skaita izmaiņas, štata vietu skaits mainījies tikai piecās tiesās⁴⁰.

Ārpakalpojumu tulki/ tulkotāji nodrošina gan mutisko, gan rakstisko tulkojumu gadījumos, kad tulkojums nepieciešams valodās, kādas nav tiesu štata tulku/ tulkotāju kompetencē. TA šobrīd ir noslēgts līgums par rakstisko un mutisko darbu tulkošanu rajona (pilsētas) tiesu, apgabaltiesu un administratīvo tiesu darba nodrošināšanai ar SIA „KONELS”⁴¹ (līgums noslēgts 2013. gada 3. aprīlī).

³⁸ Intervija ar TA pārstāvjiem

³⁹ TA sniegtie dati (uz 05.2014)

⁴⁰ Intervija ar TA pārstāvjiem

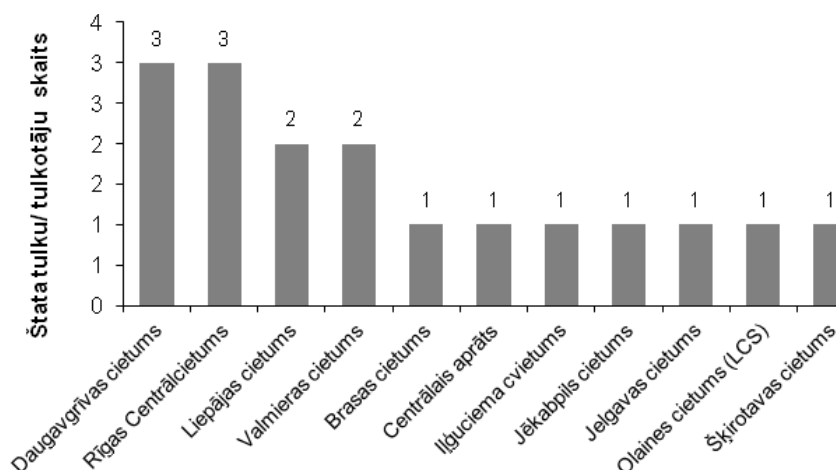
⁴¹ TA līgums 03.04.2013. ar SIA „KONELS” par rakstisko un mutisko tulkošanu (pilsētas) tiesu, apgabaltiesu un administratīvo tiesu darba nodrošināšanai

Apcietinājums kā drošības līdzeklis jebkurā no iepriekš minētajām kriminālprocesa stadijām

Personām, kurām ir tiesības uz aizstāvību un kurām kā drošības līdzeklis ir piemērots apcietinājums, nepieciešamie tulkojumi ieslodzījuma vietās tiek nodrošināti kopš 2014. gada sākuma. Tāpat kā Prokuratūrā un tiesās, tiek pielietotas šādas tulku/ tulkotāju piesaistes formas⁴²:

- ▶ štata darbinieki;
- ▶ ārpakalpojuma sniedzēji, kas nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus.

Saskaņā ar leVP sniegto informāciju, šobrīd ieslodzījuma vietās ir izveidotas 17 tulku/ tulkotāju štata vietas, no kurām aizpildītas ir 7 štata vietas. Turpmāk attēlā (skat. Attēls Nr. 4) ir pievienots aizpildāmo štata tulku/ tulkotāju štata vietu sadalījums pa ieslodzījuma vietām⁴³.

Attēls Nr. 4 Paredzēto štata tulku/ tulkotāju skaits leVP dalījumā pa struktūrvienībām

Štata tulku/ tulkotāju amata vietu skaits ir noteikts pamatojoties uz ieslodzīto skaitu ieslodzījuma vietās, tādēļ visvairāk tulku/ tulkotāju štata vietu ir iepļānotas Latvijas lielākajos cietumos – Daugavgrīvas cietumā, Rīgas centrālcietumā, savukārt Vecumnieku cietumā štata tulka amata vietas šobrīd nav plānotas. Saskaņā ar intervijas laikā iegūto informāciju leVP plāno⁴⁴, ka tuvāko divu gadu laikā tiks aizpildītas visas paredzētās tulku/ tulkotāju štata vietas ieslodzījuma vietās.

leVP ir noslēgti arī divi ārpakalpojumu sniedzēju līgumi:

1. Līgums par mutiskās un rakstiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu, kas 2013. gada 8. novembrī noslēgts ar SIA „Linearis”.
2. Līgums par mutiskās un rakstiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu, kas 2013. gada 8. novembrī noslēgts ar SIA „Language Master International”.

Atbilstoši noslēgtajiem līgumiem ārpakalpojumu sniedzēji nodrošina plānotus mutiskās un rakstiskās tulkošanas pakalpojumus.

Secinājumi

- ▶ Visās kriminālprocesā iesaistītajās institūcijās (VP, Prokuratūra, TA, leVP) tiek izmantotas divas galvenās tulku/ tulkotāju piesaistes formas – štata tulki/ tulkotāji un ārpakalpojuma sniedzēji, kas nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus. Tulki/ tulkotāji uz atsevišķu uzņēmumu līguma pamata tiek piesaistīti tikai izņēmuma gadījumos.
- ▶ Uz Ziņojuma sagatavošanas brīdi (uz 2014.gada jūniju) kriminālprocesa posmos iesaistītajās institūcijās ir nodarbināti 214 štata tulki/ tulkotāji, no kuriem vairāk kā puse (111 štata tulki/ tulkotāji) ir nodarbināti Latvijas tiesās.
- ▶ Ņemot vērā uz no un krievu valodas veikto tulkojumu procentuālo apjomu no kopējā

⁴² Intervija ar leVP pārstāvjiem

⁴³ leVP sniegtie dati (uz 06.2014)

⁴⁴ Intervija ar leVP pārstāvjiem

kriminālprocesa ietvaros veikto tulkojumu skaita, kriminālprocesa posmos iesaistītajās institūcijās nodarbinātie štata tulki/ tulkotāji, galvenokārt, nodrošina rakstisko un mutisko tulkošanu no krievu valodas uz latviešu valodu vai otrādi. Ārpakalpojumu sniedzēji tiek piesaistīti tulkošanai uz un no citām valodām vai arī gadījumos, kad tulkojumu apjoma vai štata tulku/ tulkotāju noslodzes dēļ tulkošanu nav iespējams nodrošināt ar štata tulku/ tulkotāju resursiem.

- ▶ Štata tulku/ tulkotāju darbs, galvenokārt, tiek organizēts decentralizēti, proti, štata tulki/ tulkotāji ir piesaistīti konkrētām tiesām, iecirkņiem, pārvaldēm. Tomēr atsevišķos gadījumos štata tulku/tulkotāju darbs tiek organizēts centralizēti, piemēram, 7 rajona prokuratūras tulkošanas pieteikumus nodod Dokumentu un arhīva pārvaldības nodaļai, savukārt 7 Rīgā esošas prokuratūras tulkošanas darbus deleģē Tulkošanas un dokumentu noformēšanas daļai, šādi nodrošinot darba dalīšanu struktūrvienību starpā.
- ▶ Kriminālprocesa posmos iesaistītajās institūcijās izmantotās ārpakalpojumu sniedzēju piesaistes pieejas ir dažādas, t.i. tiek slēgti gan līgumi, kas vienlaikus aptver rakstiskās un mutiskās tulkošanas pakalpojumus, gan atsevišķi līgumi par dokumentu rakstiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu un par mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu.

2.3.3 Tulku/ tulkotāju piesaistes kārtība

Pirmstiesas izmeklēšana

Atbilstoši VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes pārstāvju sniegtajai informācijai⁴⁵, VP nav izstrādāta konkrēta kārtība, kādā tiek pieprasīts tulkojums. Tulku/ tulkotāju darba organizēšanu un lēmumu par tulka/ tulkotāja pieaicināšanu pieņem konkrētās struktūrvienības/ nodaļas vadītājs, izvērtējot struktūrvienības vajadzības. Struktūrvienības vadītājs individuāli sazinās ar štata tulkiem/ tulkotājiem un informē par veicamajiem pienākumiem. Atkarībā no struktūrvienības tulks/ tulkotājs ir pakļauts nodaļas priekšniekam, biroja priekšniekam vai iecirkņa priekšniekam.

Pamatojoties uz Pētījuma ietvaros pieejamo informāciju⁴⁶, VP praksē resursu nepietiekamības dēļ ne vienmēr viens tulks/ tulkotājs ir piesaistīts vienai konkrētai tiesvedības lietai.

Gadījumos, kad tiek pieņemts lēmums izmantot ārpakalpojuma sniedzēja tulku/ tulkotāju pakalpojumus, ārpakalpojumu sniedzējam tulkojuma nodrošināšana tiek pieprasīta šādos termiņos⁴⁷:

- ▶ VP iesniegtās dokumentācijas rakstiskā tulkošana, ņemot vērā norādīto steidzamības pakāpi:
 - ▶ parasta (astoņas standarta lapas 24 stundu laikā);
 - ▶ steidzama (16 standarta lapas 24 stundu laikā) un
 - ▶ ļoti steidzama (32 lapas 24 stundu laikā).
- ▶ neplānotas mutiskās tulkošanas pakalpojumi – vienas stundas laikā ierodoties VP norādītajā vietā (jebkurā diennakts laikā, brīvdienās un svētku dienās) no konkrētā pieteikuma saņemšanas brīža;
- ▶ plānotās mutiskās tulkošanas pakalpojumi (iepriekš plānotiem pasākumiem) – divu dienu laikā.

Pakalpojuma izpildes pasūtīšanas veids ir atkarīgs no tulkojamo dokumentu veida. Dokumentu kopijas, oriģinālus, apstiprinātas kopijas, norakstus izdrukātā veidā, t.sk. ar kriminālprocesu saistītos dokumentus var nodot pa pastu vai tikšanās laikā, bet ar kriminālprocesu saistīto dokumentu oriģinālus – tikai tikšanās laikā un pret pasūtītāja parakstu. Pārējie tulkojamie dokumenti, saskaņojot ar ārpakalpojumu sniedzēju, var tikt nodoti pa faksu, e-pastu vai elektroniskā datu nesējā.

⁴⁵ Intervija ar VP pārstāvjiem

⁴⁶ Turpat

⁴⁷ VP līgums 20.03.2014. ar SIA „Linearis” par dokumentu rakstiskās tulkošanas pakalpojumu sniegšanu Valsts policijas vajadzībām

Kriminālvajāšana

Prokuratūrā tulkojuma nepieciešamību piesaka prokurors, nosūtot pieprasījumu uz Dokumentu un arhīva pārvaldības nodaļu un norādot kriminālprocesu, kurā tulkojums nepieciešams, kā arī nododot tulkojamos materiālus, ja tulkojums veicams rakstiski.

Atbilstoši amata aprakstam⁴⁸ Prokuratūrā tulks/ tulkotājs ir tieši pakļauts Prokuratūras struktūrvienības vadītājam (virsprokuroram vai nodaļas/ daļas vadītājam) un/ vai kancelejas pārzinim.

Gadījumos, kad nepieciešami tulku/ tulkotāju ārpakalpojumi, atbilstoši ārpakalpojuma līgumam⁴⁹ ārpakalpojuma sniedzējs tulka/ tulkotāja pakalpojumus nodrošina šādos termiņos⁵⁰:

- ▶ rakstiskās tulkošanas darbu izpilde, atkarībā no darba apjoma:
 - ▶ 14 400 rakstu zīmes (ar atstarpēm) jeb astoņas lappuses datorizdrukā dienā;
 - ▶ viena darba diena tiek paredzēta rakstveida tulkojuma rediģēšanai.
- ▶ Plānotas mutiskās tulkošanas pakalpojumi – jāpiesaka vismaz divas darba dienas pirms nepieciešamās darba izpildes dienas.

Iztiesāšana

Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijā un Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā lēmums par tulka pieaicināšanu tiek pieņemts, pamatojoties uz krimināllietas materiāliem, īsi pirms pirmās tiesas sēdes uzsākšanas vai tiesas sēdes sākumā. Ja krimināllietas materiālu izpētes laikā tiek konstatēts, ka apsūdzētais pēc tautības nav latvietis vai arī ir citas norādes, ka apsūdzētais nespēj saprast un sazināties latviešu valodā, tiek lemts par tulka/ tulkotāja piesaistes nepieciešamību.

Saskaņā ar amata aprakstā⁵¹ iekļauto informāciju tulks/ tulkotājs TA ir pakļauts Kancelejas vadītājam.

Pamatojoties uz Pētījuma ietvaros pieejamo informāciju⁵², tiesu praksē resursu nepietiekamības dēļ ne vienmēr viens tulks/ tulkotājs ir piesaistīts vienai konkrētai tiesvedības lietai.

Ja apsūdzētais saprot krievu valodu, tiek piesaistīts štata tulks/ tulkotājs. Savukārt, ja apsūdzētais nespēj sazināties ne latviešu, ne krievu valodā, tiesa sūta oficiālu vēstuli TA ar lūgumu nodrošināt tulkošanas pakalpojumus noteiktā tiesas adresē, datumā un laikā. TA šo informāciju nodod ārštata tulkojumu pakalpojuma sniedzējam. Saņemot vēstuli, e-pastu vai faksu no TA, konkrētajam datumam un laikam tiek piemeklēts atbilstošs tulks/ tulkotājs. Šī procesa ilgumu ietekmē vēstules sagatavošanas un sūtīšanas laiks un atbilstoša tulka pieejamība⁵³.

Saskaņā ar TA noslēgto ārpakalpojuma līgumu⁵⁴ TA pienākumos ietilpst tulkojamo materiālu iesniegšana ārpakalpojumu sniedzējam (rakstisko tulkojumu gadījumos), bet nepieciešamības gadījumā pēc materiāliem var ierasties ārpakalpojumu sniedzējs.

Saskaņā ar TA un SIA „Konels” noslēgto līgumu⁵⁵ ārpakalpojumu sniedzējam tulkošana jānodrošina šādos termiņos:

- ▶ rakstiskā tulkošana, ņemot vērā tulkošanas apjomu un steidzamības pakāpi:
 - ▶ darba izpildes termiņš ir 15 darba dienas;
 - ▶ tulkošanas apjomam pārsniedzot 40 standarta lappuses izpildes termiņš savstarpēji vienojoties var tikt pagarināts;
 - ▶ ģpaši steidzamos gadījumos darba izpildes termiņš var tikt saīsināts.
- ▶ mutiskā tulkošana:

⁴⁸ Latvijas Republikas Prokuratūras struktūrvienības tulka/ tulkotāja amata apraksts (uz 06.2014)

⁴⁹ Ārpakalpojuma līgums Pētījuma ietvaros nebija pieejams, līdz ar to Pētījuma vajadzībām izmantots līguma projekts

⁵⁰ Prokuratūras 23.04.2013. iepirkuma „Rakstiskās un mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšana Latvijas Republikas Prokuratūrai” identifikācijas Nr. Prokuratūra 2013/018. 4. pielikums Iepirkuma Līguma projekts

⁵¹ TA tulka/ tulkotāja amata apraksts (uz 05.2014.)

⁵² Intervija ar TA pārstāvjiem

⁵³ Turpat

⁵⁴ Līgums par rakstisko un mutisko darbu tulkošanu rajona (pilsētas) tiesu, apgabaltiesu un administratīvo tiesu darba nodrošināšanai, kas 2013. gada 3. aprīlī noslēgts ar SIA „KONELLS”

⁵⁵ Turpat

- ▶ tiesās – jāpiesaka vismaz piecas darba dienas pirms darba izpildes;
- ▶ Semināros, konferencēs – vismaz 10 darba dienas pirms pasākuma norises dienas.

Salīdzinājumā ar pārējām institūcijām (VP, Prokuratūra, leVP), Latvijas tiesu tulkošanas darbu izpildes termiņi, sākot no tulkošanas pieprasījuma nosūtīšanas līdz darba izpildei, ir ievērojami garāki.

Apcietinājums kā drošības līdzeklis jebkurā no iepriekš minētajām kriminālprocesa stadijām

Ņemot vērā, ka tulku/ tulkotāju pakalpojumi ieslodzījuma vietās tiek nodrošināti tikai kopš 2014. gada sākuma, leVP nav izstrādāta tulku/ tulkotāju standarta piesaistes kārtība. Nepieciešamību pēc tulkojuma parasti izsaka ieslodzītais, un lēmumu par tulka piesaistīšanu pieņem ieslodzījuma vietas vadība (parasti Administratīvās daļas priekšnieks). Atbilstoši Administratīvās daļas tulka amata aprakstā⁵⁶ ietvertajai informācijai Administratīvās daļas tulks ir pakļauts Administratīvās daļas priekšniekam.

Ja ieslodzījuma vietā tiek konstatēta nepieciešamība pēc tulka pakalpojumiem no krievu valodas uz latviešu valodu vai otrādi, Administratīvās daļas priekšnieks nozīmē attiecīgās ieslodzījuma vietas štata tulku/ tulkotāju šo pienākumu izpildei. Ja ieslodzītais apgalvo, ka tam tulka pakalpojumi (nolēmuma tulkošana) nav nepieciešami, ieslodzītajam tiek lūgts parakstīt iesnieguma formu, kurā tiek fiksēta atteikšanās no tulkošanas pakalpojumiem, tādējādi izslēdzot apsūdzētā potenciālo sūdzību risku par informācijas nenodrošināšanu sev saprotamā valodā⁵⁷.

Ja ir nepieciešams tulkojums citās valodās, ieslodzījuma vieta pasūta pakalpojuma izpildi, sazinoties ar ārpusvalsts pakalpojumu sniedzēja līgumā norādīto kontaktpersonu. Saskaņā ar leVP atklātā konkursa "Par mutiskās un rakstiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu" (iepirkuma identifikācijas numurs TM leVP 2014/02/NFI) tehniskās specifikācijas nosacījumiem, izpildītājs nodrošina plānotu tulkošanu (iepriekš plānotiem pasākumiem). Līgumā⁵⁸ noteikts, ka izpildītājs sniedz mutiskas un rakstiskas tulkošanas pakalpojumu ne ilgāk kā 3 darba dienu laikā pēc pasūtījuma pieteikšanas.

Secinājumi

- ▶ Kriminālprocesā iesaistītajās institūcijās nav noteikti skaidri kritēriji un mehānismi, kā pārliecināties par personas valodas zināšanām un attiecīgi arī par tulka/ tulkotāja piesaistes nepieciešamību.
- ▶ VP un tiesu praksē ne vienmēr tiek nodrošināta viena un tā paša tulka/ tulkotāja piesaiste konkrētai lietai visā tās virzībā. Ņemot vērā laiku, kas nepieciešams, lai no jauna iepazītos ar konkrēto procesu un lietu, šāda prakse pastarpināti ietekmē tulkošanas kvalitāti.
- ▶ TA ārpusvalsts pakalpojuma līgumā noteikti ievērojami garāki rakstveida un mutiskās tulkošanas darbu izpildes termiņi (attiecīgi – 15 un 5 dienas) nekā VP un Prokuratūras noslēgtajos ārpusvalsts pakalpojuma līgumos, kur šie termiņi rakstveida tulkojumiem tiek noteikti, ņemot vērā darba apjomu, savukārt mutisko tulkojumu pieteikšanas termiņš tiek paredzēts 2 dienas pirms dienas, kurā tulkojums nodrošināms.

2.3.4 Tulkošanas gadījumu raksturojums

Pirmstiesas izmeklēšana

Pirmstiesas izmeklēšanas ietvaros tulkojums tiek nodrošināts visās izmeklēšanas darbībās, t.sk. nopratināšanā, konfrontēšanā, kratīšanā, ierosinājumos.

Štata tulku/ tulkotāju darba laika uzskaitē katrā VP struktūrvienībā ir žurnāls, kurā štata tulki/ tulkotāji uzskaita nostrādātās stundas un konkrētas veiktās darbības/ tulkojamās materiālus. Darba laika uzskaites veikšana ir iekļauta tulku/ tulkotāju darba pienākumos⁵⁹.

Gadījumos, kad ārpusvalsts pakalpojuma sniedzējs veic rakstisko tulkošanu, darba laika uzskaites informācija tiek iekļauta nodošanas-pieņemšanas aktā, kurā tiek norādīts pakalpojuma apjoms, cena un izpildes laiks. Mutisko tulkošanas pakalpojumu gadījumā ārpusvalsts pakalpojuma sniedzēja piesaistītā tulka darba laika

⁵⁶ leVP Daugavpils cietuma Administratīvās daļas tulka amata apraksts

⁵⁷ Intervija ar leVP pārstāvjiem

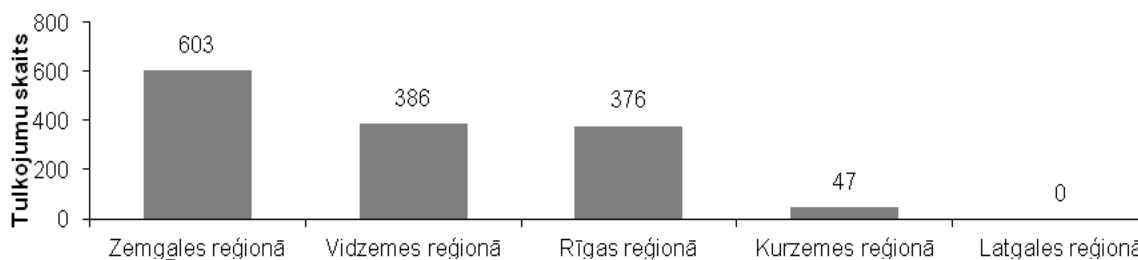
⁵⁸ Ārpusvalsts pakalpojuma līgums Pētījuma ietvaros nebija pieejams, līdz ar to Pētījuma vajadzībām tika izmantots līguma projekts

⁵⁹ Rīgas Zemgales iecirkņa Sekretariāta grupas tulka amata apraksts

uzskaites informācija tiek iekļauta uzziņā par piedalīšanos kriminālprocesā, kuru paraksta attiecīgās iestādes amatpersona, kurā nodrošināts tulkojums⁶⁰.

Saskaņā ar Pētījuma ietvaros pieejamo informāciju, ārpakalpojuma līgumu ietvaros 2013.gadā VP tika veikti 30 209 rakstisko un mutisko tulkojumu. Turpmāk attēlā (skat. Attēls Nr. 5) pievienota ārpakalpojuma līgumu ietvaros veikto rakstisko un mutisko tulkojumu skaits 2013. gadā dalījumā pa VP reģionālajā pārvaldēm, ievērojot šādus ierobežojumus⁶¹:

- ▶ apkopojumā nav iekļauti tulkojumi, kas veikti Galvenajā kriminālpolicijas pārvaldē;
- ▶ informācija par ārpakalpojumu sniedzēju veiktajiem mutiskajiem tulkojumiem ir pieejama tikai par divām VP reģionu pārvaldēm (Rīgas reģiona pārvalde un Vidzemes reģiona pārvalde).

Attēls Nr. 5 Ārpakalpojuma līgumu ietvaros veikto rakstisko un mutisko tulkojumu skaits 2013. gadā dalījumā pa VP reģionālajā pārvaldēm

Lielākā daļa ārpakalpojuma tulkojumi tiek veikti nevis Rīgas reģionā, bet gan Zemgales reģionā (skat. Attēls Nr. 5). Situācija ir skaidrojama ar faktu, ka VP Zemgales reģiona pārvaldes iecirkņi izmanto ārpakalpojumu tulkus/ tulkotājus arī tulkojumu veikšanai no latviešu valodas uz krievu valodu un otrādi⁶². 2013. gadā 83% no visiem VP Zemgales reģiona pārvaldes iecirkņos veiktajiem ārpakalpojuma tulkojumiem tika veikti no vai uz krievu valodu. Arī Vidzemes reģiona pārvaldē 2013. gada laikā 69% no mutiskajiem ārpakalpojuma sniedzēja veiktajiem tulkojumiem veikti no krievu valodas uz latviešu valodu, kas norāda uz potenciālu štata tulkotāju nepietiekamību⁶³.

VP Galvenajā kriminālpolicijas pārvaldē 2013.gadā veikti 29 400 tulkojumi ārpakalpojumu līgumu ietvaros, no kuriem tikai 3% ir mutiskie tulkojumi, bet pārējie – rakstiskie⁶⁴.

Biežāk izmantotās tulkošanas valodas gan štata tulku/ tulkotāju, gan ārpakalpojumu sniedzēja veiktajiem tulkojumiem ir šādas⁶⁵:

- ▶ krievu valoda;
- ▶ vācu valoda;
- ▶ angļu valoda;
- ▶ lietuviešu valoda.

Kriminālvajāšana

Kriminālvajāšanas procesa ietvaros Prokuratūras tulki/ tulkotāji veic kriminālprocesuālo dokumentu, iesniegumu, tehniskās palīdzības lūgumu un to materiālu, vēstuļu, kā arī citu juridisko un lietišķo dokumentāciju mutisku un/ vai rakstveida tulkošanu.

Prokuratūras štata tulka pienākums ir veikt tulkojumu uzskaiti un iesniegt atskaites. Praksē štata darbinieki darbu uzskaiti veic žurnālā, fiksējot informāciju par tulkojamo materiālu, personu, kurai tulkojums tiek nodrošināts un tulkošanas apjomu. Šie žurnāli tiek uzturēti katrā struktūrvienībā atsevišķi⁶⁶. Gadījumos, kad ārpakalpojuma sniedzējs veic rakstisko tulkošanu, darba laika uzskaites informācija tiek iekļauta nodošanas-pieņemšanas aktā, ko paraksta abu pušu pilnvaroti pārstāvji.

⁶⁰ Intervija ar VP pārstāvjiem

⁶¹ VP sniegtie dati (uz 06.2014)

⁶² Intervija ar VP pārstāvjiem

⁶³ VP sniegtie dati (uz 06.2014)

⁶⁴ Turpat

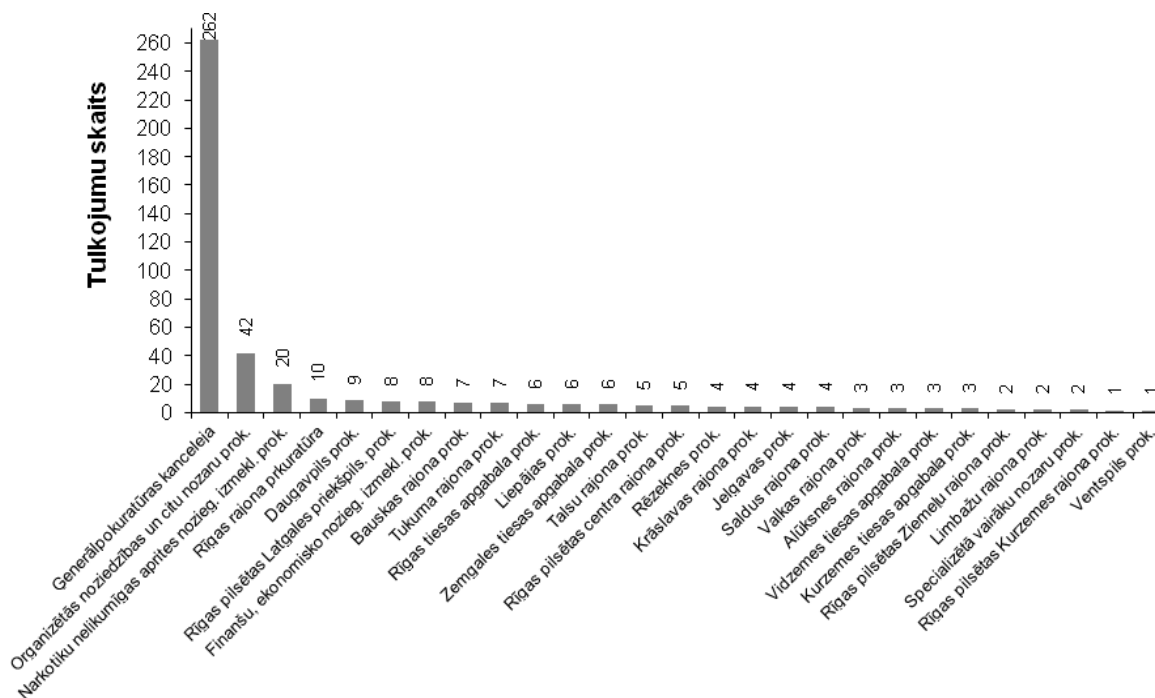
⁶⁵ Turpat

⁶⁶ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

Mutvārdos izpildīto darbu ārpakalpojumu sniedzējs nodod, parakstot „Aktu mutiskai tulkošanai” un uzzīņu par piedalīšanos kriminālprocesā.⁶⁷

Saskaņā ar Prokuratūras sniegto informāciju, štata tulku/ tulkotāju tulkošanas apjoms 2013. gadā bija 10 393 rakstveida tulkojumi un 4 906 mutiskie tulkojumi⁶⁸. Vislielākais tulkošanas apjoms tiek nodrošināts Tulkošanas un dokumentu noformēšanas daļā, kas skaidrojams ar to, ka šī daļa apkalpo septiņas prokuratūras (skat. nodaļu 2.3.3). Visās Latvijas apgabala, rajona un pilsētu prokuratūrās, izņemot Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas prokuratūru, rakstveida tulkojumu skaits pārsniedz mutisko tulkojumu skaitu⁶⁹.

Tulku/ tulkotāju ārpakalpojumu sniedzēju veikto rakstveida un mutisko tulkojumu skaits ir ievērojami mazāks par štata tulku/ tulkotāju tulkošanas apjomu (skat. Attēls Nr. 6)⁷⁰. Tas skaidrojams ar tulku/ tulkotāju piesaistes kārtību, kas paredz ārštata tulkus/ tulkotājus piesaistīt tikai gadījumos, kad darba apjoma vai tulkošanas valodas dēļ tulkojumu nevar nodrošināt štata tulkus/ tulkotājs.

Attēls Nr. 6 Ārpakalpojumu sniedzēju veikto tulkojumu skaits 2013. gadā sadalījumā pa prokuratūrām

Attēlā atspoguļotas tās prokuratūras, kurās 2013. gadā ārpakalpojumu sniedzēji veikuši vismaz vienu tulkojumu. Visvairāk tulkojumu ārpakalpojumu sniedzējiem pieprasīti no Ģenerālprokuratūras kancelejas, kas apkalpo Ģenerālprokuratūras struktūrvienības, kā arī sadarbojas ar Starptautiskās sadarbības nodaļu. 2013.gadā Prokuratūrā kopumā veikti 437 tulkojumi ārpakalpojumu līgumu ietvaros, no kuriem tikai 14% ir mutiskie tulkojumi, bet pārējie – rakstiskie⁷¹.

Tādās prokuratūrās kā Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas prokuratūra, Jūrmalas pilsētas prokuratūra, Latgales tiesas apgabala prokuratūra, Latgales tiesas apgabala prokuratūra Daugavpilī, Balvu, Ludzas, Preiļu, Cēsu, Gulbenes, Madonas, Valmieras, Ogres, Aizkraukles, Dobeles, Jēkabpils rajona prokuratūra un Rīgas Autotransporta prokuratūra tulkojumus veikuši tikai štata tulki/ tulkotāji, savukārt Kurzemes tiesas apgabala prokuratūrā tulkojumus veikuši tikai ārpakalpojumu sniedzēji. Atbilstoši Pētījuma ietvaros pieejamai informācijai, visvairāk Prokuratūras vajadzībām tulkojumi tiek veikti šādās valodās (gan štata tulku/ tulkotāju, gan ārpakalpojuma sniedzēju veiktie tulkojumu)⁷²:

- ▶ krievu valoda;

⁶⁷ Prokuratūras 23.04.2013. iepirkuma „Rakstiskās un mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšana Latvijas Republikas Prokuratūrai” identifikācijas Nr. Prokuratūra 2013/018. 4. pielikums Iepirkuma Līguma projekts

⁶⁸ Prokuratūras sniegtie dati (uz 06.2014)

⁶⁹ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

⁷⁰ Prokuratūras sniegtie dati (uz 06.2014)

⁷¹ Turpat

⁷² Turpat

- ▶ angļu valoda;
- ▶ vācu valoda.

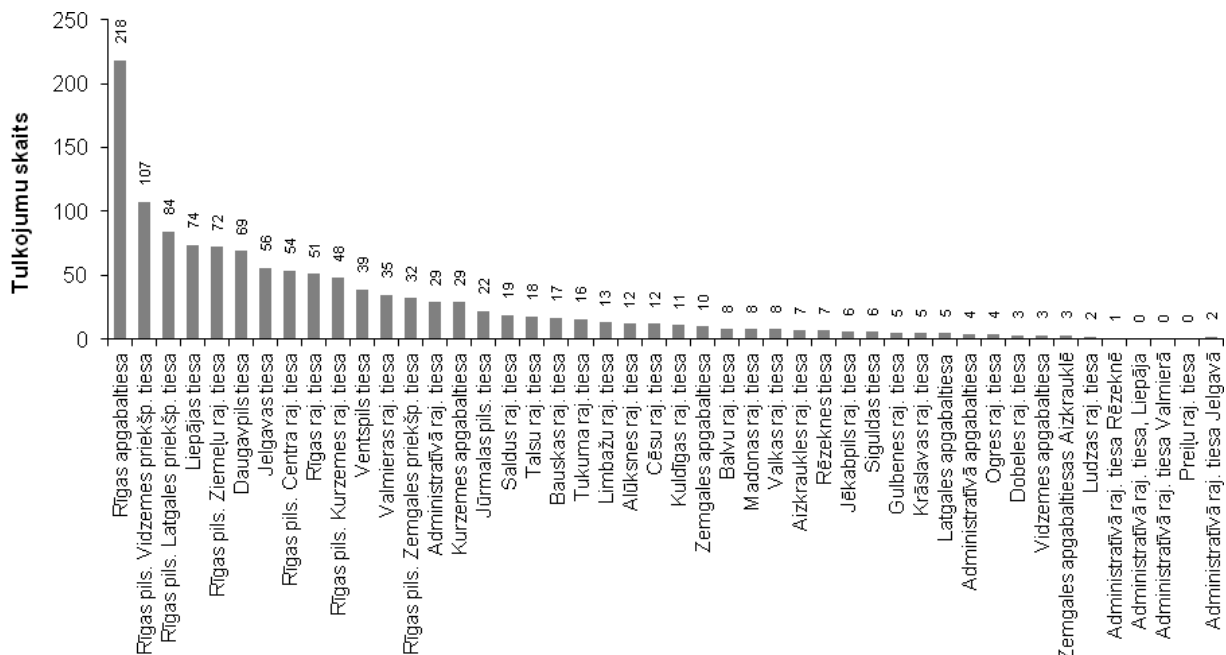
2013. gadā Prokuratūrā kopā ir veikti tulkojumi uz/ no 28 valodām, no kurām lielākajai daļai valodu tulkojumu skaits gadā nepārsniedza 10 tulkojumus. Tulkojumus izplatītākajās valodās, galvenokārt, veic štata tulki/ tulkotāji.

Iztiesāšana

Iztiesāšanas procesa ietvaros TA štata tulki/ tulkotāji piedalās tiesas sēdēs un nodrošina tiesās juridiski kvalitatīvu mutisku un rakstisku tulkojumu. Tiesu tulki/ tulkotāji tulko tiesas nolēmumus un citus tiesvedībā nepieciešamos dokumentus⁷³.

Tiesu praksē nav noteikts, ka štata tulkiem/ tulkotājiem būtu jāaizpilda darba atskaites pēc konkrētu tulkojumu veikšanas. Tiesu štata tulku/ tulkotāju darbu plāno/organizē tiesas kanceleja. Pieaicinātais ārpakalpojuma tulks/ tulkotājs pēc darbu pabeigšanas aizpilda uzziņu par patērēto laiku/ darba apjomu, kas jāparaksta attiecīgās krimināllietas tiesnesim un pārstāvim no TA. Pēc parakstīšanas šī uzziņa kalpo par pamatu maksājuma veikšanai ārpakalpojumu sniedzējam⁷⁴.

Saskaņā ar TA sniegto informāciju, ārpakalpojuma tulkojumu gadījumu skaits 2012. gadā sastādīja 1 736 gadījumus, bet 2013. gadā 1 234 gadījumus. Ārpakalpojuma tulkojumu gadījumu skaits sadalījumā pa tiesām, kurās veikts vismaz viens tulkojums, atspoguļots attēlā zemāk (skat. Attēls Nr. 7)⁷⁵.

Attēls Nr. 7 2013. gadā ārpakalpojumu tulku/ tulkotāju nodrošināto tulkojumu skaits dalījumā pa Latvijas tiesām⁷⁶

Atbilstoši Pētījuma ietvaros pieejamai informācijai, visvairāk tiesās tiek veikti tulkojumi šādās valodās (gan štata tulku/ tulkotāju, gan ārpakalpojuma sniedzēju veiktie tulkojumu)⁷⁷:

- ▶ krievu;
- ▶ angļu valoda;
- ▶ lietuviešu valoda;
- ▶ igauņu valoda;

⁷³ Intervija ar TA pārstāvjiem

⁷⁴ Turpat

⁷⁵ TA sniegtie dati (05.2014)

⁷⁶ Grafikā tiek attēlotas visas tiesas, kuras 2012. un 2013. gada laikā ārpakalpojuma tulks/ tulkotājs ir izmantots vismaz vienu reizi

⁷⁷ TA sniegtie dati (05.2014)

- ▶ vācu valoda;
- ▶ spāņu valoda;
- ▶ franču valoda.

Pēdējo divu gadu laikā ir bijuši tikai seši gadījumi, kad ir bijusi nepieciešamība nodrošināt tulkojumu no svešvalodas uz svešvalodu (piemēram, no krievu valodas uz zviedru valodu). Šādos gadījumos tiek piesaistīti ārpakalpojuma sniedzēja nodrošināti tulki/ tulkotāji.

Saskaņā ar Pētījuma ietvaros iegūto informāciju⁷⁸, ārpakalpojuma tulku/ tulkotāju pakalpojumu izmantošanas biežums gada laikā ir samazinājies visās Latvijas tiesās. Tiesvedības procesa lietu apjoma dēļ visbiežāk ārpakalpojuma tulki/ tulkotāji tiek izmantoti Rīgas un Rīgas rajona tiesās, kā arī Latvijas lielāko pilsētu tiesās.

Apcietinājums kā drošības līdzeklis jebkurā no iepriekš minētajām kriminālprocesa stadijām

Gadījumos, kad personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, kā drošības līdzeklis tiek piemērots apcietinājums, ieslodzījuma vietu štata tulku/ tulkotāju pienākums ir veikt tiesu nolēmumu mutisku vai rakstisku tulkošanu. Ieslodzījuma vietās tulks/ tulkotājs pēc nepieciešamības var piedalīties arī tiesas sēdēs videokonferences režīmā, piedalīties ieslodzījuma vietas Administratīvās komisijas sēdēs, veikt dokumentu tulkošanu cietuma vecākajam inspektoram (vecākajam izmeklētājam) kriminālprocesa ietvaros⁷⁹.

Saskaņā ar Pētījuma ietvaros pieejamo informāciju, ieslodzījuma vietas katru mēnesi atskaitās par veiktajiem tulkojumiem IeVP. Ieslodzījuma vietās esošie štata tulki/ tulkotāji iekšēji veic darba uzskaiti un elektroniski šo informāciju nosūta IeVP. Štata tulku/ tulkotāju darbu katrā ieslodzījuma vietā plāno/organizē tiešais vadītājs. Savukārt tulkojuma ārpakalpojuma sniedzēja laika uzskaitē tiek iekļauta pakalpojuma nodošanas-pieņemšanas aktā⁸⁰.

2013. un 2014.gadā IeVP rakstiskos un mutiskos tulkojumus veica šādi tulkojuma ārpakalpojuma sniedzēji: SIA „Language Master international”, SIA „Linearis” un Helēna Gizeleza. Saskaņā ar IeVP sniegto informāciju, 2014. gada martā kopā tika veikti 129 tulkojumi ārpakalpojuma līguma ietvaros, no kuriem 76% bija mutiskie tulkojumi, bet pārējie – rakstiskie⁸¹.

Nemot vērā, ka IeVP ārpakalpojuma tulkojumu pakalpojumus sāka izmantot tikai 2013.gada beigās, šobrīd nav pieejami dati par veikto tulkojumu skaitu gada griezumā. Turpmāk attēlā (skat. Attēls Nr. 8) atspoguļots indikatīvs gada laikā veikto ārpakalpojumu tulkojumu skaits sadalījumā pa ieslodzījuma vietām, kurās 2014.gada martā veikti tulkojumi ārpakalpojuma līguma ietvaros. Analīze veikta pieņemot, ka⁸²:

- ▶ tulkojumu skaits gada pārējos mēnešos ir tāds pats kā 2014.gada martā;
- ▶ jaunu štata tulku/ tulkotāju pieņemšana darbā neietekmēs ārpakalpojuma tulkojumu skaitu.

Nemot vērā iepriekš minētos pieņēmumus, kopējais ārpakalpojuma tulkojumu apjoms ieslodzījuma vietās gada laikā varētu veidot aptuveni 2 000 pieprasījumus.

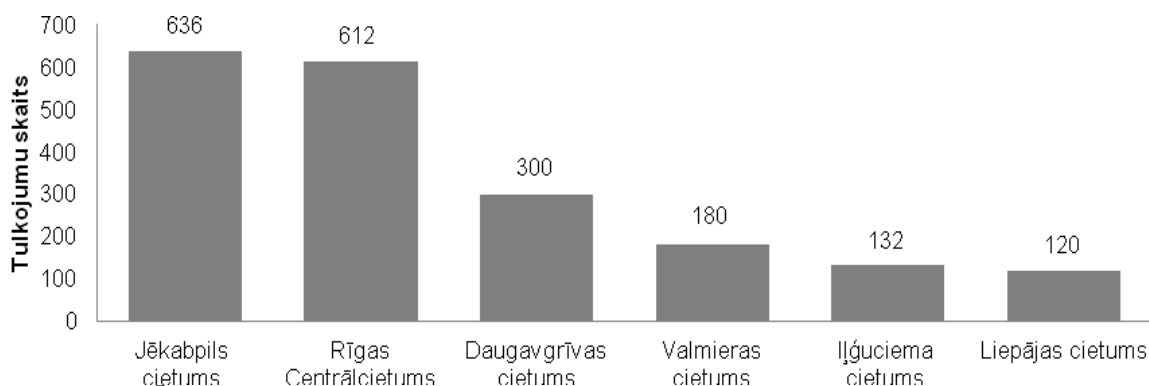
⁷⁸ Intervija ar TA pārstāvjiem

⁷⁹ Intervija ar IeVP pārstāvjiem

⁸⁰ Turpat

⁸¹ IeVP sniegtie dati (uz 06.2014)

⁸² Turpat

Attēls Nr. 8 Ārpakalpojumu tulkojumu skaits ieslodzījuma vietās gadā

Pieprasījumu pēc ārpakalpojuma tulkiem/ tulkotājiem ietekmē ieslodzīto skaits, kuri neprot valsts valodu un krievu valodu. 2014. gada martā nav bijis neviens ārpakalpojumu sniegšanas gadījums Brasas, Jelgavas, Olaines, Šķirotavas, Cēsu un Vecumnieku ieslodzījuma vietās.

Tā kā leVP šobrīd netiek apkopoti statistikas dati par ārpakalpojuma tulkošanas apjomu (tulkojumu skaitu) pa tulkošanas valodām, tad informācija par izplatītākajām tulkošanas valodām nav pieejama.

Secinājumi

- ▶ Visās kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās iestādēs biežāk izmantotā tulkošanas valoda ir krievu valoda, pamatojot štata tulku/ tulku nepieciešamību, kas veic tulkojumus uz un no krievu valodu.
- ▶ Pētījuma tvērumā iekļautajās iestādēs nav noteikta vienota tulkošanas gadījuma definīcija štata tulku/ tulkotāju un ārpakalpojuma sniedzēju veiktajiem tulkojumiem (tulkojamo zīmju vai stundu skaits vienā tulkošanas gadījumā). Tādēļ tulkošanas apjoma savstarpējais salīdzinājums starp iestādēm un starp štata tulku/ tulkotāju un ārpakalpojumu sniedzēju veiktajiem tulkojumiem ir uzskatāms par aptuvenu.
- ▶ VP un Prokuratūrā štata tulku/ tulkotāju darba laika uzskaitē tiek veikta manuāli, fiksējot nostrādātās stundas un veiktos darbus uzskaites žurnālos. Atskaites par štata tulku/ tulkotāju veiktajiem darbiem tiek sagatavotas arī ieslodzījuma vietās, tās iesniedzot leVP. Tā kā štata tulku/ tulkotāju darba laika uzskaitē šajās iestādēs netiek veikta elektroniski, informācija par štata tulku/ tulkotāju darbu darba apjoma novērtēšanas vajadzībām nav operatīvi pieejama.

2.4. Tulku/ tulkotāju atbildība, procesuālā aizsardzība un tulkojumu kvalitāte

Tulka atbildības apmēru nosaka KPL (no procesuālo tiesību viedokļa) un KL (no materiālo tiesību viedokļa).

Tulka atbildību var apskatīt no trīs dažādiem aspektiem, proti, tulka atbildība par tā objektivitāti un neatkarību, tulka atbildība par konfidencialitātes ievērošanu un tulka atbildība par patiesu tulkojumu vai par tulkojuma sniegšanu:

- ▶ Tulka atbildību par tā objektivitāti un neatkarību no procesuālo tiesību viedokļa nosaka KPL 16.pants, kas paredz, ka tulkam ir pienākums atteikties no piedalīšanās kriminālprocesā, ja viņš ir personiski ieinteresēts rezultātā vai pastāv apstākļi, kas procesā iesaistītajām personām pamatoti dod iemeslu uzskatīt, ka šāda ieinteresētība varētu būt. Bez tam KPL 115.panta otrā daļa paredz, ka tulkam jāinformē procesa virzītājs par apstākļiem, kuri var dot pamatu viņu veiktās procesuālās darbības objektivitātes apšaubīšanai. Procesuālais virzītājs lemj par viņa uzaicināšanu vai atstādināšanu no kriminālprocesa. Procesuālais virzītājam ir arī tiesības atstādināt tulu no piedalīšanās kriminālprocesā, ja tam ir nepietiekama profesionālā sagatavotība savu pienākumu veikšanai. Tomēr jāmin, ka KPL nenosaka tulka neatkarības prasības no paša procesuālā virzītāja, kas varētu būt neatkarības principa pārkāpums Direktīvas kontekstā.

- Direktīvas 5.panta 3.punkts nosaka, ka dalībvalstīm jānodrošina, ka tulkiem un tulkotājiem izvirza prasību ievērot **konfidencialitāti** attiecībā uz mutisko un rakstisko tulkojumu, ko tie sniedz.

KPL 113.panta trešās daļas 4.punkts nosaka, ka speciālistam ir pienākums neizpaust izmeklēšanas darbības saturu un rezultātus, ja par to neizpaušanu ir īpaši brīdināts. Ievērojot to, ka tulks KPL izpratnē nav speciālists, bet gan atbilstoši KPL 114.pantam procesa virzītāja palīgs, tad uz speciālistu attiecināmie pienākumi un atbildība nav piemērojami.

KPL 114.panta trešā daļa paredz, ka amatpersona, kura uzaicina tulku, informē viņu par tulka tiesībām un pienākumiem, kā arī par atbildību par nepatiesu tulkošanu vai atteikšanos tulkot. Par tiesībām un pienākumiem nav jāinformē tulks, kuram tulkošana ir profesionāls amata pienākums un kurš, uzsākot amata pildīšanu, savu atbildību ir apliecinājis ar parakstu.

Savukārt KL 304.pants paredz kriminālatbildību par pirmstiesas kriminālprocesā iegūto ziņu izpaušanu bez izmeklētāja vai prokurora atļaujas līdz šā procesa pabeigšanai, ja to izdarījusi persona, kura ir bijusi brīdināta par attiecīgo ziņu neizpaušanu.

Ņemot vērā KPL 114.pantu, jāsecina, ka tulkiem kriminālatbildība par iegūto ziņu izpaušanu nevar iestāties, jo tie par konfidencialitātes ievērošanu netiek brīdināti. Tulki, atbilstoši KPL, tiek brīdināti vienīgi par nepatiesu tulkojumu vai atteikšanos no tulkojuma sniegšanas.

Ja raugās no cita skatu punkta, proti, ārpus kriminālprocesuālajām darbībām, ko veic pats procesa virzītājs, tad saskaņā ar KPL 86.panta trešo daļu, aizstāvim ir tiesības bez īpašas procesa virzītāja atļaujas tikt ar aizturēto vai apcietināto aizstāvamo personu konfidencialitāti nodrošinošos apstākļos bez tikšanās reizī un ilguma ierobežojumiem, ja nepieciešams, pieaicinot tulku. Tādas tikšanās var notikt pilnvarotas amatpersonas vizuālās kontroles apstākļos, bet ārpus dzirdamības robežām.

- KL tulkiem paredz būtisku **atbildības apmēru par apzināti nepatiesu tulkojumu un atteikšanos** izdarīt tulkojumu:
 - Atbilstoši KL 300.pantam, par tulka apzināti nepatiesu tulkojumu pirmstiesas kriminālprocesā, tiesā, notāram vai tiesu izpildītājam, soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, piespiedu darbu vai naudas sodu. Par tulka apzināti nepatiesu tulkojumu, kas izdarīt, veicot pirmstiesas kriminālprocesu vai iztiesājot tiesā lietas par smagu / sevišķi smagu noziegumu / noziegumu ar smagām sekām / noziegumu mantkārīgā nolūkā, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz 3 gadiem, ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, piespiedu darbu vai naudas sodu;
 - Atbilstoši KL 302.panta otrai daļai, tulka nepamatota atteikšanās pirmstiesas izmeklēšanas iestādē, prokuratūrā vai tiesā pildīt viņam uzdotos pienākumus, ir pamats sodīšanai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, piespiedu darbu vai naudas sodu.

Ievērojot to, ka tulks savus pienākumus veic ciešā sasaistē ar aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, nav izslēdzami gadījumi, kad tulka darbība minētajām personām varētu nepatikt un tādējādi tulks kaut kādā veidā varētu justies vai tikt apdraudēts. KPL tieši neparedz tulka **procesuālo aizsardzību**, taču KPL 24.panta pirmā daļa paredz, ka personai, kura tiek apdraudēta sakarā ar tās kriminālprocesuālā pienākuma izpildi, ir tiesības prasīt, lai procesa virzītājs veic likumā paredzētos pasākumus šīs personas un tās mantas aizsardzībai. Savukārt procesa virzītājs, atbilstoši KPL 24.panta otrai daļai, lemj par nepieciešamību uzsākt apdraudējuma izmeklēšanu, drošības līdzekļa noteikšanu aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai, speciālās procesuālās aizsardzības noteikšanu vai rīkojuma izdošanu tiesībaizsardzības iestādēm nodrošināt personas un tās mantas aizsardzību.

KPL 17.nodaļā noteiktā speciālā procesuālā aizsardzība atsevišķos gadījumos tiek nodrošināta cietušajiem, lieciniekiem un citām personām, kuras liecina vai liecinājušas smagu vai īpaši smagu noziegumu izmeklēšanā un iztiesāšanā. Šajos gadījumos procesa virzītājs pats pēc savas iniciatīvas var noteikt personas speciālo procesuālo aizsardzību, ja tas saskata draudus tās veselībai, dzīvībai un citu interešu aizsardzībai.

Atbilstoši augstāk minētajam jāsecina, ka arī tulkam būtu tiesība lūgt aizsardzību, savukārt speciālā procesuālā aizsardzība varētu tikt nodrošināta, ja attiecīgais likuma pants tiktu papildināts ar vēl vienu subjektu - tulks.

Dalībvalstīm, saskaņā ar Direktīvu, ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka sniegtais mutiskais un rakstiskais tulkojums atbilst kvalitātei, kā arī jādod iespēju apsūdzētajam sūdzēties par nepietiekamu **tulkojuma kvalitāti**, tādējādi nodrošinot lietas taisnīgu izskatīšanu.

Lai veicinātu mutiskā un rakstiskā tulkojuma atbilstību un nodrošinātu tā efektīvu pieejamību, dalībvalstīm noteikta brīvprātīga izvēle izveidot pienācīgi kvalificētu tulku un tulkotāju reģistru vai reģistrus⁸³.

Normatīvais regulējums tulkojumu kvalitātes nodrošināšanai Latvijā nav izstrādāts, tāpat Latvijā līdz šim nav izveidots atbilstoši kvalificētu tulku/ tulkotāju reģistrs. Kriminālprocesa posmos iesaistīto institūciju praksē pielietojamie mehānismi tulkojumu kvalitātes nodrošināšanai analizēti turpinājumā.

Pirmstiesas izmeklēšana

Nemot vērā atšķirīgo darba izpildes tiesisko pamatu, tulkošanas un tulku/ tulkotāju darba kvalitātei noteiktie aspekti ir atšķirīgi štata tulkiem/ tulkotājiem un ārpakalpojumu sniedzēja nodrošinātajiem tulkošanas pakalpojumiem.

Štata tulki/ tulkotāji

VP štata tulkiem/ tulkotājiem specifiski ikdienas darba kvalitātes kontroles rīki nav noteikti. Darba kvalitāti savu iespēju robežās izvērtē tulka/ tulkotāja tiešais vadītājs, tomēr konkrētas personas tulku/ tulkotāju darba kvalitātes novērtēšana netiek piesaistīta⁸⁴.

Reizi gadā tiek veikta ikgadējā darbinieku, t.sk. štata tulku/ tulkotāju darba novērtēšana, ko veic tiešie vadītāji vai Personāla pārvaldes speciālisti Novērtēšanas elektroniskās veidlapas informācijas sistēmā (turpmāk – NEVIS). Tomēr NEVIS veiktais novērtējums nav tieši saistīts ar ikdienā veikto tulkojumu kvalitātes aspektiem⁸⁵.

Ikdienas darbā kvalitatīva tulkojuma nodrošināšana ir tulka/ tulkotāja personīgā atbildība. Tulks/ tulkotājs, parakstot darba līgumu, tiek informēts par kriminālatbildības iestāšanos par apzināti nepatiesa tulkojuma sniegšanu, vai atteikšanos no tulkošanas. Pie tam VP pie katras izmeklēšanas darbības tulks/ tulkotājs paraksta protokolu, kurā tiek fiksēta konkrētā tulka/ tulkotāja pieaicināšana konkrētajā darbībā, tādējādi nodrošinot iespēju izsekot konkrētā tulkojuma veicēju⁸⁶.

Atbilstoši VP noteiktajai kārtībai, mutiskās tulkošanas gadījumos tulka pienākumi ietver personas, kurai tiek nodrošināts tulkojums, informēšanu par tiesībām izteikt pretenzijas par tulkojuma kvalitāti. Rakstisko tulkojumu gadījumos šāda informēšanas prakse nav noteikta. Līdzšinējā praksē sūdzības par ar tulkojuma kvalitāti saistītajiem aspektiem nav fiksētas, tomēr gadījumā, ja persona izteiktu pamatotu neapmierinātību ar tulku vai tulkojuma kvalitāti, VP nodrošinātu attiecīgā tulka nomaiņu⁸⁷.

Ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātie tulkošanas pakalpojumi

Ārpakalpojumu sniedzēju atbildība par tulkojumu kvalitātes nodrošināšanu ir noteikta starp VP un ārpakalpojumu sniedzējiem noslēgtajos līgumos.

Visos trīs ārpakalpojumu līgumos par rakstiskās un mutiskās tulkošanas nodrošināšanu ir noteikti šādi ārpakalpojumu sniedzēja pienākumi un atbildība tulkojumu kvalitātes nodrošināšanai⁸⁸:

- ▶ Līgums nosaka izpildītāja atbildību nodrošināt tulkojumus norādītajos termiņos un labā kvalitātē.
- ▶ Pamatotu pretenziju gadījumā izpildītāja pienākums ir veikt bezmaksas korekcijas veiktajā tulkojumā pasūtītāja noteiktajos termiņos vai nodrošināt bezmaksas tulka maiņu.

Līgumā par rakstiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu VP vajadzībām ar SIA „Linearis”⁸⁹ noteikts arī izpildītāja pienākums brīdināt tulkotājus par atbildību par atteikšanos no tulkošanas vai

⁸³ Gratkovska I. Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā. Jurista Vārds, 11.03.2014., Nr. 10 (812), 12.-16.lpp.

⁸⁴ Intervija ar VP pārstāvjiem

⁸⁵ Turpat

⁸⁶ Turpat

⁸⁷ Turpat

⁸⁸ (1) Līgums par dokumentu rakstiskās tulkošanas pakalpojumu sniegšanu VP vajadzībām, kas 2014. gada 20. martā noslēgts ar SIA „Linearis”; (2) Līgums par mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu VP (VP Rīgas reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes, VP Latgales reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Vidzemes reģiona pārvaldes iecirkņu un VP Kurzemes reģiona pārvaldes iecirkņu) vajadzībām, kas 2013. gada 1. martā noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”; (3) Līgums par mutiskās tulkošanas nodrošināšanu VP Zemgales reģiona vajadzībām, kas 2014. gada 30. aprīlī noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”

⁸⁹ Līgums par dokumentu rakstiskās tulkošanas pakalpojumu sniegšanu VP vajadzībām, kas 2014. gada 20. martā noslēgts ar SIA „Linearis”

apzināti nepatiesu tulkojumu un par atbildību par pirmstiesas datu izpaušanu. Citos ārpakalpojuma līgumos šādas izpildītāja pienākums nav noteikts.

Tāpat kā VP štata tulki/ tulkotāji arī ārpakalpojuma sniedzēja piesaistītie tulki/ tulkotāji pie katras izmeklēšanas darbības paraksta protokolu, kurā tiek fiksēta konkrētā tulka/ tulkotāja pieaicināšana konkrētajā darbībā, tādējādi nodrošinot iespēju izsekot konkrētā tulkojuma veicēju⁹⁰.

Kriminālvajāšana

Štata tulki/ tulkotāji

Ikdienas štata tulku/ tulkotāju darba kvalitātes novērtēšanu iespēju robežās veic prokurors vai arī cita persona, kuras vajadzībām tiek veikts tulkojums⁹¹.

Saskaņā ar Prokuratūras 2012. gada 24. aprīļa Administratīvā direktora dienesta rīkojumu⁹² par tulka/-u darba novērtēšanu, tulku/ tulkotāju tiešo amata pienākumu izpildes kvalitāte ir noteikta arī kā viens no tulku/ tulkotāju darba novērtēšanas kritērijiem.

Uzsākot darba pienākumu izpildi, visi Prokuratūrā strādājošie tulki/ tulkotāji paraksta apliecinājumu, ka ir brīdināti par kriminālatbildību pēc KL 300. panta par apzināti nepatiesu tulkojumu, pēc KL 302. panta otrās daļas par nepamatotu atteikšanos veikt tulkojumu, kā arī pēc KL 304.panta par atbildību par pirmstiesas izmeklēšanas datu – tulkojamo un iztulkoto dokumentu satura izpaušanu bez prokurora atļaujas. Parakstītais apliecinājums tiek iekļauts personas lietā kā amata apraksta pielikums. Līdz šim Prokuratūras praksē nav bijuši gadījumi, kad tulki/ tulkotāji tiek saukti pie kriminālatbildības par nepatiesu tulkojumu, nepamatotu atteikšanos veikt tulkojumu vai par tulkojumu satura izpaušanu⁹³.

Persona par tiesībām pieteikt noraidījumu tulkam/ tulkotājam tiek informēta, izsniedzot tai izrakstu par personas tiesībām no KPL. Tomēr līdzšinējā praksē noraidījumi tulkim/ tulkotājiem netiek pieteikti, kā arī attiecībā uz tulkojuma kvalitāti vai to nenodrošināšanu ir saņemtas tikai neoficiālas sūdzības⁹⁴.

Ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātie tulkošanas pakalpojumi

Saskaņā ar noslēgto ārpakalpojuma līgumu, izpildītāja pienākumi ietver šādus ar tulkojumu kvalitātes nodrošināšanu saistītus aspektus⁹⁵.

- ▶ Izpildītāja pienākums ir brīdināt piesaistītos tulkus/ tulkotājus par kriminālatbildību pēc KL 300.panta par apzināti nepatiesu tulkojumu, 302.panta otrās daļas par nepamatotu atteikšanos veikt tulkojumu un 304.panta par atbildību par pirmstiesas izmeklēšanas datu – tulkojamo un iztulkoto dokumentu satura izpaušanu bez prokurora atļaujas.
- ▶ Izpildītājam ir jānodrošina, ka pirms tulkojuma uzsākšanas katrs tulks/ tulkotājs aizpilda starp pasūtītāju un izpildītāju saskaņotu veidlapu par tulkotāja pienākumu izskaidrošanu un brīdināšanu par kriminālatbildību.
- ▶ Izpildītāja pienākums ir nodrošināt tulkošanas pakalpojumu sniegšanu labā kvalitātē, iesaistot tulkošanas darbu izpildē kvalificētu personālu.
- ▶ Izpildītāja pienākums ir novērst pasūtītāja konstatētās nepilnības abu pušu saskaņotajos termiņos bez papildus samaksas.

Iztiesāšana

Štata tulki/ tulkotāji

Latvijas tiesu prakse nenosaka specifiskus tulku/ tulkotāju darba kvalitātes kontroles rīkus. Tiesu tulku/ tulkotāju darba kvalitāti praksē kontrolē⁹⁶:

- ▶ lietā iesaistītais tiesnesis, kas var veikt labojumus rakstiskajos tulkojumos vai pēc nepieciešamības veikt labojumus nepilnīga tulkojuma gadījumā tiesas sēdes laikā;

⁹⁰ Intervija ar VP pārstāvjiem

⁹¹ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

⁹² Prokuratūras 2012. gada 24. aprīļa Administratīvā direktora dienesta rīkojums Nr. 2/2-5-42 par tulka/-u darba novērtēšanu

⁹³ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

⁹⁴ Turpat

⁹⁵ Prokuratūras 23.04.2013. iepirkuma „Rakstiskās un mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšana Latvijas Republikas Prokuratūrai” (identifikācijas Nr. Prokuratūra 2013/018) 4. pielikums „Iepirkuma Līguma projekts”

⁹⁶ Intervija ar TA pārstāvjiem

- ▶ personas, kurām tiek nodrošināts tulkojums (iespēja iebilst pret tulkojuma kvalitāti).

Štata tulku/ tulkotāju darba kvalitāti tiesneši novērtē reizi gadā. Par katra darbinieka sniegumu tiek informēta TA, kas lemj par darbinieka turpmāko atalgojuma apmēru.

Kvalitatīva tulkojuma nodrošināšana ir tulka/ tulkotāja individuāla atbildība, turklāt tiesas tulks/ tulkotājs, noslēdzot darba līgumu, tiek brīdināts par kriminālatbildības iestāšanos par apzināti nepatiesu tulkojumu, vai atteikšanos no tulkošanas⁹⁷. Prakse, kādā tulki/ tulkotāji apliecina iepazīšanos ar atbildību, tiesās ir atšķirīga. Piemēram, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā⁹⁸, tulki/ tulkotāji paraksta personisku apliecinājumu par savas atbildības apzināšanos (atbildība pēc KL 300. un 302.panta) katru reizi, kad tiesas sēdē tiek pieaicināts tulks/ tulkotājs. Savukārt Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas⁹⁹ praksē apliecinājums tiek parakstīts vienu reizi, tulkam parakstot darba līgumu. Abu iepriekšminēto tiesu praksē, uzsākoties tiesas sēdei, tās dalībnieki tiek informēti par tulka/ tulkotāja klātesamību un tulks/ tulkotājs tiek mutiski brīdināts par atbildību saskaņā ar KL 300. un 302.pantu.

TA izstrādātajā amata aprakstā ir norādīts¹⁰⁰, ka tulku/ tulkotāju atbildība par darba norisi un rezultātiem ir ne tikai par tulkojumu savlaicīgu un kvalitatīvu izpildi, bet arī par ierobežotas pieejamības informācijas izmantošanu tikai darba pienākumu veikšanai saskaņā ar Informācijas atklātības likumu un Fizisko personu datu aizsardzības likumu. Papildus iepriekš minētajam, tulki/ tulkotāji nes atbildību par konfidencialās informācija neizpaušanu.

Atbilstoši Pētījuma ietvaros iegūtajai informācijai¹⁰¹, personai, kurai tiek nodrošināts tulkojums, parasti netiek norādīts, ka tā var sūdzēties par tulkojuma kvalitāti. Līdzšinējā praksē nav bijuši gadījumi, kad procesa virzītājs konstatē tulka/ tulkotāja neprofesionalitāti, kuras dēļ tulks/ tulkotājs tiek atstādināts no savu pienākumu veikšanas.

Ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātie tulkošanas pakalpojumi

Atbilstoši TA līgumam ar SIA „Konels”¹⁰², kvalitātes kontroles nodrošināšanai ir noteiktas šādas ārpakalpojuma tulku/ tulkotāju sniegto tulkojumu atbilstības prasības, kas attiecināmas kā uz rakstiskajiem, tā mutiskajiem tulkojumiem:

- ▶ pareiza un konsekventa terminoloģija;
- ▶ pareiza gramatika, sintakse un ortogrāfija, ieskaitot punktuāciju (jāņem vērā punktuācijas atšķirības starp valodām, lielo sākumburtu lietošanā);
- ▶ teksta pilnīgums;
- ▶ pareiza skaitļu, atsevišķu burtu un to kombināciju, visa veida simbolu, formulu utt. iekopēšana, pareiza pāreja no decimālskaitļu atdalīšanas ar punktu uz komatu un otrādi, kā arī miljonu un tūkstošu atdalīšana ar punktu uz komatu un otrādi;
- ▶ maketēšanas atbilstība izejas valodas tekstam, ieskaitot kursīva lietošanu, pasvītrojumus;
- ▶ dokumentu tulkojumu pareizības apliecināšana ar tulka parakstu, un ar uzņēmuma zīmogu un direktora parakstu, kā arī šie tulkojumi tiek noformēti saskaņā ar MK 2000.gada 22.augusta noteikumiem Nr.291 "Kārtība, kādā apliecināmi tulkojumi valsts valodā".

Gadījumā, ja tiek konstatēti tulkošanas darbu trūkumi, TA ir tiesības pieprasīt trūkumu novēršanu. Konstatētie trūkumi tiek iekļauti TA sastādītā trūkumu aktā, ietverot konstatēto nepilnību pamatojumu, to novēršanas termiņus un citu nozīmīgu informāciju¹⁰³.

Atbildību saskaņā ar KL 300. un 302.panta nosacījumiem uzņemas katrs ārpakalpojuma sniedzēja piesaistītais tulks/ tulkotājs atsevišķi. TA noslēgtais līgums ar tulkošanas ārpakalpojuma sniedzēju nosaka, ka izpildītājam ir jāgarantē tulkošanas darbu kvalitāti atbilstoši piemērojamajiem tulkošanas standartiem¹⁰⁴.

⁹⁷ Intervija ar TA pārstāvjiem

⁹⁸ Intervija ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas pārstāvjiem

⁹⁹ Intervija ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas pārstāvjiem

¹⁰⁰ TA tiesas tulka amata apraksts

¹⁰¹ Intervijas ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas un Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas pārstāvjiem

¹⁰² TA līgums 3.04.2013. ar SIA „Konels” par rakstisko un mutisko tulkošanu rajona (pilsētu) tiesu, apgabaltiesu un administratīvo tiesu darba nodrošināšanu

¹⁰³ Turpat

¹⁰⁴ Turpat

Apcietinājums kā drošības līdzeklis jebkurā no iepriekš minētajām kriminālprocesa stadijām

Štata tulki/ tulkotāji

Ieslodzījuma vietās strādājošo štata tulku/ tulkotāju ikdienas darba kvalitātes kontrole netiek īstenota. Katrs tulks/ tulkotājs ir personīgi atbildīgs par veiktā darba kvalitāti un atbilstoši amata aprakstam par savas darbības vai bezdarbības rezultātu ir atbildīgs disciplinārā, civiltiesiskā, administratīvā un krimināltiesiskā kārtībā¹⁰⁵.

Līdzšinējā praksē nav konstatēti gadījumi, kuros saņemtas sūdzības par tulku/ tulkotāju darba kvalitāti vai tulks/ tulkotājs atstādīnāts no savu pienākumu izpildes¹⁰⁶.

Ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātie tulkošanas pakalpojumi

Atbilstoši ārpakalpojuma līguma nosacījumiem¹⁰⁷ katrā ārštata tulka piesaistes gadījumā ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātais tulks/ tulkotājs paraksta brīdinājumu/apliecinājumu par to, ka tas ir iepazinies ar izrakstu no KL 300., 302., un 304.pantiem, kā arī ar izrakstu no KPL 114.panta un 396.panta.

Atbilstoši līgumam par mutiskās un rakstiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu, kvalitatīvs tulkojums ir pakalpojums, kas izpildīts atbilstoši likumos un citos normatīvajos aktos noteiktām prasībām attiecībā uz pakalpojuma izpildi, kā arī vispārpieņemtai labai praksei pakalpojuma sniegšanas nozarē. Tāpat līgums nosaka izpildītāja pienākumu nodrošināt tulkojuma izpildi noteiktajos termiņos un labā kvalitātē, kā arī pamatotu pretenziju gadījumā nodrošināt tulka/ tulkotāja maiņu.

Secinājumi

- ▶ Tulku neatkarība kā viens no kvalitātes aspektiem:
 - Kriminālprocesa likums nosaka, ka tulkam jābūt neatkarīgam vienīgi no apsūdzētā un cietušā, bet nevis no procesa virzītāja;
 - Kriminālprocesa likums nenosaka, vai visās kriminālprocesa stadijās drīkst izmantot vienu un to pašu tulku;
 - Kriminālprocess nenosaka, vai vienu un to pašu tulku var izmantot gan procesuālās darbībās, gan tikšanās laikā ar aizstāvi.
- ▶ Kriminālprocesa likums nosaka kriminālatbildību par apzināti nepatiesu tulkojumu, bet nenosaka kriminālatbildību par konfidencialitātes pārkāpumu, citiem ētikas un disciplīnas pārkāpumiem.
- ▶ Atbildība par konfidencialitātes pārkāpumu, citiem ētikas un disciplīnas pārkāpumiem noteikta tikai darba līgumos un ārpakalpojumu līgumos, tomēr prakse nav vienveidīga un likumiski regulēta. Turklāt kriminālatbildības piemērošanu, balstoties uz ārpakalpojuma sniedzēja līgumā noteikto, būtu nepamatota, tā kā ārpakalpojuma sniedzējs, nevis pats tulks, ir līgumattiecībās ar konkrēto procesa virzītāju un tādējādi kriminālatbildība par divpusējā līgumā noteiktās konfidencialitātes noteikuma neievērošanu nav piemērojama attiecībā uz pašu tulku.
- ▶ Kriminālprocesa likums neparedz tulkiem iespēju lūgt speciālo procesuālo aizsardzību, kas pieejama cietušajiem un lieciniekiem.
- ▶ Direktīva nosaka, ka dalībvalstīm, lai nodrošinātu taisnīgu lietas izskatīšanu, jānodrošina personām, kurām ir tiesības uz aizstāvību, iespēju sūdzēties par nepietiekamu tulkojuma kvalitāti, taču LR normatīvie akti tieši neparedz ne šādu tiesību, ne īpašu procedūru, kādā aizdomās turētā vai apsūdzētā persona šīs tiesības varētu īstenot.
- ▶ Atsevišķās iestādēs un gadījumos persona, kurai nodrošināms tulkojums, tiek informēta par savām tiesībām pieteikt noraidījumu tulkam, nenorādot uz to, ka noraidījuma pamatā var būt neapmierinātība ar tulkojuma kvalitāti. Tomēr informēšanas kārtība nav vienota, kā arī tā

¹⁰⁵ Intervija ar leVP pārstāvjiem

¹⁰⁶ Turpat

¹⁰⁷ (1) Līgums par mutiskās un rakstiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu, kas 2013. gada 8. novembrī noslēgts ar SIA „Linearis”; (2) Līgums par mutiskās un rakstiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu, kas 2013. gada 8. novembrī noslēgts ar SIA „Language Master International”

netiek īstenota visos gadījumos. Piemēram, VP mutiskās tulkošanas gadījumos personas informēšana par tās tiesībām ir tulka pienākums, Prokuratūra personu informē, izsniedzot izrakstu par personas tiesībām no KPL.

- ▶ Direktīva nosaka, lai veicinātu mutiskā un rakstiskā tulkojuma atbilstību un nodrošinātu tā efektīvu pieejamību, dalībvalstis cenšas izveidot pienācīgi kvalificētu tulku un tulkotāju reģistru vai reģistrus, taču šis ieteikums nav ņemts vērā un Latvijā šādi reģistri nav izveidoti.
- ▶ Nevienā no kriminālprocesa posmos iesaistītajām institūcijām nav noteikti konkrēti mehānismi štata tulku/ tulkotāju darba kvalitātes kontroles nodrošināšanai. Atsevišķās iestādēs tulku/ tulkotāju darba kvalitāti savu iespēju un zināšanu robežās veic tiešais vadītājs vai uzdevuma devējs, tomēr šādas kvalitātes kontroles iespējas ir ierobežotas valodas zināšanu trūkuma dēļ.
- ▶ VP, Prokuratūras un leVP noslēgtajos ārpakalpojuma līgumos noteikta izpildītāja atbildība nodrošināt tulkošanas pakalpojumu sniegšanu labā kvalitātē, kā arī pasūtītāja pretenziju gadījumā nodrošināt tulkojuma labošanu vai tulka nomainu, tomēr konkrētas prasības tulkojuma kvalitātei šajos līgumos nav paredzētas.
- ▶ Konkrētas tulkojumu kvalitātes atbilstības prasības noteiktas tikai TA līgumā ar SIA „Konels”¹⁰⁸, piemēram, konsekvents terminoloģijas lietojums, pareiza gramatika, sintakse un ortogrāfija un citas prasības.

2.5. Tulkošanas izmaksas

Saskaņā ar Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 4.pantā noteikto kriminālprocesa posmos iesaistīto institūciju darbinieku, t.sk. tulku/ tulkotāju atlīdzība tiek noteikta pēc atšķirīgiem principiem.

- ▶ Atbilstoši likuma¹⁰⁹ 4. panta trešajai daļai, Valsts tiešās pārvaldes iestāžu (t.sk. VP un leVP) amatpersonu (darbinieku) mēnešalgas apmēru nosaka, klasificējot amatus atbilstoši Amatu katalogam un ņemot vērā amatam atbilstošo mēnešalgu grupu. Amatiem atbilstošās mēnešalgu grupas un tām atbilstošais mēnešalgu diapazons ir noteikts MK 2013.gada 29.janvāra noteikumos Nr. 66 „Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku darba samaksu un tās noteikšanas kārtību” (turpmāk – MK 2013.gada 29.janvāra noteikumi Nr. 66).

Tulkiem/ tulkotājiem Amatu katalogā paredzēta 42. saimes 42.3. apakšsaime (Tulkošana rakstveidā un mutvārdos), kuru veido divi līmeņi. Katram no 42.3. apakšsaimes līmeņiem atbilstošās mēnešalgu grupas un mēnešalgu diapazoni pievienoti tabulā zemāk (skat.Tabula Nr. 2).

Tabula Nr. 2 Tulku/ tulkotāju Amatu katalogā paredzētās apakšsaimes

Saime/ apakšsaime, līmenis	Mēnešalgu grupa	Mēnešalgu diapazons ministriju padotībā esošajās iestādēs, EUR
42.3. apakšsaimes I līmenis	8. mēnešalgu grupa	344 - 874
42.3. apakšsaimes II līmenis	9. mēnešalgu grupa	350 - 994

- ▶ Atbilstoši likuma¹¹⁰ 4.panta ceturtajai daļai tiesu un Prokuratūras amatpersonām (darbiniekiem) mēnešalgas apmēru nosaka, ņemot vērā amata vērtību (atbildības līmeni un sarežģītību), kā arī konkrētās amatpersonas (darbinieka) individuālās kvalifikācijas un prasmju novērtējumu.

Katras amatpersonas (darbinieka), t.sk. tulku/ tulkotāju mēnešalgas apmēru ietekmē arī tādi faktori kā profesionālā pieredze, darba izpildes novērtējums, izglītība un citi faktori.

Pirmstiesas izmeklēšana

Štata tulki/ tulkotāji

¹⁰⁸ TA līgums 3.04.2013. ar SIA „Konels” par rakstisko un mutisko tulkošanu rajona (pilsētu) tiesu, apgabaltiesu un administratīvo tiesu darba nodrošināšanu

¹⁰⁹ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums

¹¹⁰ Turpat

VP štata tulku/ tulcotāju atalgojuma diapazonu nosaka 2013.gada 19.decembra iekšējie noteikumi Nr.4391, kas izdoti saskaņā ar MK 2013.gada 29.janvāra noteikumiem Nr. 66. Atbilstoši noteikumiem štata tulcotājiem ir noteikta augstāka algu kategorija kā štata tulkiem:

- ▶ VP tulcotāju maksimālais mēnešalgas apmērs noteikts robežās no 661 līdz 718 EUR;
- ▶ VP tulku maksimālais mēnešalgas apmērs noteikts robežās no 586 līdz 639 EUR.

Neskatoties uz iekšējos noteikumos¹¹¹ noteikto, faktiskais štata tulku un tulcotāju atalgojums šobrīd ir robežās no 475 EUR līdz 639 EUR. Vidējais štata tulka/ tulcotāja atalgojums mēnesī ir 578 EUR¹¹². Lai varētu salīdzināt kopējās VP štata tulku/ tulcotāju atalgojuma izmaksas ar citu kriminālprocesa posmos iesaistīto institūciju štata tulku/ tulcotāju atalgojuma izmaksām, tabulā (skat. Tabula Nr. 3) sniegts kopējais provizorisko atalgojuma izmaksu aprēķins, ņemot vērā vidējo mēneša atalgojumu un kopējo aizpildīto amata vietu skaitu.

Tabula Nr. 3 VP kopējās štata tulku/ tulcotāju atalgojuma izmaksas mēnesī, EUR

Atalgojuma izmaksas	
Štata tulka vidējais mēneša atalgojums, EUR	578,00
Darba devēja sociālais nodoklis	23,59%
Riska nodeva par katru darbinieku, EUR	0,36
Štata tulka atalgojuma izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli, EUR	714,71
Šobrīd aizpildīto štata amata tulku/ tulcotāju vietu skaits	44
Kopējās štata tulku/ tulcotāju atalgojuma izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli, EUR	31 447,24

Saskaņā ar Pētījuma ietvaros iegūto informāciju¹¹³, līdzekļi VP štata tulku/ tulcotāju kvalifikācijas celšanai (kursi, semināri, konferences) nav paredzēti, bet papildus mēneša algai darbiniekiem VP ir pieejami šādi papildus labumi:

- ▶ pirms iešanas atvaļinājumā darbinieki var pretendēt uz papildus piemaksām gadījumā, ja tiem ir labs vadības novērtējums par padarīto darbu (ja iestādē konkrētajā gadā tam ir paredzēts finansējums);
- ▶ atsevišķos gadījumos darbiniekiem papildu motivācijai var tikt piešķirtas piemaksas policijas dienās par īpašiem sasniegumiem darbā (ja iestādē konkrētajā gadā tam ir paredzēts finansējums);
- ▶ ja tulki/ tulcotāji ir strādājuši virsstundas, šīs stundas var tikt izmantotas kā brīvās dienas/ stundas.

VP štata tulku/ tulcotāju ikdienas darba pienākumu nodrošināšanai ir pieejamas biroja preces, datori, printeri. Saskaņā ar Pētījuma ietvaros sniegto informāciju, VP ir novēroti gadījumi, kad štata tulkiem/ tulcotājiem ir jādala darba vieta ar citu darbinieku. Darba izpildē netiek izmantotas specifiskas vārdnīcas vai datorprogrammas¹¹⁴.

Ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātie tulki/ tulcotāji

VP šobrīd ir noslēgti trīs ārpakalpojuma līgumi par rakstiskās un mutiskās tulkošanas nodrošināšanu: divi ar SIA „Skrivanek Baltic” un viens ar SIA „Linearis”. Tabulā apkopoti dati par līgumos noteiktajām tulkošanas izmaksām par vienu tulkojamo vienību tulkošanai uz populārākajām (biežāk izmantotajām) valodām (skat. Tabula Nr. 4)¹¹⁵.

Tabula Nr. 4 VP tulkošanas ārpakalpojuma cenu salīdzinājums starp Zemgales un Rīgas reģiona pārvaldes iecirkņiem dalījumā pa populārākajām svešvalodām (tulkojumiem no svešvalodas)

¹¹¹ 2013.gada 19.decembra iekšējie noteikumi Nr.4391

¹¹² VP pārstāvju sniegti dati (uz 06.2014)

¹¹³ Intervija ar VP pārstāvjiem

¹¹⁴ Turpat

¹¹⁵ (1) Līgums par dokumentu rakstiskās tulkošanas pakalpojumu sniegšanu VP vajadzībām, kas 2014. gada 20. martā noslēgts ar SIA „Linearis”; (2) Līgums par mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu VP (VP Rīgas reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes, VP Latgales reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Vidzemes reģiona pārvaldes iecirkņu un VP Kurzemes reģiona pārvaldes iecirkņu) vajadzībām, kas 2013. gada 1. martā noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”; (3) Līgums par mutiskās tulkošanas nodrošināšanu VP Zemgales reģiona vajadzībām, kas 2014. gada 30. aprīlī noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”

Valoda	Cena (EUR) par stundu (Līgums ar SIA „Skrivanek” par mutisko tulkošanu VP Zemgales reģiona pārvaldes iecirkņiem)	Cena (EUR) par stundu (Līgums ar SIA „Skrivanek” par mutisko tulkošanu VP Rīgas reģiona pārvaldes iecirkņiem)	Cena (EUR) par 1 lpp parastā tulkojuma (Līgums ar SIA „Linearis” par rakstisko tulkošanu VP vajadzībām)
Krievu – latviešu	21,34	21,34	4,20
Angļu – latviešu	21,34	35,57	10,00
Vācu – latviešu	21,34	35,57	12,00
Lietuviešu - latviešu	35,57	35,57	14,00

Rakstiskajiem tulkojumiem ir noteiktas trīs atsevišķas cenu kategorijas (parastais tulkojums, steidzamais tulkojums, ļoti steidzamais tulkojums), savukārt mutiskajiem tulkojumiem līgumos ir norādītas tikai kopējās tulkojuma cenas.

Saskaņā ar VP līgumu ar SIA „Linearis” par rakstisko tulkošanu VP vajadzībām¹¹⁶, kopumā ārpakalpojuma tulkotāji nodrošina tulkošanu 35 valodās. Atbilstoši VP līgumam ar SIA „Skrivanek Baltic” par mutisko tulkošanu¹¹⁷, tulkošana tiek nodrošināta 40 valodās. Savukārt saskaņā ar līgumu ar SIA „Skrivanek Baltic” par mutisko tulkošanu VP Zemgales reģiona pārvaldes iecirkņiem¹¹⁸, kopumā ārpakalpojuma tulki nodrošina tulkošanu 11 valodās.

Kaut arī abi līgumi par mutiskās tulkošanas nodrošināšanu¹¹⁹ ir noslēgti ar vienu un to pašu uzņēmumu, norādītās cenas tulkošanai uz vienu un to pašu valodu atsevišķos gadījumos ir atšķirīgas, piemēram:

- ▶ angļu valodas, vācu valodas tulkojumu cenas atšķiras par 40%;
- ▶ zviedru valodas tulkojumu cenas atšķiras par 25%.

Tabulā zemāk (skat. Tabula Nr. 5) atspoguļoti dati par ārpakalpojumu tulkošanas izmaksām sešās VP pārvaldēs 2013.gadā. Informācija par kopējām ārpakalpojuma izmaksām VP Zemgales un Latgales reģionālajās pārvaldēs pieejama tikai par attiecīgi sešiem un astoņiem mēnešiem¹²⁰.

Tabula Nr. 5 Vidējās mēneša VP Rīgas, Kriminālpolicijas, Kurzemes, Vidzemes, Zemgales un Latgales pārvalžu ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas 2013.gadā, EUR

	Izmaksas kopā (EUR)	Izmaksas vidēji mēnesī (EUR)
VP Rīgas reģionālā pārvalde	84 820	2 511,86
VP Galvenā kriminālpolicijas pārvalde	32 007	2 667,00
VP Kurzemes reģionālā pārvalde	8 939	523,50
VP Vidzemes reģionālā pārvalde	13 047	764,11
VP Zemgales reģionālā pārvalde	17 824	1 043,89
VP Latgales reģionālā pārvalde	42 472	3 731,19
Kopējās vidējās izmaksas mēnesī		11 241,55

Aptuveni 36% no kopējām ārpakalpojumu tulkošanas izmaksām mēnesī, ir saistāmas ar tulkojumiem VP Rīgas reģionālajā pārvaldē, kas skaidrojams ar pārvaldes salīdzinoši lielo darba apjomu. Vidējās mēneša ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas VP 2013. gadā (19 847 EUR) bija mazākas par vidējām VP strādājošo tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksām 2013. gadā (31 447,24 EUR).

Kriminālvajāšana

Štata tulki/ tulkotāji

Atbilstoši Pētījuma ietvaros iegūtajai informācijai¹²¹, Prokuratūrā nav iekšēja normatīva akta, kas noteiktu štata tulku/ tulkotāju atalgojuma diapazonu. Vidējās štata tulka/ tulkotāja atalgojums mēnesī ir 532,25 EUR. Savstarpējās salīdzināšanas vajadzībām turpmākajā tabulā (skat. Tabula Nr. 6) sniegts

¹¹⁶ Līgums par dokumentu rakstiskās tulkošanas pakalpojumu sniegšanu VP vajadzībām, kas 2014. gada 20. martā noslēgts ar SIA „Linearis”

¹¹⁷ Līgums par mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu VP (VP Rīgas reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes, VP Latgales reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Vidzemes reģiona pārvaldes iecirkņu un VP Kurzemes reģiona pārvaldes iecirkņu) vajadzībām, kas 2013. gada 1. martā noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”

¹¹⁸ Līgums par mutiskās tulkošanas nodrošināšanu VP Zemgales reģiona vajadzībām, kas 2014. gada 30. aprīlī noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”

¹¹⁹ (1) Līgums par mutiskās tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu VP (VP Rīgas reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes, VP Latgales reģiona pārvaldes iecirkņu, VP Vidzemes reģiona pārvaldes iecirkņu un VP Kurzemes reģiona pārvaldes iecirkņu) vajadzībām, kas 2013. gada 1. martā noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”; (2) Līgums par mutiskās tulkošanas nodrošināšanu VP Zemgales reģiona vajadzībām, kas 2014. gada 30. aprīlī noslēgts ar SIA „Skrivanek Baltic”

¹²⁰ VP sniegtie dati (uz 06.2014)

¹²¹ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

kopējo atalgojuma izmaksu aprēķins 2013.gadā, ņemot vērā kopējo aizpildīto amata vietu skaitu un vidējo atalgojumu mēnesī¹²².

Tabula Nr. 6 Kopējās Prokuratūras štata tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksas mēnesī, EUR

Atalgojuma izmaksas (2013.gads)	
Štata tulka vidējais mēneša atalgojums, EUR	532,25
Darba devēja sociālais nodoklis	23,59%
Riska nodeva par katru darbinieku, EUR	0,36
Štata tulka atalgojuma izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli, EUR	658,17
Šobrīd aizpildīto štata amata tulku/ tulkotāju vietu skaits	51
Kopējās štata tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli, EUR	33 566,67
Papildus labumu izmaksas mēnesī uz vienu darbinieku, EUR	67,23
Papildus labumu izmaksas mēnesī uz visiem darbiniekiem mēnesī, EUR*	3 428,73
Kopējās štata tulku/ tulkotāju izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli un papildus labumus EUR	36 995,40

* Atvaļinājuma pabalsts, kompensācijas, pabalsti (piemēram, bērnu gadījumi, atlaišana, brillu iegāde), naudas balvas, piemaksas, darba nespējas lapa u.c.

Atbilstoši Prokuratūras sniegtajai informācijai 2014. gada pirmajos četros mēnešos Prokuratūrā strādājošo tulku/ tulkotāju vidējā mēnešalga ir pieaugusi par aptuveni 31 EUR salīdzinājumā ar 2013.gadu, sastādot 563,25 EUR mēnesī¹²³.

Papildus mēneša algai darbiniekiem Prokuratūrā pieejami šādi papildus labumi¹²⁴:

- ▶ naudas balvas par ilglaicīgu darbu iestādē;
- ▶ piemaksas par papildus darbu un personīgo ieguldījumu;
- ▶ brillu iegāde;
- ▶ veselības apdrošināšanas polises.

Prokuratūras štata tulku/ tulkotāju ikdienas darba pienākumu nodrošināšanai ir pieejamas biroja preces, datori, printeri. Saskaņā ar Pētījuma ietvaros sniegto informāciju, Prokuratūrā darba izpildē netiek izmantotas specifiskas vārdnīcas.

Tā kā Pētījuma vajadzībām ir pieejama informācija par Prokuratūrā strādājošo štata tulku/ tulkotāju veikto tulkojumu skaitu, turpmāk tabulā (skat. Tabula Nr. 7) sniegts aprēķins par viena tulkojuma izmaksām gadījumā, ja tulkojumu veic štata tulks/ tulkotājs¹²⁵.

Ar tulkošanas gadījumu šī Pētījuma ietvaros tiek saprasts ārpalpojuma sniedzējam nosūtīts vai štata tulkam/ tulkotājam nodots rakstiskas vai mutiskas tulkošanas pieprasījums, neatkarīgi no rakstiskā tulkojuma zīmju vai mutiskā tulkojuma stundu apjoma.

Tabula Nr. 7 Aptuvenas štata tulka/ tulkotāja izmaksas uz vienu rakstisko/mutisko tulkojumu, EUR

2013.gads	Apjoms
Štata tulku veikto mutisko tulkojumu skaits gadā	4 906
Štata tulkotāju veikto rakstisko tulkojumu skaits gadā	10 393
Kopējais štata tulku/ tulkotāju veiktais tulkojumu skaits	15 299
Kopējās štata tulku/ tulkotāju izmaksas gadā, EUR	443 944,80
Aptuvenas štata tulka/tulkotāja izmaksas uz vienu rakstisko/mutisko tulkojumu, EUR	29,02

Vidējās štata tulku/ tulkotāju izmaksas uz vienu rakstisko/ mutisko tulkojumu (29,02 EUR) ir noteiktas pamatojoties uz iepriekš aprēķinātajām kopējām štata tulku/ tulkotāju izmaksām mēnesī (36 995,40 EUR) un Pētījuma ietvaros sniegto informāciju par kopējo štata tulku/ tulkotāju veikto tulkojumu skaitu

¹²² Prokuratūras sniegti dati (uz 06.2014)

¹²³ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

¹²⁴ Turpat

¹²⁵ Prokuratūras sniegtie dati (06.2014)

2013.gadā. Šajā aprēķinā netiek ņemts vērā tulkošanas zīmju / stundu skaits vienā tulkošanas gadījumā.

Ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātie tulki/ tulkotāji

Atbilstoši Pētījuma ietvaros saņemtajai informācijai saskaņā ar Informācijas atklātības likuma 10.panta ceturto daļu, informācija par Prokuratūrā noslēgtajiem tulkojuma ārpakalpojuma līgumiem ietver ierobežotas pieejamības informāciju¹²⁶. Tādejādi informācija par līgumos noteikto ārpakalpojumu mutisko tulkojumu stundas likmēm un rakstisko tulkojumu vienības cenām Pētījuma ietvaros nav pieejama.

Tabulā zemāk (skat. Tabula Nr. 8) atspoguļoti dati par kopējām ārpakalpojumu tulkošanas izmaksām 2013.gadā. Vidējās izmaksas mēnesī aprēķinātas, dalot kopējās gada izmaksas ar mēnešu skaitu¹²⁷.

Tabula Nr. 8 Vidējās mēneša Prokuratūras ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas 2013.gadā, EUR

Ārpakalpojuma (2013.gads)	izmaksas	Izmaksas vidēji mēnesī (EUR)
Kopējās ārpakalpojuma tulku/tulkotāju izmaksas gadā		159 851,42
Mēnešu skaits gadā		12
Izmaksas vidēji mēnesī		13 320,95

Vidējās mēneša ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas Prokuratūrā 2013. gadā (13 320,95 EUR) bija gandrīz trīs reizes mazākas par vidējām Prokuratūrā strādājošo tulku/ tulkotāju izmaksām 2013. gadā (36 995,40 EUR). Atbilstoši Prokuratūras sniegtajai informācijai 2014. gada 1. ceturkšņa mēnešos ārštata tulku/ tulkotāju ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas ir samazinājušās, vidēji mēnesī sastādot 8 348,34 EUR¹²⁸.

Izmantojot datus par 2013.gadu, turpmāk tabulā (skat. Tabula Nr. 9) pievienots aprēķins par ārpakalpojuma līguma ietvaros veikto tulkojumu gadījumu vidējām izmaksām¹²⁹.

Tabula Nr. 9 Aptuvenas ārpakalpojuma tulkošanas izmaksas uz vienu rakstisko/mutisko tulkojumu, EUR

2013.gads	Apjoms
Ārpakalpojuma ietvaros veikto mutisko tulkojumu skaits	59
Ārpakalpojuma ietvaros veikto rakstisko tulkojumu skaits	378
Kopējais ārpakalpojuma ietvaros veikto tulkojumu skaits	437
Kopējās ārpakalpojuma tulku/tulkotāju izmaksas gadā, EUR	159 851,42
Aptuvenas tulkošanas ārpakalpojuma izmaksas uz vienu rakstisko/mutisko tulkojumu, EUR	365,79

Aptuvenas vidējās tulku/tulkotāju ārpakalpojuma izmaksas uz vienu rakstisko/mutisko tulkojumu ir 365,79 EUR, kas salīdzinājumā ar štata tulku/ tulkotāju izmaksām uz vienu tulkojuma gadījumu (29,02 EUR) ir daudz augstākas. Salīdzinājuma veikšanā netiek ņemts vērā tulkošanas gadījumu apjoms (zīmju un stundu skaits) un atsevišķu valodu tulkojumu izmaksas.

Iztiesāšana

Štata tulki/ tulkotāji

Pamatojoties uz Pētījuma ietvaros sniegto informāciju¹³⁰, tiesās strādājošo štata tulku/ tulkotāju atalgojuma diapazons ir noteikts no 495 EUR (1.kvalifikācijas klase) līdz 520 EUR (2.kvalifikācijas klase).

Vidējās štata tulka/ tulkotāja atalgojums mēnesī ir 495,97 EUR. Savstarpējās salīdzināšanas vajadzībām turpmākajā tabulā (skat. Tabula Nr. 10) sniegts kopējo atalgojuma izmaksu aprēķins 2013.gadā, ņemot vērā kopējo aizpildīto amata vietu skaitu un vidējo atalgojumu mēnesī.¹³¹

Tabula Nr. 10 Kopējās tiesu štata tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksas mēnesī, EUR

¹²⁶ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

¹²⁷ Prokuratūras sniegtie dati (06.2014)

¹²⁸ Prokuratūras sniegtie dati (06.2014)

¹²⁹ Turpat

¹³⁰ Intervija ar TA pārstāvjiem

¹³¹ TA sniegtie dati (05.2014)

Atalgojuma izmaksas (2013.gads)	
Štata tulka vidējais mēneša atalgojums, EUR	495,97
Darba devēja sociālais nodoklis	23,59%
Riska nodeva par katru darbinieku, EUR	0,36
Štata tulka atalgojuma izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli, EUR	613,33
Šobrīd aizpildīto štata amata tulku/ tulkotāju vietu skaits	119
Kopējās štata tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli, EUR	72 986,27

Saskaņā ar TA sniegto informāciju pēdējo gadu laikā ir novērojams izmaksu pieaugums uz vienu tiesu tulku/ tulkotāja štata pozīciju. Saskaņā ar Pētījuma ietvaros iegūto informāciju, papildus mēneša algai tiesu darbiniekiem ir pieejami šādi papildus labumi¹³²:

- ▶ dažāda veida piemaksas pie mēnešalgas, piemēram, par cita darbinieka aizvietošanu;
- ▶ naudas balvas, ja konkrētajā gadā šādiem mērķiem ir piešķirts finansējums (apjomu darbiniekiem nosaka katras tiesas priekšsēdētājs);
- ▶ veselības apdrošināšanas polises.

TA štata tulku/ tulkotāju ikdienas darba pienākumu nodrošināšanai ir pieejamas biroja preces, datori, printeri. Saskaņā ar Pētījuma ietvaros sniegto informāciju, tiesu tulku/ tulkotāju darba atvieglošanai šobrīd tiek ieviests rīks rakstveida tulkošanas darbu atvieglošanai¹³³.

Ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātie tulki/ tulkotāji

Tabulā apkopoti dati par TA līgumā ar SIA „KONELS”¹³⁴ noteiktajām tulkošanas izmaksām par vienu tulkojamo vienību tulkošanai uz populārākajām (biežāk izmantotajām) valodām (skat. Tabula Nr. 11).

Tabula Nr. 11 TA tulkošanas ārpakalpojuma cenas pa populārākajām svešvalodām (tulkojumiem no svešvalodas)

Valoda	Cena (EUR) par stundu (Līgums ar SIA „KONELS” par rakstisko un mutisko tulkošanu)	Cena (EUR) par 1 lpp parastā tulkojuma (Līgums ar SIA „KONELS” par rakstisko un mutisko tulkošanu)
Krievu – latviešu	24,19	4,27
Angļu – latviešu	25,61	5,41
Vācu – latviešu	25,61	6,83
Lietuviešu - latviešu	27,03	7,11

Iepriekš minētajā līgumā ir noteikts, ka gadījumos, ja tulkošanas darbi tiek veikti īpaši steidzamos gadījumos un pieteikuma izpildes termiņš ir samazināts, tulkošanas darbu samaksai tiek piemērots koeficients 1,5 par steidzamību gan mutisko, gan rakstisko tulkojumu gadījumos.

Kopumā ārpakalpojuma tulki/ tulkotāji nodrošina mutisku un rakstisku tulkošanu 35 valodās. Papildus izmaksām par tulkošanas darbu, TA sedz arī izmaksas par ārpakalpojuma sniedzēja tulku/ tulkotāja ceļa izdevumiem, gadījumos, kad mutiskā tulkošana ir jāveic ārpus Rīgas pilsētas¹³⁵.

Saskaņā ar pieejamo informāciju kopējās ārpakalpojuma izmaksas 2013.gadā veidoja 167 224,73 EUR (skat. Tabula Nr. 12)¹³⁶.

¹³² Intervija ar TA pārstāvjiem

¹³³ Turpat

¹³⁴ TA līgums 03.04.2013. ar SIA „KONELS” par rakstisko un mutisko tulkošanu rajona (pilsētu) tiesu, apgabaltiesu un administratīvo tiesu darba nodrošināšanu

¹³⁵ Turpat

¹³⁶ TA sniegtie dati (uz 05.2014)

Tabula Nr. 12 Vidējās mēneša tiesu ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas 2013.gadā, EUR

Ārpakalpojuma izmaksas (2013.gads)	Izmaksas vidēji mēnesī (EUR)
Kopējās ārpakalpojuma tulku/tulkotāju izmaksas gadā	167 224,73
Mēnešu skaits gadā	12
Izmaksas vidēji mēnesī	13 935,39

Vidējās mēneša ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas TA 2013. gadā (13 935,39 EUR) bija vairāk kā piecas reizes mazākas par vidējām tiesās strādājošo tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksām 2013. gadā (72 986,27 EUR).

Pamatojoties uz 2013.gada datiem, turpmāk tabulā (skat. Tabula Nr. 13) pievienots aprēķins par ārpakalpojuma līguma ietvaros veikto tulkojumu gadījumu vidējām izmaksām¹³⁷.

Tabula Nr. 13 Aptuvenas ārpakalpojuma tulkošanas izmaksas uz vienu rakstisko/mutisko tulkojumu, EUR

2013.gads	Apjoms
Kopējais ārpakalpojuma ietvaros veikto tulkojumu skaits	1 234
Kopējās ārpakalpojuma tulku/tulkotāju izmaksas gadā, EUR	167 224,74
Aptuvenas tulkošanas ārpakalpojuma izmaksas uz vienu rakstisko/mutisko tulkojumu, EUR	135,51 EUR

Tabulā pievienotajā aprēķinā netiek ņemts vērā tulkošanas gadījumu apjoms (zīmju un stundu skaits) un atsevišķu valodu tulkojumu izmaksas.

Apcietinājums kā drošības līdzeklis jebkurā no iepriekš minētajām kriminālprocesa stadijām

Štata tulki/ tulkotāji

leVP štata tulku/ tulkotāju atalgojuma apmērs tiek noteikts atbilstoši MK 2013.gada 29.janvāra noteikumiem Nr. 66.

Saskaņā ar leVP sniegto informāciju, šobrīd visiem ieslodzījuma vietu štata tulkiem/ tulkotājiem ir vienāds atalgojums – 584 EUR mēnesī. Kopumā ieslodzījuma vietām ir atvēlētas 17 tulku/ tulkotāju štata vietas, tomēr uz šo brīdi leVP faktiski nodarbina 7 tulkus/ tulkotājus, no kuriem viens ir pieņemts darbā uz nepilnu darba slodzi. Tā kā štata tulki/ tulkotāji ieslodzījuma vietās strādā no 2014.gada, salīdzināšanas vajadzībām turpmākajā tabulā (skat. Tabula Nr. 14) sniegts kopējo provizorisko atalgojuma izmaksu aprēķins 2014.gadā, ņemot vērā kopējo aizpildīto amata vietu skaitu un atalgojuma izmaksas 2014.gadā vienā mēnesī¹³⁸.

Tabula Nr. 14 Kopējās ieslodzījuma vietu štata tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksas mēnesī, EUR

Atalgojuma izmaksas	
Štata tulka vidējais mēneša atalgojums, EUR	584,00
Darba devēja sociālais nodoklis	23,59%
Riska nodeva par katru darbinieku, EUR	0,36
Štata tulka atalgojuma izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli, EUR	722,13
Šobrīd aizpildīto štata amata tulku/ tulkotāju vietu skaits	6,5
Kopējās štata tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksas mēnesī, iekļaujot darba devēja nodokli, EUR	4 693,85

Kopējās štata atalgojuma izmaksas mēnesī aprēķinātas, ņemot vērā, ka šobrīd leVP ir aizpildītas tikai 6,5 tulku/ tulkotāju štata vietas. Ņemot vērā, ka leVP nākotnē plāno aizpildīt visas 17 štata tulku/ tulkotāju vietas, kopējās atalgojuma izmaksas pieaugs.

Papildus mēneša algai visiem ieslodzījuma vietu darbiniekiem pieejamas ikmēneša piemaksas 11% apmērā no katra darbinieka mēnešalgas¹³⁹.

¹³⁷ TA sniegtie dati (uz 05.2014)

¹³⁸ leVP sniegtie dati (uz 06.2014)

¹³⁹ Intervija ar leVP pārstāvjiem

Saskaņā ar Pētījuma ietvaros sniegto informāciju leVP štata tulku/ tulkotāju ikdienas darba pienākumu nodrošināšanai ir pieejamas biroja preces, datori un printeri¹⁴⁰.

Ārpakalpojuma sniedzēja nodrošinātie tulki/ tulkotāji

Atbilstoši Pētījuma ietvaros saņemtajai informācijai, saskaņā ar Informācijas atklātības likuma 10.panta ceturto daļu, informācija par leVP noslēgtajiem tulkojuma ārpakalpojuma līgumiem ietver ierobežotas pieejamības informāciju. Tādējādi informācija par līgumos noteikto ārpakalpojumu mutisko tulkojumu stundas likmēm un rakstisko tulkojumu cenām Pētījuma ietvaros nav pieejama.

Atbilstoši pieejamai informācijai kopējās ārštata tulku/ tulkotāju izmaksas 2014.gada pirmajos četros mēnešos veidoja 5 386 EUR (skat. Tabula Nr. 15)¹⁴¹.

Tabula Nr. 15 Vidējās mēneša leVP ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas 2014.gada pirmajos četros mēnešos, EUR

Ārpakalpojuma izmaksas (2014.gada pirmie četri mēneši)	Izmaksas vidēji mēnesī (EUR)
Kopējās ārpakalpojuma tulku/tulkotāju izmaksas gadā	5 386
Mēnešu skaits	4
Izmaksas vidēji mēnesī	1 346,50

Vidējās mēneša ārpakalpojumu tulkošanas izmaksas leVP 2014. gada pirmajos četros mēnešos (1 346,50 EUR) bija vairāk kā 3 reizes mazākas par vidējām ieslodzījuma vietās strādājošo tulku/ tulkotāju atalgojuma izmaksām (4 693,85 EUR).

Secinājumi

- ▶ Štata tulku/ tulkotāju darba apjoms un izmaksas Pētījuma tvērumā iekļautajās iestādēs nav tieši salīdzināms ar piesaistīto ārpakalpojumu sniedzēju darba apjomu un izmaksām, jo nav noteikta vienota tulkošanas gadījuma definīcija (tulkojamo zīmju vai stundu skaits vienā tulkošanas gadījumā) un līdz ar to arī vienoti izmaksu uzskaites principi.
- ▶ Visās kriminālprocesa posmos iesaistītajās institūcijās nodarbināto štata tulku/ tulkotāju vidējais atalgojums svārstās robežās no 496 EUR mēnesī (tiesās nodarbinātie štata tulki/ tulkotāji) līdz 584 EUR mēnesī (ieslodzījuma vietās nodarbinātie štata tulki/ tulkotāji). Tomēr analizējot atalgojuma līmeni, ir jāņem vērā arī citi faktori, kā piemēram, veselības apdrošināšana, prēmijas u.c.
- ▶ Veselības apdrošināšana kā papildu labums tiek nodrošināts tikai prokuratūrās un tiesās strādājošajiem štata tulkiem/ tulkotājiem.
- ▶ Ārpakalpojuma tulkošanas izmaksas kriminālprocesa posmos iesaistītajās institūcijās variē no aptuveni 1,3 tūkst. EUR mēnesī līdz 19,8 tūkst. EUR mēnesī. Salīdzinot štata tulku/ tulkotāju procentuālo apjomu ar ārpakalpojuma izmaksu procentuālo apjomu iestādēs no kopējā iestāžu apjoma, secināms, ka kaut arī VP nodarbina 21% no kopējā štata tulku/ tulkotāju kopējā skaita (45 štata tulki/ tulkotāji), ārpakalpojuma izmaksas veido 40% no kopējām visu iestāžu ārpakalpojuma izmaksām mēnesī (19,8 tūkst. EUR mēnesī). Vislielākais štata tulku/ tulkotāju skaits ir nodarbināts tiesās (51,8% jeb 111 štata tulki/ tulkotāji), tomēr ārpakalpojuma izmaksas mēnesī veido 28,8% no kopējām iestāžu ārpakalpojuma izmaksām mēnesī.
- ▶ Visās kriminālprocesa posmos iesaistītajās iestādēs štata tulkiem/ tulkotājiem ir pieejami tādi pamata resursi kā biroja preces un datortehnika. Šobrīd visiem kriminālprocesā iesaistītajiem tulkiem/ tulkotājiem trūkst specializētas tulkošanas vārdnīcas un terminu vārdnīcas.
- ▶ Ņemot vērā, ka Prokuratūrā ir pieejama informācija par štata tulku/ tulkotāju veikto tulkojumu skaitu, ir veikts salīdzinājums starp aptuvenām vidējām tulku/tulkotāju ārpakalpojuma izmaksām un štata tulku/tulkotāju izmaksām uz vienu tulkošanas lietu. Viens ārpakalpojuma tulkošanas gadījums (rakstiskais/ mutiskais) vidēji izmaksā aptuveni 365,79 EUR, štata tulkošanas gadījums – aptuveni 29,02 EUR. Tomēr jāņem vērā, ka šis aprēķins neņem vērā tulkojuma gadījumu apjoma (zīmju/ stundu skaita) atšķirības un ārpakalpojumu sniedzēju

¹⁴⁰ Intervija ar leVP pārstāvjiem

¹⁴¹ leVP sniegtie dati (uz 06.2014)

cenu atšķirtības dažādām tulkošanas valodām. Piemēram, TA noslēgtajā ārpakalpojuma līgumā¹⁴² atsevišķām valodām tulkošanas cena vairāk kā 3 reizes pārsniedz tulkošanas cenu uz un no krievu valodas, kurā, galvenokārt, tulkošanu nodrošina štata tulki/ tulkotāji (tulkošana uz un no krievu valodas – 4,27 EUR par 1 lpp., tulkošana uz un no zviedru valodas – 14,23 EUR par 1 lpp.)

2.6. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija

Latvijas Republikas normatīvie akti nenosaka prasības kriminālprocesā iesaistīto tulku/tulkotāju profesionālajai kvalifikācijai, novērtēšanai vai profesionālās kvalifikācijas celšanai. Tāpēc turpinājumā analizēti kriminālprocesā iesaistīto institūciju štata tulku/ tulkotāju amata apraksti, apkopojot informāciju par amata pamatpienākumiem, amata pienākumu pildīšanai nepieciešamo izglītību, profesionālo pieredzi, prasmēm un zināšanām.

2.6.1 Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības

Latvijā valsts un pašvaldību institūcijās strādājošo tulku/ tulkotāju amati ir klasificēti saskaņā ar Amatu katalogu. Tiesu tulki/ tulkotāji tiek klasificēti 42. saimes 42.3. apakšsaimē (Tulkošana rakstveidā un mutvārdos). Šajā apakšsaimē ietilps divu līmeņu tulki/ tulkotāji, kuru līmeņa raksturojums un amata paraugapraksts attiecas uz visiem tiesu tulkiem/ tulkotājiem, kas strādā dažādās valsts institūcijās un tiek iesaistīti kriminālprocesu izskatīšanas posmos.

Ņemot vērā 42.3. apakšsaimes I un II līmeņa amata paraugaprakstos minēto, abu līmeņu tiesu tulkiem/ tulkotājiem ir kopīgi šādi pienākumi¹⁴³:

- ▶ tulkot tekstus un dokumentus no latviešu valodas/ svešvalodas uz svešvalodu/ latviešu valodu:
 - ▶ I līmenis: korespondenci un procesuālos dokumentus;
 - ▶ II līmenis: apjomīgus sarežģītus juridiskos tekstus un dokumentus;
- ▶ tulkot juridiskos tekstus un sarunas:
 - ▶ I līmenis: vienkāršus juridiskos tekstus un sarunas;
 - ▶ II līmenis: sarežģītus juridiskos tekstus un sarunas;
- ▶ secīgi tulkot sarunas un procesuālo darbību norisi:
 - ▶ II līmenis: specifisku terminoloģiju saturošas sarunas un procesuālo darbību norisi.

Galvenās atšķirības starp I un II līmenī klasificētajiem tulkiem/ tulkotājiem ir saistītas ar veicamā darba sarežģītību (tulkojamo tekstu, dokumentu sarežģītību), kā arī darba apjomu. Tāpat, no 42.3. apakšsaimes amata paraugaprakstiem iespējams gūt priekšstatu par augstākajā līmenī (II līmenī) klasificētajiem tulkiem/ tulkotājiem papildu nepieciešamajām zināšanām un prasmēm:

- ▶ specifiskas terminoloģijas pārzināšana;
- ▶ prasme lietot tulkošanas datorprogrammu un elektroniskās datubāzes.

Atbilstoši profesiju klasifikatoram¹⁴⁴ tiesu tulki/ tulkotāji (profesijas kods – 2643 11) pieder pie 2643 atsevišķas grupas „Tulkotāji, tulki un citi lingvisti” un kā profesionālās darbības pamatuzdevumi ir minēti:

- ▶ orientēties tulkojamo dokumentu nozarē un izmantot nozarē lietoto terminoloģiju;
- ▶ mutiski tulkot no vienas valodas otrā, sevišķi sanāksmēs, sēdēs un līdzīgos pasākumos; u.c.

Profesiju standarti šajā atsevišķajā grupā ir izstrādāti tulkam un tulkotājam, bet tiesu tulkam/ tulkotājam.

¹⁴² TA līgums 03.04.2013. ar SIA „KONELS” par rakstisko un mutisko tulkošanu (pilsētas) tiesu, apgabaltiesu un administratīvo tiesu darba nodrošināšanai

¹⁴³ MK 2010. gada 8. decembra noteikumi Nr. 1075 “Valsts un pašvaldību institūciju amata katalogs”

¹⁴⁴ MK 2010. gada 18. maija noteikumi Nr. 461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”

Pirmstiesas izmeklēšana

Šobrīd VP tulka amata aprakstus neizstrādā centralizēti – katra VP struktūrvienība tulku/ tulkotāju amata aprakstus izstrādā individuāli. VP strādājošo tulku/ tulkotāju pamatpienākumu, nepieciešamās izglītības, darba pieredzes un darba veikšanai nepieciešamo prasmju analīze veikta, ņemot vērā sešu VP struktūrvienību amata aprakstu analīzi¹⁴⁵.

Saskaņā ar VP sniegto informāciju VP strādājošie tulki/ tulkotāji tiek klasificēti Amatu kataloga 42.3. apakšsaimes I un II līmenī¹⁴⁶. Lielākā daļa tulku/ tulkotāju klasificēti 42.3. apakšsaimes I līmenī (VP reģionālajās pārvaldēs strādājošie tulki). II līmenī klasificēti VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļas tulkotāji.

Tabula Nr. 16 Tulku un tulkotāju amati VP

Amata nosaukums	Amata saime, apakšsaime, līmenis	Amata skaits	vieta
Tulks	42.3. apakšsaime, I līmenis		34
Tulkotājs	42.3. apakšsaime, II līmenis		11
Kopā:			45

Visos analizētajos amata aprakstos ir noteikti šādi vienoti amata pienākumi:

- ▶ kvalitatīvi, atbilstoši valsts valodas prasībām sagatavot pārtulkotus dokumentus;
- ▶ savu pienākumu ietvaros veikt saņemto pieprasījumu un atsevišķo uzdevumu izpildi.

Analizētajos VP tulku/ tulkotāju amata aprakstos noteiktie amata pienākumi, štata tulku/ tulkotāju izmantojamās valodas, atbildība, izglītības līmenis, profesionālā pieredze un prasmēs ir atšķirīgas.

Turpmāk tekstā pievienoti tulku/ tulkotāju amata pienākumu piemēri, kuri ir iekļauti tikai dažos amatu aprakstos¹⁴⁷:

- ▶ ievērot tulkojamo tekstu konfidencialitāti, neizpaust nekādu viņa rīcībā nonākušo informāciju;
- ▶ nepieciešamības gadījumā pēc nodaļas priekšnieka norādījuma piedalīties un veikt mutisko tulkošanu procesuālo darbību izdarīšanas laikā un vietā, nodrošināt ierašanos ne vēlāk kā 24 stundu laikā;
- ▶ veikt pārtulkotu dokumentu reģistrāciju un uzskaiti;
- ▶ piedalīties semināros, konferencēs, kas saistīti ar profesionālās izaugsmes iespējām;
- ▶ sekot līdz jaunākajiem zinātnes un praktiskās tulkošanas atzinumiem;
- ▶ apstrādāt informāciju ar datortehnikas palīdzību;
- ▶ tulkot izpildei nodotos procesuālos dokumentus (dokumentu pielikumus) no angļu un krievu valodas latviešu valodā un no latviešu valodas angļu un krievu valodās ar izpildāmā darba apjomu 8-10 lapas dienā (1800 lapas zīmes).

Amata aprakstos novērojamas atšķirības arī tulku/ tulkotāju izmantotajās valodās. VP štata tulkiem/ tulkotājiem nepieciešamās valodas zināšanas ir atkarīgas no konkrētās struktūrvienības darba specifikas, darbu sadalījuma un satura, ar ko tulki/ tulkotāji nodarbojas ikdienā.

Atšķirīgas prasības noteiktas arī tulka/ tulkotāja atbildībā par darba norisi un rezultātiem. Piemēram, Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļas amata aprakstā ir iekļauta informācija par to, ka tulki/ tulkotāji saskaņā ar KPL u.c. normatīvajiem aktiem ir atbildīgi par savu tulkojumu pareizību un precizitāti¹⁴⁸. Savukārt Rīgas reģiona pārvaldes kārtības policijas pārvaldes satiksmes noziegumu izmeklēšanas biroja tulka amata

¹⁴⁵ Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Satiksmes noziegumu izmeklēšanas birojs; Rīgas reģiona pārvaldes Iekšējās izmeklēšanas biroja Izmeklēšanas kontroles daļa; Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Centra iecirkņa Sekretariāta birojs; Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa Sekretariāta grupa; VP Kurzemes reģiona pārvalde Kriminālpolicijas birojs Tulku grupa; Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja Krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļa

¹⁴⁶ Intervija ar VP pārstāvjiem

¹⁴⁷ VP tulku/ tulkotāju amatu apraksti

¹⁴⁸ Starptautiskās sadarbības biroja krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļas tulka/ tulkotāja amata apraksts

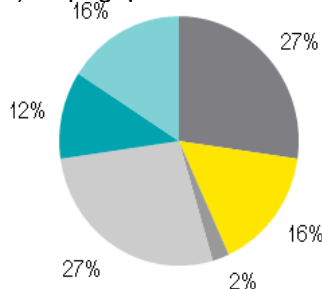
aprakstā nav minēta kriminālatbildība, bet tikai nepieciešamība rīkoties saskaņā ar darba līgumu par kvalitatīvu, savlaicīgu savā kompetencē esošo uzdevumu izpildi¹⁴⁹.

Amatu aprakstos noteiktas arī atšķirīgas prasības izglītībai¹⁵⁰:

- ▶ otrā līmeņa augstākā izglītība;
- ▶ vidējā izglītība;
- ▶ augstākā izglītība.

Tikai vienā no VP iesniegtajiem tulka/ tulkotāja amata aprakstiem kā amata pildīšanai nepieciešamā izglītība norādīta specifiska tulka izglītība: tulkotāja (tulka) izglītība, apliecināta ar attiecīgo dokumentu (diploms, sertifikāts).

Attēlā zemāk (skat. Attēls Nr. 9) atspoguļota faktiskā VP strādājošo tulku/ tulkotāju izglītība¹⁵¹.

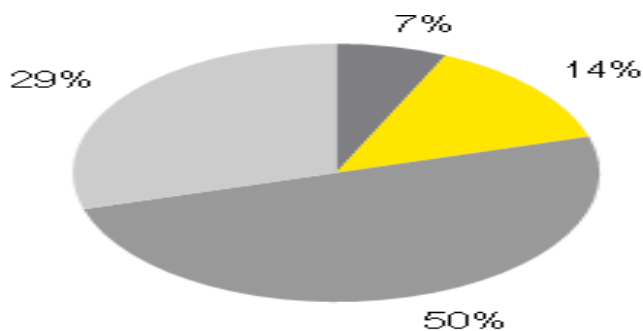

Vidējā izgl. ■ Vidējā profesionālā izgl. ■ 1. līmeņa profesionālā augstākā izgl. ■ Augstākā izgl.* ■ Bakalaura grāds ■ Maģistra grāds
* Nav norādīts augstākās izglītības sadalījums

Attēls Nr. 9 VP strādājošo tulku/ tulkotāju izglītība dalījumā pa izglītības līmeņiem

Lielākā daļa no VP strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem ir ieguvuši augstāko izglītību, tomēr 43% ir tikai vidējā vai vidējā profesionālā izglītība.

VP amatu apraksti neparedz prasības tulka/ tulkotāja iepriekšējās darba pieredzes ilgumam. Analizējot datus par faktisko tulku/ tulkotāju darba stāžu iestādē, secināms, ka vidējais VP strādājošo tulku/ tulkotāju nostrādātais ilgums iestādē ir aptuveni četri gadi (skat. Attēls Nr. 10)¹⁵².

LTdz 1 gadam ■ 1 gads ■ 2-5 gadi ■ 6-11 gadi

Attēls Nr. 10 VP tulku/ tulkotāju nostrādātais ilgums iestādē dalījumā pa nostrādātajiem gadiem¹⁵³

Kaut arī vidējais nostrādātais ilgums iestādē ir četri gadi, 50% no VP strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem nostrādātais ilgums iestādē ir mazāks par vienu gadu.

Darba veikšanai nepieciešamās prasmes ir minētas lielākajā daļā analīzei pieejamo VP tulku/ tulkotāju amatu aprakstu. Četros no sešiem analizētajiem amata aprakstiem norādīta prasme strādāt ar datoru. VP Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja Krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļas tulkotāja amata aprakstā minētas arī tādas amata pienākumu veikšanai

¹⁴⁹ Rīgas reģiona pārvaldes kārtības policijas pārvaldes satiksmes noziegumu izmeklēšanas biroja tulka/ tulkotāja amata apraksts

¹⁵⁰ VP tulku/ tulkotāju amatu apraksti

¹⁵¹ VP sniegtie dati (uz 06.2014)

¹⁵² Turpat

¹⁵³ Pētījuma ietvaros tika iegūti dati no dažādām kriminālprocesā iesaistītajām institūcijām, tādēļ šeit un turpmāk šajā apakšnodaļā tulku/ tulkotāju nostrādātais laiks iestādē var būt atspoguļots atšķirīgu nostrādāto gadu grupu griezumā

nepieciešamās prasmes kā teicamas dzimtās un apgūtās svešvalodas zināšanas, prasme izmantot zināšanas tulkošanas teorijā un tehnikā un spēja organizēt savu darbu¹⁵⁴.

Kriminālvajāšana

Atbilstoši Prokuratūras sniegtajai informācijai¹⁵⁵, Prokuratūras vajadzībām ir izstrādāts vienots tulka/ tulkotāja amata apraksts, kur uzskaitīti galvenie amata pienākumi un uzdevumi, amata pildīšanai nepieciešamā kvalifikācija, t.sk. izglītība, profesionālā pieredze, prasmes, norādīts atbildības apjoms, darba raksturs, sadarbība Prokuratūras ietvaros, kā arī ar citām institūcijām, tulka darbību reglamentējošie normatīvie akti, amata pakļautība, pārraudzība, kā arī atsauces uz LR Profesiju klasifikatoru un Amatu katalogu. Atbilstoši 2014. gada 2.jūnija amata aprakstā Nr. 2/2-31-9-2014 iekļautajai informācijai, Prokuratūrā tulka pamatpienākumi un pamatuzdevumi ir šādi¹⁵⁶:

- ▶ tulkot mutiski un/ vai rakstveidā no vienas svešvalodas uz valsts valodu un no valsts valodas uz vienu no svešvalodām (izņēmuma gadījumos no vienas svešvalodas uz citu) kriminālprocesuālos dokumentus, iesniegumus, tehniskās palīdzības lūgumus un to materiālus, vēstules, kā arī citu juridisko un lietišķo dokumentāciju;
- ▶ nepieciešamības gadījumā tulkot secīgi (konsekutīvi) vai sinhroni konferencēs, apspriedēs, sanāsmēs, kā arī izmantojot tulkošanas iekārtas un čuksttulkošanu;
- ▶ rediģēt paša, nepieciešamības gadījumā saskaņā ar struktūrvienības vadītāja norādījumu, arī cita tulka tulkotos tekstus;
- ▶ noformēt tulkojamo tekstu atbilstoši lietvedības un procesuālo normatīvo aktu prasībām;
- ▶ ja nepieciešams, patstāvīgi veikt terminu precizēšanu, nepieciešamības gadījumā pamatot un aizstāvēt savu tulkošanas risinājumu izvēli;
- ▶ veikt tulkojumu uzskaiti un iesniegt atskaites.

Bez amata pienākumiem, kas tieši saistīti ar tulkošanu, Prokuratūras tulka/ tulkotāja pienākumos pēc struktūrvienības vadītāja un/ vai kancelejas pārziņa rīkojuma un/ vai norādījuma, ietilpst arī ar lietvedību saistīti papildu pienākumi, piemēram¹⁵⁷:

- ▶ dalība kancelejas darbā;
- ▶ noteiktu lietvedības žurnālu regulāra un precīza aizpildīšana;
- ▶ dokumentu saņemšana un nosūtīšana pa faksu, dokumentu skenēšana, kopēšana un/ vai pavairošana.

Lai veiktu augstāk minētos amata pienākumus un pamatuzdevumus, tulkam/ tulkotājam noteiktas šādas prasības¹⁵⁸:

- ▶ augstākā izglītība (atsevišķos gadījumos atbilstoša var būt vidējā vai profesionālā izglītība, kas papildināta ar nozarei atbilstošām speciālajām apmācībām);
- ▶ darbības sfērai atbilstoša praktiskā pieredze (nenorādot nepieciešamās pieredzes ilgumu);
- ▶ zināšanas:
 - ▶ priekšstata līmenī tulkošanas teorijā un saskarsmes psiholoģijā;
 - ▶ izpratnes līmenī tulkošanas metodikām dažādu nozaru terminoloģijā valsts valodā vai vismaz vienā svešvalodā;
 - ▶ lietošanas līmenī valsts valodā un vismaz vienā svešvalodā;
 - ▶ par iestādes darbu reglamentējošiem dokumentiem;
- ▶ prasmes:
 - ▶ pārvaldīt valsts valodu augstākajā C līmeņa 2. pakāpē;

¹⁵⁴ VP tulku/ tulkotāju amatu apraksti

¹⁵⁵ Intervija ar Prokuratūras pārstāvjiem

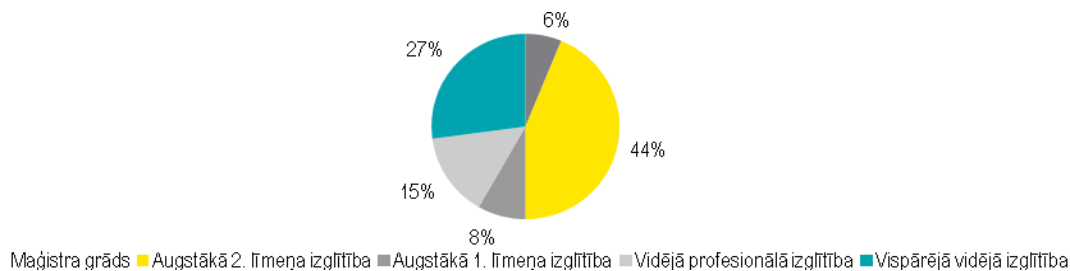
¹⁵⁶ Prokuratūras tulka/ tulkotāja amata apraksts

¹⁵⁷ Turpat

¹⁵⁸ Turpat

- ▶ pielietot jaunākās darba organizācijas formas un informācijas tehnoloģijas;
- ▶ iegūt un izvērtēt tulkošanas darbam nepieciešamo informāciju, izmantojot informācijas tehnoloģijas;
- ▶ strādāt psiholoģiski sarežģītās situācijās;
- ▶ veikt darbu patstāvīgi un komandā;
- ▶ personiskās īpašības: precizitāte; patstāvība; komunikabilitāte; atbildības sajūta; apzinīga, godprātīga attieksme pret darbu.

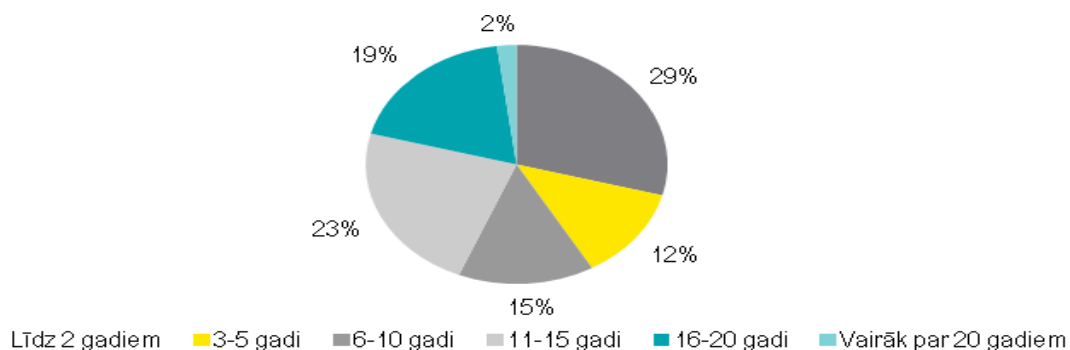
Kā redzams attēlā (skat. Attēls Nr. 11) 58% jeb 28 tulki/ tulcotāji ir ieguvuši augstāko izglītību¹⁵⁹.

Attēls Nr. 11 Prokuratūrā strādājošo tulku/ tulcotāju izglītība dalījumā pa izglītības līmeņiem

27% jeb 13 tulki/ tulcotāji ir ieguvuši vispārējo vidējo izglītību, savukārt 15% jeb 7 tulki/ tulcotāji – vidējo profesionālo izglītību, kas kopumā atbilst amata aprakstā iekļautajām nepieciešamās izglītības prasībām¹⁶⁰.

Atbilstoši pieejamajai informācijai Prokuratūrā tulkošanas darbus veic pieredzējuši tulki/ tulcotāji. 29% štata tulku/ tulcotāju pieņemti darbā pirms nepilniem diviem gadiem, tomēr vairāk nekā puse štata tulku/ tulcotāju Prokuratūrā strādā ilgāk kā sešus gadus, no tiem aptuveni trešdaļai nostrādātais laiks iestādē ir no 16 – 20 gadiem¹⁶¹.

Attēls Nr. 12 Prokuratūras štata tulku/ tulcotāju nostrādātais laiks iestādē pa gadiem

Iztiesāšana

Saskaņā ar TA izstrādāto amata aprakstu, tiesās strādājošajiem tulkiem/ tulcotājiem noteikti šādi pienākumi¹⁶²:

- ▶ veikt mutisku un rakstisku tulkojumu;
- ▶ piedalīties tiesas sēdēs un nodrošināt tiesā juridiski kvalitatīvu mutisku un rakstisku tulkojumu;
- ▶ tulkot tiesas lēmumus un citus tiesvedībā nepieciešamos dokumentus;
- ▶ nepieciešamības gadījumā nodrošināt tulkojumu procesa dalībniekiem, iepazīstoties ar lietas materiāliem;

¹⁵⁹ Prokuratūras sniegtie dati (uz 06.2014)

¹⁶⁰ Nav pieejama informācija par to, vai Prokuratūrā strādājošie tulki/ tulcotāji ar vispārējo vidējo izglītību un vidējo profesionālo izglītību ir izgājuši nozarei atbilstošas speciālās mācības

¹⁶¹ Prokuratūras sniegtie dati (uz 06.2014)

¹⁶² TA tiesu tulka/ tulcotāja amata apraksts

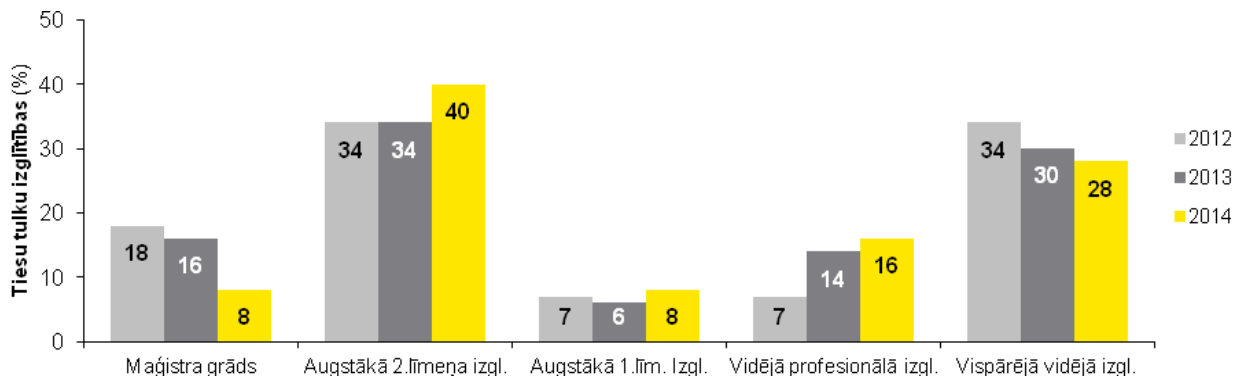
- ▶ nepārtraukti papildināt amata pienākumu pildīšanas nepieciešamās zināšanas;
- ▶ darba pienākumu pildīšanai izmantot Tiesas informācijas sistēmu;
- ▶ nepieciešamības gadījumā veikt tiesas sekretāra vai tiesas sēžu sekretāra pienākumus;
- ▶ veikt citus amata aprakstā minētus, bet ar amata kompetencei saistītus darba pienākumus.

Atbilstoši TA amata aprakstā minētajam, lai veiktu augstāk minētos amata pienākumus, tulkam/ tulkotājam noteiktas šādas prasības¹⁶³:

- ▶ praktiskā darba pieredze lietvedībā (nenorādot nepieciešamās profesionālās pieredzes ilgumu);
- ▶ zināšanas:
 - ▶ teicamas latviešu valodas zināšanas;
 - ▶ ļoti labas krievu valodas un vēlamas vismaz vienas citas svešvalodas pamatzināšanas;
 - ▶ zināšanas lietvedībā;
- ▶ prasmes:
 - ▶ labas prasmes rīkoties ar datorprogrammu MS Office;
 - ▶ labas prasmes interneta pārlūkprogrammas lietošanā;
 - ▶ prasme gramatiski un stilistiski pareizi veikt rakstisko un mutisko tulkošanu;
 - ▶ labas komunikācijas spējas.

Informācija par nepieciešamo izglītības līmeni amata aprakstā nav sniegta, tomēr kā vēlama ir norādīta augstākā izglītība humanitārajās zinātnēs.

Apkopojums par TA strādājošo štata tiesu tulku/ tulkotāju izglītības līmeņu sadalījumu 2012., 2013. un 2014. gada laikā ir redzams attēlā zemāk¹⁶⁴ (skat. Attēls Nr. 13).

Attēls Nr. 13 TA štata tulku/ tulkotāju izglītības līmeņi 2014., 2013. un 2012. gadā

Lielākajai daļai štata tulku/ tulkotāju ir vismaz augstākā izglītība (pirmā, otrā līmeņa augstākā vai maģistra grāds).

Salīdzinot situāciju pēdējo trīs gadu laikā, secināms, ka samazinās štata tulku/ tulkotāju skaits ar maģistra grādu (gada laikā tulku/ tulkotāju skaits ar maģistru grādu ir samazinājies uz pusi)¹⁶⁵. Savukārt štata tulku/ tulkotāju skaits ar augstāko izglītību pēdējo gadu laikā ir saglabājies līdzīgā līmenī.

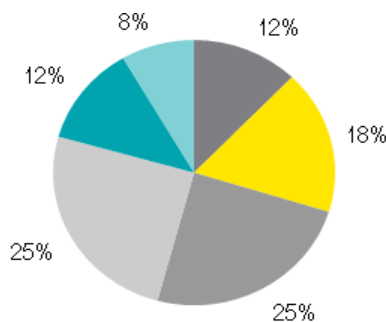
Tiesu tulku/ tulkotāju iestādē nostrādātā laika diapazons ir ļoti plašs – tas svārstās no nepilna gada līdz pat 39 gadiem. Uz 2013.gada beigām aptuveni trešdaļai (39 tiesu tulku/ tulkotāju) pašreizējo tiesu tulku/ tulkotāju nostrādātais laiks iestādē ir viens gads vai periods līdz vienam gadam (skat. Attēls Nr. 14)¹⁶⁶.

¹⁶³ TA tiesu tulka/ tulkotāja amata apraksts

¹⁶⁴ TA sniegtie dati (uz 05.2014)

¹⁶⁵ Piezīme: 2014. gada dati Pētījuma realizācijas un Ziņojuma sagatavošanas laikā var mainīties

¹⁶⁶ TA sniegtie dati (uz 05.2014)

Līdz 1 gadam 18% 1 gads 12% 2-5 gadi 25% 6-10 gadi 12% 11-15 gadi 8% Vairāk kā 16 gadi

Attēls Nr. 14 Tiesu tulku/ tulkotāju nostrādātais laiks iestādē dalījumā pa nostrādātajiem gadiem

Vidējais svērtais nostrādātais laiks iestādē ir aptuveni 6,3 gadi. Tiesās strādā arī tulki/ tulkotāji ar 29 un 39 gadu pieredzi šajā iestādē, kas ievērojami palielina vidējo rādītāju un liecina par to, ka ievērojama daļa tiesu tulku/ tulkotāju ir specializējušies ar kriminālprocesu saistītos tulkojumos un pārzina ar to saistīto specifisko terminoloģiju.

Apcietinājums kā drošības līdzeklis jebkurā no iepriekš minētajām kriminālprocesa stadijām

Pašreiz leVP tiek izmantots Daugavgrīvas cietuma izstrādātais Administratīvās daļas tulka amata apraksts. Kā norādīts amata aprakstā, tulks/ tulkotājs veic šādus tulka/ tulkotāja darbam specifiskus pienākumus¹⁶⁷:

- ▶ veic mutisku un rakstisku tulkojumu no latviešu uz krievu valodu un no krievu uz latviešu valodu;
- ▶ piedalās tiesas sēdēs videokonferences režīmā un nodrošina ieslodzītajam personām juridiski kvalitatīvu mutisku un rakstisku tulkojumu.

Pētījuma ietvaros iegūta informācija, ka štata tulki/ tulkotāji šobrīd nodrošina tikai nolēmumu tulkojumu (apsūdzēto iepazīstināšana ar tiesas nolēmumiem saskaņā ar KPL prasībām). Gadījumā, ja ir nepieciešama tulkošana tiesas sēdēs, tulku/ tulkotāju nodrošina TA¹⁶⁸. leVP tuvākā laikā plāno precizēt štata tulku/ tulkotāju amata apraksta pienākumu sadaļu, izklāujot informāciju par video konferencēm, jo praksē ieslodzījumu vietu tulki/ tulkotāji nepiedalās tiesas sēdēs ar videokonferenču starpniecību

- ▶ piedalās cietuma Administratīvās komisijas sēdēs un nodrošina ieslodzītajām personām juridiski kvalitatīvu mutisku tulkojumu;
- ▶ veic dokumentu tulkošanu cietuma vecākajam inspektoram (vecākajam izmeklētājam) kriminālprocesa ietvaros;
- ▶ saskaņā ar KPL prasībām veic apsūdzēto iepazīstināšanu ar tiesas nolēmumu.

Kā nepieciešamā izglītība tulka amata pildīšanai ir norādīta augstākā filoloģiskā vai juridiskā izglītība¹⁶⁹.

Lai kļūtu par tulku/ tulkotāju, saskaņā ar amata aprakstu personai ir nepieciešama šāda izglītība, profesionālā pieredze un prasmes¹⁷⁰:

- ▶ augstākā filoloģiskā vai juridiskā izglītība;
- ▶ pieredze: lietvedībā un vēlama pieredze tieslietu, iekšlietu vai penitenciārajā sistēmā;
- ▶ prasmes:
 - ▶ prasme gramatiski un stilistiski pareizi veikt rakstisku un mutisku tulkošanu;
 - ▶ labas prasmes MS Office lietošanā;
 - ▶ labas prasmes interneta pārlūkprogrammas lietošanā.

¹⁶⁷ Daugavgrīvas cietuma izstrādātais Administratīvās daļas tulka amata apraksts

¹⁶⁸ Intervija ar leVP pārstāvjiem

¹⁶⁹ Daugavgrīvas cietuma izstrādātais Administratīvās daļas tulka amata apraksts

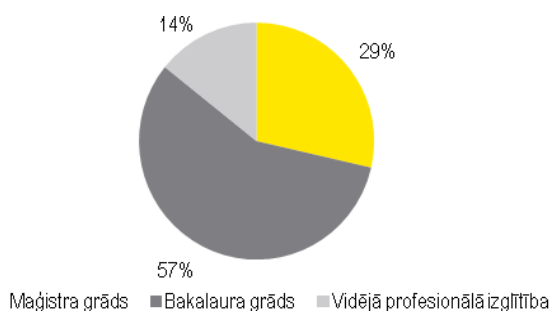
¹⁷⁰ Turpat

Papildu amata aprakstam visiem darbiniekiem, tai skaitā arī tulkiem/ tulkotājiem, ir jāatbilst noteiktām prasībām. Šīs prasības ietver¹⁷¹:

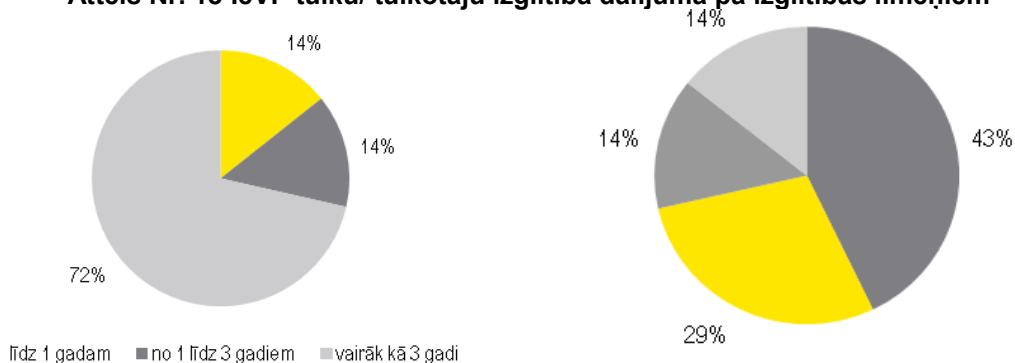
- ▶ Personai jābūt Latvijas pilsonim;
- ▶ Persona nedrīkst būt sodīta par tīšu noziedzīgu darbību;
- ▶ Persona nedrīkst būt atzīta par rīcībnespējīgu likumā noteiktajā kārtībā.

Uz Ziņojuma izstrādes brīdi pieejamā informācija par leVP nodarbinātajiem septiņiem ieslodzījuma vietu tulkiem/ tulkotājiem rāda, ka¹⁷²:

- ▶ lielākajai daļai leVP tulku/ tulkotāju (86%) ir augstākā izglītība (skat. Attēls Nr. 15);
- ▶ pieciem no leVP strādājošajiem štata tulkiem/ tulkotājiem profesionālā pieredze pārsniedz trīs gadus (skat. Attēls Nr. 16);
- ▶ neviena leVP strādājošo tulku/ tulkotāju nostrādātais laiks leVP nepārsniedz četrus mēnešus (skat. Attēls Nr. 17). Tas saistīts ar neilgo štata tulku/ tulkotāju amata pozīciju pastāvēšanas laiku (ieslodzījuma vietu tulku/ tulkotāju amata vietas ir izveidotas tikai no 2014.gada 1.janvāra).

Attēls Nr. 15 leVP tulku/ tulkotāju izglītība dalījumā pa izglītības līmeņiem

Attēls Nr. 16 leVP tulku/ tulkotāju profesionālā pieredze

Attēls Nr. 17 leVP tulku/ tulkotāju nostrādātais laiks iestādē dalījumā pa mēnešiem

Tabulā sniegts kriminālprocesā iesaistīto institūciju tulku/ tulkotāju amata aprakstos iekļauto kvalifikācijas prasību salīdzinājums.

¹⁷¹ Intervija ar leVP pārstāvjiem

¹⁷² leVP sniegtie dati (uz 06.2014)

Tabula Nr. 17 Kriminālprocesā iesaistīto institūciju tulku/ tulkotāju amata aprakstos iekļautās kvalifikācijas prasības

	Izglītība	Profesionālā pieredze	Prasmes, zināšanas
VP	Atšķirīgas izglītības prasības dažādos amata aprakstos: <ul style="list-style-type: none"> • otrā līmeņa augstākā izglītība; • vidējā izglītība; • augstākā izglītība; • specifiska tulka izglītība: tulkotāja (tulka) izglītība, apliecināta ar attiecīgo dokumentu (diploms, sertifikāts). 	Profesionālās pieredzes prasības un nepieciešamās pieredzes ilgums nav norādīts.	<u>Prasmes:</u> 1) datorprasmes: četros no sešiem analizētajiem amata aprakstiem norādīta prasme strādāt ar datoru; 2) <u>valodu zināšanas:</u> vienā amata aprakstā minētas tādas prasmes kā teicamas dzimtās un apgūtās svešvalodas zināšanas; 3) <u>vispārējā darba kompetence:</u> prasme izmantot zināšanas tulkošanas teorijā un tehnikā un spēja organizēt savu darbu.
Prokuratūra	Augstākā izglītība (atsevišķos gadījumos atbilstoša var būt vidējā vai profesionālā izglītība, kas papildināta ar nozarei atbilstošām speciālajām apmācībām).	Darbības sfērai atbilstoša praktiskā pieredze. Prasības praktiskās pieredzes ilgumam nav norādītas.	<u>Prasmes:</u> 1) pārvaldīt valsts valodu augstākajā C līmeņa 2. pakāpē; 2) pielietot jaunākās darba organizācijas formas un informācijas tehnoloģijas; 3) iegūt un izvērtēt tulkošanas darbam nepieciešamo informāciju, izmantojot informācijas tehnoloģijas; 4) strādāt psiholoģiski sarežģītās situācijās; veikt darbu patstāvīgi un komandā. <u>Personiskās īpašības:</u> 1) precizitāte; 2) patstāvība; 3) komunikabilitāte; 4) atbildības sajūta; 5) apzinīga, godprātīga attieksme pret darbu.
TA	Vēlma augstākā izglītība humanitārajās zinātnēs.	Praktiskā darba pieredze lietvedībā. Prasības praktiskās pieredzes ilgumam nav norādītas.	<u>Prasmes:</u> 1) labas prasmes rīkoties ar datorprogrammu MS Office; 2) labas prasmes interneta pārlūkprogrammas lietošanā; 3) prasme gramatiski un stilistiski pareizi veikt rakstisko un mutisko tulkošanu; 4) labas komunikācijas spējas. <u>Zināšanas:</u> 1) teicamas latviešu valodas zināšanas; 2) ļoti labas krievu valodas un vēlmas vismaz vienas citas svešvalodas pamatzināšanas; 3) zināšanas lietvedībā.
leVP	Augstākā filoloģiskā vai juridiskā izglītība.	Pieredze lietvedībā; vēlma pieredze tieslietu, iekšlietu vai penitenciārajā sistēmā. Prasības praktiskās pieredzes ilgumam nav norādītas.	Prasmes: 1) prasme gramatiski un stilistiski pareizi veikt rakstisku un mutisku tulkošanu; 2) labas prasmes MS Office lietošanā; 3) labas prasmes interneta pārlūkprogrammas lietošanā.

Secinājumi

- ▶ Šobrīd kriminālprocesa posmos iesaistītajās iestādēs štata tulkiem/ tulkotājiem noteiktās atlases prasības ir atšķirīgas, piemēram:
 - ▶ Prokuratūras un VP tulku/ tulkotāju amatu aprakstos kā zemākā iespējamā norādīta vispārējā vidējā vai profesionālā izglītība, tiesu tulku/ tulkotāju amatu aprakstos augstākā izglītība humanitārajās zinātnēs ir norādīta kā vēlāmā, savukārt leVP noteikusi augstākās filoloģiskās vai juridiskās izglītības nepieciešamību.
 - ▶ Tiesās un ieslodzījuma vietās nodarbināto tulku/ tulkotāju amatu aprakstos norādīta vēlma iepriekšēja pieredze lietvedībā, Prokuratūrā nodarbināto tulku/ tulkotāju amatu aprakstos prasīta vispārīga darbības sfērai atbilstoša praktiskā pieredze, savukārt VP amatu aprakstos profesionālās pieredzes prasības nav norādītas.
- ▶ Nevienā no kriminālprocesā iesaistīto institūciju (VP, Prokuratūra, TA, leVP) tulku/ tulkotāju amata aprakstiem nav norādīts tulkiem/ tulkotājiem nepieciešamās profesionālās pieredzes

ilgums.

- ▶ leVP izstrādātā tulku/ tulkotāju amata aprakstā iekļautais amata pienākumu uzskaitījums neatbilst faktiskajai darbībai – tulki/ tulkotāji šobrīd nodarbojas tikai ar tiesu nolēmumu tulkošanu¹⁷³.
- ▶ Štata tulku/ tulkotāju nostrādātais laiks kriminālprocesa posmos iesaistītajās iestādēs ir atšķirīgs. Vismazākais štata tulku/ tulkotāju nostrādātais laiks iestādē (aptuveni 4 mēneši) ir leslodzījumu vietu pārvaldē, kas saistīts ar neilgo štata tulku/tulkotāju amata pozīciju pastāvēšanas laiku. Savukārt visilgākais nostrādātais laiks iestādē ir Prokuratūrā strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem (aptuveni piektā daļa tulku/ tulkotāju Prokuratūrā strādā ilgāk par 16 gadiem), kas ļauj specializēties ar kriminālprocesu saistītos tulkojumos un iegūt padziļinātas zināšanas par specifisku ar kriminālprocesu saistītu terminoloģiju.

2.6.2 Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas izvērtēšana, tulku/ tulkotāju novērtēšana

Pirmstiesas izmeklēšana

Pamatojies uz VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes sniegto informāciju, tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas izvērtēšana tiek veikta vienu reizi gadā NEVIS. VP praksē vērtējumu par katru tulku/ tulkotāju sniedz katras personas tiešais vadītājs un/ vai Personāla pārvaldes speciālists¹⁷⁴.

Ja darbinieku snieguma novērtējums ir labs, tam var tikt piešķirtas papildu atvaļinājuma dienas vai prēmijas atkarībā no snieguma gada laikā.

Kriminālvajāšana

Atbilstoši Prokuratūras 2012. gada 24. aprīļa Administratīvā direktora dienesta rīkojumam, Prokuratūrā strādājošo tulku/ tulkotāju darba novērtēšanu veic Prokuratūras struktūrvienības/ iestādes vadītājs, ņemot vērā deviņus dažādus kritērijus (tiešo amata pienākumu, izpildes kvalitāte, papildus darba uzdevumu izpilde, attieksme pret darba pienākumu izpildi, profesionālo iemaņu līmenis, atsaucība pret darba devēju, darba kolēģiem, darba disciplīna (darba laika un režīma ievērošana), atbildība par biroja tehniku, iemaņas darbā ar datoru, darba produktivitāte).¹⁷⁵

Katrs no minētajiem kritērijiem tiek vērtēts skalā no viens līdz četri (viens ir neapmierinoši, četri ir ļoti labi).

Papildu skaitliskajai vērtēšanas skalai, Prokuratūras struktūrvienības/ iestādes vadītājam ir iespēja sniegt piezīmes/ komentārus brīvā formā par attiecīgo tulku/ tulkotāju darbu.

Iztiesāšana

TA ir izstrādājusi Rajona (pilsētas) tiesas, apgabaltiesas un zemesgrāmatu nodaļas darbinieka individuālās kvalifikācijas un prasmju novērtēšanas un kvalifikācijas pakāpju piešķiršanas kārtību. Šis dokuments nosaka darbinieku, tai skaitā tiesu tulku/ tulkotāju kvalifikācijas izvērtēšanas un novērtēšanas kārtību¹⁷⁶.

Darbinieku novērtēšana notiek reizi gadā, ievērojot šādus novērtēšanas posmus:

- ▶ pašnovērtējums;
- ▶ vērtētāja/ komisijas novērtējums;
- ▶ darbinieka un vērtētāja/ komisijas pārrunas.

Atšķirībā no VP un leVP tiesu darbinieku novērtēšana TA netiek veikta NEVIS sistēmā.

Darbinieka prasmes un kvalifikācija tiek novērtēta atbilstoši šādiem sešiem kritērijiem:

- ▶ profesionālās zināšanas;

¹⁷³ Intervija ar leVP pārstāvjiem

¹⁷⁴ Intervija ar VP pārstāvjiem

¹⁷⁵ Prokuratūras 2012. gada 24. aprīļa Administratīvā direktora dienesta rīkojumam Nr. 2/2-5-42 par tulka/-u darba novērtēšanu

¹⁷⁶ Intervija ar TA pārstāvjiem

- ▶ amata pienākumu un uzdevumu pārzināšana;
- ▶ sadarbības un komunikācijas prasmes;
- ▶ plānošana un kontrole;
- ▶ orientācija uz attīstību;
- ▶ vadītprasmes (noteiktiem amatiem).

Katram līmenim ir sniegts līmeņa apraksts, kas sniedz informāciju par nepieciešamajām prasmēm, kas attiecīgajā līmenī būtu jāpiemīt darbiniekam. Papildu tam tiek ņemts vērā darbinieka nostrādātais laiks tiesu sistēmā un iegūtais izglītības līmenis. Pēc tam, izmantojot novērtēšanas kārtībā norādīto formulu, tiek aprēķināta darbinieka kvalifikācija.

Tulka profesijas gadījumā šī formula ir šāda:

$$K=N+L+I$$

kur:

K – kvalifikācijas pakāpe;

N – kvalifikācijas un prasmju novērtēšanas rezultāts;

L – nostrādātais laiks;

I – izglītības līmenis;

Pēc formulas rezultātiem tiek noteikts kopējais tulka novērtējums.

Apcietinājums kā drošības līdzeklis jebkurā no iepriekš minētajām kriminālprocesa stadijām

Tā kā tulka/ tulkotāja štata vietas leVP tika izveidotas tikai sākot ar 2014. gada 1. janvāri, tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas novērtēšana vēl nav veikta. Tomēr saskaņā ar iestādes sniegto informāciju novērtēšana tiks veikta tādā pašā veidā kā pārējiem leVP darbiniekiem. leVP tulku/ tulkotāju novērtēšanā paredzēts izmantot divus iestādes izstrādātos dokumentus: leVP ētikas kodeksu un amata aprakstu¹⁷⁷.

leVP ētikas kodekss ir jāievēro visiem leVP darbiniekiem, ko tie apņemas ievērot parakstot darba līgumu. Šis kodekss nosaka profesionālās ētikas, saskarsmes kultūras pamatprincipus un vispārējās uzvedības normas. Ētikas pamatprincipu un amatpersonu un darbinieku uzvedību izvērtē ētikas komisija, kas seko kodeksa ievērošanai un tā nostiprināšanai organizācijā.

Secinājumi

- ▶ VP un TA (tiesās nodarbinātajiem tulkiem/ tulkotājiem) tiek veikta ikgadējā štata tulku/ tulkotāju novērtēšana. Kaut arī leVP tulku/ tulkotāju novērtēšana vēl nav veikta, jo tulka/ tulkotāja amats izveidots tikai sākot ar 2014. gada 1. janvāri, arī leVP paredzēts īstenot regulāru ikgadējo štata tulku/tulkotāju novērtēšanu¹⁷⁸. Prokuratūrā štata tulku/ tulkotāju snieguma novērtēšana tiek veikta tikai nepieciešamības gadījumos, piemēram, pieņemot lēmumus par štata vietu samazināšanu. Līdz ar to, nav iespējams regulāri sekot līdzi un salīdzināt darbinieku sniegumu, kā arī motivēt darbiniekus uzlabot darba sniegumu.
- ▶ Prokuratūrā un TA darbinieku, t.sk. tulku/ tulkotāju novērtēšanas kārtībā ir iekļauti kritēriji, kas vērsti uz darbinieku attīstības un izaugsmes veicināšanu:
 - ▶ TA viens no novērtēšanas kritērijiem ir orientācija uz attīstību;
 - ▶ Prokuratūras darba snieguma novērtēšanas kārtībā ir iekļauti tādi kritēriji kā vēlme mācīties un attīstīties, prasīgums pret sevi un citiem u.c.
- ▶ Gan TA, gan Prokuratūrā tiek vērtētas štata tulku/ tulkotāju profesionālās iemaņas un prasmes, tomēr secināms, ka TA lielāka nozīme ir zināšanu un prasmju novērtēšanai, kamēr Prokuratūrā darbinieka novērtēšanas kontekstā būtiska nozīme ir arī darba izpildei (tiešo

¹⁷⁷ Intervija ar leVP pārstāvjiem

¹⁷⁸ Turpat

amata pienākumu izpildes kvalitāte, papildu pienākumu izpilde, darba produktivitāte) un darbinieka attieksmei (attieksme pret darba pienākumu izpildi, atsaucība pret darba devēju un darba kolēģiem). Ņemot vērā to, ka leVP par pamatu tulku/ tulkotāju novērtēšanai tiks ņemti amata apraksti un ētikas kodekss, arī leVP paredzēts vērtēt tulku/ tulkotāju amata aprakstā iekļauto pienākumu izpildi, kā arī amata aprakstā iekļautās zināšanas un prasmes¹⁷⁹.

2.6.3 Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana

Gandrīz visu kriminālprocesā iesaistīto institūciju tulku/ tulkotāju amatu aprakstos ir iekļauti amata pienākumi, kas saistīti ar regulāru zināšanu un profesionālo iemaņu attīstīšanu. Piemēram:

- ▶ VP štata tulku/ tulkotāju amata aprakstos kā viens no amata pienākumiem iekļauts pienākums regulāri papildināt zināšanas un pilnveidot profesionālās iemaņas un prasmes, kas nepieciešamas amata pienākumu pildīšanai, kā arī sekot līdzi jaunākajiem zinātnes un praktiskās tulkošanas atzinumiem¹⁸⁰.
- ▶ Prokuratūras štata tulku/ tulkotāju pienākumos ietilpst savu profesionālo iemaņu un prasmju atbilstības novērtēšana, saskarsmes prasmju pilnveidošana un klausītāja, runātāja, rakstītāja, lasītāja prasmju izkopšana¹⁸¹. Atbilstoši Prokuratūras Administratīvā direktora dienesta rīkojumam¹⁸², vērtējot Prokuratūrā strādājošo tulku/ tulkotāju darba sniegumu, tiek ņemta vērā darbinieka vēlme mācīties un pilnveidoties.
- ▶ TA tulka amata aprakstā iekļauts pienākums nepārtraukti papildināt amata pienākumu pildīšanai nepieciešamās zināšanas¹⁸³.

leVP tulka amata aprakstā ar kvalifikācijas saglabāšanu un paaugstināšanu saistīti pienākumi nav iekļauti.

Kaut arī zināšanu un prasmju pilnveide ir viens no tulku/ tulkotāju amata pienākumiem, VP, Prokuratūrā un leVP nav paredzēti budžeta līdzekļi profesionālās kvalifikācijas saglabāšanai un paaugstināšanai. Tādēļ profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana štata tulkiem/ tulkotājiem VP, Prokuratūrā un leVP ir jāveic pēc paša iniciatīvas un par paša līdzekļiem.

Par TA darbinieku apmācību organizēšanu un īstenošanu atbild LTMC, kam ir deleģēta funkcija nodrošināt rajona (pilsētas) tiesu, apgabaltiesu, administratīvo tiesu tiesnešu, izmeklēšanas tiesnešu, zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu, tiesnešu amata kandidātu un tiesas darbinieku apmācību. Par šīs funkcija piešķiršanu tiek lemts reizi piecos gados. No 2005.gada LTMC nodrošina tiesnešu, tiesnešu amata kandidātu un tiesu darbinieku apmācību uz līdzdarbības līgumu pamata, kas noslēgti starp TA un LTMC.

Apmācību plānošanu veic LTMC izveidotās darba grupas, kas plāno mācību programmas saskaņā ar TA un TM sniegto tehnisko specifikāciju. Tēmas tiek izvēlētas saskaņā ar iepriekš veiktām aptaujām un ekspertu viedokļiem par nepieciešamajām apmācību tēmām. Ziņojuma sagatavošanas brīdī LTMC izmanto Mācību Informāciju Sistēmu, kurā reģistrētiem lietotājiem (tai skaitā tulkiem un tulkotājiem) ir iespēja uzzināt par plānotajiem semināriem, kā arī pierēģistrēties interesējošajiem semināriem. Šo sistēmu var lietot gan tiesu darbinieki, gan citas juridiskās personas, statusu norādot reģistrējoties.

Saskaņā ar TA pārstāvju sniegto informāciju TA tiesu tulkiem/ tulkotājiem reizi gadā tiek nodrošināta viena mācību diena.

Laika periodā no 2011. gada janvāra līdz 2014. gada decembrim tika īstenoti/ tiek plānoti 19 TA vai Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) finansēti semināri Latvijas tiesu tulkiem/ tulkotājiem (skat. Tabula Nr. 18).

¹⁷⁹ Pētījuma vajadzībām nav pieejama VP darbinieku ikgadējās novērtēšanas kārtība

¹⁸⁰ VP tulku/ tulkotāju amata apraksts

¹⁸¹ Prokuratūras tulku/ tulkotāju amata apraksts

¹⁸² Prokuratūras 2012. gada 24. aprīļa Administratīvā direktora dienesta rīkojums Nr. 2/2-5-42 par tulka/-u darba novērtēšanu

¹⁸³ TA tiesu tulku/ tulkotāju amata apraksts

Tabula Nr. 18 No 2011. gada janvāra līdz 2014. gada decembrim īstenotie/ plānotie semināri un apmācības Latvijas tiesu tulkiem/ tulkotājiem

	2011. gads	2012. gads	2013. gads	2014. gads	Kopā
Juridiskā tulkošana	2	-	-	-	2
Tiesas darbinieku loma un ētika	1	1	1	-	3
Stresa vadīšana un profesionālās izdegšanas profilakse	-	2	-	-	2
Kriminālprocesā iesaistīto tulku loma, ētika un atbildība	-	-	3	-	3
Rakstīšanas tulkošanas pamatprincipi	-	-	-	3	3
Mutiskās tulkošanas pamatprincipi	-	-	-	3	3
Saskarsmes psiholoģija tiesu tulku darbā	-	-	-	3	3
Kopā:	3	3	4	9	19

Laika periodā no 2011. gada līdz 2014. gadam vērojama tendence (skat. Tabula Nr. 18) Latvijas tiesu tulkiem/ tulkotājiem īstenoto semināru skaits pieaug. 2013. gadā tika īstenoti divu veidu semināri, viens no tiem aptvēra tiesas darbinieku lomu un ētiku un tika finansēts no TA līdzekļiem, savukārt pārējie trīs semināri tika īstenoti 2013. gada rudenī EK finansēta projekta „Kriminālprocesā iesaistīto tiesu tulku kapacitātes celšana un to aktivitāšu nodrošināšana” ietvaros, aptverot tematus, kas ir ne tikai saistīti ar tulku/ tulkotāju tiešajiem darba pienākumiem (piemēram, rakstisko un mutisko tulkošanu), bet arī tādu tematu kā saskarsmes psiholoģija tiesu darbā un tulku ētika. Paredzams, ka 2014. gadā tiesu tulkiem/ tulkotājiem tiks īstenoti deviņi semināri¹⁸⁴.

Lai novērtētu sniegto semināru/ lekciju kvalitāti, LTMC pēc katra semināra veic dalībnieku aptauju, kurā tiek analizēts¹⁸⁵:

- ▶ kopējais semināra/ lekciju novērtējums;
- ▶ semināru/ lekciju atbilstība profesionālajām vajadzībām;
- ▶ iegūto zināšanu/ lekciju noderība tiešajā darbā;
- ▶ tēmas, kuras gribētu papildus apgūt citos semināros/ lekcijās.

Secinājumi

- ▶ Pienākums regulāri papildināt zināšanas un prasmes amata pienākumu veikšanai iekļauts VP, Prokuratūras un TA štata tulku/ tulkotāju amata aprakstos. IeVP tulka amata aprakstā ar kvalifikācijas saglabāšanu un paaugstināšanu saistīti pienākumi iekļauti nav.
- ▶ Lielākajā daļā kriminālprocesā iesaistīto iestāžu (VP, Prokuratūrā un IeVP) štata tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas saglabāšanas un paaugstināšanas pasākumi (piemēram, mācības) netiek organizēti/ apmaksāti.

2.7. Zvērinātu tulku institūts, profesionālās apvienības

Atbilstoši ārvalstu praksei zvērināts tulks/ tulkotājs ir amatpersona, kas veic tulkojumu un apliecina to ar savu parakstu un zīmogu¹⁸⁶.

Latvijā zvērināta tulka vai tulkotāja statuss nav izveidots, līdz ar to šāds normatīvajos aktos noteikts institūts, kam ar normatīvajiem aktiem būtu piešķirtas noteiktas tiesības vai uzlikti pienākumi (līdzīgi kā, piemēram, Zvērinātu advokātu padomei saskaņā ar Advokatūras likumu vai Zvērinātu revidentu asociācijai saskaņā ar likumu „Par zvērinātiem revidentiem”) nepastāv.

2.7.1 Tulku un tulkotāju biedrība, normatīvais regulējums

Latvijā ir izveidota viena Latvijas Tulku un Tulkotāju biedrība (turpmāk – LTTB), kuras galvenie mērķi ir aizstāvēt tulku un tulkotāju profesionālās, ekonomiskās un tiesiskās intereses, kā arī veicināt

¹⁸⁴ Intervija ar LTMC pārstāvjiem

¹⁸⁵ Turpat

¹⁸⁶ Latvijā jāveido zvērinātu tulku/ tulkotāju institūcija, <http://www.lvportals.lv/viedokli/237433-latvija-javeido-zverinatu-tulkutulkotaju-institucija/>

kvalifikācijas celšanu. Kvalifikācijas celšanas veicināšana tiek nodrošināta, biedriem piedāvājot dažādus seminārus.¹⁸⁷

Saskaņā ar LTTB statūtiem¹⁸⁸ par tās biedriem var kļūt personas, kuras izpilda šādus nosacījumus:

- ▶ augstākā izglītība tulkošanas jomā vai piecu gadu pieredze tulkošanā un/ vai tekstu rediģēšanā un koriģēšanā;
- ▶ divu esošo LTTB biedru rekomendācijas.

Gadījumos, kad indivīds neatbilst minētajiem noteikumiem, viņš var kļūt par LTTB asociēto biedru.

Uz Pētījuma izstrādes brīdi LTTB dalībnieku vidū nav neviena aktīva tiesu tulka/ tulkotāja, tomēr aptuveni trešdaļa no LTTB dalībniekiem ir piedalījušies tiesas procesā kā tulki, ar kuriem noslēgti atsevišķi līgumi. Ņemot vērā, ka biedrības biedri ir neatkarīgie profesionāļi (tulki un tulkotāji), biedri tiek piesaistīti kā apakšuzņēmēji gadījumos, kad kāda no tulkošanas aģentūrām ir uzvarējusi iepirkumā. LTTB pārstāvji uzsver, ka publisko iepirkumu gadījumā piesaistīto tulku/ tulkotāju atalgojums ir zem tirgus cenas, līdz ar to, profesionālie tulki un tulkotāji izvairās no šādu tulkošanas darbu veikšanas. Praksē ir novērojams, ka pieredzējušie tulki/ tulkotāji ar nepieciešamo kvalifikāciju juridisko tekstu tulkošanā izvēlas sadarboties ar advokātu birojiem, kuri ir spējīgi nodrošināt konkurētspējīgu atalgojumu¹⁸⁹.

LTTB darbību regulē Biedrību un nodibinājumu likums, kas nosaka biedrību pamatprincipus, organizatorisko struktūru, likvidāciju un reorganizāciju¹⁹⁰. Citos ārējos normatīvos aktos LTTB pienākumi nav noteikti.

2.7.2 Tulka kvalifikācijas sertifikācijas sistēma un pašregulēšanās

Tulka kvalifikāciju ir iespējams iegūt absolvējot augstākās izglītības programmas vairākās augstskolās, piemēram, Latvijas Universitātē, Rīgas Tehniskajā universitātē, Ventspils Augstskolā, u.c. augstākās izglītības iestādēs¹⁹¹. Tulka kvalifikāciju Latvijā var iegūt absolvējot kādu no turpmāk tabulā uzskaitītajām izglītības iestādēm (skat. Tabula Nr. 19). Lai iegūtu kvalifikāciju, nepieciešams izpildīt attiecīgās izglītības programmas prasības (piemēram, nokārtot eksāmenu). Atsevišķas izglītības programmas, kas sagatavotu kriminālprocesā (tiesu sistēmā) strādājošus tulkus/ tulkotājus nav izveidotas.

Tabula Nr. 19 Izglītības iestādes, kas nodrošina tulku/ tulkotāju kvalifikācijas iegūšanu

Nr.p.k.	Iestāde	Tulku studiju programma	Iegūstamā kvalifikācija
1.	Latvijas Universitāte	1. Profesionālā maģistra studiju programma konferenču tulkošana ¹⁹²	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulks
		2. Profesionālā maģistra studiju programma rakstiskā tulkošana.	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulkotājs
2.	Ventspils Augstskola	1. Profesionālās bakalaura studiju programma Tulkošana angļu – latviešu – krievu/ vācu valodā;	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija –tulks, tulkotājs
		2. Profesionālās bakalaura studiju programma Tulkošana vācu – latviešu – krievu/ angļu valodā.	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija –tulks, tulkotājs
		3. Profesionālā maģistra programma „Juridiskā teksta tulkošana	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulkotājs
3.	Rīgas universitāte Tehniskā	1. Bakalaura profesionālo studiju programma „Tehniskā tulkošana”	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulks referents
		2. Maģistra profesionālo studiju programma „Tehniskā tulkošana”	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulks referents

¹⁸⁷ Intervija ar LTTB pārstāvi

¹⁸⁸ 2012. gada 18. septembra LTTB statūti

¹⁸⁹ Intervija ar LTTB pārstāvi

¹⁹⁰ 01.04.2004. likums „Biedrību un nodibinājumu likums”

¹⁹¹ Kur studēt tulkošanu, <http://www.lttb.lv/kur-studet-tulkosanu/>

¹⁹² Augstākā līmeņa studijas, <http://www.hzf.lu.lv/programmas/professionalmagistra/>

Nr.p .k.	Iestāde	Tulku studiju programma	Iegūstamā kvalifikācija
4.	Daugavpils Universitāte	1. Profesionālā maģistra studiju programma "Tulks, tulkotājs"	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija - tulks, tulkotājs
5.	Baltijas Starptautiskā Akadēmija	1. Profesionālais bakalaura studiju programma „Rakstveida un mutvārdu tulkošana”	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija - tulks, tulkotājs
6.	Ekonomikas un kultūras augstskola	1. Profesionālā bakalaura studiju programma „Tulkošana”	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulks, tulkotājs
7.	Rēzeknes augstskola	1. Profesionālās bakalaura studiju programmas „Tulks referents”	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulks referents
8.	Starptautiskā Praktiskās Psiholoģijas Augstskola	1. Bakalaura programma Tulks-tulkotājs;	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulks, tulkotājs
		2. Bakalaura programma Tulks-referents	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulks referents
		3. Maģistrantūras programma „Tulkošanas metodika un prakse”	<ul style="list-style-type: none"> Lai programmā iestātos, nepieciešama tulka, tulkotāja kvalifikācija. Maģistrantūras programmā tiek sagatavoti speciālisti tulkošanas tehnoloģijā.
9.	Sociālo tehnoloģiju augstskola	1. Profesionālā bakalaura studiju programma „Tulks-tulkotājs”	5. līmeņa profesionālā kvalifikācija – tulks, tulkotājs

Secinājumi

- ▶ Latvijā normatīvais regulējums neparedz zvērināta tulka vai tulkotāja statusu.
- ▶ Latvijā ir iespējams iegūt tulka/ tulkotāja kvalifikāciju, tomēr ne specifisku kriminālprocesā (tieslietu sistēmā) strādājoša tulka/ tulkotāja kvalifikāciju.

3. Vispārīgā analīze par visām ES dalībvalstīm

3.1. Tiesu tulku un tulkotāju reģistri ES dalībvalstīs

Vairākās ES dalībvalstīs ir ieviesti tiesu tulku reģistri. Reģistru galvenā funkcija ir informācijas apkopošana par strādājošajiem un aktīvajiem tulkiem, lai atvieglotu administratīvo darbu tulku atrašanās un piesaistīšanā. Pašreizējā situācija pierāda, ka ne visām dalībvalstīm šāds reģistrs ir ieviests.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/64/ES par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā dalībvalstīm nepieciešams nodrošināt šādu reģistru.¹⁹³ Ņemot vērā šo direktīvu tika apskatītas visas ES dalībvalstis un to pašreizējo situāciju reģistru un to alternatīvu izveidē. Analīzes laikā tika apskatīta šāda informācija:

1. Vai šāds reģistrs ir izveidots un tiek izmantots kriminālprocesa ietvaros?
2. Vai ir izveidotas alternatīvas, gadījumā, kad reģistrs nav izveidots?
3. Kāda informācija tiek iekļauta šādos reģistros vai to alternatīvās?
4. Citi plāni reģistra ieviešanā, t. sk. vai ir plānots tuvākā gada laikā ieviest šādu reģistru?

Ziņojuma pielikumā sniegts detalizēts informācijas apkopojums par katru ES dalībvalsti.

Saskaņā ar veikto analīzi pašreiz tulku/ tulkotāju reģistri, kuri tiek aktīvi izmantoti kriminālprocesa laikā, lai piesaistītu tulku/ tulkotāju ir 14 ES dalībvalstīs un visās par šo reģistru ir atbildīga valsts institūcija. Visbiežāk atbildīgā valsts iestāde ir Tieslietu ministrija, tomēr ir gadījumi, kad tiek izveidota atsevišķa aģentūra reģistra izveidei un uzturēšanai (piemēram, Nīderlande, Zviedrija). Astonās ES dalībvalstīs ir izveidotas reģistra alternatīva – saraksts ar valstī strādājošiem tulkiem/ tulkotājiem. Prakse rāda, ka visbiežāk šo alternatīvo sarakstu izveido tulku/ tulkotāju asociācija (piemēram, Īrija, Grieķija) vai arī tiesas, sastādot sarakstu ar visbiežāk piesaistītajiem tulkiem/ tulkotājiem (piemēram, Bulgārija, Itālija). Ne reģistru, ne tā alternatīvas pašreiz nav izveidojušas piecās valstīs (Lietuva, Portugāle, Spānija, Horvātijā un Latvija).

Gandrīz visas valstis, kurās izveidoti tulku/ tulkotāju reģistri vai tulku/ tulkotāju saraksti, reģistrā pieejamā informācija ir publiski pieejama. Kā izņēmuma valstis var minēt Maltu, Ungāriju un Dāniju, kuras šos reģistru vai sarakstus ir izveidojušas iekšējai lietošanai kriminālprocesā iesaistītajām institūcijām.

Visbiežāk par tulkiem/ tulkotājiem reģistros tiek apkopota šāda informācija:

- ▶ vārds, uzvārds;
- ▶ pārvaldītās valodas;
- ▶ kontakti (telefona Nr., e-pasts).

Ir vairākas valstis, kuras piedāvā dažāda veida papildu informāciju par tulku/ tulkotāju, piemēram, specializāciju, darba devēju, dzīves vietu, rajonu, kurā tulks/ tulkotājs strādā, pieredzi u.c. informāciju. Saskaņā ar Nīderlandes Policijas¹⁹⁴ pārstāvja sniegto informāciju, detalizēta informācija par tulku/ tulkotāju netiek publiski izpausta, lai nodrošinātu personas aizsardzību un neatkarību.

Tikai vienā no visām ES dalībvalstīm tuvākajā laikā ir plānotas izmaiņas esošajā sistēmā – Grieķijā. Šajā valstī ir plānots Grieķijas Tieslietu ministrijas mājas lapā publicēt sarakstu, kuru pašreiz uztur Grieķijas tulku un tulkotāju asociācija.

3.2. Tiesu tulku un tulkotāju apvienības ES dalībvalstīs

Tulku un tulkotāju apvienību funkcijas ir nodrošināt tulku un tulkotāju interešu aizstāvēšanu, kā arī paaugstināt mutisko un rakstisko tulkojumu kvalitāti. ES dalībvalstu līmenī ir radīta organizācija Eiropas

¹⁹³ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014

¹⁹⁴ Turpat

juridisko tulku un tulkotāju asociācija (no angļu valodas - *European Legal Interpreters and Translators Association*, turpmāk - EULITA). Par EULITA pilntiesīgu biedru var kļūt organizācija, kuras biedri ir sertificēti vai zvērināti un seko organizācijas ētikas kodeksam un profesionālās prakses vadlīnijām. Bet par EULITA asociētu biedru var kļūt visas ieinteresētās organizācijas, kuras neatbilst pilntiesīgu biedru prasībām. Par asociētu biedru var kļūt arī organizācijas, kas pārstāv valstis ārpus ES, kā arī indivīdi no dažādām valstīm.

EULITA mērķis ir apvienot visu ES dalībvalstu profesionālo apvienību dalībniekus, veicināt šādu apvienību veidošanu katrā dalībvalstī, tādējādi paaugstinot vienlīdzīgas iespējas dažādu valodu un kultūras pārstāvjiem. Lai kļūtu par dalībnieku organizācijai nav jābūt no ES dalībvalsts, tā var arī būt ieinteresēta organizācija no citām valstīm (piemēram, esošais dalībnieks ir Argentīna).

Jāņem vērā, ka ne visas tulku un tulkotāju organizācijas ir EULITA dalībnieki. Vairākās ES dalībvalstīs ir vairākas tulku un tulkotāju organizācijas, kuras pārstāv to dalībnieku intereses.

Šīs sadaļas ietvaros tiek apskatītas visu valstu esošās situācijas un šāda informācija:

1. Kādas tulku un tulkotāju apvienības ir izveidotas valstī (norādot vai organizācija ir EULITA pilntiesīgs dalībnieks vai asociēts dalībnieks¹⁹⁵)?
2. Kādi indivīdi, var kļūt par dalībniekiem?
3. Vai kāda organizācija no ES dalībvalsts ir EULITA dalībnieks?
4. Organizācijas uzbūve un paraksts (dalībnieku daudzums, iestāšanās specifika, organizācijas veidi).

Ziņojuma pielikumā sniegts detalizēts informācijas apkopojums par katru ES dalībvalsti.

Pašreiz tulku un tulkotāju asociācijas ir izveidotas visās ES dalībvalstīs, izņemot Maltu, par kuru pieejamā informācija ir ierobežota. Kopā šī pētījuma ietvaros tika analizētas 63 asociācijas dažādās ES dalībvalstīs.¹⁹⁶ Lielākā daļa izveidoto asociāciju ir vispārējas tulku un tulkotāju apvienības. Tikai trijās dalībvalstīs ir izveidota asociācija, kur apvieno tiesu tulkus/ tulkotājus (Nīderlande, Čehija un Austrija), bet vairākās valstīs ir izveidotas tulku/ tulkotāju asociācijas, kuras apvieno zvērinātus vai sertificētus tulkus (piemēram, Rumānija, Dānija, Francija).

Visbiežāk tulku/ tulkotāju asociācijas apvieno aktīvus tulkus/ tulkotājus jeb tādus, kuri ir aktīvi nodarbināti un uztur savu profesionālo līmeni. Tomēr ir arī valstis, kas apvieno noteiktu tulku veidus, piemēram, literāros tulkus. Tāpat ir arī sastopamas asociācijas, kas apvieno tulkus/ tulkotājus, kas pabeigušas noteiktas universitātes programmu un šie tulki/ tulkotāji tiek uzskatīti par vienīgajiem oficiālajiem tulkiem/ tulkotājiem valstī (piemēram, Grieķija).

Saskaņā ar EULITA publiski pieejamo informāciju¹⁹⁷, EULITA pilntiesīgo un asociēto biedru sarakstā nav iekļautas tikai sešas no EU dalībvalstīm (Latvija, Igaunija, Lietuva, Kipra, Malta, Luksemburga). Pārējās ir pārstāvētas starp EULITA biedriem, no dažām valstīm ir pat divas asociācijas kā biedri (piemēram, Francija, Apvienotā Karaliste).

Pamatojoties uz ES dalībvalstu asociāciju analīzi, ir secināms, ka visas asociācijas ir noteikušas kritērijus, kuri tulkam/ tulkotājam jāizpilda, lai varētu kļūt par asociācijas biedru. Šie kritēriji visbiežāk ir:

- ▶ pieredze;
- ▶ statuss (zvērināts/ sertificēts).

Izglītība kā kritērijs tiek noteikta salīdzinoši reti, tomēr jāņem vērā, ka izglītība bieži vien ir viens no kritērijiem zvērināta vai sertificēta tulka/ tulkotāja statusa iegūšanai.

¹⁹⁵ Constitution, <http://www.eulita.eu/constitution>

¹⁹⁶ No katras valsts tika ņemtas līdz četrām lielākajām asociācijām. Vairākās valstīs ir izveidotas vēl papildu asociācijas, tomēr tās pētījumā netiek ņemtas vērā, jo nesniedz informāciju par tulka/ tulkotāja praksi attiecīgajā valstī un apvieno pārāk maz tulkus/ tulkotājus

¹⁹⁷ Members admitted by the Executive Committee of EULITA, <http://www.eulita.eu/members-admitted-executive-committee-eulita>

3.3. Zvērināta vai sertificēta tulka un tulkotāja statusa iegūšana ES dalībvalstīs

Vairākas ES dalībvalstis, lai paaugstinātu mutisko un rakstisko tulkojumu kvalitāti, izveidojušas zvērinātu un/ vai sertificētu tulku un tulkotāju statusus. Šādu statusu var iegūt tulki un tulkotāji, kuri atbilst iepriekš izvirzītiem kritērijiem un/ vai papildu veiksmīgi nokārtojuši eksāmenu.

Zvērinātu vai sertificētu tulku pakalpojumi tiek izmantoti, kad nepieciešama oficiāla dokumentu apstiprināšana ar zīmogu, tādejādi pierādot tulkojuma patiesumu.

Šajā ziņojuma sadaļā tiek apkopota informācija par to, kurās valstīs ir izveidots šāds statuss, kā arī kritēriji, kurus ir nepieciešams izpildīt, lai iegūtu šos statusus.

Analīzē par zvērinātu vai sertificētu tulka un tulkotāja statusa iegūšanu ES dalībvalstīs apkopo šādu informāciju (analīze dalījumā pa valstīm skatīt pielikumā):

1. Vai valstī pastāv zvērināta un/ vai sertificēta tulka un tulkotāja statuss?
2. Kas nosaka kritērijus, kas jāizpilda, lai iegūtu šo statusu?
3. Kādi ir šie kritēriji?

Ziņojuma pielikumā sniegts detalizēts informācijas apkopojums par katru ES dalībvalsti.

Tulkojuma kvalitāte ir ļoti svarīgs kritērijs, kas tiek ņemta vērā, lai nodrošinātu godīgu tiesu viesiem. Ņemot vērā analīzi, kas tika veikta visās ES dalībvalstīs, secināms, ka zvērināta un/ vai sertificēta tulka statuss tiek uzskatīts par kvalitātes garantiju. Šī pētījuma ietvaros zvērinātu/ sertificētu tulku/ tulkotāju statuss netiek nodalīts, jo izvirzītās kvalifikācijas prasības šo statusu iegūšanai bieži vien ir līdzīgas.

Pašreiz no visām ES dalībvalstīm zvērinātu/ sertificētu tulku/ tulkotāju statuss ir izveidots 18 valstīs, 8 šāds statuss nav izveidots, savukārt par divām valstīm nav informācija publiski pieejama.

Visbiežāk novērojams, ka par kritēriju noteikšanu un statusa piešķiršanu ir atbildīga Tieslietu ministrija vai cita tai pakļautībā esoša iestāde. Ir valstis, kur kritēriji ir noteikti federālajā likumā – Austrijas likums par Zvērinātu un sertificētu tiesu ekspertiem un tiesu tulkiem. Vairākās ES dalībvalstīs sertificēšanas/ zvērināšanas process ir nodots asociācijas atbildībā, piemēram, Beļģijas Tulku un tulkotāju asociācija, Horvātijas profesionālo tiesu tulku asociācija.

Kritēriji, kuri tiek noteikti visiem dalībniekiem kā obligāti, visbiežāk ir šādi:

- ▶ augstākā tulka/ tulkotāja izglītība;
- ▶ profesionālā pieredze (īpaši svarīga, ja kā kritērijs nav noteikta izglītība).

Papildu šiem kritērijiem vairākās valstīs ir noteikti eksāmeni kā zināšanu pārbaudes rīks.

4. Igaunijas pieredzes un prakses analīze

4.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Direktīvas prasības Igaunijā tika ieviestas, veicot grozījumus Kriminālprocesa likumā „Kriminaalmenetluse seadustik” (turpmāk – Igaunijas KPL), īpaši Igaunijas KPL 10.pantā.

Kā norādīja Igaunijas Tieslietu ministrijas pārstāvji, pirms Direktīvas ieviešanas notika konsultācijas ar citām ES dalībvalstīm, taču ņemot vērā to, ka lielākā daļa no valstīm Direktīvu ieviešana termiņa beigās, praktisku pieredzi iegūt neizdevās. Pirms Direktīvas ieviešanas notika diskusijas arī ar nozares speciālistiem, tai skaitā zvērinātu advokātu kolēģijas pārstāvjiem.¹⁹⁸

¹⁹⁸ Igaunijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

Igaunijas normatīvajos aktos Direktīvas prasības ir ietvertas pēc iespējas vispārīgāk, lai neierobežotu personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesības uz rakstveida un mutvārdu tulkojumu, atstājot katru konkrētu gadījumu procesa virzītāja izvērtēšanai.¹⁹⁹

Citi normatīvie akti, neskaitot Igaunijas KPL, papildināti vai grozīti netika. Tāpat arī Direktīvas ieviešanas procesā netika izstrādāti citi ārējie normatīvie akti, kas noteiktu Igaunijas KPL iekļauto tiesību normu piemērošanu. Tomēr Igaunijas KPL grozījumiem tika pievienots skaidrojums par attiecīgo tiesību normu būtību un piemērošanu praksē.²⁰⁰

Atšķirībā no Latvijas KPL, Igaunijas KPL ir iekļauta norma, kura paredz personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti.

Direktīvas ieviešanas procesā tika diskutēts, vai Igaunijas KPL iekļaut kritērijus, pēc kuriem noteikt, vai konkrētajā kriminālprocesā tulka pieaicināšana ir nepieciešama. Tomēr tika pieņemts lēmums atstāt likuma normu redakcijas pēc iespējas vispārīgākas, lai nodrošinātu to elastīgu piemērošanu. Igaunijas KPL tika noteikts, ka katram procesa virzītājam lietas materiālos ir jāveic atzīme, ka procesā ir bijis pieaicināts tulks.²⁰¹

Atšķirībā no Latvijas situācijas, ierobežojumi nav noteikti arī tulka nodrošināšanai personas tikšanās laikā ar aizstāvi (Igaunijas KPL 10.panta 2¹ daļa). Tiklīdz prokurors no aizstāvja saņem pieprasījumu, ka tam ir nepieciešams tulks konfidenciālas tikšanās laikā ar apsūdzēto vai aizdomās turēto, prokuroram ir jānodrošina tulka piedalīšanās šajā tikšanās reizē. Ierobežot tulka piedalīšanos laika ziņā var tikai izņēmuma gadījumos, tomēr ņemot vērā aizstāvja tiesības tikt ar apsūdzēto vai aizdomās turēto neierobežotu skaitu reizes un neierobežoti laikā. Lai gūtu iespēju pēc Direktīvas ieviešanas novērtēt, vai nav nepieciešams noteikt ierobežojumus, procesa virzītājiem (prokuratūrai un policijai) ir uzdots veikt uzskaiti, cik laika un finanšu resursu tiek tērēts tulka pieaicināšanai personas tikšanās laikā ar aizstāvi.²⁰²

Saskaņā ar Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja sniegtās informācijas, tulks tiek pieaicināts visos gadījumos, kad persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, piedalās procesuālajā darbībā. Rakstveidā dokumenti tiek tulkoti tajos gadījumos, kad ir saņemts personas lūgumu vai dokumenta rakstiskās tulkošanas nepieciešamību saskaņā ar procesa virzītāja. Praksē procesa virzītājs tulkojumu nodrošina visos gadījumos bez izņēmuma, tādējādi izvairoties no iespējamām sūdzībām nākotnē.²⁰³

Attiecībā uz rakstveida tulkojumiem Igaunijas KPL 10.panta piektā daļa paredz, ka:

- ▶ apsūdzības rakstam un spriedumam jānodrošina rakstveida tulkojums;
- ▶ aizturēšanas rīkojumam, aresta orderim (tajā skaitā ES) jānodrošina vai nu rakstisks vai mutisks tulkojums.;
- ▶ ja tas nevar ietekmēt personas tiesības un taisnīgu lietas izskatīšanu, tulkojums var tikt sniegts mutvārdos. Ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību pati nepieprasa 2. punktā minēto dokumentu rakstveida tulkojumu un tā nepieciešamība neizriet no lietas apstākļiem, tad tulkojums ir jāsniedz mutvārdos.

Dokumentu, kas ir svarīgi apsūdzības pamata izpratnei, tulkošana pēc personas vai tās aizstāvja pieprasījuma notiek saskaņā ar Igaunijas KPL 10.panta sesto daļu:

- ▶ pirms lietas nodošanas tiesai, vārdu pa vārdam (minimālā prasība) jāiztulko katrs lietā esošais dokuments. Rakstisks tulkojums attaisnojams tikai tajos gadījumos, ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, to pieprasa un ja procesa virzītājam ir laiks tulkojumu nodrošināt;
- ▶ ja persona vai tās aizstāvis lūdz iztulkot kādu dokumentu, tad rakstveida tulkojums ir attaisnojams gadījumā, ja dokuments tiešām ir nozīmīgs saistībā ar apsūdzību vai ietver daudz nozīmīgas informācijas. Ja lietas apjoms ir liels, tad ir jānodrošina vismaz visu pierādījumu kopsavilkuma tulkojums;
- ▶ ja lietas materiāli ir nodoti tiesai, to tulkojumu nodrošina tiesa;

¹⁹⁹ Igaunijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²⁰⁰ Turpat

²⁰¹ Turpat

²⁰² Turpat

²⁰³ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

- ▶ vismaz mutisks procesuālo dokumentu tulkojums jānodrošina gadījumos, kad personai ir tiesības ar tiem iepazīties. Rakstisks tulkojums būtu jānodrošina gadījumos, kad ir saņemts attiecīgs pieprasījums vai ja dokumenti atbilst trīs kritērijiem:
 - ▶ personai ir tiesības saņemt konkrētā dokumenta kopiju igauņu valodā;
 - ▶ personai dokuments būs nepieciešams, lai realizētu savas pārsūdzības tiesības;
 - ▶ dokuments būtiski ierobežo kādu no personas pamata tiesībām, piemēram, rīkojums par īpašuma apķīlāšanu vai konfiscēšanu, rīkojums par dzīvesvietas neatstāšanu u.tml.

Gadījumos, kad pirmstiesas procesā tiesa pieņem lēmumu attiecībā uz personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesa pati nodrošina tā tulkojumu (piemēram, lēmums par drošības līdzekļa (apcietinājuma) piemērošanu).

Igaunijas KPL atļauj pārsūdzēt lēmumu par atteikšanos sniegt tulkojumu, taču neļauj apstrīdēt tulkojuma sniegšanas veidu vai mutiskā tulkojuma laika apjomu.

Praksē bijis tikai viens gadījums, kad aizstāvis ir lūdzis nodrošināt tulku tikšanās laikā ar apsūdzēto vai aizdomās turēto. Tulkojums nodrošināts pilnā apmērā, neierobežojot to laikā. Ja personai ir piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums, tad nepieciešamības gadījumos tulka palīdzību nodrošina policija.

Igaunijas Ģenerālprokuratūra ir izstrādājusi iekšējos noteikumus tulkojumu nodrošināšanai, kas paredz šādu kārtību:²⁰⁴

1. Mutiskā tulkojuma veids un apjoms – lai izlemtu jautājumu par to, vai tulkojumu sniegt vārdu pa vārdam vai tikai tā kopsavilkumu, pirmkārt ņem vērā pieprasītāja lūgumu. Ja pieprasītājs nav norādījis, kāda veida mutisko tulkojumu viņš vēlas saņemt, tad viņam būtu jāsniedz kopsavilkums. Dokumentu tulkošanas veids ir jāfiksē lietas materiālos. Ja ir jātulko lietas materiāli, tad prokuroram ir tiesības noteikt tulkošanas apjomu stundās, ņemot vērā to, ka veicot tulkojumu kopsavilkuma veidā, vienā stundā iztulkojamas 30 lapas (neskatoties uz vārdu blīvumu). Ja veiktais tulkojums nav bijis pietiekams, tad pēc aizstāvja lūguma tulkojums ir jāveic atkārtoti.
2. Tulkojuma sniegšana tikšanās laikā ar aizstāvi (Igaunijas KPL 10.panta 2¹ daļa) netiek ierobežota. Tiklīdz prokurors no aizstāvja saņem pieprasījumu, ka tam ir nepieciešams tuls konfidenciālas tikšanās laikā tikšanās ar apsūdzēto vai aizdomās turēto personu, tam ir jānodrošina tulka piedalīšanos šajā tikšanās reizē. Ierobežot tulka piedalīšanos laika ziņā var tikai izņēmuma gadījumos, tomēr ņemot vērā aizstāvja tiesības tikt ar apsūdzēto vai aizdomās turēto neierobežoti, gan tikšanās reižu skaita, gan laika apjoma ziņā.

Tiesa nodrošina tulka palīdzību visa procesa laikā. Ja persona vēlas iepazīties ar lietu, tad arī tiek veikts visu lietas materiālu tulkojums vārdu pa vārdam.

Rakstveida tulkojums tiek nodrošināts visiem tiesas lēmumiem. Citu dokumentu tulkojums tiek nodrošināts tikai tad, ja par to ir lēmis tiesnesis. Tomēr tiesneši parasti apmierina tulkošanas pieprasījumus pat tad, ja persona prasa iztulkot tādu dokumentu, kas nav būtisks viņa tiesību aizstāvībai, bet pastāv risks sagaidīt sūdzības.²⁰⁵

4.2. Tulkošanas darba organizācija

Tulku/ tulkotāju piesaistes formas un piesaistes kārtība

Ne Igaunijas KPL, ne arī citi ārējie normatīvie akti nenosaka kārtību, kādā ir piesaistāmi tulki/ tulkotāji kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto institūciju vajadzībām. Tāpat Igaunijā šobrīd nav izveidots vienots tulku/ tulkotāju reģistrs.

Neskatoties uz to, ka prakse kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās institūcijās ir atšķirīga, kopumā tiek izmantotas 2 galvenās tulku/ tulkotāju piesaistes formas:

- ▶ štata tulki/ tulkotāji;
- ▶ ārpakalpojuma sniedzēji, kas nodrošina tulkošanas pakalpojumus.

²⁰⁴ Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²⁰⁵ Igaunijas Harju apgabala tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 02.07.2014

Turpinājumā sniegts ieskats tulkošanas darba organizācijas praksē katrā no kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajām institūcijām.

Policija

Igaunijas policijas vajadzībām tulkošanu, galvenokārt, nodrošina štata tulki/ tulkotāji. Kopā Igaunijas policijai ir 52 štata vietas, no kurām šobrīd aizpildītas 48. Minētie štata tulki/ tulkotāji nodrošina tulkošanu ne tikai kriminālprocesa vajadzībām, bet arī migrācijas, pilsonības jautājumos, kā arī civilprocesa un administratīvā procesa vajadzībām. Štata tulki/ tulkotāji nodrošina tulkošanu uz un no krievu, angļu, vācu, franču, kā arī itāļu un spāņu valodām.²⁰⁶

Ja tulkojums nepieciešams citās valodās, tad tiek piesaistīts ārpakalpojuma sniedzējs. Tā kā nav viena tulkošanas biroja, kas spētu nodrošināt visu nepieciešamo specifisko valodu tulkojumus, tad Igaunijas policija izmanto vairāku tulkošanas biroju pakalpojumus. Piemēram, Dienvidu un Rietumu reģionu vajadzībām ir noslēgts ilgtermiņa ārpakalpojumu līgums, jo ar esošo štata tulku resursiem nav iespējams nodrošināt šo reģionu tulkošanas vajadzības. Atsevišķos gadījumos, piemēram, arābu valodas tulkojumiem, tiek izmantoti arī pašnodarbinātu personu sniegtie pakalpojumi.²⁰⁷

Štatā strādājošie darbinieki vienlaikus pilda kā tulku, tā tulkotāju pienākumus – var nodrošināt kā mutisko, tā rakstisko tulkošanu. Četri tulki/ tulkotāji strādātā naktis laikā, brīvdienas un svētku dienās, ar iespēju atbildēt uz steidzamiem izsaukumiem. Šāda prasība – nodrošināt tulka pieejamību 24 stundas diennaktī un 7 dienas nedēļā ir iekļauta arī līgumos ar ārpakalpojumu sniedzējiem.²⁰⁸

Turpinājumā sniegta informācija par kopējo tulkošanas apjomu 2013.gadā.

Tabula Nr. 20 Kopējais tulkošanas apjoms Igaunijas Policijā 2013. gadā

	Rakstisko tulkojumu apjoms (lapas)	Mutisko tulkojumu apjoms (stundas)
Štata tulki/ tulkotāji	46 832	1 870
Ārpakalpojuma sniedzēji	1 449	2 040

Tulka/ tulkotāja pieaicināšanai tiek izmantots elektronisks policijas tulku/ tulkotāju reģistrs, kurā izmeklētājs vai cita persona, kura identificējusi tulkojuma nepieciešamību, iesniedz elektronisku pieprasījumu tulka vai tulkotāja pakalpojumu nodrošināšanai. Ja nepieciešama rakstiska dokumenta tulkošana, atbildīgā persona kopā ar pieprasījumu elektroniski iesniedz arī tulkojamo dokumentu. Katrā no četrām Igaunijas policijas prefektūrām ir nozīmēts elektroniskā reģistra koordinators, kura uzdevums ir nozīmēt uzdevumam atbilstošu tulku/ tulkotāju, ņemot vērā tulku/ tulkotāju pārvaldītās valodas, noslodzi, darbu steidzamību un citus faktoros. Kad tulks/ tulkotājs ir pabeidzis viņam uzdoto uzdevumu, dati tiek ievadīti reģistrā, pievienojot iztulkoto dokumentu rakstiskās tulkošanas gadījumā vai norādot patērēto laiku mutiskās tulkošanas gadījumā. Steidzamās lietās izmeklētājs sazinās ar koordinatoru telefoniski un tulka nodrošināšana tiek reģistrēta vēlāk.²⁰⁹

Prokuratūra

Tulkošanu prokuratūras vajadzībām kriminālprocesa ietvaros nodrošina kā štata tulki/ tulkotāji, tā ārpakalpojuma sniedzēji. Štata tulki/ tulkotāji, galvenokārt, nodrošina tulkojumus uz un no krievu valodas, savukārt ārpakalpojuma sniedzēji – tulkojumus uz un no citām valodām, kā arī nepieciešamības gadījumā tulkojumus uz un no krievu valodas.²¹⁰

Praksē prokurori iesniedz visus tulku/ tulkotāju pakalpojumu pieprasījumus štatā esošajiem tulkiem/ tulkotājiem, kuri savstarpēji sadala tulkojamo materiālu / lietas. Liela darba apjoma vai specifisku valodu gadījumos tiek piesaistīti ārpakalpojuma sniedzēji. Arī prokuratūrās, kurās uz vietas nav pieejami štata tulki/ tulkotāji, materiāli tiek nodoti tulkošanai ārpakalpojuma sniedzējiem.²¹¹

Gadījumos, kad nepieciešami tulka pakalpojumi personas tikšanās laikā ar aizstāvi, tiklīdz ir apstiprināts no aizstāvja saņemtais pieprasījums par tulka nodrošināšanu tikšanās laikā ar apsūdzēto vai aizdomās

²⁰⁶ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²⁰⁷ Turpat

²⁰⁸ Turpat

²⁰⁹ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²¹⁰ Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²¹¹ Turpat

turēto, prokuratūra aizstāvim elektroniski nosūta tulku sarakstu un to kontaktinformāciju. Aizstāvis ar tulku sazinās personīgi un vienojas par tikšanās laiku.

Bieži gadījumos, kad nepieciešami ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojumi, prokuratūras darbinieki sazinās vienlaicīgi ar vairākiem pakalpojuma sniedzējiem, lai precizētu pakalpojuma izmaksas un iespēju iekļauties prokuratūras noteiktajos termiņos. Kopskaitā prokuratūras struktūras izmanto 26 ārpakalpojumu sniedzēju pakalpojumus, tomēr daļa no tiem strādā tikai noteiktos reģionos. Prasībām atbilstoši ārpakalpojumu sniedzēji tiek izvēlēti centralizētā iepirkumā.²¹²

Tiesa

Tiesās līdzīgi kā prokuratūras struktūrās tiek izmantoti štata tulki/ tulkotāji un ārpakalpojuma sniedzēji:²¹³

1. Štata tulki/ tulkotāji, galvenokārt, veic tulkojumus uz un no krievu valodas. Štata tulki/ tulkotāji, kuri pārvalda arī citas valodas, piemēram, angļu valodu, var veikt tulkošanu arī šajā valodā, saņemot piemaksas pie pamatalgas. Štata tulki/ tulkotāji ir piesaistīti konkrētām tiesām, savukārt tiesas ietvaros konkrētiem tiesnešiem (piemēram, divi tiesneši uz vienu tulku/ tulkotāju). Slodzes sadali tulki/ tulkotāji nodrošina tiesas ietvaros.
2. Ārpakalpojumu sniedzēji nodrošina tulkošanas pakalpojumus uz un no citām valodām. Tulkošanai uz un no krievu valodas ārpakalpojuma sniedzēji var tikt piesaistīti tikai izņēmuma gadījumos (lielas štata tulku/ tulkotāju noslodzes gadījumos).

4.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojuma kvalitāte

Saskaņā ar iegūto informāciju katrā no kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajām iestādēm tiek izmantoti vairāki kvalitātes kontroles un nodrošināšanas mehānismi:

1. Policijā rakstisko tulkojumu gadījumos elektroniskā reģistra koordinatori (vecākie tulki/ tulkotāji) izlases kārtībā veic tulkojumu pārbaudi. Tāpat elektroniskais reģistrs paredz iespēju tulkojuma pieprasītājam novērtēt tulka/ tulkotāja darbību.²¹⁴
2. Prokuratūrā tulkiem tiek nodrošināta iespēja iepazīties lietas būtību saturošiem dokumentiem. Sarežģītu lietu gadījumos iepazīšanās ar lietas materiāliem ir obligāta prasība.²¹⁵
3. Tiesās pirms darba uzsākšanas tulks/ tulkotājs iepazīstas ar lietas materiāliem vai iepriekš tiesas sēdēs veiko darbu, ja konkrētais tulks šajās sēdēs nav piedalījies. Tulkam saskaņā ar Igaunijas KPL ir tiesības tiesnesim tiesas sēdes laikā lūgt izskaidrot kādu jautājumu, ja tas nepieciešams tulkošanas kvalitātes nodrošināšanai.²¹⁶
4. Kvalitātes nodrošināšanai sarežģītu krimināllietu gadījumos iespēju robežās tiek izmantots viens un tas pats tulks.²¹⁷
5. Tiesā tulkošana nekad netiek veikta daļēji, neskatoties uz to, ka persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, valodu iespējams daļēji saprot.²¹⁸

Igaunijas KPL ir iekļauta norma, kura paredz personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti. Persona, kurai nodrošināms tulkojums, visās kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās iestādēs vienmēr tiek informēta par savām tiesībām sūdzēties par tulkojuma kvalitāti. Pie tam policija lūdz personu par šo tiesību informēšanu parakstīties protokolā Atbilstoši kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto iestāžu sniegtajai informācijai pamatotas un vērā ņemamas sūdzības, kas būtu kavējušas lietas izskatīšanu, līdz šim nav saņemtas.²¹⁹

Tulka atbildība

²¹² Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²¹³ Igaunijas Harju apgabala tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 02.07.2014

²¹⁴ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²¹⁵ Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²¹⁶ Igaunijas Harju apgabala tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 02.07.2014

²¹⁷ Turpat

²¹⁸ Turpat

²¹⁹ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014, Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014 un Igaunijas Harju apgabala tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 02.07.2014

Visās kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās iestādēs tulki/ tulkotāji tiek informēti par atbildību saskaņā ar Igaunijas KPL:

- ▶ Prokuratūrā tulki/ tulkotāji tiek informēti par atbildību, kad paraksta darba līgumu un pirms katras procesuālās darbības, procesuālo darbību protokolos un parakstot dokumentus, kuri tulkti rakstveidā.²²⁰
- ▶ Policijā tulki/ tulkotāji tiek informēti par atbildību, kad paraksta darba līgumu, procesuālo darbību protokolos un parakstot dokumentus, kuri tulkti rakstveidā.²²¹
- ▶ Tiesās tulki/ tulkotāji sēdēs par atbildību atsevišķi netiek brīdināti. Tulku/ tulkotāju atbildība ir noteikta darba līgumā.²²²

Tulku procesuālā aizsardzība

Tulkiem procesuālā aizsardzība likumā nav paredzēta.

4.4. Tulkošanas izmaksas

Tulku/ tulkotāju pakalpojumu izmaksas, t.sk. štata tulku/ tulkotāju atlīdzības izmaksas un ārpakalpojumu sniedzēju pakalpojumu izmaksas, tiek segtas no katras iestādes budžeta.

Kaut arī visu kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto institūciju štata tulku/ tulkotāju darba pienākumi ir līdzīgi, vidējais atalgojuma apmērs mēnesī ir atšķirīgs.²²³

Tabula Nr. 21 Vidējās tulka/ tulkotāja algas mēnesī 2014. gadā

Institūcija	Vidējais alga mēnesī 2014.gadā (EUR)
Policija	960,00
Prokuratūra	900,00 -1 000,00
Tiesas	800,00

Iestādes norāda, ka atalgojuma apmērs var atšķirties, ņemot vērā tulku/ tulkotāju kvalifikāciju, darbības reģionu un citus faktorus.

Policijas pārstāvji norāda, ka štata tulki/ tulkotāji var saņemt arī ceturkšņa bonusus par darbu nakts laikā vai par augstas sarežģītības dokumentu un tekstu tulkošanu. Tāpat policijā strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem tiek nodrošinātas noteiktas medicīniskās procedūras un iespēja saņemt aizsarglīdzekļus (maskas, cimds), ja tas nepieciešams darbam ar apsūdzēto. Apmācību budžets nav pietiekams, tādēļ visiem tulkiem/ tulkotājiem tiek nodrošināta tikai viena mācību diena gada ietvaros.²²⁴

Prokuratūrā strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem specifiski tehniskie resursi netiek nodrošināti. Iespēju un budžeta robežās tulkiem/ tulkotājiem ir iespēja apmeklēt mācības, kuras tiek finansētas vai no centralizētā vai reģionālā apmācību budžeta.²²⁵

Tiesās strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem ir pieejama tulkošanas programmatūra *Trados*, tomēr tās izmantošanu apgrūtina apmācību trūkums.²²⁶

4.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Ņemot vērā decentralizēto tulku/ tulkotāju darba organizāciju, arī tulku/ tulkotāju kvalifikācijas prasības atšķiras katrā kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajā iestādē.

²²⁰ Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²²¹ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²²² Turpat

²²³ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014, Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014 un Igaunijas Harju apgabala tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 02.07.2014

²²⁴ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²²⁵ Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²²⁶ Igaunijas Harju apgabala tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 02.07.2014

Policijā strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem ir noteiktas šādas minimālās izglītības prasības:²²⁷

- ▶ augstākā izglītība tulka/ tulkotāja specialitātē, valodās vai citā specialitātē vai
- ▶ vidējā izglītība kombinācijā ar valodas sertifikāciju, kas apliecina valodas prasmes vismaz C1 vai C2 līmenī.

Sākotnējā līmeņa tulka/ tulkotāja amatam iepriekšējā pieredze netiek prasīta. Vecākā tulka/ tulkotāja amata vietai noteikta vismaz trīs gadu darba pieredze, savukārt vadošā tulka/ tulkotāja amata vietai – vismaz piecu gadu darba pieredze.²²⁸

Prokuratūrā strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem ir jābūt:²²⁹

- ▶ augstākajai izglītībai filoloģijā, valodās, tulka/ tulkotāja specialitātē vai
- ▶ vidējai vai augstākajai izglītībai citās specialitātēs kombinācijā ar iepriekšējo darba pieredzi.

Lai pārliecinātos par personas darba spējām, pirms pieņemšanas darbā tiek organizēti testi praktisko iemaņu pārbaudei.²³⁰

Arī tiesās strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem augstākā izglītība ir vēlama, tomēr ne obligāta prasība. Atlases procesā tiek vērtēta personas iepriekšējā darba pieredze, kā arī praktiskās iemaņas – tests rakstiskās tulkošanas iemaņu pārbaudei. Persona tiek vērtēta arī pārbaudes laikā, kad līdz ar pārbaudāmo personu tiesas sēdēs piedalās pieredzējis tulks/ tulkotājs.²³¹

Kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās iestādēs štata tulkiem/ tulkotājiem profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana netiek organizēta centralizēti. Katra iestāde, kas algo tiesu tulkus/ tulkotājus, nodrošina ikgadējas kvalifikācijas paaugstināšanai apmācības savu iespēju robežās.

Visās kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās iestādēs tiek īstenota ikgadējā darbinieku, t.sk. tulku/ tulkotāju darba novērtēšana, kurā tiek novērtēts tulku/ tulkotāju darba sniegums un pārrunātas nākotnes attīstības vajadzības.²³²

5. Slovākijas pieredzes un prakses analīze

5.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesības uz tulka palīdzību tiek noteiktas jau Slovākijas konstitūcijas (*Ústava Slovenskej republiky*) 47.panta ceturtajā daļā, kas nosaka: „*Jebkuram, kurš apgalvo, ka tas nesaprot valodu, kādā 2.paragrāfa kārtībā notiek procesuālās darbības, ir tiesības uz tulku*”.

Kriminālprocesu Slovākijā regulē kriminālprocesa likums „*Predpis č. 301/2005 Trestný poriadok*” (turpmāk – Slovākijas KPL). Tā 2.panta divdesmitā daļa nosaka, ka jebkurai personai ir tiesības lietot savu dzimto valodu kriminālprocesuālo darbību ietvaros.

Slovākijā Direktīva tika ieviesta ar 2013.gada 27.oktobra likumprojektu Nr.1/2014, kas stājās spēkā 2014.gada 1.februārī. Būtiski normatīvo aktu grozījumi saistībā ar Direktīvas ieviešanu nav veikti, jo lielākā daļa no Direktīvā ietvertajām normām Slovākijā bija spēkā esošas jau vairākus gadus²³³. Tādējādi arī praksē būtiskas izmaiņas pēc Direktīvas ieviešanas nav notikušas²³⁴.

²²⁷ Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²²⁸ Turpat

²²⁹ Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014

²³⁰ Turpat

²³¹ Igaunijas Harju apgabala tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 02.07.2014

²³² Igaunijas Policijas un Robežsardzes pārvaldes tulkošanas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014, Igaunijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 01.07.2014 un Igaunijas Harju apgabala tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Igaunijā, Tallinā 02.07.2014

²³³ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014

²³⁴ Turpat

Slovākijas KPL 28.pants nosaka, ka gadījumā, ja persona apgalvo, ka tā nesaprot kriminālprocesā lietoto valodu, viņai ir tiesības uz tulka palīdzību, tajā skaitā uz dokumentu satura tulkojumu.

Atbilstoši Slovākijas KPL 28.panta otrajai daļai tulks tiek pieaicināts arī gadījumos, kad persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, apgalvo, ka tā saprot slovāku valodu, bet procesa virzītājam ir aizdomas, ka persona nesaprot valodu tik lielā apmērā, lai pienācīgi aizstāvētu un izmantotu savas tiesības.

Saskaņā ar Slovākijas KPL 28.panta ceturto daļu, rakstveida tulkojumu jānodrošina šādiem dokumentiem:

- ▶ apsūdzībai;
- ▶ lēmumam par apcietinājuma piemērošanu;
- ▶ vienošanās dokumentam par vainu un piemērojamo sodu;
- ▶ spriedumam;
- ▶ lēmumam par apelācijas sūdzību;
- ▶ lēmumam par kriminālvajāšanas uzsākšanu.

Lai garantētu tiesības uz taisnīgu tiesu, procesa virzītājs patstāvīgi vai pēc personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, lūguma, var pieņemt lēmumu par vēl kāda cita dokumenta iztulkošanu rakstveidā. Ja procesa virzītājs uzskata, ka personas pieprasīto dokumentu nav nepieciešams tulkot, tad attiecīgo lēmumu persona var pārsūdzēt. Ja, savukārt, dokuments tiek tulkots, procesa virzītājs sastāda par to protokolu, norādot, vai dokuments tika tulkots pilnībā vai daļēji.

Slovākijas normatīvie akti neierobežo tulkošanas apmēru attiecībā uz personas saziņu ar aizstāvi.²³⁵

5.2. Tulkošanas darba organizācija

Slovākijas normatīvie akti²³⁶ paredz sertificēta tulka un tulkotāja institūtu un tulku/ tulkotāju reģistru, kuru ir izveidojusi un uztur Slovākijas Tieslietu ministrija (ministrijas departaments, kas uztur vairākus reģistrus – tiesu ekspertu, tiesu tulku/tulkotāju u.c.)²³⁷.

Tulku/tulkotāju reģistrs Slovākijā pastāv jau kopš 20.gs. 60.gadiem. Reģistrs ir pieejams Tieslietu ministrijas uzturētā interneta vietnē, un tajā ir iekļauti visi sertificētie tulki / tulkotāji. Reģistrā iekļautie tulki/tulkotāji ir pašnodarbinātas personas, tās var veikt ne vien tiesu tulka/tulkotāja darbu, bet arī sniegt tulkošanas pakalpojumus citām personām ārpus tiesas.²³⁸

Tulku/ tulkotāju reģistru izmanto visi kriminālprocesa virzītāji un tikai izņēmuma gadījumos (parasti retu valodu gadījumā) ir pieļaujams pieaicināt *ad hoc* tulku/ tulkotāju, tas ir personu, kura nav iekļauta tulku/ tulkotāju reģistrā.

Kā esošā reģistra trūkums vairākās intervijās²³⁹ tika minēts fakts, ka reģistrā nav norādīta tulku specializācija. Tāpēc, piemēram, prokuratūra ir izveidojusi savu iekšējas lietošanas tulku/tulkotāju sarakstu, balstoties uz iepriekšējās sadarbības pieredzi, ietverot tajā tulkus, kuriem pēc pieredzes ir labas zināšanas juridiskajā, īpaši kriminālprocesa terminoloģijā.

Atbilstoši Slovākijas KPL 28.panta trešajai daļai gadījumos, kad persona runā kādā no valodām, kuras netulko neviens no reģistrā reģistrētiem tulkiem, procesa virzītāja iestādei jāatrod un jānodrošina tulks, kas tulko tās valsts valodā, kura ir personas pilsonības valsts valoda vai, ja personai nav nevienas valsts pilsonības, tās valsts valodā, kurā personai ir uzturēšanās vieta.

Praksē tulka pieaicināšana notiek nepastarpināti, proti, procesa virzītājs tieši sazinās ar tulku/ tulkotāju, izmantojot tulku reģistrā pieejamo kontaktinformāciju. Tulkošanas aģentūru pakalpojumi netiek izmantoti. Parasti procesa virzītājs izvēlas attiecīgās valodas tulku/ tulkotāju, kura dzīves vieta ir tuvāk procesuālo

²³⁵ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014

²³⁶ Slovākijas KPL 29.panta pirmā daļa un Slovākijas tulku sertifikācijas likums

²³⁷ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014

²³⁸ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014 un Slovākijas tulkotāju asociācijas pārstāves sniegtās ziņas telefona intervijā 28.07.2014

²³⁹ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014 un Slovākijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 29.07.2014

darbību veikšanas vietai.²⁴⁰ Par tulka pieaicināšanu konkrētajā kriminālprocesā procesa virzītājs sagatavo lēmumu.²⁴¹

Saskaņā ar Slovēkijas KPL 28.panta ceturto daļu, ja ir nepieciešams kāda dokumenta rakstisks tulkojums, procesa virzītājs izdod rīkojumu. Rīkojumā procesa virzītājs norāda nozīmētā tulka vārdu, sertifikāta numuru, krimināllietas numuru, tulkojamā dokumenta veidu, lappušu skaitu un citu nepieciešamo informāciju. Procesā virzītājs, sazinoties ar tulku personīgi, vienojas par tulkojuma nodošanas termiņu.²⁴²

Slovēkijas KPL un Likums 382/2004 nenosaka, ka visās procesa stadijās procesa virzītājam jāizmanto viena un tā paša tulka/tulkotāja pakalpojumus, tomēr arī neaizliedz to darīt.

Tulkiem/tulkotājiem procesā ietvaros ir tiesības uzdot jautājumus, lai izprastu vai precizētu tulkojamo materiālu, taču nav iespējas iepazīties ar lietas materiāliem, jo tie tiek uzaicināti uz konkrēto procesuālo darbību vai tiem tiek nosūtīts konkrēts tulkojamais dokuments.²⁴³

5.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Tulku/tulkotāju darba kvalitāti nodrošina tulku sertifikācijas mehānisms.

Saskaņā ar Slovēkijas Tieslietu ministrijas sniegto informāciju²⁴⁴ tā ir saņēmusi 115 sūdzības par nekvalitatīvu tulku/tulkotāju darbu, 15 lietas ir nonākušas līdz tiesai un vienā lietā ir konstatēta tulka/tulkotāja vaina. Minētajos gadījumos sūdzību iesniedzēji bija gan personas, kurām tika sniegts tulkojums, gan procesa virzītāji.

Tulka atbildība

Tulki/tulkotāji apliecina, ka izprot atbildību par nepatiesu tulkojumu sniegšanu, sniedzot zvērestu. Tādējādi tulki pirms tulkošanas uzsākšanas konkrētu procesuālo darbību ietvaros vairs netiek brīdināti par kriminālatbildību sniedzot apzināti nepatiesu tulkojumu, un tiem nav jāparakstās procesuālo darbību protokolos.²⁴⁵

Izņēmums ir *ad hoc* gadījumi, kad tulkošanai tiek pieaicinātas personas, kuras nav sertificēti tulki. Tādos gadījumos procesa virzītājs informē personu par tulkošanas kārtību un atbildību par apzināti nepatiesu tulkojumu, un persona paraksta attiecīgu apliecinājumu.²⁴⁶

Tulkam nav tiesību atteikties sniegt tulkojumu. Ja tulks bez pamatota iemesla atsaka sniegt tulkojumu, vai pieļauj citus būtiskus pārkāpumus (tai skaitā neievēro konfidencialitāti vai veic nekvalitatīvus tulkojumus), viņš var tikt izslēgts no tulku/tulkotāju reģistra.²⁴⁷

Tulku procesuālā aizsardzība

Tulkiem procesuālā aizsardzība likumā nav paredzēta.

5.4. Tulkošanas izmaksas

Tulka/ tulkotāja atlīdzības apmērs (stundas likmes par mutiskajiem pakalpojumiem un likmes par noteiktu zīmju skaitu rakstiskajiem tulkojumiem) ir noteikts Slovēkijas normatīvajos aktos, definējot tulka/ tulkotāja samaksas likmes par vienu vienību (viena tulkošanas stundu/ lapu), kā arī kompensējamus izdevumus un kompensācijas apmērus par zaudēto laiku.²⁴⁸

²⁴⁰ Slovēkijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovēkijā, Bratislavā 29.07.2014

²⁴¹ Slovēkijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovēkijā, Bratislavā 28.07.2014 un Slovēkijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovēkijā, Bratislavā 29.07.2014

²⁴² Turpat

²⁴³ Turpat

²⁴⁴ Slovēkijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovēkijā, Bratislavā 28.07.2014

²⁴⁵ Slovēkijas tulku sertifikācijas likums

²⁴⁶ Slovēkijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovēkijā, Bratislavā 28.07.2014

²⁴⁷ Slovēkijas tulku sertifikācijas likums

²⁴⁸ Ekspertu, tulku un tulkotāju atlīdzības un izdevumu un zaudētā laika kompensācijas noteikumi (No. 491/2004 Coll. on Remuneration, Compensation for the Expenses and Compensation for Lost Time for Experts, Interpreters and Translators)

Turpinājumā atspoguļotas likumā noteiktās sertificētu tulku/ tulkotāju atlīdzības likmes par vienu tulkošanas stundu un vienu lapu.²⁴⁹

Tabula Nr. 22 Slovākijā noteiktās tulka/ tulkotāja atlīdzības likmes

	Tulka samaksas likme (par 1 stundu, EUR)	Tulkotāja samaksas likme (par 1 lapu, EUR)
Slovāku un Čehu valoda	13,28	13,28
Slovāku un citu ES valstu valodas	19,92	19,92
Slovāku un citu valstu valodas	23,24	23,24
Divas valodas, no kurām neviena nav Slovāku valoda	25,56	25,56

Tulku atlīdzības likmes noteiktas par tulkošanu vienā vai abos virzienos.²⁵⁰

Tulkotāju atlīdzības apmērs par tulkošanu uz un no valodām, kurā netiek izmantots latīņu alfabēts, tiek palielināts par 1,66 EUR par katru lapu. Viena lapa satur 30 rindas ar 60 rakstu zīmēm katrā vai 1800 rakstu zīmes.²⁵¹

Kaut arī tulku/ tulkotāju atlīdzības likmes ir noteiktas Slovākijas normatīvajos aktos, kopējā apmaksājamā (valsts apmaksājamā) apjoma noteikšana ir procesa virzītāja kompetencē²⁵². Ja procesa virzītājs nepiekrīt tulka/ tulkotāja sniegtajam pakalpojuma apjomam un atlīdzības apmēram, procesa virzītājam ir tiesības ar savu lēmumu noteikt darba apjomu un samaksas apmēru (pēc likumā noteiktajām likmēm). Attiecīgo lēmumu tulkam/tulkotājam ir tiesības pārsūdzēt.²⁵³

Slovākijas normatīvie akti nosaka arī tulku/ tulkotāju pienākumu apdrošināt savu civiltiesisko atbildību, nosakot apdrošināšanas minimālo apmēru.²⁵⁴

Valsts nenodrošina specifisku tehnisko vai resursu atbalstu kriminālprocesa ietvaros strādājošiem tulkiem/ tulkotājiem. Gadījumos, kad nav nepieciešama tulkotāja fiziska klātbūtne vai to nodrošināt nav iespējams (tajos gadījumos, kad attiecīgās valodas tulks neatrodas valstī, kurā norisinās kriminālprocess), tulkošana var tikt nodrošināta, izmantojot tehniskos līdzekļus ar skaņas un attēla elementiem.²⁵⁵

5.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Slovākijas KPL 29.panta pirmā daļa nosaka, ka tulka/tulkotāja pieaicināšanas kārtību, iekļaušanu reģistrā un izslēgšanu no tā, tiesības atteikties sniegt tulkojumu, amata zvērestu, apliecinājumu par brīdināšanu par kriminālatbildību, atlīdzības un izdevumu jautājumus nosaka atsevišķs likums – Likums par ekspertiem, tulkiem un tulkotājiem (no slovāku val. *Predpis č. 382/2004 Zákon o znalcoch, tlmočnících a prekladateloch*) (turpmāk – Slovākijas tulku sertifikācijas likums).

Slovākijas tulku sertificēšanas likuma 5.panta pirmā daļa paredz, ka Slovākijas Tieslietu ministrija, 60 dienu laikā no personas pieteikuma saņemšanas, iekļauj to reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām:

1. Tai piemīt tiesībspēja un rīcībspēja;
2. Tai nav iepriekšēja sodāmība;
3. Tai ir augstākā vai speciālā izglītība tulkošanā;

²⁴⁹ Ekspertu, tulku un tulkotāju atlīdzības un izdevumu un zaudētā laika kompensācijas noteikumi (No. 491/2004 Coll. on Remuneration, Compensation for the Expenses and Compensation for Lost Time for Experts, Interpreters and Translators)

²⁵⁰ Turpat

²⁵¹ Turpat

²⁵² Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014 un Slovākijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 29.07.2014

²⁵³ Slovākijas KPL 29.panta otrā daļa

²⁵⁴ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014 un Slovākijas tulkotāju asociācijas pārstāves sniegtās ziņas telefona intervijā 28.07.2014

²⁵⁵ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014

4. Tā ir nokārtojusi speciālu kursu 40 stundu apjomā par juridiskiem jautājumiem, kuru organizē Slovākijas Tieslietu ministrija sadarbībā ar vienu no pieciem izglītības centriem - universitātēm²⁵⁶;
5. Tai ir vismaz 5 gadu praktiskā pieredze;
6. Tā ir nokārtojusi attiecīgās valodas eksāmenu (1,5 stundu garš eksāmens, kuru organizē Slovākijas Tieslietu ministrija sadarbībā ar kādu no pieciem izglītības centriem - universitātēm. Eksāmenā personai rakstveidā jāiztulko juridisks dokuments (parasti A4 formāta) no vai uz valodu, kurā persona specializējas. Eksāmenu vērtē īpaši izveidota komisija, kura ņem vērā personas lietoto valodu, terminus, gramatiku²⁵⁷);
7. Tās rīcībā ir resursi, lai veiktu noteiktos pienākumus;
8. Pēdējo trīs gadu laikā tā nav tikusi izdzēsta no tulku reģistra sakarā ar kādu pārkāpumu un tai nav aizliegts veikt uzņēmējdarbību attiecīgajā profesijā;
9. Tā ir nodevusi zvērestu.

Pēc iekļaušanas reģistrā tulku/tulkotāju turpmākā kvalifikācija netiek pārbaudīta (nav obligāti jāapmeklē apmācības kursus vai periodiski jākārtot atkārtotus eksāmenus).²⁵⁸

Vairākās intervijās²⁵⁹ kā sistēmas trūkums tika norādīts tas, ka tulkiem/tulkotājiem pēc iekļaušanas reģistrā nav jāturpina tālākizglītība un nav arī jāpierāda veikto darbu apjoms pēc iekļaušanas reģistrā.

6. Čehijas pieredzes un prakses analīze

6.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Čehijas pamattiesību un pamatbrīvību hartas (no čehu val. *Listina základních práv a svobod*) 37. pants nosaka: „*Jebkuram, kurš apgalvo, ka nesaprot procesā lietoto valodu, ir tiesības uz tulkotāja pakalpojumiem*”.

Kriminālprocesu Čehijā regulē Kriminālprocesa likums (no čehu val. *Trestní řád*) (turpmāk – Čehijas KPL). Tā 2. panta četrpadsmitā daļa nosaka, ka jebkurai personai, kura apgalvo, ka tā neprot čehu valodu, kriminālprocesa ietvaros ir tiesības lietot savu dzimto valodu vai valodu, kuru tā saprot.

Atbilstoši Čehijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtajai informācijai²⁶⁰, pirms Direktīvas ieviešanas Čehijas normatīvie akti jau ietvēra gandrīz visas Direktīvas prasības. Papildinājumi bija nepieciešami šādos Čehijas KPL punktos:

- ▶ nosakot tulka nodrošināšanu tikšanās laikā ar aizstāvi;
- ▶ nosakot papildu dokumentu iespējamo tulkošanu rakstveidā, ja to ir lūgusi apsūdzētā vai aizdomās turētā persona vai nepieciešamību pēc dokumenta rakstveida tulkojuma saskaņā ar procesa virzītājs.

Pirms Direktīvas ieviešanas tika organizētas diskusijas ar tulku asociāciju un nozares speciālistiem par efektīvāko pieeju Direktīvas prasību ieviešanai.²⁶¹

Tulka pakalpojumi personas tikšanās laikā ar aizstāvi nav ierobežoti, un persona tos var izmantot jebkurām procesuālajām darbībām, kuras nepieciešams veikt ar aizstāvja palīdzību, izņemot taktikas jautājumu apspriešanu. Tulku nodrošina konkrētās procesa stadijas virzītājs.²⁶²

Saskaņā ar Čehijas KPL 28.panta otro daļu, rakstveidā tulkojami šādi dokumenti:

²⁵⁶ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014

²⁵⁷ Turpat

²⁵⁸ Turpat

²⁵⁹ Slovākijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 28.07.2014 un Slovākijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Slovākijā, Bratislavā 29.07.2014, un Slovākijas tulkotāju asociācijas pārstāves sniegtās ziņas telefona intervijā 28.07.2014

²⁶⁰ Čehijas Republikas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁶¹ Turpat

²⁶² Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

- ▶ lēmums par kriminālvajāšanas uzsākšanu;
- ▶ lēmums par apcietinājuma piemērošanu;
- ▶ apsūdzības raksts;
- ▶ vienošanās par vainu un sodu;
- ▶ priekšlikums par sodu;
- ▶ spriedums;
- ▶ procesa virzītāja rīkojums;
- ▶ lēmums par apelāciju;
- ▶ lēmums par nosacītu kriminālvajāšanas pārtraukšanu.

Ja persona pēc attiecīgā dokumenta izskaidrojuma saņemšanas apgalvo, ka rakstveida tulkojums tai nav nepieciešams, tad procesa virzītājs to var nesniegt. Ja dokuments attiecas uz vairākām apsūdzētajām vai aizdomās turētajām personām, tad, ja tas ir iespējams, tulkojums tiek nodrošināts tajā daļā, kas attiecas uz konkrēto personu.

Personai ir arī tiesības lūgt kāda cita dokumenta rakstveida tulkojumu un, ja procesa virzītājs uzskata, ka dokuments ir būtisks personas tiesību nodrošināšanai un apsūdzības analīzei, dokumenta rakstveida tulkojums tiek nodrošināts. Ja procesa virzītājs uzskata, ka dokuments nav būtisks, tas pieņem lēmumu par atteikšanos sniegt dokumenta rakstveida tulkojumu un personai šo lēmumu ir tiesības pārsūdzēt. Arī pats procesa virzītājs var pieņemt lēmumu izsniegt personai kāda dokumenta rakstveida tulkojumu, ja viņš uzskata, ka tas ir būtisks personas tiesību realizēšanai un aizstāvībai.²⁶³

Savstarpējā korespondence netiek tulkota, ja vien tā nav būtiska. Piemēram, gadījumos, kad prokuroram apsūdzētās personas atbilde ir nepieciešama kā pierādījums lietā, prokurors nodrošina attiecīgās korespondences tulkošanu.²⁶⁴

6.2. Tulkošanas darba organizācija

Tulku/ tulkotāju piesaistes formas

Tulka institūtu un tulku darba organizāciju, sertificēšanas kārtību un atlīdzības jautājumus regulē Ekspertu un Tulku likums (no čehu val. - *O znalcích a tlumočnicích*).

Čehijā jau kopš 1967.gada eksistē tulku/ tulkotāju reģistrs, kas nu jau vairāk kā 10 gadus ir pieejams elektroniskā formātā. Tulku/ tulkotāju reģistrā šobrīd nav iedalījuma tulkos un tulkotājos, līdz ar to personai jābūt gatavai veikt abus tulkošanas veidus, un tā nav tiesīga atteikties veikt, piemēram, mutisko tulkošanu. Taču tulki ar šo situāciju nav apmierināti, un šobrīd top grozījumi likumā, kas noteiks tulku iedalījumu, un personas varēs izvēlēties - būt mutiskajam vai rakstiskajam tulkam, vai abiem kopā.²⁶⁵

Kopumā tulku/ tulkotāju reģistrā ir reģistrēti aptuveni 3 000 tulki/ tulkotāji, no kuriem vismaz viena trešdaļa ir aktīvi savā darbībā. Kopumā reģistrā iekļautie tulki/ tulkotāji spēj nodrošināt tulkošanu 66 valodās (ieskaitot čehu zīmju valodu), no kurām visbiežāk izmantotās ir angļu un krievu valodas.

Procesa virzītāji visās kriminālprocesuālajās darbībās, kurās apsūdzētajai vai aizdomās turētajai personai jānodrošina tulka palīdzība, norīko tulku, kas ir iekļauts tulku reģistrā. Tulks nav tiesīgs atteikties no tulkošanas, ja vien tam nav svarīgs iemesls. Procesā virzītāji var pieaicināt kā tulku personu, kura nav iekļauta tulku reģistrā, tikai izņēmuma gadījumos.²⁶⁶

Procesa virzītāju iestādēm nav darba tiesisko attiecību ar tulkiem, jo tulkiem, kuri tiek norīkoti tulkošanai kriminālprocesa ietvaros, ir jābūt neatkarīgiem.²⁶⁷

Tulku/ tulkotāju piesaistes kārtība

Kā norādīja Čehijas Ģenerālprokuratūras pārstāvis, praksē Čehijas procesa virzītāji tulku norīko visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams. Nekādi kritēriji, lai noteiktu, vai un kādas valodas tulks personai

²⁶³ Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁶⁴ Turpat

²⁶⁵ Prāgas reģionālās tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁶⁶ Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁶⁷ Turpat

ir nepieciešams, likumā nav minēti. Ja persona apgalvo, ka tā nesaprot kriminālprocesa valodu, tai tiek nodrošināts tulks. Gadījumā, kad persona atsakās teikt, kādā valodā runā vai apgalvo, ka runā kādā specifiskā dialektā, kas neeksistē vai ir reti sastopams, procesa virzītājs ir tiesīgs norīkot tulku, kas tulko personas pilsonības valsts vai dzīvesvietas valsts valodā.²⁶⁸

Procesa virzītāji Čehijā ar attiecīgo tulku sazinās nepastarpināti (neizmantojot ārpakalpojumu sniedzēju pakalpojumus)²⁶⁹. Policija un prokuratūra tulku pieaicina ar rīkojumu, savukārt tiesa - ar tiesas pavēsti.

Saskaņā ar Čehijas sertificētu tulku un tulkotāju asociācijas sniegto informāciju²⁷⁰, tiesa un citi procesa virzītāji darbā ar tulkiem izmanto valsts izveidotu „intranet” jeb „data box”, kur šifrētā veidā tulki saņem tulkošanai nepieciešamos dokumentus.

Ņemot vērā to, ka tulkotāji tiek pieaicināti tulkot konkrētu procesuālo darbību, tiem netiek dotas iespējas iepazīties ar lietas materiāliem, taču tie var uzdot jautājumus. Tulkotājiem, kuri veic rakstveida tulkojumus, šādas iespējas nav.²⁷¹ Tiesa apmaksā viena darba stundu, lai tulks pirms tiesas sēdes varētu iepazīties ar lietas būtību.²⁷²

Ne policijai, ne prokuratūrai nav „iekšējais/neoficiālais” tulku saraksts, kurus tie izmantotu labprātāk, taču tiem ir zināmi tulki, ar kuriem sadarbojas visbiežāk un parasti izvēlas tulkus, ar kuriem jau veiksmīga sadarbība ir bijusi. Ja nepieciešams pieaicināt kādu tulku, ar kuru policijas izmeklētājam vai prokuroram nav bijusi pieredze, atsauksmes tiek jautātas kolēģiem.²⁷³

Lai nodrošinātu tulkojumu vienveidību un kvalitāti, policija un prokuratūra, ja iespējams, vienmēr izmanto vienu un to pašu tulku. Tādējādi prokuratūrai pat nav jāveic tulka meklēšana, jo to jau sākotnēji izdara policija. Tiesa var izvēlēties citu tulku tā paša kriminālprocesa ietvaros, taču praksē cenšas izmantot to pašu.²⁷⁴

Tulkošanas gadījumu raksturojums

Atbilstoši Prāgas reģionālās tiesas pārstāvju sniegtajai informācijai tulks tiek pieaicināts aptuveni 15% no kopējā kriminālprocesa skaita.²⁷⁵

Saskaņā ar Čehijas Republikas Valsts Policijas Kriminālo un ekonomisko noziegumu nodaļas sniegto informāciju 2013.gadā no 448 kriminālprocesi 55 lietās tika izmantoti tulku pakalpojumi (~ 12% no kopējā kriminālprocesa skaita). Savukārt, 2012.gadā no 386 kriminālprocesi tulku pakalpojumi tika izmantoti 39 lietās (~10% no kopējā kriminālprocesa skaita).²⁷⁶

6.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojuma kvalitāte

Čehijā Tieslietu ministrija tulku/ tulkotāju reģistrs tiek izmantots tulku/ tulkotāju izvēlei kriminālprocesa ietvaros. Ņemot vērā, ka šajā reģistrā iekļautās personas ir izpildījušas iepriekš noteiktas kvalifikācijas prasības un nokārtojuši arī tulka vai tulkotāja eksāmenu, šo personu sniegtie pakalpojumi tiek uzskatīti par kvalitatīviem.²⁷⁷

Arī Čehijas Republikas Tiesu tulku kamera norāda, ka tulkošanas kvalitāte tiek nodrošināta ar sertificētiem tulkiem/ tulkotājiem noteiktajām kvalifikācijas prasībām. Tomēr kamera arī norāda, ka tulku reģistrā vien trešā daļa no tulkiem/ tulkotājiem ir aktīvi. Pārējie ar tulkošanu ikdienā nenodarbojas, līdz ar to šo personu valodas zināšanas laika gaitā var pasliktināties.²⁷⁸

Tiesas, kas ir tulku reģistru uzturētājas, nesaņem atsauksmes par tulku darba kvalitāti, kā arī neveic aptaujas kvalitātes jautājumu apzināšanai.

²⁶⁸ Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁶⁹ Turpat

²⁷⁰ Čehijas Republikas Tiesu tulku kameras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 01.08.2014

²⁷¹ Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁷² Prāgas reģionālās tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁷³ Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁷⁴ Turpat

²⁷⁵ Prāgas reģionālās tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁷⁶ Čehijas Republikas Valsts Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁷⁷ Prāgas reģionālās tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁷⁸ Čehijas Republikas Tiesu tulku kameras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 01.08.2014

Tulks var tikt izdzēsts no reģistra gadījumos, kad tas neizpilda rīkojumā norādīto (neierodas tulkošanas vietā, neiztulko dokumentu vai neiztulko to noteiktajā termiņā), vai tulkojums ir bijis tik nekvalitatīvs, ka ietekmējis kriminālprocesa rezultātu vai aizskāris apsūdzētās personas tiesības.

Neskatoties uz to, ka Čehijas KPL tieši neparedz personas tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti, persona vienmēr tiek par to informēta. Tiesu praksē ir bijuši gadījumi, kad tiesas sēdes tiek pārtraukta tulkojuma nepietiekamas kvalitātes dēļ. Tomēr praksē nav bijuši gadījumi, kad lieta tulkojuma kvalitātes dēļ būtu izskatīta atkārtoti.²⁷⁹

24 gadu laikā tiesa ir izskatījusi astoņas lietas par tulkojumu kvalitāti un tulka neatkarību.²⁸⁰

Tulka atbildība

Kā norādīja Prāgas reģionālās tiesas tiesneses, tulku pirms sertifikācijas brīdina par atbildību un pienākumiem, un viņam ir jānodod attiecīgs zvērests.

Tāpēc katra procesa ietvaros tulks vairs netiek brīdināts par atbildību.²⁸¹

Tulka neatkarība

Lai nodrošinātu tulku, kuri tiek norīkoti tulkošanai kriminālprocesa ietvaros, neatkarību, procesa virzītāju iestādēm nav darba tiesisko attiecību ar tulkiem/ tulkotājiem. Tulki/ tulkotāji tiek piesaistīti uz līgumu pamata konkrēta tulkojuma veikšanai.²⁸²

Tulka procesuālā aizsardzība

Čehijas KPL neparedz tulku procesuālo aizsardzību.

6.4. Tulkošanas izmaksas

Likmes par tulku/ tulkotāju darbu kriminālprocesa ietvaros ir noteiktas normatīvā aktā, fiksējot samaksas likmju iespējamās robežas.

Atbilstoši procesa virzītāju sniegtajai informācijai, policija, galvenokārt, piemēro normatīvajā aktā noteiktās zemākās tulkošanas likmes, savukārt prokuratūra un tiesa parasti maksā maksimālo likmes apmēru, proti, 350 CZK (12,69 EUR²⁸³) par dokumenta lapu (1 800 rakstu zīmes) vai tulkošanas stundu.

Maksimālā likme var tikt palielināta par 100%. Likme var tikt palielināta par 30 %, ja tulkošana tiek veikta no audio ieraksta, par 40%, ja tulkošana tiek veikta uz un no kādas no Āfrikas valstu valodas, un par 100%, ja tulkošana tiek veikta brīvdienās. Tāpat tulkam var tikt atmaksāti ceļa izdevumi, ja ceļošana nepieciešama tulkojuma nodrošināšanai.²⁸⁴

Pēc pakalpojuma pabeigšanas tulks/ tulkotājs sagatavo rēķinu par sniegtajiem pakalpojumiem. Par pakalpojumu apmaksu ir atbildīga procesa virzītāja pārstāvētā iestāde. Prokuratūra un policija mutisko tulkošanas laiku uzskaita pēc procesuālo darbību protokoliem, kuros norādīts darbības uzsākšanas un pabeigšanas laiks. Līdz ar to pēc rēķina saņemšanas procesa virzītājs tajā norādīto pakalpojuma sniegšanas ilgumu salīdzina ar protokolā minēto.²⁸⁵

Saskaņā ar Čehijas KPL 29.panta otro daļu, procesa virzītājs ir tiesīgs pieņemt lēmumu par atlīdzības un izdevumu atlīdzināšanas samazināšanu, ja tas nepiekrīt tulka izrakstītajam rēķinam. Šāds lēmums vairs nav pārsūdzams. Saskaņā ar Čehijas KPL 29.panta trešo daļu tulka izrakstītais rēķins bez kavēšanās jāapmaksā 30 dienu laikā no tā izrakstīšanas brīža.

Neatkarīgi no tā, vai apsūdzētā persona, kurai nodrošināta tulkošana, tiek vai netiek atzīta par vainīgu, tulkošanas izmaksas no personas netiek piedzītas.

²⁷⁹ Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁸⁰ Čehijas Republikas Tiesu tulku kameras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 01.08.2014

²⁸¹ Prāgas reģionālās tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁸² Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁸³ Latvijas bankas kurss 2014.gada septembrī

²⁸⁴ Čehijas Republikas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁸⁵ Čehijas Republikas Valsts Policijas un Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

6.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Kvalifikācijas pamatprasības

Ja tulks/tulkotājs vēlas kļūt par sertificētu tulku/tulkotāju un iekļūt tulku reģistrā, tam jāiesniedz pieteikums attiecīgajā reģionālajā tiesā (jebkurā laikā, taču uzņemšana notiek divas reizes gadā) vai Prāgas reģionālajā tiesā un, ja vien persona atbilst visām prasībām, tiesa viņu ieraksta tulku reģistrā.

Likumā ir noteiktas reģistrā iekļaujamo tulku kvalifikācijas prasības, taču tās ir tikai formālas, un praksē ir izkristalizējušās šādas prasības:

- ▶ augstākā izglītība lingvistikā (nokārtots kurss jurisprudencē – viens semestris) vai augstākā juridiskā izglītība (nokārtots 3.līmeņa eksāmens tulkošanā – rakstiskajā vai mutiskajā);
- ▶ noklausīts tulku asociācijas rīkots 10 stundu kurss par tulku atbildību, tulkošanas kvalitāti, tulkošanas kārtību un rakstiska tulkojuma noformēšanu;
- ▶ piecu gadu darba pieredze, kas skaitāma no dienas, kad persona ir ieguvusi attiecīgo izglītību (personai arī jāpierāda darba pieredzes esamība un tas, ka tā aktīvi pēdējos piecus gadus ir izmantojusi attiecīgo valodu);
- ▶ personai jābūt Čehijas vai citas ES dalībvalsts pilsonim vai jāuzrāda pastāvīgās uzturēšanās atļauja;
- ▶ persona nedrīkst būt krimināli sodīta.

Neatkarīgi no tā, kādu eksāmenu (tulka vai tulkotāja) persona ir kārtojusi, tulku reģistrā viņš tiek iekļauts gan kā viens, gan otrs.

Lai iekļūtu tulku reģistrā, personai ir jāatbilst visiem kritērijiem vienlaikus. Izņēmuma gadījumos, kad persona prot tulkot valodā, kas ir reta un kurā nav vai trūkst tulku, ir pieļaujamas atkāpes no iepriekš minētajām kvalifikācijas prasībām.

Līdz ar sertificēšanu tiesa tulkam izdod dokumentu, kas dod tulkam tiesības pasūtīt un saņemt sertificēta tulka zīmogu ar valsts ģerboni. Vienīgi šāds tiesas izdots dokuments var būt par pamatu zīmoga saņemšanai, un citas personas zīmogu iegūt savā īpašumā nevar.

Tulkiem ir nepieciešama civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas polise.²⁸⁶

Profesionālās apvienības

Profesionālā apvienība, kas Čehijā apvieno Zvērinātus tiesu tulkus/ tulkotājus ir Čehijas Republikas Tiesu tulku kamera (no čehu val. *Komora soudních tlumočnicků České republiky*). Tiesu tulku kamera ir bezpeļņas organizācija, kas šobrīd apvieno aptuveni 480 zvērinātus tulkus/ tulkotājus, kas vienlaicīgi ir iekļauti arī tulku/ tulkotāju reģistrā.²⁸⁷

Atbilstoši Tiesu tulku kameras pārstāvju sniegtajai informācijai zvērināti tulki/ tulkotāji ir ieinteresēti kļūt par kameras biedriem, jo kā kameras biedri nozarē tie tiek uzlūkoti kā profesionālāki. Pie tam biedra statuss dod iespēju iegūt atlaides asociācijas rīkotajiem kursiem un konferencēm.

Kopējā dalības maksa gadā veido 2 000 CZK (72,53 EUR).²⁸⁸

²⁸⁶ Prāgas reģionālās tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁸⁷ Čehijas Republikas Tiesu tulku kameras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Čehijā, Prāgā 31.07.2014

²⁸⁸ Latvijas bankas kurss 2014.gada septembrī

7. Somijas pieredzes un prakses analīze

7.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Somijas kriminālprocesu regulē Kriminālprocesa likums „*Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa*” (turpmāk – Somijas KPL) un Kriminālās izmeklēšanas likums „*Esitutkintalaki*” (turpmāk – KIL). Minēto likumu normas attiecībā uz tiesvedības valodu papildina arī Valodas likums „*Kielilaki*”.

Somijas KPL 1.panta pirmā daļa nosaka, ka tiesas procesiem jābūt vai nu somu vai zviedru valodā un tiesas spriedumam jābūt sagatavotam vienā no šīm valodām. Šī panta otrā daļa nosaka, ka Somijas Sāmu reģionā tiesvedības valoda var būt arī sāmu valoda.

Somijas KPL 2.panta trešā daļa nosaka, ka aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai, ja tā nerunā ne somu, ne zviedru, ne sāmu valodā, ir tiesības uz bezmaksas tulka palīdzību kriminālprocesā.

Somija nav izstrādājusi speciālus noteikumus, kas noteiktu kārtību un limitus tulka pieaicināšanai personas tikšanās laikā ar aizstāvi. Tulks/ tulkotājs tiek nodrošināts neierobežoti, ciktāl tas nepieciešams personas tiesību aizstāvībai.

Tāpat tiek veikta jebkādas sarakstes starp aizdomās turēto vai apsūdzēto personu un procesa virzītāju tulkošana.²⁸⁹

Somijas KPL 3.panta pirmā daļa nosaka personas tiesības saprātīgā laika periodā saņemt rakstveida tulkojumu apsūdzībai, tiesas rīkojumam, spriedumam un citiem svarīgiem dokumentiem vai to daļām, ja tas nepieciešams personas tiesību aizstāvībai. Minētā panta otrā daļa pieļauj minēto dokumentu tulkojumu mutvārdos, ja vien personas tiesību uz aizstāvību nodrošināšanai nav nepieciešams rakstveida tulkojums.

Saskaņā ar Somijas KPL 3.panta trešo daļu, tiesai jānodrošina, ka persona saprot tās tiesības uz dokumenta tulkojumu un, ja nepieciešams, noskaidro, vai persona vēlas iegūt attiecīgā dokumenta rakstveida tulkojumu. Personai ir arī tiesības atteikties no rakstveida tulkojuma un tādā gadījumā tai tiek sniegts vien dokumenta tulkojums mutvārdos, un personas atteikšanās no rakstveida tulkojuma tiek ierakstīta protokolā. Tādus pašus noteikumus attiecībā uz pirmstiesas procesu paredz KIL 13.pants.

7.2. Tulkošanas darba organizācija

Somijas normatīvie akti neparedz nekādus kritērijus tulka pieaicināšanai kriminālprocesā. Kā norādīja Somijas Valsts Policijas un Helsinku rajona tiesas pārstāvji, katrs procesa virzītājs izvēlas, kādā veidā noteikt tulka nepieciešamību. Tomēr praksē policija un tiesa tulkus pieaicina visos gadījumos, kad persona apgalvo, ka tā nesaprot ne somu, ne zviedru, ne sāmu valodu.²⁹⁰

Šobrīd tulku/ tulkotāju reģistrs Somijā nav izveidots. Tāpat nav noteiktas vienotas kvalifikācijas prasības tulkiem/ tulkotājiem, kas nodrošina tulkošanu kriminālprocesa ietvaros.²⁹¹ Somijas KPL 6.pants paredz tikai vispārīgu kriminālprocesa ietvaros strādājošo tulku/ tulkotāju raksturojumu, nosakot, ka par tulku vai tulkotāju var būt persona, kurai ir nepieciešamās iemaņas uzdevuma veikšanai, kam ir laba reputācija un kas citādi piemērota uzdevuma izpildei.

Nemot vērā centralizētu prasību neesamību, kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās institūcijās ir izveidota atšķirīga tulku/ tulkotāju piesaistes kārtība.

Somijas policija tulkošanas vajadzībām kriminālprocesa ietvaros izmanto ārpakalpojumu sniedzēju sniegtos pakalpojumus. Kaut arī policijā ir arī štata darbinieki, kuru ikdienas darbs ir saistīts ar tulkošanu, šie darbinieki neveic tulkošanu kriminālprocesuālo darbību ietvaros. Štatā esošie darbinieki nodrošina tulkošanas vajadzības iestādes iekšējām vajadzībām un darbā ar cietušajiem un lieciniekiem. Saskaņā ar policijas noslēgtajiem ārpakalpojuma līgumiem, ārpakalpojuma sniedzēji nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus vismaz 13 valodās, iekļaujot zviedru, angļu, rumāņu, franču, vācu, čehu, poļu un spāņu valodas. Šobrīd policijas vajadzībām ir noslēgti līgumi ar vismaz diviem ārpakalpojumu sniedzējiem, no

²⁸⁹ Somijas Valsts Policijas un Helsinku rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

²⁹⁰ Turpat

²⁹¹ Turpat

kuriem viens nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus uz un no zviedru valodas, savukārt otrs uz un no citām valodām.²⁹²

Neskatoties uz tulku reģistra neesamību, Somijas tiesas ir izveidojušas iekšējo tulku/ tulkotāju, kas spēj nodrošināt tulkošanu 59 valodās, sarakstu, kurā ietvertas personas, kuras strādā iepirkumu procedūrās uzvarējušos uzņēmumos vai ir pašnodarbinātās personas. Gadījumos, kad rodas nepieciešamība pieaicināt tulku/ tulkotāju, tiesas darbinieki, izmantojot iepriekš minēto sarakstu, sazinās ar nepieciešamās valodas tulku/ tulkotāju un pieaicina attiecīgā uzdevuma izpildei. Praksē katra tiesa ir izveidojusi savu iekšējo sarakstu, kurā iekļauti tulki/ tulkotāji, kas strādā attiecīgās tiesas teritorijā un ar kuriem izveidojusies iepriekšējā sadarbības pieredze.²⁹³

Saskaņā ar līdzšinējo praksi, tulkam pirms tiesas sēdes vai citas procesuālās darbības saistošie materiāli netiek nodrošināti. Tomēr pēc tulka pieprasījuma, tulkam var tik piešķirtas tiesības iepazīties ar lietas materiāliem pirms tulkošanas uzsākšanas. Policijas gadījumā, ņemot vērā izmeklēšanas materiālu konfidencialitāti, iepriekšēju iepazīšanu ar materiāliem tulkam organizēt tikai klātienē, nododot materiālus papīra formātā.²⁹⁴

Lai nodrošinātu vienotu kārtību un izpratni par Direktīvā noteikto, gan policijas pārvalde, gan tiesa, neatkarīgi viena no otras, ir izveidojušas vadlīnijas, lai iestādēs strādājošajiem nodrošinātu izpratni par to, kad un kā pieaicināt tulku, un kuros gadījumos personai ir jānodrošina dokumentu rakstveida tulkojums.²⁹⁵

Ja persona atrodas apcietinājumā un tai nepieciešams kāda dokumenta tulkojums vai tulka palīdzība tikšanās laikā ar aizstāvi, tulku nodrošina policija. Ieslodzījuma vietas administrācijai vai prokuratūrai šāda pienākuma nav. Ieslodzījuma vietas tulkošanas pakalpojumus izmanto vienīgi ikdienas vajadzību nodrošināšanai, piemēram, iekšējās kārtības tulkošana, lēmumu tulkošana, kas attiecināma uz ieslodzītajiem, kas nepārvalda somu vai zviedru valodas.²⁹⁶

Somijā prokurori gandrīz nekādā veidā nesaskaras ar aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, tāpēc viņiem nav nepieciešamības pieaicināt tulkus. Visos gadījumos, kad personai ir nepieciešams tulks, to nodrošina policija vai tiesa. Prokuratūras iegūtos pierādījumus tulko policija, savukārt apsūdzības rakstu – tiesa. Prokuratūras uzdevums ir vien veidot un uzturēt apsūdzību. Vienīgi gadījumos, kad prokurors tiesai nodod apsūdzības rakstu, tas pielikumā pievieno informāciju par apsūdzēto personu, tajā skaitā norādot, ka tā nesaprot valsts valodu un tai ir nepieciešams tulks.²⁹⁷

Gadījumos, kad prokuratūras pārstāvjiem ir nepieciešami tulkošanas pakalpojumi, vienmēr tiek izmantoti publiskā iepirkuma procedūras rezultātā izvēlētie pakalpojumu sniedzēji.²⁹⁸

7.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Tā kā Somijā nav sertificētu/ zvērinātu tulku/ tulkotāju institūta un tulku/ tulkotāju sertifikācijas sistēmas, kvalitātes nodrošināšanai tiek izmantoti tādi mehānismi, kā augstu tulka/ tulkotāja iepriekšējās pieredzes prasību noteikšana iepirkuma dokumentācijā, tiesas sēžu ierakstīšana u.c.²⁹⁹

Somijas KPL un KIL neparedz personas tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti, taču šādas tiesības izriet no vispārējām aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesībām. Arī izrakstā par personas tiesībām ir minēts, ka nekvalitatīva tulkojuma gadījumā personai ir tiesības par to sūdzēties.³⁰⁰

Somijas tiesu praksē ir bijis gadījums, kad Augstākā tiesa nolēma atcelt spriedumu, pamatojoties uz to, ka tiesa nebija pienācīgi pievērsusi uzmanību tam, ka persona nesaprot kriminālprocesā lietoto valodu un līdz ar to nav spējusi aizstāvēt savas tiesības.³⁰¹

²⁹² Somijas Valsts Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

²⁹³ Somijas Helsinku rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

²⁹⁴ Somijas Valsts Policijas un Helsinku rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

²⁹⁵ Turpat

²⁹⁶ Somijas Ieslodzījumu vietu pārvaldes pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

²⁹⁷ Somijas Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 12.08.2014

²⁹⁸ Turpat

²⁹⁹ Somijas Valsts Policijas un Helsinku rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

³⁰⁰ Turpat

³⁰¹ Somijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

Kā norādīja policija, ir bijuši gadījumi, kad pirmstiesas procesā persona saprot kriminālprocesā lietoto valodu, taču lietai nonākot tiesā, persona apgalvo, ka pirmstiesas procesā neko nav sapratusi. Šāda apgalvojuma sekas novērš fakts, ka persona visās procesuālajās darbībās parakstās protokolā par to, ka tā visu ir sapratusi, kā arī jau sākotnēji ir parakstījusies par to, ka tai tulka palīdzība nav nepieciešama. Līdz ar to tiesa šādas sūdzības neņem vērā.³⁰²

Gadījumos, kad persona lielāko daļu no kriminālprocesā notiekošā saprot, tiesā tulki veic daļējo tulkošanu, taču pēc apsūdzētā vai tiesneša pieprasījuma var tikt veikts arī pilnais tulkojums.³⁰³

Somijas tiesībsargājošo iestāžu pārstāvji atzīst, ka praksē ir novērojamas vairākas ar tulkošanas kvalitāti saistītas problēmas, t.sk.:

- ▶ trūkst iespēju pārlicināties par tulka/ tulkotāja profesionālajām prasmēm pirms līguma noslēgšanas (nav garantijas);
- ▶ kvalitātes kontroles mehānisma trūkums – nekvalitatīvs tulka/ tulkotāja darbs rada tiešu ietekmi tikai uz konkrētā tulka/ tulkotāja potenciālajiem uzdevumiem nākotnē (iespēja vairs neizmantotu konkrētā tulka/ tulkotāja pakalpojumus);
- ▶ tulkošanas vadlīniju, standartu trūkums.

Tulka atbildība

Tulki pirms procesuālās darbības vai rakstveida tulkojuma veikšanas netiek brīdināti par atbildību, jo tiek uzskatīts, ka tulki par šādu atbildību jau ir informēti, jo tā ir noteikta likumā.³⁰⁴

Ārpakalpojumu sniedzēji, parakstot līgumu par tulkošanas pakalpojumu nodrošināšanu kriminālprocesa ietvaros, paraksta arī drošības līgumu, kurā noteikta ārpakalpojuma sniedzēja un tā piesaistītā personāla atbildība par informācijas neizpaušanu.³⁰⁵

Tulka procesuālā aizsardzība

Tulkiem procesuālā aizsardzība netiek piemērota.

7.4. Tulkošanas izmaksas

Atbilstoši Somijas KPL 5.pantam, pamatotas tulkošanas izmaksas, kas radušās tulkojot sarunas starp personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību, un tās aizstāvi, sedz no valsts līdzekļiem.

Ņemot vērā atšķirīgās tulku/ tulkotāju piesaistes formas, arī samaksas noteikšanas mehānismi ir atšķirīgi:

- ▶ samaksa par tulku/ tulkotāju pakalpojumiem, kuri strādā ārpakalpojumu līguma ietvaros, tiek noteikta, ņemot vērā noslēgtajos līgumos noteiktās likmes par vienu vienību un citus nosacījumus;
- ▶ samaksa par pašnodarbinātu tulku/ tulkotāju pakalpojumiem tiek noteikta brīdīt, kad tiek pieteikta tulkošanas nepieciešamība, ņemot vērā konkrētā tulka/ tulkotāja piedāvāto vienības cenu.

Saskaņā ar Somijas Tieslietu ministrijas sniegto informāciju ārpakalpojumu sniedzēju ietvara līgumā noteiktā likme par 3 stundu mutiskās tulkošanas pakalpojumiem ir 180 EUR, savukārt par katru nākamo stundu – 80 EUR. Šī likme tiek piemērota tulkošanai uz un no visām valodām. Par darbu brīvdienās un svētku dienās tiek piemērota dubulta likme. Tāpat tiek kompensēti arī tulku ceļa izdevumi.³⁰⁶

Kopējās tiesvedības izmaksas apstiprina tiesnesis, t.sk. advokātam un piesaistītajiem tulkiem/ tulkotājiem izmaksājamo atlīdzību.³⁰⁷

Specifiski materiālie resursi kriminālprocesa ietvaros strādājošajiem tulkiem/ tulkotājiem netiek nodrošināti. Atsevišķos gadījumos, piemēram, kad persona atrodas apcietinājumā, var tikt izmantots

³⁰² Somijas Valsts Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

³⁰³ Somijas Valsts Policijas un Helsinku rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

³⁰⁴ Turpat

³⁰⁵ Somijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

³⁰⁶ Turpat

³⁰⁷ Turpat

video konferenču aprīkojums. Tomēr video konferenču aprīkojums nekad netiek izmantots sarežģītu lietu gadījumos.³⁰⁸

7.5. Tulku/ tulcotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulcotāju institūts

Ņemot vērā praksē identificētās nepilnības Izglītības ministrijā ir izveidota darba grupa par iespējamā reģistra izveidi, reģistrā iekļaujamo tulku/ tulcotāju kvalifikācijas prasībām un nepieciešamajiem likuma grozījumiem.³⁰⁹

Atbilstoši Somijas tulku un tulcotāju asociācijas sniegtajai informācijai, šobrīd tiek plānots reģistrā iekļaut tulkus/ tulcotājus, kas atbilst šādām kvalifikācijas prasībām:³¹⁰

- ▶ augstākā izglītība tulka/ tulcotāja specialitātē un kursi 30 – 60 ECT kredītpunktu apjomā tiesu tulkošanas jomā vai
- ▶ augstākā izglītība tiesu jeb juridiskā tulcotāja specialitātē.

Tomēr Somijas tulku un tulcotāju asociācijas pauž viedokli, ka šobrīd plānotais prasību līmenis ir pārāk augsts, ņemot vērā faktu, ka lielā daļā reto valodu nav pieejami speciālisti ar augstāko izglītību. Somijas tulku un tulcotāju asociācijas uzskata, ka jāparedz iespēja reģistrā iekļaut arī tulkus/ tulcotājus ar zemāku kvalifikāciju.³¹¹

Somijas tulku un tulcotāju asociācija kā Somijas tulkus/ tulcotājus pārstāvošā institūcija uztur savu biedru reģistru, kurā tiek iekļauti praktizējoši tulki/ tulcotāji. Šobrīd asociācija apvieno aptuveni 1 900 biedrus, kas sadalīti 5 grupās:

- ▶ literatūras tulcotāji;
- ▶ dokumentu tulcotāji;
- ▶ audiovizuālie tulcotāji;
- ▶ tulki;
- ▶ skolotāji un pētnieki.

Informācija par Somijas tulku un tulcotāju asociācijas biedriem ir pieejama asociācijas reģistrā, kas ir brīvi pieejams asociācijas mājas lapā. Reģistrā tiek norādīta tulka/ tulcotāja darbības joma, t.i., kuru no asociācijas biedru grupām tulks/ tulcotājs pārstāv, kā arī specializācija, piemēram, tiesvedībā, medicīnā u.c.³¹²

Tāpat Somijas tulku un tulcotāju asociācija ir izstrādājusi tulku/ tulcotāju ētikas kodeksu un veicina tulku/ tulcotāju pieredzes apmaiņu un tālākizglītību.

8. Zviedrijas pieredzes un prakses analīze

8.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Zviedrijas Kriminālprocesa likuma (*Rättegångsbalk SFS 1942:740*) (turpmāk – Zviedrijas KPL) 6. pants nosaka, ka jebkurai kriminālprocesā iesaistītajai personai, ja tā neprot tiesvedības valodu, ir tiesības uz tulkojumu. Šī panta otrā daļa paredz, ka gadījumā, ja nevar tikt pieaicināts sertificēts tulks/ tulcotājs, tad tiesai jānodrošina kāds cits tulcotājs. Zviedrijas KPL 7. pants paredz, ka visiem sertificētiem tulkiem pirms darba uzsākšanas tiesā jānodod zvērests, bet tie, kas pieaicināti konkrētā lietā kā *ad hoc* tulcotāji,

³⁰⁸ Somijas Valsts Policijas un Helsinku rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 11.08.2014

³⁰⁹ Turpat

³¹⁰ Somijas tulku un tulcotāju asociācijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Somijā, Helsinkos 12.08.2014

³¹¹ Turpat

³¹² Somijas tulku un tulcotāju asociācijas mājas lapa, <https://sktl-fi.directo.fi/>

var nodot zvērestu tikai attiecībā uz konkrēto lietu vai, ja paredzama situācija, ka šīs personas tulkošanas spējas tiks izmantotas atkārtoti – zvērests jānodod arī uz nākotnē iespējamām lietām.

Zviedrijas KPL 8. pants nosaka, ka tulkotājiem ir tiesības uz atlīdzību par darbu, laika zaudējumu un izdevumiem, kas radušies nozīmētā darba sakarā, turklāt normatīvā aktā var noteikt atlīdzības apmēru, izmaksāšanas kārtību u.c. jautājumus.

Zviedrijas KPL nenosaka formālus kritērijus, pēc kuriem jānosaka, vai persona saprot zviedru valodu. To izlemj procesa virzītājs, balstoties uz veselā saprāta apsvērumiem.³¹³ Praksē procesa virzītājs pēc iespējas piesaista tulkus/tulkotājus pat neskaidrās situācijās, lai neapdraudētu pierādījumu izmantošanu un procesuālo darbību veikšanu.³¹⁴

Zviedrijas KPL nenosaka, kādiem dokumentiem ir jānodrošina rakstveida tulkojumu, to izlemj procesa virzītājs, balstoties uz veselā saprāta apsvērumiem. Praksē parasti rakstveida tulkojums tiek nodrošināts apsūdzībai, spriedumam, aizturēšanas rīkojumam, dažkārt arī rakstveida pierādījumiem un rakstveida liecībām.³¹⁵

Personai ir tiesības izmantot tulka/tulkotāja pakalpojumus tikšanos laikā ar aizstāvi. Šajā gadījumā tulku/tulkotāju nolīgst un tā pakalpojumus apmaksā aizstāvis. Aizstāvim ir tiesības saņemt no valsts kompensāciju par samērīgiem tulka/tulkotāja pakalpojumiem aizstāvības nodrošināšanai. Izdevumu apmēru nosaka procesa virzītājs ar savu lēmumu.³¹⁶

Zviedrijas KPL neparedz, ka cietušajiem un lieciniekiem ir tiesības uz tulka/tulkotāja pakalpojumiem, tomēr pašlaik tiek apsvērta iespēja ietvert šīs tiesības likumā.³¹⁷

8.2. Tulkošanas darba organizācija

Atbilstoši Zviedrijas KPL 6. panta otrajai daļai, visiem procesa virzītājiem pēc iespējas procesa ietvaros ir jāpiesaista sertificēti tulki/ tulkotāji. Tikai gadījumos, kad sertificēts tulks/ tulkotājs nav pieejams (retu valodu vai ārkārtas gadījumos), var tik pieaicināts tulks/ tulkotājs bez atbilstošas sertifikācijas.

Zviedrijas Likums par zvērinātu tulku un tulkotāju sertifikāciju Nr. 1985:613 (*Förordning (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare*) (turpmāk – Zviedrijas tulku sertifikācijas likums) nosaka, ka Zviedrijā pastāv tulku un tulkotāju reģistrs, kas ir sertificētu tulku un tulkotāju datu bāze, kuru izveido un uztur Zviedru juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūra (*Kammarkollegiet*). Sertificētu tulku/ tulkotāju reģistrs ir brīvi pieejams interneta vietnē ikvienam bez maksas.

Tulkiem reģistrā ir norādītas divas specializācijas jomas:³¹⁸

- ▶ tulks ar specializāciju tieslietās;
- ▶ tulks ar specializāciju medicīnā.

Lai iegūtu kādu no šīm specializācijām, pretendents ir jākārtos papildu sertifikācijas eksāmens. Tulkotājiem nozaru specializācijas jomas nav noteiktas.

Informācija par kopējo veikto tulku sertifikāciju skaitu, tulku skaitu un tulkošanas valodu skaitu, kas fiksētas reģistrā laika periodā no 1976. līdz 2014. gadam sniegta turpinājumā³¹⁹.

³¹³ Zviedrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 13.08.2014

³¹⁴ Zviedrijas Prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014 un Malmes tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014

³¹⁵ Turpat

³¹⁶ Zviedrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 13.08.2014 un Zviedrijas Prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014

³¹⁷ Zviedrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 13.08.2014

³¹⁸ Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014

³¹⁹ Turpat

Tabula Nr. 23 Zviedrijā sertifikāciju skaits, tulku skaits un tulkošanas valodu skaits

	Piešķirtās sertifikācijas	Tulku skaits	Valodu skaits
Kopā	1 105	1 042	26 valodās
Tieslietu specializācija	231	219	21 valodā
Medicīnas specializācija	149	146	18 valodās

Informācija par kopējo veikto tulkotāju sertifikāciju skaitu, tulkotāju skaitu un valodu skaitu uz un no kurām piešķirta sertifikācija, kas fiksētas reģistrā laika periodā no 1976. līdz 2014.gadam sniegta turpinājumā³²⁰.

Tabula Nr. 24 Zviedrijā sertifikāciju skaits, tulku skaits un tulkošanas valodu skaits

	Piešķirtās sertifikācijas	Tulkotāju skaits	Valodu skaits no/ uz Zviedru valodu
Kopā	472	400	-
Tieslietu specializācija	246	246	Uz 28 valodām
Medicīnas specializācija	226	172	No 31 valodas

Kaut arī sertificētu tulku/ tulkotāju reģistrs ir brīvi pieejams, tulkošanas pakalpojumu sniedzēji Zviedrijā tiek izvēlēti, izmantojot publisko iepirkumu procedūru³²¹. Publiskā iepirkuma rezultātā tiek izvēlētas izvirzītajām iepirkuma prasībām atbilstošas tulkošanas pakalpojumu aģentūras, kuru pienākums nodrošināt sertificētus tulkus/ tulkotājus (vai izņēmuma gadījumos – nesertificētus tulkus/ tulkotājus) 24 stundas dienā, 365 dienas gadā.³²²

Konkrētā aģentūra, kuras pakalpojumi tiek izmantoti, nodrošina, ka katrs kriminālprocesā iesaistītais tulks/ tulkotājs paraksta konfidencialitātes līgumu un strādā atbilstoši labas tulkošanas prakses principiem.

Informācija par tulka nepieciešamību tiek nodota no viena procesa virzītāja nākamajam – no policijas prokuratūrai un tālāk tiesai, veicot ierakstus par tulka/ tulkotāja nepieciešamību lietas materiālos³²³.

Praksē, identificējot tulka nepieciešamību, procesa virzītājs sazinās ar kādu no tulkošanas aģentūrām, informējot par tulka nepieciešamību un sniedzot citu saistīto informāciju. Atbilstoša tulka piesaisti nodrošina tulkošanas aģentūra. Pēc tulka pieprasījuma tulks var iepazīties ar lietas materiāliem, kas, galvenokārt, tiek organizēta uz vietas procesa virzītāja telpās.³²⁴

Atbilstoši Zviedrijas Nodarbinātības ministrijas (*Arbetsmarknadsdepartementet*)³²⁵ sniegtajai informācijai, 9 no 10 tulkošanas gadījumiem ir aptuveni 20 izplatītākajās/ Zviedrijā biežāk lietotajās valodās. Izplatītas ir arābu un citu Tuvo austrumu valstu valodas, rumāņu, somāņu, dāņu, poļu, čehu, angļu un citas valodas.

8.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Tulku/tulkotāju darba kvalitāti nodrošina tulku sertifikācijas mehānisms, īpaši eksāmens, kas ir sarežģīts un kuru nokārto tikai apmēram 10% tulku un 20% tulkotāju. *Kammarkollegiet* pārstāvji paskaidroja, ka apzinās lielās izmaksas, ko valstij rada fakts, ka pieteikties eksāmena kārtīšanai var plašs pretendentu loks (jo netiek pieprasīta formāla akadēmiska vai profesionāla izglītība), bet eksāmenu nokārto vien

³²⁰ Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014

³²¹ Intervija ar Zviedrijas Nodarbinātības ministriju (*Arbetsmarknadsdepartementet*), intervija Zviedrijā, Stokholmā 13.08.2014

³²² Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014 un Zviedrijas Prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014

³²³ Zviedrijas Prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014

³²⁴ Intervija ar Malmes tiesu, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014

³²⁵ Intervija ar Zviedrijas Nodarbinātības ministriju (*Arbetsmarknadsdepartementet*), intervija Zviedrijā, Stokholmā 13.08.2014

neliels skaits pretendentu, tomēr šāds lēmums tika pieņemts politisku iemeslu dēļ, lai dotu iespēju jebkurai personai iespējas iegūt tulka sertifikātu.³²⁶

Kammarkollegiet ir izdevusi „Labas tulkošanas prakses vadlīnijas” sertificētiem tulkiem un tulkotājiem, kurās izskaidroti tulku/tulkotāju objektivitātes pienākumi, pienākums izvērtēt savu piemērofību darba veikšanai pirms tā pieņemšanas, interešu konflikta situācijas, konfidencialitātes pienākumi u.c.³²⁷

Sūdzības par tulkošanas kvalitāti izskata *Kammarkollegiet*. Ja sūdzība par tulkojuma kvalitāti ir pamatota, tad tulks/tulkotājs var tikt izslēgts no reģistra. Nelielu pārkāpumu gadījumos viņam var izteikt brīdinājumu.³²⁸

Kammarkollegiet ir sagatavojusi juridiskās un medicīnas terminoloģijas datu bāzes, kas ir pieejamas sertificētajiem tulkiem.³²⁹

Tulka atbildība

Zviedrijas KPL 58.pants paredz tulka atbildību par apzināti nepatiesu tulkojuma sniegšanu. Tulki/tulkotāji apliecina, ka izprot atbildību par nepatiesu tulkojumu sniegšanu, sniedzot zvērestu. Tādējādi tulki pirms tulkošanas uzsākšanas konkrētu procesuālo darbību ietvaros vairs netiek brīdināti par kriminālatbildību sniedzot apzināti nepatiesu tulkojumu, un tiem nav jāparakstās procesuālo darbību protokolos. Izņēmums ir *ad hoc* gadījumi, kad tulkošanai tiek pieaicinātas personas, kuras nav sertificēti tulki. Tādos gadījumos procesa virzītājs informē personu par tulkošanas kārtību un atbildību par apzināti nepatiesu tulkojumu, un persona paraksta attiecīgu apliecinājumu.

Saskaņā ar Zviedrijas tulku sertifikācijas likumu, tulkiem/tulkotājiem ir pienākums ievērot konfidencialitāti. Konfidencialitātes pārkāpums ir krimināli sodāma darbība.

Tulka neatkarība

Saskaņā ar Zviedrijas tulku sertifikācijas likumu, tulkam/tulkotājam ir pienākums atteikties no tulkošanas uzdevuma veikšanas, ja pastāv īpaši apstākļi, kas apdraud viņa objektivitāti un neatkarību. Tulka neatkarības jautājumu par ļoti būtisku atzina visas aptaujātās institūcijas.

Tulku procesuālā aizsardzība

Tulkiem procesuālā aizsardzība likumā nav paredzēta.

8.4. Tulkošanas izmaksas

Likmes, kas piemērojamas kriminālprocesa ietvaros iesaistītajiem tulkiem, katru gadu nosaka Zviedrijas Tiesu administrācija³³⁰. Likmes tiek noteiktas Zviedrijas Tiesu administrācijas izdotā normatīvajā aktā un to ievērošana ir obligāta visām kriminālprocesā iesaistītajām institūcijām.

Likmes tiek noteiktas, ņemot vērā šādus faktoros:

- ▶ vidējais atalgojuma līmenis konkrētajā kriminālprocesā iesaistītajā institūcijā;
- ▶ tulka kvalifikācijas līmenis, t.i. sertificēts tulks ar specializāciju tieslietās;
- ▶ sertificēts tulks bez specializācijas;
- ▶ tulks ar citu kvalifikācijas līmeni.

Turpinājumā atspoguļotas 2014. gadam noteiktās vienas stundas likmes sertificētiem tulkiem ar specializāciju tieslietās un tulkiem ar citu kvalifikācijas līmeni tiesās un policijas struktūrās.³³¹

³²⁶ Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014

³²⁷ “Good Interpreting Practice. Guidelines for Authorised Interpreters. Kammarkollieget” un “Good Translation Practice. Guidelines for Authorised Translators. Kammarkollieget”

³²⁸ Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014

³²⁹ Turpat

³³⁰ Telefonintervija ar Zviedrijas Tiesu administrāciju, intervija Latvijā, 15.09.2014

³³¹ Turpat

Tabula Nr. 25 Stundas likmes par tulkojumu valsts iestādēs

	Tulks ar citu kvalifikācijas līmeni (nesertificēts tulks, EUR, par 1 stundu)	Sertificēts tulks ar specializāciju tieslietās (EUR, par 1 stundu)
Policija	29,31	51,21
Tiesa	35,31	60,69

Kopējā tulka atlīdzība tiek aprēķināta, ņemot vērā normatīvajā aktā noteiktās stundas likmes un kopējo nostrādāto stundu skaitu. Lēmumu par valsts kompensējamo tulkošanas izdevumu apjomu pieņem procesa virzītājs (piemēram, prokurors vai tiesnesis). Tulkam tiek segtas arī transporta un citas tiešās izmaksas, kas saistītas ar tulkojuma nodrošināšanu. Publisko iepirkumu procedūras rezultātā izvēlēto tulkošanas aģentūru komisijas maksas tiek maksātas papildus tulku/ tulkotāju nostrādātajam darba apjomam saskaņā ar piedāvājumos norādītajiem komisiju maksu apjomiem.³³²

Atbilstoši Zviedrijas Tieslietu ministrijas sniegtajai informācijai, tulku/ tulkotāju pakalpojumu kopējās izmaksas kriminālprocesa ietvaros iesaistītajās institūcijās 2011.gadā bija šādas:

- ▶ Policija – 8,3 milj. EUR
- ▶ Prokuratūra – 0,1 milj. EUR
- ▶ Tiesas – 3,5 milj. EUR

Atbilstoši Zviedrijas Tieslietu ministrijas prognozēm ir paredzams, ka tulku/ tulkotāju pakalpojumu izmaksas pieaugs par 0,6 milj. EUR tiesās un par aptuveni 1,1 milj. EUR policijas struktūrās³³³.

Tulkošanas izmaksas, kas tieši saistītas ar kriminālprocesa norisi, galvenokārt, sedz policijas struktūras un tiesas, t.sk. gadījumos, kad tulka izmantošana nepieciešama prokuratūras darbības ietvaros. Prokuratūras tulkošanas izmaksas, galvenokārt, veido izmaksas par dokumentu tulkošanu.³³⁴

Sertificētu tulku/ tulkotāju reģistru Zviedrijā uztur Nodarbinātības ministrija (*Arbetsmarknadsdepartementet*). Atbilstoši Nodarbinātības ministrijas sniegtajai informācijai reģistra uzturēšanas izmaksas gadā veido aptuveni 54 513 EUR.³³⁵

Valsts nenodrošina specifisku tehnisko vai resursu atbalstu sertificētiem vai citiem kriminālprocesa ietvaros strādājošiem tulkiem/ tulkotājiem³³⁶. Atsevišķos gadījumos, kad nav nepieciešama tulkotāja fiziska klātbūtne vai to nodrošināt nav iespējams, tulkošana var tikt nodrošināta, izmantojot tehniskos līdzekļus ar skaņas un attēla elementiem.³³⁷

8.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Tulku / tulkotāju sertifikāciju nodrošina Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*). Personai, kas vēlas kļūt par sertificētu tulku/tulkotāju jāiesniedz pieteikums un jāatbilst šādiem nosacījumiem:

1. Persona ir vismaz 18 gadus veca, un tai nav atņemta rīcībspēja.
2. Persona ir nokārtojusi *Kammarkollegiet* organizētu eksāmenu (eksāmenu nav jākārt personām, kas apguvuši pamata tulka/tulkotāja apmācības kursu Stokholmas Universitātes Tulkošanas Studiju Institutā vai ieguvuši sertificēta tulka kvalifikāciju citā EEA valstī vai Šveicē). Eksāmenā tiek pārbaudītas zviedru valodas un mērķa valodas prasmes, noteiktu jomu terminoloģija, tulkošanas tehniku prasmes, rūpīgums, ātrums).

³³² Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014 un Zviedrijas Prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014

³³³ Intervija ar Zviedrijas Tieslietu ministriju, intervija Zviedrijā, Stokholmā, 13.08.2014

³³⁴ Zviedrijas Prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014

³³⁵ Intervija ar Zviedrijas Nodarbinātības ministriju (*Arbetsmarknadsdepartementet*), intervija Zviedrijā, Stokholmā 13.08.2014

³³⁶ Intervija ar Zviedrijas Tieslietu ministriju, intervija Zviedrijā, Stokholmā, 13.08.2014

³³⁷ Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014 un Zviedrijas Prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Malmē 15.08.2014

3. Personai ir laba reputācija, un tā ir citādi piemērota tulka/tulkotāja darbam.³³⁸

Sertificēta tulka/tulkotāja statusu var iegūt attiecībā uz vairākām valodām. Atbilstoši Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) sniegtajai informācijai šobrīd tulka/ tulkotāja eksāmenu iespējams kārtot 40 valodās.³³⁹

Pieteikšanās maksa veido 2 300 SEK jeb 240 EUR.

Galvenās sertificētu tulku/ tulkotāju kvalifikācijas prasmes ietver:³⁴⁰

- ▶ labu runāt prasmi Zviedru un mērķa valodā;
- ▶ labas terminoloģijas un faktu zināšanas sociālos jautājumos, medicīnas aprūpes, darba tirgus, sociālās apdrošināšanas jautājumos un likumdošanā;
- ▶ labu tulkošanas tehniku;
- ▶ augstu informācijas precizitātes pakāpi;
- ▶ samērīgu runas dalīšanu blokos.

Kvalifikācijas prasmes tiek pārbaudītas eksāmenā. Tulku eksaminācijas process ietver 2 daļas:³⁴¹

- ▶ rakstiskā eksāmena daļa, kurā tiek pārbaudītas personas valodas zināšanas un terminoloģija;
- ▶ mutiskā eksāmena daļa, kurā ar specializētu lomu spēļu palīdzību tiek pārbaudītas personas tulkošanas spējas klātienē.

Tulkotāja eksaminācija ietver rakstiskus pārbaudījumus likumdošanas, ekonomikas un vispārīgās tulkošanas jomās.

Tulka/ tulkotāja sertifikācija ir spēkā 5 gadus. Ja pēc šī termiņa notecējuma tulks/ tulkotājs pierāda pietiekama darba apjoma veikšanu un par viņu nav saņemtas sūdzības, atkārtots eksāmens personai nav jākārtos.³⁴²

Sagatavošanos eksāmenam nodrošina septiņas, no Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) neatkarīgas institūcijas.

Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūra (*Kammarkollegiet*) ir atbildīga arī par sertificētu tulku/ tulkotāju reģistra pieejamības nodrošināšanu. Tāpat Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūra (*Kammarkollegiet*) ir izdevusi labas tulkošanas prakses vadlīnijas sertificētiem tulkiem/ tulkotājiem, kas nosaka katra sertificēta tulka/ tulkotāja darbības pamatprincipus.³⁴³

Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūra (*Kammarkollegiet*) uzturētajā reģistrā ir pieejamas ziņas ne tikai par sertificētiem tulkiem/ tulkotājiem, bet arī par apmācītiem tulkotājiem. Par apmācītiem tulkotājiem ir uzskatāmas personas, kuras pabeigušas vismaz 1,5 gadu apmācības un nokārtojušas atbilstošu eksāmenu. Šīs personas bieži tiek izmantotas gadījumos, kad sertificēts tulks/ tulkotājs nav pieejams.³⁴⁴

Zviedrijas Tieslietu ministrija norāda³⁴⁵, ka sertificētu tulku/ tulkotāju skaits nav pietiekams, lai nodrošinātu esošās vajadzības. Pie tam, sertificētu tulku/ tulkotāju pieejamību būtiski ietekmē reģionālā piederība.

³³⁸ Zviedrijas tulku sertifikācijas likums

³³⁹ Turpat

³⁴⁰ Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014

³⁴¹ Turpat

³⁴² Zviedrijas tulku sertifikācijas likums

³⁴³ Intervija ar Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (*Kammarkollegiet*) pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Zviedrijā, Stokholmā 14.08.2014

³⁴⁴ Turpat

³⁴⁵ Intervija ar Zviedrijas tieslietu ministriju, intervija Zviedrijā, Stokholmā 13.08.2014

9. Austrijas pieredzes un prakses analīze

9.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Saskaņā ar 1975. gada Austrijas Kriminālprocesa likuma (no vācu val. *Gesamte Rechtsvorschrift für Strafprozeßordnung*) (turpmāk – Austrijas KPL) 56. panta pirmo daļu personai, kura nesaprot tiesvedības valodu, ir tiesības uz tulka/ tulkotāja palīdzību.

Kā norādīja Austrijas Tieslietu ministrijas (turpmāk – Austrijas TM) pārstāvji, pirms Direktīvas ieviešanas Austrijas normatīvie akti jau ietvēra gandrīz visas Direktīvas prasības. Papildinājumus bija nepieciešams veikt Austrijas KPL, nosakot šādus punktus:

1. Tulka nodrošināšanu tikšanās laikā ar aizstāvi.
2. Papildus dokumentus, kurus var tulkot rakstveidā, ja to ir lūgusi apsūdzētā vai aizdomās turētā persona, vai procesa virzītājs pēc saviem ieskatiem.

Pirms Direktīvas ieviešanas tika veiktas pārrunas ar to ministriju pārstāvjiem, kā arī ar tulku un tulkotāju asociāciju un nozares speciālistiem, lai vienotos par labāko pieeju grozījumu ieviešanai. Kā rezultātā Direktīvas prasības tika Austrijā pilnībā ieviestas ar 2014. gada 1. janvāri.³⁴⁶

Grozījumu likumprojekts stājās spēkā 2014. gada 1. janvārī, un attiecībā uz grozījumu piemērošanu tika sagatavotas vadlīnijas, lai policijai, prokuratūrai un tiesai būtu vieglāk saprast grozījumu būtību, nepieciešamību un piemērošanu.³⁴⁷

Austrijas KPL 56. pants paredz, ka personai ir tiesības uz tulka palīdzību visās izmeklēšanas un tiesu iestādēs, kas iekļauj šādus procesus:

- ▶ policijas nopratināšanā;
- ▶ visās tiesu sēdēs;
- ▶ starposma sarunās;
- ▶ tikšanās laikā ar aizstāvi.

Atbilstoši Austrijas TM pārstāvju sniegtajai informācijai, tulka palīdzības izmantošana tikšanās laikā ar aizstāvi attiecas uz tiem gadījumiem, kad tas tieši saistīts ar izmeklēšanu, uzklauššanu, apelāciju vai jebkuru citu ar izmeklēšanu saistītu darbību. Austrijas KPL neparedz ierobežojumus tulka izmantošanai tikšanās laikā ar aizstāvi.³⁴⁸

Austrijas KPL 56. pants nosaka to, ka, ja personai ir aizstāvis, tai var tikt sniegts tikai dokumenta kopsavilkuma tulkojums mutvārdos. Šo normu Austrijas TM pamato ar to, ka aizstāvis prot vācu valodu un nav nepieciešamības sadārdzināt procesu, izsniedzot aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai dokumenta rakstveida tulkojumu.

Tiesa tulka nepieciešamību izsecina no lietas materiāliem, kā arī jautājumu par tā nepieciešamību uzdod pašam apsūdzētajam. Tāpat arī valodas izvēle notiek pamatojoties uz personas sniegto informāciju. Austrijas KPL nedod tiesības personai atteikties no tulka palīdzības, ja procesa virzītājs uzskata, ka tā ir nepieciešama.³⁴⁹

Saskaņā ar Austrijas KPL 56. pantu, rakstveidā tulkojami šādi dokumenti:³⁵⁰

- ▶ lēmums par apcietinājuma piemērošanu;
- ▶ apsūdzības raksts;
- ▶ spriedums.

³⁴⁶ Austrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 03.09.2014

³⁴⁷ Turpat

³⁴⁸ Turpat

³⁴⁹ Turpat

³⁵⁰ Turpat

Neskatoties uz to, personai ir tiesības lūgt kāda cita dokumenta rakstveida tulkojumu. Prasība tiek nodrošināta, ja procesa virzītājs uzskata, ka dokuments ir būtisks personas tiesību nodrošināšanai un apsūdzības analīzei, tad dokumenta rakstveida tulkojums tiek nodrošināts. Ja procesa virzītājs neapstiprina šo lūgumu, personai ir tiesības to pārsūdzēt. Papildus tam procesa virzītājs var pieņemt lēmumu izsniegt personai kāda dokumenta rakstveida tulkojumu, ja tas uzskata, ka dokuments ir būtisks personas tiesību realizēšanai un aizstāvībai.³⁵¹

9.2. Tulkošanas darba organizācija

Tulku/ tulkotāju piesaistes formas

Austrijas KPL 125. panta otrā daļa paredz, ka tulks ir persona, kas pamatojoties uz savām profesionālajām zināšanām, veic tulkošanu no vienas valodas uz citu.

Austrijā tiesu tulku/ tulkotāju nepieciešamības gadījumā tie tiek piesaistīti izmantojot tulku/ tulkotāju reģistru. Kā intervijas laikā norādīja Austrijas TM pārstāvji, Austrijā pastāv centralizēts tulku reģistrs, kurš sastāv no 16 tulku reģistriem, kurus uztur 16 Austrijas reģionālās tiesas. Tulkiem/ tulkotājiem, kas ir iekļauti kādā no reģistriem, ir pienākums reaģēt uz uzaicinājumu jebkurā diennakts laikā.³⁵²

Paralēli šim reģistram Austrijas Taisnīguma pakalpojumu aģentūra (no vācu val. *Justizbetreuungsagentur*) pilotprojekta ietvaros ir izveidojusi 12 tulku/ tulkotāju štata vietas. Šo tulku/ tulkotāju darba laiks ir fiksēts, kurā tie veic tulkošanas darbus. Šie štata tulki/ tulkotāji ir iekļauti Austrijas reģistrā, tomēr tiem nav jāstrādā ārpus noteiktā darba laika.³⁵³

Tulku/ tulkotāju piesaistes kārtība

Austrijas normatīvajos aktos nav noteikti kritēriji, kurus izmantojot procesa virzītājs pārliecinās par personas valodas zināšanām. Lēmumu par tulka/ tulkotāja nepieciešamību pieņem procesa virzītājs.³⁵⁴

Atbilstoši Austrija TM pārstāvju sniegtajai informācijai, pēc tulka/ tulkotāja nepieciešamības konstatācijas, procesa virzītāja pienākums ir piesaistīt tulku/ tulkotāju no Austrijas TM uzturētā reģistra. Šo reģistrus procesa virzītājs var neizmantot retas valodas gadījumā, kad tiek piesaistīts *ad-hoc* tulks. *Ad-hoc* tulki tiek bieži izmantoti policijas darbā, kur tulks/ tulkotājs bieži ir nepieciešams īsos laika periodos.³⁵⁵ Saskaņā ar Austrijas KPL 126.panta 2.c daļu, izvēloties tulku, procesa virzītājam ir jāvadās pēc efektivitātes un ekonomikas apsvērumiem.

Praksē policijas un prokuratūras procesa virzītājam personīgi telefoniski sazinās ar tulku/ tulkotāju, apstiprinot viņa piesaisti šai procesa daļai. Austrijas tiesas piesaista tam nosūtīt tiesas pavēsti. Gadījumos, kad tulks/ tulkotājs personai ir nepieciešams, lai tiktos ar aizstāvi, pats aizstāvis no oficiālā tulku reģistra izvēlas nepieciešamās valodas tulku, uzaicina to pievienoties sarunai.³⁵⁶

Rakstiskā tulkojuma gadījumā procesa virzītājs nosūta dokumentus izmantojot e-pastu, kas bieži apgrūtina tulkošanas procesu faila izmēra dēļ. Elektroniskus dokumentus tulks/ tulkotājs apstiprina ar elektronisko parakstu.³⁵⁷

Kā papildu iespēja piesaistīt tiesu tulku/ tulkotāju praksē, tiek izmantotas arī video konferences. Šī iespēja tiek izmantota ļoti reti, jo bieži tiek pieredzētas tehniskas problēmas, kas apgrūtina vai palēnina tulkošanas procesu. Tomēr, lai nodrošinātu izsekojamību un tulkojumu precizitāti, katrs krimināllietas process tiek ierakstīts audio formātā.³⁵⁸

Visos tulkošanas gadījumos tiesu tulkam/ tulkotājam pirms darba ir tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un nepieciešamības gadījumā precizēt informāciju ar procesa virzītāju. Šis process bieži tiek aizstāts ar ievada sarunu, kuras laikā procesa virzītājs iepazīstina tulku/ tulkotāju ar lietas būtību un galvenajiem faktiem.³⁵⁹

Tulkošanas gadījumu raksturojums

³⁵¹ Austrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 03.09.2014

³⁵² Turpat

³⁵³ Turpat

³⁵⁴ Turpat

³⁵⁵ Turpat

³⁵⁶ Turpat

³⁵⁷ Turpat

³⁵⁸ Turpat

³⁵⁹ Turpat

Austrijas TM neuztur detalizētus statistikas datus par izmantotajām valodām vai tulka/ tulkotāja piesaistes biežumu. Šāda statistikas datubāzes izveide un uzturēšana pēc Austrijas TM domām būtu dārga un būtu kā papildu administratīvais slogs.³⁶⁰

Austrijas Sertificēto tiesu tulku asociācijas (no vācu val. *Österreichischer Verband Der Allgemein Beeideten Und Gerichtlich Zertifizierten Dolmetscher*) pārstāvji norāda, ka visbiežāk izmantotās valodas ir angļu, krievu, serbu, horvātu, rumāņu, indonēziešu un arābu valodas.³⁶¹

9.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Ne Austrijas KPL, ne arī Austrijas tulku sertifikācijas likums vai citi normatīvie akti un dokumenti neparedz tulkojumu kvalitātes kritērijus vai to nodrošināšanas mehānismu. Austrijas TM pārstāvji uzskata, ka tulkojuma kvalitāti garantē tulku sertificēšanas kārtība, jo par sertificētu tulku nevar kļūt nekvalificēta persona. Balstoties uz to, tulka/ tulkotāja darba kvalitāte procesu laikā netiek pārbaudīta.³⁶²

Atbilstoši Austrijas TM pārstāvju teiktajām, personai ir tiesības iesniegt sūdzību par tulkojuma kvalitāti, ko tā saņemusi. Persona par šīm tiesībām tiek informēta pirms nopratināšanas papīra formā saņemot informāciju par visām tai esošajām tiesībām. Šī informācija tiek nodrošinātai tai saprotamā valodā.³⁶³

Kā norādīja Austrijas TM pārstāvji, pret tulku var vērst civilprasību par zaudējumu atlīdzināšanu, ja tie ir radušies nekvalitatīva tulkojuma rezultātā.³⁶⁴

Tulku atbildība

Austrijas normatīvie akti neparedz kriminālatbildību tulkiem, kuri veic tulkošanu kriminālprocesa ietvaros. Tomēr Austrijas KPL 127. panta ceturrtā daļa nosaka, ka tulkam tulkošana jāveic saskaņā ar vislabākajām zināšanām un pārliecību, atbildot uz visiem jautājumiem procesa gaitā, kādi varētu rasties procesa virzītājam.³⁶⁵

Saskaņā ar Austrijas KPL 127. panta piekto daļu, ja tulks savlaicīgi neveic darbu un nepilda to arī pēc atgādinājuma saņemšanas, tas var tikt atbrīvots no uzdevuma veikšanas, turklāt tam var uzlikt naudas sodu līdz 10 000 EUR apmērā.

Tiesu tulks/ tulkotājs, kurš ir piesaistīts ārpus Austrijas TM reģistra, pirms tulkošanas darba uzsākšanas tiek informēts tā tiesībām, pienākumiem un civiltiesisko atbildību, kas pēc tam tulkam/ tulkotājam ir jāapstiprina ar zvēresta nodošanu.³⁶⁶

Austrijas tiesu praksē nav bijuši gadījumi, kad persona būtu iesniegusi prasību par nekvalitatīvu vai apzināti nepatiesu tulkojumu. Tāpat arī nav tiesu prakses attiecībā uz tulkojuma nenodrošināšanu.³⁶⁷

Tulka neatkarība

Krimināllietas izskatīšanas laikā procesa virzītāji izvairās no viena tulka/ tulkotāja piesaistīšanu uz vairākām procesa daļām, tādejādi nodrošinot objektivitāti un tulkojuma precizitāti.³⁶⁸

Tulka procesuālā aizsardzība

Austrijas KPL neparedz tulku procesuālo aizsardzību, taču praksē ir bijuši gadījumi, kad tulks drošības nolūkā slepenībā, ar policijas palīdzību, tiek transportēts uz vietu, kur ir veicams tulkošanas uzdevums.³⁶⁹

9.4. Tulkošanas izmaksas

Likmes par rakstisko un mutisko tulkojumu, kā arī citām pozīcijām, kas piemērojamas kriminālprocesa ietvaros iesaistītajiem tulkiem, ir noteiktas ar Federālo likumu.³⁷⁰

³⁶⁰ Austrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 03.09.2014

³⁶¹ Austrijas Sertificēto tiesu tulku asociācijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 02.09.2014

³⁶² Austrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 03.09.2014

³⁶³ Turpat

³⁶⁴ Turpat

³⁶⁵ Turpat

³⁶⁶ Turpat

³⁶⁷ Turpat

³⁶⁸ Turpat

³⁶⁹ Turpat

Turpinājumā ir apkopota informācija par tiesu tulkiem/ tulkotājiem noteiktajām likmēm.³⁷¹

Tabula Nr. 26 Austrijā noteiktās likmes par tulkojumu valsts iestādēs kriminālprocesa ietvaros

	Likme (EUR)
Rakstisks tulkojums (1000 rakstzīmes)	15,20
Dokumenta sertifikācija (par vienu dokumentu)	3,2
Slikta salasāmība	3,00
Mutiskais tulkojums (par pirmo pusstundu)	24,50
Mutiskais tulkojums (par katru nākamo pusstundu)	12,40
Mutiskais tulkojums (par pirmo pusstundu sarežģīta teksta vai retas valodas gadījumā)	30,70
Mutiskais tulkojums (par katru nākamo pusstundu sarežģīta teksta vai retas valodas gadījumā)	15,40
Rakstisks tulkojums (tiesas sēdes laikā par 1000 rakstzīmēm)	7,60 (maksimālā summa 20,00)
Ceļa un gaidīšanas laiks (līdz 30 km par vienu stundu)	22,70
Ceļa un gaidīšanas laiks (vairāk par 30 km par vienu stundu)	28,20
Iepazīšanās ar materiāliem (pirmais dokumentu sējums)	7,60 – 44,90
Iepazīšanās ar materiāliem (nākamais dokumentu sējums)	39,70

Kopējā summa atmaksai tiek aprēķināta pēc tulka/ tulkotāja iesniegtā rēķina. Galvenajam tiesnesim ir tiesības to apstrīdēt, rakstiski pamatojot iemeslus, kā rezultātā, apmaksas process var ievilkties.³⁷²

Procesa virzītājam ir tiesības palielināt likmes par 50%, balstoties uz šādiem kritērijiem³⁷³:

- ▶ tulkam/ tulkotājam ir jātulko sarežģīts teksts vai teksts sarežģītā valodā;
- ▶ tulkam/ tulkotājam ir jāstrādā laika periodā no 20:00 līdz 6:00, sestdienās, svētdienās vai valsts brīvdienās.

Par tulka/ tulkotāja atalgojumu ir atbildīga iestāde, kura ir piesaistījusi tulku/ tulkotāju. Attiecīgi, Austrijas TM ir atbildīga par prokuratūras un tiesu piesaistīto tulku/ tulkotāju atalgojumu, savukārt Iekšlietu ministrija ir atbildīga par policijā piesaistīto tulku/ tulkotāju atalgojumu.³⁷⁴

Atbilstoši Austrijas TM aplēsēm Direktīvas prasību ieviešanu saistītās izmaksas 2014. gada laikā ir bijušas 8. milj. EUR.³⁷⁵

³⁷⁰ Austrijas Sertificēto tiesu asociācijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 02.09.2014

³⁷¹ Austrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 03.09.2014

³⁷² Turpat

³⁷³ Turpat

³⁷⁴ Turpat

³⁷⁵ Turpat

Tulkošanas izmaksas par tulkošanas darbiem visas kriminālprocesa laikā Austrijā netiek apkopotas. Saskaņā ar Austrijas TM pārstāvju sniegto informāciju lielāko daļu izmaksu veido tiesas un prokuratūras piesaistītie tiesu tulki/ tulkotāji, bet vismazākās kopējās izmaksas ir policijas piesaistītajiem tulkiem/ tulkotājiem, jo šajā procesa daļā ir nepieciešams tulkot tikai aresta aktu.³⁷⁶

9.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Atbilstoši Austrijas tulku sertifikācijas likuma 2. panta pirmajai daļai, ekspertus un tulkus sertificē attiecīgā reģionālā tiesa.

Tulku un tulkotāju sertifikācijas kārtību, zvēresta nodošanu un iekļaušanu tulku reģistrā nosaka Austrijas tulku sertifikācijas likums (no vācu val. *Gesamte Rechtsvorschrift für Sachverständigen- und Dolmetschergesetz*). Saskaņā ar Austrijas tulku sertifikācijas likuma 14. pantu, lai iekļūtu tulku reģistrā, personai ir jāizvēlas tiesa, kuras reģistrā tā vēlas tikt iekļauta, un jāiesniedz dokumenti atbilstoši šādiem kritērijiem:

- ▶ nedrīkst būt iepriekš krimināli sodīta;
- ▶ Austrijas pilsonība nav obligāta, bet jāpierāda, ka persona dzīvo Austrijā;
- ▶ universitātes diploms tulkošanā un divu gadu profesionāla pieredze;
- ▶ gadījumā, ja nav universitātes diploma, tad nepieciešama vismaz 5 gadu profesionāla pieredze.

Tulka/ tulkotāja sniegto informāciju izvērtē Sertifikācijas komiteja, kas sastāv no viena vadošā tiesneša un diviem valodu ekspertiem. Pēc Sertifikācijas komitejas apstiprinājuma, tulks/ tulkotājs tiek uzaicināts uz sertifikācijas pārbaudījumiem.³⁷⁷

Sertifikācijas pārbaudījumu laikā tiek pārbaudītas tulka/ tulkotāja rakstiskās un mutiskās tulkošanas iemaņas ar juridiskajiem tekstiem. Pārbaudījuma ilgums ir vidēji no 1,5 līdz 2 stundām un maksa par pārbaudījumiem ir 400 EUR.³⁷⁸

Pēc veiksmīgi izturētiem pārbaudījumiem, tulks/ tulkotājs nodod zvērestu, un tam tiek piešķirts oficiāls zīmogs un elektroniskā paraksta karte. Sertificēta tulka/ tulkotāja statuss personai tiek piešķirts uz pieciem gadiem. Pēc šī perioda, tulkam/ tulkotājam tas ir jāatjauno pierādot savu profesionālo pieredzi.³⁷⁹

Tiesa patur tiesības atteikt pieteikumu reģistram, ja attiecīgais valodu salikums ir nodrošināts pietiekami lielā skaitā. Šādi gadījumi praksē ir ļoti reti.³⁸⁰

Tulks/ tulkotājs, kas iekļauts kādā no reģistriem, drīkst sniegt arī savus pakalpojumus privātajā sektorā (piemēram, privātpersonām vai kompānijām), tulkot oficiālus administratīvos dokumentus (piemēram, laulības apliecības, notāra aktus). Kā arī sertifikācija ļauj strādāt tulkam/ tulkotājam arī civillietu izskatīšanas procesā, kur ir augstākas atalgojuma likmes (vidēji no 80 EUR līdz 150 EUR par vienu mutiskā tulkojuma stundu un 1,40 EUR līdz 1,80 EUR par vienu rakstiskā tulkojuma rindu). Līdz 2014. gada vidum reģistrā ir iekļauti 850 tulki/ tulkotāji.³⁸¹

Austrijas Sertificēto tiesu tulku un tulkotāju asociācija

Austrijas Sertificēto tiesu tulku un tulkotāju asociācija ir nepolitiska, bezpeļņas organizācija, kuras galvenais mērķis ir aizstāvēt tiesu tulku/ tulkotāju tiesības un nodrošināt kopējo tulkojumu kvalitāti valstī. Tā aktīvi iesaistās valsts līmeņa jautājumos par tiesu tulkiem/ tulkotājiem, kā arī izvirza kandidātus Sertifikācijas komitejai³⁸².

Līdz 2014. gadam asociācijā ir 530 biedri. Asociācija sastāv no četrus veidu dalībnieku veidiem:

³⁷⁶ Austrijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 03.09.2014

³⁷⁷ Austrijas Sertificēto tiesu tulku asociācijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Austrijā, Vīnē 02.09.2014

³⁷⁸ Turpat

³⁷⁹ Turpat

³⁸⁰ Turpat

³⁸¹ Turpat

³⁸² Austrian Association Of Certified Court Interpreters, http://www.gerichtsdolmetscher.at/index.php?option=com_content&view=article&id=46%3Awillkommen&catid=34%3Aoev&Itemid=55&lang=en

- ▶ biedrs (gada dalības maksa 70 EUR);
- ▶ goda biedrs;
- ▶ sponsori (gada dalības maksa 250 EUR);
- ▶ asociācijas draugi (gada dalības maksa 30 EUR).

10. Vācija pieredzes un prakses analīze

10.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Ņemot vērā Vācijas Federatīvās Republikas federālo iekārtu, federāla ir arī tiesu sistēmas uzbūve. Līdz ar to Direktīvas ieviešana notika kā Vācijas Federālās Republikas, tā **16 federālo zemju** (*Länder*) līmenī.

Vācijas Federatīvās Republikas līmenī Direktīvas prasības tika ieviestas Tiesu sistēmas aktā (no vācu val. *Bundesverfassungsgerichts-Gesetz*) (turpmāk – TKA), kā arī Vācijas kriminālprocesa likumā (no vācu val. *Strafprozeßordnung*) (turpmāk – Vācijas KPL), savukārt tulku sertificēšanas prasības, pieaicināšanas kārtība, izmaksu apmēri un citi jautājumi tika atstāti katras federālās zemes pārziņā.

Pirms Direktīvas ieviešanas Vācijas Tieslietu ministrija likumprojektus par izmaiņām attiecīgajos normatīvajos aktos saskaņoja ar citām ministrijām, kuru darbības sfēras šīs izmaiņas varētu ietekmēt. Tāpat Tieslietu ministrija apmainījās pieredzē ar Austrijas Tieslietu ministriju, kā arī ar Vācijas tulku un tulkotāju asociācijām. Turklāt tika mēģināts veikt iespējamo Direktīvas ieviešanas rezultātā radušos izmaksu aprēķinus, taču, ņemot vērā to, ka prognozēt tulkošanas apjomus nav iespējams, arī aptuvenās izmaksas netika aprēķinātas.

Personas tiesības uz tulkojumu ir nostiprinātas gan Vācijas konstitūcijas (no vācu val. *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*) 3. pantā, gan TKA 187. panta pirmajā daļā, kura paredz, ka tiesai ir pienākums pieaicināt tulku kriminālprocesā, kurā apsūdzētā vai notiesātā persona nesaprot vācu valodu vai tai ir runas defekti. Tāpat šīs tiesības ir nostiprinātas Vācijas KPL 259. pantā.

TKA 187.pantā ietvertās tiesību normas attiecas ne tikai uz tiesām, bet arī uz policiju un prokuratūru kā kriminālprocesa virzītājiem, kā to paredz Vācijas KPL 114.b panta trešā daļa. Šī norma tiek piemērota arī tajos gadījumos, kad tulku pieprasa persona, kas ir Vācijas pilsonis. Tāpat saskaņā ar minēto normu kriminālprocesa virzītājam arī jāizskaidro personai, ka tulka pieaicināšana visa kriminālprocesa gaitā, tajā skaitā saziņā ar aizstāvi, ir bez maksas.

Vācijas normatīvie akti nenosaka nekādus kritērijus, pēc kuriem noteikt, vai personai ir nepieciešams tulks un kādā valodā to nodrošināt. Tomēr, kā norāda Vācijas Tieslietu ministrija, kritēriji ir izkristalizējušies tiesu praksē. Tā nosaka, ka izvēloties tulku, jāvērtē personas dzīves laikā lietotās valodas un valodas, kurās tā ir rakstījusi dokumentus, pašas personas apgalvojumus par tai tuvāko valodu, ģimenes locekļu vai liecinieku teiktās. Tulks tiek pieaicināts, izvēloties to no attiecīgās federālās zemes tulku reģistra un piezvanot tam. Nekāda formāla procedūra, pieņemot procesuālus rīkojumus vai paziņojumus, netiek veikta.³⁸³

Tulka pakalpojumu izmantošanai mutvārdu tulkošanā nekādi ierobežojumi normatīvajos aktos nav noteikti. Mutvārdu tulkošana kriminālprocesā personai tiek nodrošināta neierobežotā apmērā, tajā skaitā saziņā ar aizstāvi. Ierobežojumi noteikti vien rakstveida dokumentu tulkojumiem.

Tulkošana mutvārdos netiek nodrošināta vārdu pa vārdam, tā vietā tulkojums tiek izdarīts, veicot kopsavilkumus. Izņēmums ir tad, ja ir jātulko dokuments – tas ir jānolasa, tulkojot vārdu pa vārdam.³⁸⁴

Rakstveida tulkojumi

Saskaņā ar TKA 187.panta otro daļu aresta orderis, apsūdzības raksts, rīkojums par sodu un spēkā nestājušies tiesas spriedumi nekavējoties ir jāiztulko rakstveidā, lai nodrošinātu personas tiesības uz

³⁸³ Vācijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Vācijā, Berlīnē 04.09.2014

³⁸⁴ Turpat

aizstāvību saskaņā ar kriminālprocesa likumu. Ja personai ir aizstāvis, tad ir pietiekami, ka tai tiek izsniegts dokumenta izraksta rakstisks tulkojums un nodrošināts minēto dokumentu pilns vai kopsavilkuma tulkojums mutvārdos.

Saskaņā ar Vācijas KPL 114.a pantu, ja persona, pret kuru ir izdots aresta orderis, nesaprot vai tai nav pietiekamas vācu valodas zināšanas, tai nekavējoties izsniedzams aresta ordera rakstveida tulkojums, ja vien tas ir iespējams. Gadījumos, kad tas nav iespējams, personai aresta ordera pamatojums un izvirzītās apsūdzības izskaidrojamas mutvārdos, nodrošinot rakstveida tulkojumu, kad vien tas ir iespējams.

Saskaņā ar Vācijas KPL 114.b panta pirmo daļu, persona, kurai piemērots apcietinājums, informējama par tās tiesībām rakstveidā, viņai saprotamā valodā. Ja ar rakstveida tiesību izskaidrojumu nav pietiekami, sniedzams arī tiesību izskaidrojums mutvārdos. Personai jāparakstās, ka tai ir izskaidrotas tās tiesības.

Apsūdzētā persona saskaņā ar TKA 187.panta trešo daļu var atteikties no rakstveida tulkojuma, ja tā tiek informēta par atteikšanās sekām. Šāda atteikšanās tiek dokumentēta.

Kā norādīja Vācijas Tieslietu ministrijas pārstāvji, personai, kurai ir aizstāvis, visbiežāk tiek nodrošināts vienīgi mutvārdu tulkojums. Tas tiek pamatots ar to, ka personas aizstāvis prot vācu valodu un, lai nodrošinātu, ka personas tiesības saskaņā ar kriminālprocesa normām tiek pietiekami aizsargātas, tam nav nepieciešams rakstveida tulkojums.³⁸⁵

Apsūdzētai vai aizdomās turētai personai ir tiesības kriminālprocesa virzītājam lūgt izsniegt kāda cita dokumenta, kurš nav nosaukts TKA 187.panta otrajā daļā, rakstveida tulkojumu, šādu nepieciešamību pamatojot. Ja procesa virzītājs uzskata, ka attiecīgā dokumenta rakstveida tulkojums nav nepieciešams, lai nodrošinātu personas tiesību aizsardzību, procesa virzītājs ir tiesīgs personas lūgumu noraidīt. Par šādu lēmumu personai ir tiesības iesniegt sūdzību.

10.2. Tulkošanas darba organizācija

Kā norādīja Vācijas Tieslietu ministrijas pārstāvji, Vācijas Federatīvajā Republikā pastāv tulku reģistri - katrā federālajā zemē savs. To administrē attiecīgās federālās zemes reģionālā tiesa un tulka institūta reglamentācija notiek katras federālās zemes ietvaros. Katrā no tām tulka kvalifikācijas prasības un institūta regulējums var atšķirties. Diemžēl Vācijas Tieslietu ministrijai nav informācijas par to, kāds katrā no federālajām zemēm ir tiesiskais regulējums. Tomēr visā Vācijas Federatīvajā Republikā tulki, kuri tiek iesaistīti kriminālprocesā, ir neatkarīgi no procesa virzītājiem, jo tie nav iestādes darbinieki un normatīvā regulējuma ietvaros ir pieskaitāmi pie kriminālprocesā pieaicināmajiem ekspertiem.³⁸⁶

Tulkošanas darbu organizāciju Vācijas normatīvie akti Federālās Republikas līmenī neparedz. To detalizēti nosaka katra federālā zeme. Diemžēl, Vācijas Tieslietu ministrijai nav informācijas par katrā federālajā zemē esošo tulku pieaicināšanas kārtību, tomēr no prakses var norādīt, ka vispārēja kārtība ir līdzīga un tulku pieaicina uzreiz pēc tam, kad ir konstatēta tā nepieciešamība. Proti, procesa virzītājs piezvana attiecīgās valodas tulkam, kuru tas izvēlēties no attiecīgās federālās zemes tulku reģistra. Ja reģistrā nav atrodams nepieciešamās valodas tulks, procesa virzītājs ir tiesīgs pieaicināt kādu tulku, kurš iekļauts citas federālās zemes tulku reģistrā, vai personu, kas tulku reģistrā nav iekļauta, bet var nodrošināt attiecīgās valodas tulkojumu.³⁸⁷

Ņemot vērā Vācijas federatīvo sadalījumu, statistika, kas raksturotu tulkošanas gadījumus, netiek apkopota. Tāpat nav pieejama centralizēta un vienota informācija par biežāk lietotajām valodām.³⁸⁸

10.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojuma kvalitāte

Lai nodrošinātu tulkošanas kvalitāti, tulkiem katrā federālajā zemē ir noteikta sertifikācijas kārtība. Tāpat tulki tiek informēti par lietas būtību un, ja vien pirms tulkojuma sniegšanas ir pietiekami daudz laika, tiem ir iespēja iepazīties ar lietas materiāliem.³⁸⁹

³⁸⁵ Vācijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Vācijā, Berlīnē 04.09.2014

³⁸⁶ Turpat

³⁸⁷ Turpat

³⁸⁸ Turpat

³⁸⁹ Vācijas Federālās tulku un tulkotāju asociācijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Vācijā, Berlīnē 05.09.2014

Kā norādīja Vācijas Tieslietu ministrijas pārstāvis, Vācijas normatīvie akti neparedz tulkošanas kvalitātes vērtēšanas kārtību vai kritērijus, tāpat arī tieši neparedz personas tiesības sūdzēties par tulkošanas kvalitāti. Tomēr Vācijas normatīvie akti paredz personas tiesības pieteikt noraidījumu pieaicinātajam tulkam, kas attiecīgi arī var tikt balstīts uz kvalitātes trūkuma apsvērumiem. Ja kriminālprocesa gaitā persona izsaka neapmierinātību ar tulku, tad, lai neapdraudētu lietas izskatīšanu, procesa virzītājs to nomaina.³⁹⁰

Kā EULITA rīkotajā seminārā „Tulkošanas kvalitāte Vācijas tiesās”, kas norisinājās Ļubļinā (25.11.2011.), norādīja Vācijas tiesnesis Martin Wennig-Morgenthaler, problēmas, kas Vācijā izkristalizējas no tiesneša viedokļa ir:

- ▶ neuzticēšanās tulka veiktajam tulkojumam, kad ārzemju persona ilgi runā, bet tulks iztulko vien „viņš teica „jā””;
- ▶ kad tiesnesis daļēji saprot tulkojamo valodu, bet tulka veiktais tulkojums šķiet nepareizs;
- ▶ nav informācijas par tulka pieredzi, kvalifikāciju un tulkošanas kvalitāti.

Kā norādīja minētais tiesnesis, objektīvās prasības, kurām no tiesu viedokļa būtu jāpiemīt tulkam ir šādas:

- ▶ uzticamība, neitralitāte un kompetence;
- ▶ tulkotājiem jābūt valodas komunikatoriem, kuri spēj brīvi iesaistīties procesā un iztulkot tiesnesim detaļās visu to, ko persona vēlas, lai tiesnesis ņemtu vērā;
- ▶ tulkotājiem jābūt attiecīgās kultūras ekspertiem, protot izskaidrot verbālās un neverbālās izpausmes, to nozīmi attiecīgajā kultūrā un citas īpatnības;
- ▶ tulkotājiem jāpiemīt arī tehniskām zināšanām dažādās jomās.³⁹¹

Tulka atbildība

Vācijas normatīvie akti paredz tulka kriminālatbildību par nepatiesu tulkojumu vai manipulēšanu ar apsūdzēto vai aizdomās turēto.

Tulka procesuālā aizsardzība

Nav paredzēta.

10.4. Tulkošanas izmaksas

Tulkošanas izmaksas, fiksētas likmes par mutvārdu un rakstveida tulkojumiem, Vācijā nosaka speciāls likums „*Justice Remuneration and Compensation Act*”. Minētais likums tāpat nosaka tulka tiesības iesniegt sūdzību par procesa virzītāja lēmumu samazināt tulka atlīdzību, kāda norādīta tā iesniegtajā rēķinā.

Likmes, kādas Vācijā noteiktas par tulku/ tulkotāju pakalpojumiem aprakstītas turpinājumā.

Tabula Nr. 27 Vācijas noteiktās likmes tulkam/ tulkotājiem par tulkošanas darbiem

	Likme par vienu vienību (EUR)	Vienība
Mutiskā tulkošana – vienlaicīgais tulkojums	75,00	Stunda
Mutiskā tulkošana – secīgais tulkojums	70,00	Stunda
Rakstiskā tulkošana	1,55 -1,85	1 rinda (līdz 50 rakstu zīmēm rindā)

Laikam, ko tulks pavada ceļā uz tulkošanas vietu, kā arī gaidīšanas laikam tiek piemērotas tādas pašas likmes, kā faktiskajai tulkošanas nodrošināšanai (mutiskās tulkošanas gadījumos).

³⁹⁰ Vācijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Vācijā, Berlīnē 04.09.2014

³⁹¹ EULITA. Training for the Future. Ļubļjana workshop „Interpreting Quality at Courts in Germany”, 24 November 2014 - <http://www.eulita.eu/ljubljana-workshop>

Kopējās tulku/ tulkotāju atlīdzības izmaksas tiek aprēķinātas reizinot vienas vienības cenu ar kopējo vienību skaitu vienā tulkošanas gadījumā, ņemot vērā arī citus radušos izdevumus.

10.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Saskaņā ar Vācijas Federālās tulku un tulkotāju asociācijas sniegto informāciju, lai persona varētu kļūt par sertificētu tulku un tiktu iekļauta attiecīgās federālās zemes tulku reģistrā, personai ir jāatbilst attiecīgās federālās zemes normatīvajos aktos noteiktajai kvalifikācijai un jāiesniedz pieteikums attiecīgajā Vācijas Federālās Republikas ministrijā. Ja persona atbilst noteiktajām prasībām, ministrija izdod sertifikātu. Personai ar šo sertifikātu jānododas uz reģionālo tiesu, kuras jurisdikcija ir federālajā zemē, kurā personai ir dzīvesvietas adrese (persona var tikt sertificēta un iekļauta tās federālās zemes tulku reģistrā, kur viņai ir deklarētā dzīvesvieta) un jāpiesakās zvēresta nodošanai. Tiesa vēlreiz izskata visus dokumentus un, ja persona patiešām atbilst visiem kvalifikācijas kritērijiem, tai ļauj nodot zvērestu (mutvārdu vai rakstveida tulkojumu veikšanai, vai abiem), pēc kura tiesa izdod dokumentu par to, kādam jāizskatās tulka zvērestam un kādai informācijai tajā jābūt ietvertai.

Tulka sertifikācijai Vācijas normatīvajos aktos nav noteikta pārkvalifikācija, tas nozīmē, ka tulks reģistrā tiek iekļauts uz nenoteiktu laiku, un izslēgšana no tā var notikt tikai sakarā ar būtiskiem pārkāpumiem vai personas nāvi.

11. Nīderlandes pieredzes un prakses analīze

11.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Saskaņā ar Nīderlandes Kriminālprocesa likuma (*Wetboek van Strafvordering*) (turpmāk – Nīderlandes KPL) 191.pantu un 275.-276.pantu personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību un kura nepārvalda holandiešu valodu, ir tiesības izmantot tulku/tulkotāju nopratināšanas, pirmstiesas izmeklēšanas procesuālo darbību un iztiesāšanas laikā.

Saskaņā ar Nīderlandes KPL svarīgāko dokumentu tulkojumus jānodrošina rakstveidā. Nīderlandes KPL nenosaka tieši, kuri dokumenti obligāti jātulko holandiešu valodā, tāpēc lēmuma pieņemšana ir atstāta procesa virzītāja ziņā. Parasti rakstiski tiek tulkota vismaz apsūdzība (bieži ne pilnā apmērā, bet tikai būtiskākās daļas, jo prokurori uzskata, ka aizstāvis ir izskaidrojis apsūdzētajam apsūdzības būtību viņam saprotamā valodā) un aresta rīkojums. Dažkārt tiesas pieprasa rakstveida tulkojumu būtiskajām rakstveida liecībām.³⁹²

Tulkošanas pakalpojumi tiek nodrošināti jebkurai personai, kura apgalvo, ka nepārvalda holandiešu valodu, vai attiecībā uz kuru procesa virzītājam rodas šādas aizdomas jau kopš pārkāpuma izdarīšanas un/vai aizturēšanas brīža.

Personai ir tiesības izmantot tulka/tulkotāja pakalpojumus tikšanos laikā ar aizstāvi. Šajā gadījumā tulku/tulkotāju (no zvērinātu tulku/tulkotāju saraksta) nolīgst un tā pakalpojumus apmaksā aizstāvis. Aizstāvim ir tiesības saņemt no valsts kompensāciju par samērīgiem tulka/tulkotāja pakalpojumiem aizstāvības nodrošināšanai. Izdevumu apmēru nav jāapstiprina ar procesa virzītāja lēmumu, tomēr rakstisko tulkojumu apjoms viena procesa ietvaros ir ierobežots līdz 2500 vārdiem (mutisko tulkojumu apjoms nav ierobežots). Ja nepieciešams lielāks rakstisko tulkojumu apjoms, aizstāvis var lūgt palielināt šo pieļauto apjomu, ko procesa virzītājs norāda savā lēmumā.³⁹³

³⁹² Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014 un Hāgas rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 09.09.2014, un Nīderlandes Ģenerālprokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 10.09.2014

³⁹³ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014 un Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

Ja procesa ietvaros tiek noklausītas telefona sarunas, tās mutiski tulko policijas vai prokuratūras pieaicināti zvērināti tulki.³⁹⁴

11.2. Tulkošanas darba organizācija

Atbilstoši ieviestajai praksei visām kriminālprocesā iesaistītajām tiesībsargājošajām iestādēm (policijai, prokuratūrai, tiesai, imigrācijas policijai) kriminālprocesā ietvaros ir jāizmanto zvērinātu tulku/ tulkotāju pakalpojumi (izņemot ārkārtas steidzamības vai retu valodu gadījumus).³⁹⁵

Zvērinātu tulku sniegtie pakalpojumi kriminālprocesā tiek skatīti kontekstā ar valsts apmaksātu juridisko palīdzību un tiek uzskatīti par šīs sistēmas daļu.³⁹⁶

2009.gada 1.janvāra Nīderlandes Likums par zvērinātiem tulkiem un tulkotājiem (no nīderlandiešu val. - *Wet beëdigde tolken en vertalers*) paredz zvērināta tulka institūtu un zvērinātu tulku reģistra esamību, kuru uztur Nīderlandes Zvērinātu tulku un tulkotāju sertifikācijas birojs.

Pirms esošā zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistra izveidošanas pastāvēja neformāls tulku/ tulkotāju reģistrs, kuru tiesībsargājošās iestādes izmantoja tulkošanas vajadzībām kriminālprocesā ietvaros. Līdz ar Direktīvas ieviešanu reģistra statuss tika nostiprināta Nīderlandes Likumā par zvērinātiem tulkiem un tulkotājiem.

Zvērinātu tulku reģistrā ir norādīts personas statuss – zvērināts tulks vai tulkotājs, nenorādot īpašu tulka/ tulkotāja specializāciju. Reģistrā ir iekļauti 75 valodu tulki un 100 valodu tulkotāji.³⁹⁷

Par izņēmumu ir uzskatāma Nīderlandes policija, kas veido atsevišķu tulku/ tulkotāju reģistru, kurā tiek iekļauti zvērināti tulki/ tulkotāji no zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistra, kas izturējuši policijas definētas drošības pārbaudes³⁹⁸. Katram policijas reģistrā iekļautajam tulkam pārbaudes tiek atkārtotas reizi 5 līdz 7 gados.

Nīderlandē ir izveidots arī alternatīvais tulku/ tulkotāju reģistrs, kurā iekļauj personas, kurām nav iespēja kārtot eksāmenu, bet kuras var pierādīt pienācīgas profesionālās izglītības un intelekta līmeni, avota un mērķa valodas zināšanas vismaz C1 līmenī (pēc ES klasifikācijas) un atbilstošu darba pieredzi. Šajā reģistrā pamatā ir iekļauti retu valodu tulki/ tulkotāji. Tulki/ tulkotāji tiek iekļauti alternatīvajā sarakstā uz 3 gadiem. Tulkus/tulkotājus no alternatīvā saraksta procesa virzītāji izvēlas tad, ja nav pieejami zvērināti tulki/tulkotāji.³⁹⁹

Lielākajā daļā gadījumu tulkošanas aģentūru starpniecības pakalpojumi Nīderlandē netiek izmantoti – procesa virzītāji (un aizstāvji) tieši sazinās ar reģistrā iekļautajiem zvērinātajiem tulkiem un tulkotājiem.⁴⁰⁰ Arī Nīderlandes policijas gadījumā izmeklētājs tieši pieprasa tulkošanas pakalpojumus, izmantojot policijas izveidoto reģistru.⁴⁰¹

Tulkošanas aģentūras (kas izraudzīta publiska iepirkuma rezultātā) pakalpojumi tiek izmantoti tikai specifiska pakalpojuma – steidzamas mutiskās tulkošanas pa telefonu nodrošināšanai. Specifiskā pakalpojuma iepirkums ir argumentēts ar nepieciešamību pēc ievērojamiem ieguldījumiem IT un loģistikas infrastruktūrā, lai nodrošinātu tulku pakalpojumus ļoti īsā laikā.⁴⁰²

Piemēram, lai nodrošinātu tulkošanas pakalpojumu pieejamību personai jau kopš pārkāpuma izdarīšanas un/vai aizturēšanas brīža, policija ir noslēgusi līgumu (publiskas iepirkuma procedūras rezultātā) ar specializētu tulkošanas aģentūru, kura nodrošina zvērinātu tulku veiktus tulkojumus pa

³⁹⁴ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014

³⁹⁵ Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

³⁹⁶ Turpat

³⁹⁷ Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

³⁹⁸ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014

³⁹⁹ 2009.gada 25.maija Dekrēts par Alternatīvo sarakstu, kas izveidots saskaņā ar Zvērinātu tulku un tulkotāju likumu un Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

⁴⁰⁰ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014 un Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

⁴⁰¹ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014

⁴⁰² Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014 un Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

telefonu 3 minūšu laikā pēc procesa virzītāja telefoniska pieprasījuma saņemšanas. Šāds pakalpojums ir salīdzinoši dārgs, tomēr uzskatāms par ļoti noderīgu policijas darba nodrošināšanai.⁴⁰³

Aģentūrai ir pienākums pakalpojumu sniegšanai izmantot tikai zvērinātus tulkus. Tāpat aģentūrai ir pienākums ir brīdināt tulkus/ tulkotājus par viņu atbildību kriminālprocesa ietvaros, kā arī nodrošināt kvalitātes kontroli.

Informācija par tulka nepieciešamību tiek nodota no viena procesa virzītāja nākamajam – no policijas prokuratūrai un tālāk tiesai. Šī informācija tiek izmantota, arī izvēloties procesam piesaistāmo tulku/ tulkotāju, jo iepriekšējos kriminālprocesa posmos piesaistītā tulka/ tulkotāja spriedums un darbības var nebūt pietiekami objektīvas⁴⁰⁴.

Atbilstoši Nīderlandes Tieslietu padomes pārstāvju sniegtajai informācijai, tulkošanas pakalpojumi tiek izmantoti vidēji 30%-40% no kopējā izskatāmo lietu skaita⁴⁰⁵. Starp populārākajām tulkošanas valodām minamas tādas valodas kā poļu, franču, rumāņu valodas, dažādu Āfrikas valstu valodas u.c.

11.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Tulku/tulkotāju kvalitāti nodrošina tulku sertifikācijas mehānisms, īpaši eksāmens, kurš var tikt uzskatīts par sarežģītu, jo to nokārto neliels personu skaits no kopējā pretendentu skaita.

Zvērinātu tulku un tulkotāju sertifikācijas birojs ir izdevis tulku un tulkotāju "Uzvedības vadlīnijas", kuras ir saistošas visiem zvērinātiem tulkkiem un tulkotājiem un kurās izskaidroti tulku/ tulkotāju objektivitātes pienākumi, tai skaitā, pienākums izvērtēt savu piemērotību darba veikšanai pirms tā pieņemšanas, interešu konflikta situācijas, konfidencialitātes pienākumi u.c.⁴⁰⁶

Gadījumos, kad tulkkiem jātulko idiomās, viņiem jāpaskaidro procesa virzītājam, vai tās tiek tulkotas burtiski vai tiek piemēlēta atbilstoša idioma holandiešu valodā.⁴⁰⁷

Praksē reģistrētās sūdzības par tulku/ tulkotāju darbu, galvenokārt, ir saistītas nevis ar tulkojumu kvalitāti, bet ar organizatoriskiem jautājumiem (tulks nav ieradies norunātajā laikā un vietā, uzvedība neatbilst pieņemtajiem standartiem u.c.).

Tulka atbildība

Zvērināti tulki/tulkotāji divu mēnešu laikā pēc sertifikācijas prasību izpildīšanas nodod sekojošu zvērestu:

*„Es svinīgi zvēru, ka es veikšu savus zvērināto tulka/tulkotāja pienākumus godprātīgi, precīzi un nevainojami un darba izpildes laikā rīkošos kā godprātīgs zvērināts tulks/ tulkotājs. Es svinīgi zvēru ievērot konfidencialitāti attiecībā uz visu informāciju, kas man kļūs zināma darba izpildes laikā”.*⁴⁰⁸

Policija pieaicinātajiem sertificētajiem tulkkiem papildus lūdz parakstīt konfidencialitātes apliecinājumus attiecībā uz konkrētu lietu.⁴⁰⁹

Sūdzības par tulkošanas kvalitāti, kā arī konfidencialitātes pārkāpumiem un citiem ētikas vai organizatoriskiem pārkāpumiem izskata Tieslietu ministrijas izveidota Sūdzību izskatīšanas komisija, kura uzklausa zvērināto tulku/tulkotāju, par kuru saņemta sūdzība, sagatavo ziņojumu Tieslietu ministram, kurš var pieņemt lēmumu par brīdinājuma izteikšanu, atstādināšanu no pienākumu veikšanas uz noteiktu laiku vai izliegšanu no reģistra.⁴¹⁰

Tulku/ tulkotāju neatkarība

⁴⁰³ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014

⁴⁰⁴ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014 un Hāgas rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 09.09.2014

⁴⁰⁵ Nīderlandes Tieslietu padomes pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 09.09.2014

⁴⁰⁶ Nīderlandes Zvērinātu tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 10.09.2014

⁴⁰⁷ Hāgas rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 09.09.2014

⁴⁰⁸ Zvērinātu tulku un tulkotāju likuma 12.un 13.pants

⁴⁰⁹ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014 un Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

⁴¹⁰ Zvērinātu tulku un tulkotāju likuma 20.-25.pants

Nīderlandes policija veic pastiprinātas papildu drošības pārbaudes attiecībā uz tiem tulkiem, kas piedalās noklausīto telefona sarunu tulkošanā, lai izslēgtu tulku atkarības iespējamību (finansiālu vai personīgu) no noziedzīgiem grupējumiem vai personām.⁴¹¹

Ja procesa virzītājs procesa laikā konstatē, ka tulks/ tulkotājs nav neatkarīgs, tad uzklausa tulka/ tulkotāja paskaidrojumus un, ja tie nav pārliecinoši, ziņo Sertifikācijas iestādei.⁴¹²

Ja tiesas pieaicināts tulks/ tulkotājs ir veicis tulkošanu iepriekšējās procesuālajās stadijās, tad viņam ir pienākums par to informēt tiesu, jo vairumā gadījumu tiesneši dod priekšroku cita tulka/ tulkotāja pieaicināšanai, lai nodrošinātu neatkarību un „svaigu skatu” uz izskatāmo lietu (kaut gan likums neuzliek tiesnešiem šādu pienākumu).⁴¹³

Tulku/tulkotāju procesuālā aizsardzība

Nīderlandē vairāk kā jebkurā citā no padziļināti pētītajām valstīm procesa virzītāji rūpējas par tulku/tulkotāju aizsardzību pret ietekmēšanu, kas ir ne vien tulku/tulkotāju neatkarības, bet arī personīgās drošības jautājums. Tulku/ tulkotāju aizsardzība tiek nodrošināta šādos veidos:

1. Tulku/tulkotāju reģistrā iekļautā kontaktinformācija ir pieejama tikai reģistrētiem lietotājiem un nav pieejama publiski.
2. Tulku/tulkotāju nolīgšanai (izmantojot steidzamu tulkošanu pa telefonu) netiek izmantoti starpnieku, tulkošanas aģentūru, pakalpojumi, lai minimizētu informācijas noplūdi.
3. Tiesu tulkiem tiek ieteikts neizpaust, piemēram, sociālajos tīklos, savu sadarbību ar tiesībsargājošajām institūcijām.

11.4. Tulkošanas izmaksas

Zvērinātu tulku/ tulkotāju samaksas likmes ir fiksētas visām tiesībsargājošajām institūcijām. Likmju apmērs ir atkarīgs no 2 faktoriem:

- ▶ valodas no kuras vai uz kuru veicams tulkojums;
- ▶ iestādes, kuras vajadzībām tulkojums veicams.

Turpinājumā atspoguļotas noteiktās vienas stundas likmes zvērinātiem tulkiem un vienas lapas likmes zvērinātiem tulkotājiem policijas un tieslietu jomas iestāžu vajadzībām dažādās valodu grupās.

Tabula Nr. 28 Nīderlandē noteiktās likmes zvērinātam tulkiem un tulkotājiem

Valodu grupa	Tulki		Tulkotāji	
	Tieslietu jomas iestādes, par 1 stundu, EUR	Policija, par 1 stundu, EUR	Tieslietu jomas iestādes, par 1 lapu, EUR	Policija, par 1 lapu, EUR
Eiropas valodas	43,89	43,89	0,79	0,79
	vai	vai	vai	vai
	46,29	46,29	1,20	1,20
	vai	vai	1,51	1,51
Citu valstu valodas ar biežu pielietojumu	48,60	48,60	1,51	1,51

⁴¹¹ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014

⁴¹² Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014 un Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

⁴¹³ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014 un Hāgas rajona tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 09.09.2014

Valodu grupa	Tulki		Tulkotāji	
	Tieslietu iestādes, par 1 stundu, EUR	Policija, par 1 stundu, EUR	Tieslietu iestādes, par 1 lapu, EUR	Policija, par 1 lapu, EUR
Citu valstu valodas ar retu pielietojumu (pārējās valodas)	48,60 vai 54,00	54,00	1,69	1,69

Samaksa regularitāte par tulku/ tulkotāju sniegtajiem pakalpojumiem visbiežāk ir atkarīga no tulkošanas gadījuma ilguma:⁴¹⁴

- ▶ ja tulkošanas apjoms / ilgums ir neliels (gabaldarbs), tad maksājums tiek veikts pēc konkrētā darba pabeigšanas;
- ▶ ja tulkošanas apjoms / ilgums pārsniedz mēnesi, tad maksājumi tiek veikti reizi mēnesī vai ar citu regularitāti atkarībā no kopējā tulkošanas apjoma / ilguma.

Rēķinu par tulkošanas pakalpojumiem apstiprina persona, kas pieprasījusi konkrēto pakalpojumu.

Samaksa tulkošanas pakalpojumu aģentūrām, kas nodrošina steidzamas mutiskās tulkošanas pakalpojumus, tiek aprēķināta, reizinot konkrētu likmi ar kopējo veikto transakciju skaitu, t.i., gadījumu skaitu, kuros aģentūra atbilstoši līgumā noteiktajiem nosacījumiem nodrošina tulku/ tulkotāju procesa virzītāju vajadzībām.

Atsevišķos gadījumos tulkošanai tiek izmantotas videokonferenču iespējas, tomēr šobrīd, galvenokārt, tikai gadījumos, kad tiek nopratināts liecinieks, kas atrodas citā valstī, bet ne tulkojuma nodrošināšanai.⁴¹⁵

11.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Personai, kas vēlas kļūt par zvērinātu tulku/tulkotāju jāiesniedz pieteikumu un jāatbilst sekojošiem nosacījumiem:

1. Laba reputācija un pienācīga attieksme pret tulka/tulkotāja darbu (kuru apliecina izraksts no Nīderlandes Sodū reģistra par sodāmības neesamību, ja persona dzīvo Nīderlandē vairāk kā 5 gadus, vai no izcelsmes valsts līdzvērtīgas institūcijas, ja persona dzīvo Nīderlandē mazāk kā 5 gadus).
2. Avota valodas un mērķa valodas zināšanas.
3. Avota valodas kultūras un mērķa valodas kultūras pārzināšana.
4. Rakstiskās tulkošanas prasmes tulkotājam un mutiskās tulkošanas prasmes tulkam (ja persona nevar uzrādīt vismaz bakalaura līmeņa diplomu tulkošanas jomā, tad pretendents jānokārto mutiskās vai rakstiskās tulkošanas eksāmenu)⁴¹⁶.

Zvērināta tulka/tulkotāja statusu var iegūt vairākās valodās. Tas ir spēkā 5 gadus. Ja pēc šī termiņa notecējuma tulks/tulkotājs pierāda pietiekama darba apjoma veikšanu un par viņu nav saņemtas sūdzības, atkārtoti eksāmens nav jākārt.⁴¹⁷

Sekmīgi nokārtoto eksāmenu procentuālais apjoms ir neliels, tāpēc tiek apsvērta iespēja vispār atcelt eksāmenu rīkošanu vai atvieglot to prasības, lai samazinātu valsts izmaksas, kas saistītas ar eksāmenu organizēšanu.⁴¹⁸

⁴¹⁴ Nīderlandes Policijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 08.09.2014

⁴¹⁵ Nīderlandes Tieslietu padomes pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Nīderlandē, Hāgā 09.09.2014

⁴¹⁶ Zvērinātu tulku un tulkotāju likuma 3.pants un 2009.gada 26.marta Dekrēta par zvērinātu tulku un tulkotāju iekļaušanu reģistrā 2.pantu

⁴¹⁷ Zvērinātu tulku un tulkotāju likuma 8.pants

⁴¹⁸ Nīderlandes tulku un tulkotāju sertifikācijas biroja pārstāvju sniegtās ziņas, intervija 09.09.2014

12. Rumānijas pieredzes un prakses analīze

12.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Saskaņā ar Rumānijas Kriminālprocesa likuma (no rumāņu val. *Codul de procedură penală*) (turpmāk – Rumānijas KPL), kurā Direktīvas prasības tika ieviestas ar 2014.gada februāra grozījumiem, 12.pantu kriminālprocesa valoda ir rumāņu valoda, izņemot gadījumu, ja:

1. Kāds no procesa dalībniekiem nerunā rumāņu valodā un nesaprot to, tad tiek nodrošināts tulkojums procesa dalībniekam saprotamā valodā.
2. Kāds no procesa dalībniekiem pārstāv vienu no Rumānijas nacionālajām minoritātēm, tad tiek nodrošināts tulkojums attiecīgās minoritātes valodā.

Šie nosacījumi attiecas ne vien uz personu, kam ir tiesības uz aizstāvību, bet arī uz cietušajiem un lieciniekiem.

Saskaņā ar Rumānijas KPL 107.pantu procesa virzītājam ir pienākums noskaidrot, vai persona pārvalda rumāņu valodu un nepieciešamības gadījumā pieaicināt sertificētu tulku/ tulkotāju visās procesuālajās darbībās – pirmstiesas izmeklēšanā un iztiesāšanas laikā. Lai gan tiek pieņemts, ka Rumānijas pilsoņi pārzina valsts valodu, tomēr sertificēts tulks/ tulkotājs tiek pieaicināts arī tad, ja Rumānijas pilsonis apgalvo, ka viņam nepieciešami tulka/ tulkotāja pakalpojumi.⁴¹⁹

Obligāts rakstveida tulkojums jānodrošina apsūdzībai (tulkojumu minoritātes valodā jānodrošina tikai tad, ja apsūdzētais to pieprasa), citiem dokumentiem rakstveida tulkojums tiek nodrošināts pēc procesa virzītāja ieskatiem.⁴²⁰

Personai ir tiesības izmantot valsts apmaksātus tulka/ tulkotāja pakalpojumus tikšanos laikā ar aizstāvi tikai tad, ja persona izmanto valsts apmaksātu juridisko palīdzību. Šajā gadījumā tulku/ tulkotāju (no sertificētu tulku/tulkotāju saraksta) nolīgst un tā pakalpojumus apmaksā aizstāvis. Aizstāvim ir tiesības saņemt no valsts kompensāciju par samērīgiem tulka/tulkotāja pakalpojumiem aizstāvības nodrošināšanai. Izdevumu apmēru apstiprina ar procesa virzītāja lēmumu. Tulkošanas izdevumu apmērs šajā gadījumā nav ierobežots.⁴²¹

Rumānijas institūcijas atzīst, ka Direktīva nav pilnībā ieviesta, jo personai, kam ir tiesības uz aizstāvību, nav nodrošinātas tiesības:

1. Pārsūdzēt lēmumu, ar kuru viņam atteikts nodrošināt tulkojumu.
2. Iesniegt sūdzību par nekvalitatīvu tulkojumu kriminālprocesa ietvaros.⁴²²

12.2. Tulkošanas darba organizācija

Sertificēta tulka/ tulkotāja institūtu un Rumānijas Tieslietu ministrijas uzturēta sertificētu tulku/ tulkotāju reģistra esamību paredz Rumānijas 1997.gada 4.novembra Likums par tulku un tulkotāju sertifikāciju un apmaksu.⁴²³

Rumānijas Tieslietu ministrija kā reģistra uzturētājs nodrošina tulku/ tulkotāju autorizāciju, sagatavo un pastāvīgi atjauno reģistru un izbeidz sertificētu tulku/ tulkotāju statusu likumā noteiktajos gadījumos.⁴²⁴

Reģistrā uz 2014. gadu reģistrēti 36 808 sertificēti tulki/ tulkotāji. Reģistrs ir brīvi pieejams Rumānijas Tieslietu ministrijas mājas lapā.⁴²⁵

⁴¹⁹ Rumānijas Tieslietu padomes pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴²⁰ Turpat

⁴²¹ Turpat

⁴²² Rumānijas Apelācijas tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014

⁴²³ Rumānijas 1997.gada 4.novembra Likums par tulku un tulkotāju sertifikāciju un apmaksu

⁴²⁴ Rumānijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

Visām kriminālprocesā iesaistītajām tiesībsargājošajām iestādēm (Tieslietu padomei, Tieslietu ministrijai, Rumānijas tiesām, prokuratūrai, izmeklēšanas iestādēm, ieskaitot Korupcijas novēršanas biroju, notāriem, advokātiem un tiesu izpildītājiem) ir pienākums izmantot tikai sertificētu tulku/tulkotāju pakalpojumus, izņemot ārkārtas steidzamības vai retu valodu gadījumus.⁴²⁶

Izņēmums praksē ir novērojams arī izmeklēšanas iestāžu darbā, kur noklausīto telefona sarunu atšifrēšanai un mutiskai tulkošanai tiek izmantoti iestādes darbinieki, kuriem nav tulka kvalifikācijas, bet kuri pārvalda attiecīgo valodu.⁴²⁷

Tiesībsargājošajām iestādēm ir pienākums izvēlēties sertificētos tulkus/tulkotājus pēc nejaušības principa, tomēr gan prokuratūras, gan Apelācijas tiesas pārstāvji norādīja, ka to administratīvajiem darbiniekiem ir sertificētu tulku/tulkotāju saraksti, ar kuriem ir izveidojusies kvalitatīva sadarbība, un tulki/tulkotāji parasti tiek piesaistīti no šī iekšējā saraksta.⁴²⁸

Sertificētie tulki/tulkotāji slēdz tiešus līgumus par tulkošanas pakalpojumu sniegšanu ar tiesībsargājošajām iestādēm un tiesām. Tulkošanas aģentūru pakalpojumi (publisko iepirkumu procedūru rezultātā) tiek izmantoti tikai rakstveida tulkojumiem.⁴²⁹

Sertificētu tulku darbības forma nav ierobežota – praksē šīs personas mēdz būt tiesībsargājošo iestāžu administratīvie darbinieki (šajā kapacitātē viņi gan neveic tulkošanu kriminālprocesu ietvaros, tikai veic iestādes iekšējo dokumentu tulkojumus), advokātu un notāru biroju darbinieki, arī pašnodarbinātas personas un tulku biroju īpašnieki vai darbinieki.⁴³⁰

Atbilstoši Rumānijas prokuratūras sniegtajai informācijai, kopējais lietu skaits, kurās nepieciešama tulkošana, nepārsniedz 10% no kopējā lietu skaita. Tāpat kopējā lietu struktūrā nav novērojamas valodas, kurās veikto tulkojumu apjoms ievērojami pārsniegtu tulkojumu apjomu citās valodās.⁴³¹

12.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Tulku/tulkotāju kvalitāti būtu jānodrošina tulku sertifikācijas mehānismam, tomēr pastāv bažas, ka atvieglotā sertifikācijas kārtība un eksāmenu neesamība sertifikāciju ļauj iegūt arī personām ar nepietiekamu kvalifikāciju.⁴³²

Tulka atbildība

Rumānijas KPL nosaka atbildību par apzināti nepatiesu tulkojumu. Sertificēti tulki/tulkotāji tiek brīdināti par šo atbildību, iegūstot sertifikāciju, tomēr daži tiesneši brīdina sertificētus tulkus/tulkotājus par šo atbildību arī katra konkrēta procesa ietvaros.⁴³³

Rumānijas normatīvie akti nenosaka sertificētu tulku/tulkotāju pienākumu ievērot konfidencialitāti un atbildību par konfidencialitātes pārkāpumiem. Šie jautājumi tiek risināti līgumos, kurus ar tulkiem/tulkotājiem slēdz tiesībsargājošās iestādes un tiesas.⁴³⁴

Sertificētiem tulkiem/tulkotājiem ir pienākums veikt tulkojumus pēc tiesībsargājošo iestāžu vai tiesu pieprasījuma. Ja sertificēts tulks/tulkotājs nepamatoti atsaka tulkojumu veikšanu divas reizes, viņu var izslēgt no sertificētu tulku saraksta. Tomēr likums nenosaka, ka izslēgšanu no reģistra varētu veikt sliktas tulkojumu kvalitātes vai ētikas pārkāpumu dēļ.⁴³⁵

⁴²⁵ Turpat

⁴²⁶ Rumānijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴²⁷ Rumānijas Tieslietu padomes pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴²⁸ Rumānijas Apelācijas tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014 un Rumānijas prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014

⁴²⁹ Rumānijas prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014

⁴³⁰ Rumānijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴³¹ Rumānijas prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014

⁴³² Rumānijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴³³ Rumānijas Apelācijas tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014

⁴³⁴ Rumānijas Tieslietu padomes pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴³⁵ Likuma par tulku un tulkotāju sertifikāciju 11.pants

Tulku/tulkotāju neatkarība

Rumānijas tiesību akti nenosaka konkrētas sertificētu tulku/tulkotāju neatkarības prasības, tomēr tās ir plānots iestrādāt Likuma par tulku un tulkotāju sertifikāciju grozījumos.⁴³⁶

Tulku/tulkotāju procesuālā aizsardzība

Rumānijas tiesību akti nenosaka nekādus sertificētu tulku/tulkotāju tiesību aizsardzības mehānismus. Tādi nav ieviesti arī praksē.

12.4. Tulkošanas izmaksas

Likmes, kas piemērojamas samaksas aprēķināšanai par sertificētu tulku/ tulkotāju veikto darbu, un atlīdzināmo izmaksu grupas ir noteiktas Rumānijas tiesību aktos.

Atbilstoši Rumānijas 1997. gada 4. novembra likuma Nr. 178 7.un 10. pantā noteiktajam tiesībsargājošajās iestādēs strādājošo tulku / tulkotāju atlīdzība ietver:⁴³⁷

- ▶ samaksu par veikto tulkošanas darbu;
- ▶ transporta, uzturēšanas, pieskaitāmo izdevumu un citu tieši attiecināmo izdevumu atmaksu, ja darba izpildei tulks/ tulkotājs ceļo uz pilsētu, kas nav personas dzīves vieta.

Rumānijas tiesībsargājošajās iestādēs strādājošo tulku/ tulkotāju atlīdzības likmes ir noteiktas 2009. gada 5. marta dekrētā Nr. 772/C-414. Atbilstoši tiesību aktā noteiktajam, sertificētu tulku/ tulkotāju darbam tiek piemērotas šādas likmes:⁴³⁸

- ▶ 11,81 EUR stundā par mutisko tulkošanu uz un no rumāņu valodas (neskaitot pievienotās vērtības nodokli);
- ▶ 17,17 EUR par vienu lapu rakstiskā tulkojuma (neskaitot pievienotās vērtības nodokli).

Atbilstoši tiesību aktam, likmes ikgadēji tiek indeksētas, ņemot vērā nākamajam plānošanas gadam prognozēto inflācijas likmi.

Iepriekš minētās stundas likmes tiek palielinātas šādos gadījumos:⁴³⁹

- ▶ ja tulkojums tiek veikts uz vai no kādas no austrumu valodām vai reti lietotām valodām – par 50% no standarta likmes;
- ▶ ja tulkojums tiek veikts steidzamības kārtā (24-48 stundu laikā) – par 50% no standarta likmes;
- ▶ ja tiek veikts vienlaicīgais tulkojums – par 100% no standarta likmes.

Kopējā sertificētu tulku/ tulkotāju atlīdzība tiek aprēķināta, ņemot vērā iepriekš minētās likmes, to ietekmējošos faktoros un faktisko darba apjomu. Tulkošanas izmaksas tiek segtas no katras iestādes budžeta.

Citi specifiski resursi tulkiem / tulkotājiem no tiesībsargājošo iestāžu puses netiek nodrošināti.⁴⁴⁰

Atbilstoši Rumānijas tiesībsargājošo iestāžu sniegtajai informācijai, sertificētu tulku/tulkotāju atlīdzības likmes, salīdzinot ar tirgus situāciju, ir uzskatāmas par zemām. Tāpēc sertificēti tulki/tulkotāji ne vienmēr ir ieinteresēti veikt darbu tiesībsargājošajās iestādēs un tiesās.⁴⁴¹

12.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Personai, kas vēlas kļūt par sertificētu tulku/ tulkotāju, nav jākāro kvalifikācijas eksāmeni, personai jāiesniedz pieteikums un jāatbilst šādiem nosacījumiem:

⁴³⁶ Rumānijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴³⁷ Rumānijas 1997.gada 4.novembra likums Nr.178 7

⁴³⁸ Rumānijas 2009.gada 5.marta dekrēts Nr.772/C-414

⁴³⁹ Rumānijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴⁴⁰ Rumānijas Apelācijas tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014

⁴⁴¹ Rumānijas Apelācijas tiesas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014 un Rumānijas prokuratūras pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 17.09.2014

1. Personai jābūt Rumānijas vai citas ES vai EEA valsts vai Šveices pilsonim.
2. Personai jābūt bakalaura vai līdzvērtīgam grādam, kas pierāda, ka persona pārvalda mērķa valodu, vai jāiesniedz apliecinājums, ka persona ir pabeigusi vidusskolu, kurā apmācība bija veikta mērķa valodā, vai personai jābūt Kultūras ministrijas atzītai par profesionālu juridisko tekstu tulku.
3. Personai jābūt piemērotai no medicīniskā viedokļa.
4. Persona nedrīkst būt krimināli sodīta.⁴⁴²

Tieslietu ministrija pieņem lēmumu par personas sertificēšanu 30 dienu laikā pēc visu dokumentu saņemšanas. Sertifikācija tiek piešķirta uz nenoteiktu laiku. Atteikumu veikt sertifikāciju var pārsūdzēt tiesā.⁴⁴³

Rumānijas atbildīgās institūcijas pauž viedokli, ka likumā noteiktie sertifikācijas priekšnoteikumi nedod iespēju pienācīgi pārbaudīt personu kvalifikāciju, tāpēc plāno ieviest kvalifikācijas eksāmenus.⁴⁴⁴

Vienota tulku/ tulkotāju profesionālā apvienība / pārstāvošā institūcija Rumānijā nav izveidota.⁴⁴⁵

Tāpat Rumānijā nepastāv sertificētiem tulkiem/tulkotājiem saistošas darba vadlīnijas / ētikas kodekss. Lai sekmētu sertificētu tulku/ tulkotāju darba kvalitāti, darba vadlīnijas ir plānots daļēji ietvert Likuma par sertificētiem tulkiem un tulkotājiem grozījumos.⁴⁴⁶

13. Lietuvas pieredzes un prakses analīze

13.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Lietuvas Republikas konstitūcijas (no lietuviešu val. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*) 117. panta otrā daļa paredz, ka: „*Tiesvedība Lietuvas Republikā tiek īstenota valsts valodā. Fiziskajām personām, kuras nesaprot lietuviešu valodu, ir jānodrošina tiesības piedalīties izmeklēšanā un iztiesāšanā, izmantojot tulku.*”

Lietuvas Kriminālprocesa kodekss (no lietuviešu val. *Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Proceso Kodeksas*) (turpmāk – Lietuvas KPL) 8. panta otrā daļa nosaka, ka kriminālprocesa dalībniekiem tiek garantētas tiesības sniegt paziņojumus, liecības un paskaidrojumus, izteikt lūgumus un sūdzības dzimtajā valodā vai valodā, kuru tie saprot. Visos šajos gadījumos, ieskaitot iepazīšanos ar lietas materiāliem, dalībniekiem ir tiesības uz tulku/ tulkotāju likumā noteiktajā kārtībā.

Atbilstoši Lietuvas KPL 44. panta septītajai daļai aizdomās turētai vai apsūdzētajai personai, kura nesaprot lietuviešu valodu, ir tiesības tikt pienācīgā veidā un detalizēti informētai par apsūdzības iemesliem un raksturu personai saprotamā valodā. Aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai jāpiešķir pietiekams laiks, lai sagatavotu aizstāvību, un bezmaksas tulks/ tulkotājs, lai varētu saprast ar lietu saistītos dokumentus, kā arī pārbaudītu lieciniekus vai lūgtu tos uz nopratināšanu.

Lietuvas KPL nenosaka nekādus ierobežojumus attiecībā uz tulkojumu sniegšanu aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai. Tomēr Lietuvas KPL precīzi nepasaka, ka šai personai ir tiesības uz tulka/ tulkotāja palīdzību tikšanās laikā ar aizstāvi.

Lietuvas KPL nav noteikti kritēriji, pēc kuriem noteikt, vai personai ir nepieciešama tulks/ tulkotājs.

Saskaņā ar Lietuvas KPL 187. pantu pēc personas aresta vai krimināllietas uzsākšanas, persona saņem dokumentu par tā tiesībām krimināllietas izmeklēšanas laikā. Šis saraksts satur informāciju arī par tulka/ tulkotāja piesaisti. Oriģinālais saraksts tiek sniegts personai lietuviešu valodā, tomēr, ja persona nesaprot lietuviešu valodu, procesa virzītājam ir jānodrošina saraksta tulkojums tai zināmā valodā.

⁴⁴² Likuma par tulku un tulkotāju sertifikāciju 3.pants

⁴⁴³ Likuma par tulku un tulkotāju sertifikāciju 4.pants

⁴⁴⁴ Rumānijas Tieslietu ministrijas pārstāvju sniegtās ziņas, intervija Rumānijā, Bukarestē 16.09.2014

⁴⁴⁵ Turpat

⁴⁴⁶ Turpat

Atbilstoši Lietuvas KPL 263.panta pirmajai daļai, tulks apņemas tiesas sēdes dalībniekiem tulkot lietuviešu valodā šādus dokumentus:

- ▶ liecības;
- ▶ paziņojumus;
- ▶ lasīt dokumentus;
- ▶ tulkot spriedumu.

Saskaņā ar Lietuvas KPL 324. pantu tiesas spriedums jānosūta notiesātajai vai attaisnotajai personai 15 dienu laikā no tā pasludināšanas dienas un, ja persona nesaprot lietuviešu valodu, tai jānosūta klāt sprieduma tulkojums. Lietuvas KPL tieši neparedz citu kriminālprocesa būtisko dokumentu tulkošanu rakstveidā.

13.2. Tulkošanas darba organizācija

Lietuvas normatīvajos aktos nav noteikta kārtība kā piesaistīt tiesu tulkus/ tulkoņus kriminālprocesa laikā. Papildu tam nav arī izveidots tiesu tulku/ tulkoņu reģistrs vai sertificētu tulku/ tulkoņu institūts.

Lietuvas tiesībsargājošajās iestādēs tulku/ tulkoņu piesaistes prakses ir atšķirīgas. Lietuvas policijā un tiesās ir gan štata tulki/ tulkoņi, gan ārpalpojumu sniedzēji.

Saskaņā ar Lietuvas tiesas pārstāvju sniegto informāciju katrā Lietuvas tiesā ir no viena līdz trim štata tulkiem/ tulkoņiem.⁴⁴⁷

Saskaņā ar Lietuvas augstākās tiesas tulku/ tulkoņu amatu aprakstu, tiem ir jāpārzina viena no šīm valodām⁴⁴⁸:

- ▶ angļu valoda;
- ▶ vācu valoda;
- ▶ franču valoda.

Štata tulkiem/ tulkoņiem darba pienākumos ietilpst gan mutiskā, gan rakstiskā tulkošana. Gadījumos, kad persona, kurai nodrošināms tulkojums, nepārzina nevienu no šīm valodām, tiek piesaistīts ārpalpojuma sniedzējs.⁴⁴⁹

Iestādes ārpalpojuma sniedzējus izvēles izsludinot publisko iepirkumu un noslēdzot līgumu ar iepirkuma procedūrā izvēlēto tulku/ tulkoņu aģentūru. Tiesu tulku/ tulkoņu iepirkumu pēdējo divu gadu laikā (2012. gadā un 2013. gadā) divas reizes ir izsludinājusi Lietuvas Tiesu administrācija un abos gadījumos par konkursa uzvarētāju tika izvēlēts pretendents ar zemāko cenu. Šī iepirkuma uzvarētājs ieguva tiesības sniegt tulka/ tulkoņa ārpalpojumus vairākās Lietuvas tiesās (Viļņā, Kauņā, Klaipēdā, Paņevēžos, Šauļos, Alītā).⁴⁵⁰

Atbilstoši Lietuvas augstākās tiesas tulku/ tulkoņu amatu aprakstam, tulka/ tulkoņam ir šādi darba pienākumi⁴⁵¹:

- ▶ tulkot liecības, apgalvojumus angļu valodā (vācu valodā vai franču valodā) personām, kuras neprot lietuviešu valodu;
- ▶ kvalitatīvi tulkot tiesās saņemto korespondenci no svešvalodas uz lietuviešu valodu;
- ▶ tulkot ECT dokumentus, Eiropas Kopienų tiesas dokumentus, kā arī internacionālos līgumus vai līdzvērtīgus tekstus no angļu valodas (vācu valodas vai franču valodas) uz lietuviešu valodu.

Praksē Lietuvā ir novērots, ka procesa virzītājs ir atbildīgs par tulka/ tulkoņa nepieciešamības noteikšanu un piesaistīšanu. Pirmstiesas izmeklēšanas laikā par to ir atbildīgs izmeklēšanas vadītājs,

⁴⁴⁷ Intervija ar Lietuvas Tiesas pārstāvi, intervija Lietuvā, Viļņa 19.09.2014

⁴⁴⁸ Lietuvas augstākās tiesas tulka/ tulkoņa amata apraksts (uz 09.2014)

⁴⁴⁹ Intervija ar Lietuvas Tiesas pārstāvi, intervija Lietuvā, Viļņa 19.09.2014

⁴⁵⁰ Turpat

⁴⁵¹ Lietuvas augstākās tiesas tulka/ tulkoņa amata apraksts (uz 09.2014)

savukārt tiesas procesa laikā par tulku/ tulkotāja piesaistīšanu ir atbildīgs tiesnesis, kuram tas ir jāpiesaista pirms pirmās tiesas sēdes.⁴⁵²

Pašreiz Lietuvā netiek apkopota detalizēta statistika par kriminālprocesos izmantotajām valodā vai tulku/ tulkotāju piesaistīšanas biežumu.⁴⁵³ Saskaņā ar Lietuvas Tiesu administrācijas publisko iepirkumu par tulku/ tulkotāju ārpakalpojumu sniedzējiem, visbiežāk nepieciešamās valodas ir šādas⁴⁵⁴:

- ▶ angļu valoda;
- ▶ krievu valoda;
- ▶ poļu valoda;
- ▶ vācu valoda;
- ▶ franču valoda.

13.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Ne Lietuvas KPL, ne kāds cits normatīvais akts neparedz tulkojuma kvalitātes standartus un to nodrošināšanas mehānismu.

Tāpat Lietuvas KPL neparedz kārtību, kādā persona, kurai ir tiesības uz tulkojumu, varētu realizēt savas tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti.

Tulku/ tulkotāju atbildība

Tiesas sēdes priekšsēdētājs brīdina tulku par Lietuvas KPL 163. pantā noteikto atbildību par atteikšanos sniegt tulkojumu, ja tam nav pamatots iemesls, un atbildību saskaņā ar Lietuvas Krimināllikuma (no lietuviešu val. *Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas*) 235. pantu, par apzināti nepatiesu vai nepareizu tulkojumu.

Saskaņā ar Lietuvas Krimināllikuma 235. panta pirmo daļu, sodu veidi par apzināti nepatiesu vai nepareizu tulkojumu ir šādi:

- ▶ sabiedriskais darbs;
- ▶ naudas sods;
- ▶ apcietinājums vai cietumsods līdz pat diviem gadiem.

Gadījumos, kad tulks/ tulkotājs ir apzināti sniedzis nepatiesu vai nepareizu tulkojumu procesā, kā rezultātā apsūdzētā persona ir notiesāta par nopietnu vai smagu noziegumu, tulkam var piespiest brīvības atņemšanu (cietumsodu) līdz pieciem gadiem.

Saskaņā ar Lietuvas KPL 263. pantu, tulkam, pēc brīdinājuma par atbildību saņemšanas, jānodod zvērests. Persona var izvēlēties vienu no diviem zvēresta tekstiem:

1. „Es, (tulka/ tulkotāja vārds, uzvārds), zvēru uzticīgi tulkot sacīto. Lūdzu palīdzi man Dievs.”
2. „Es, (tulka/ tulkotāja vārds, uzvārds), zvēru godprātīgi pildīt tulkotāja pienākumus.”

Tulku procesuālā aizsardzība

Tulkiem procesuālā aizsardzība likumā nav paredzēta.

13.4. Tulkošanas izmaksas

Lietuvas normatīvie akti nenosaka vienotas likmes tulkiem/ tulkotājiem par vienu mutiskās tulkošanas stundu vai vienu rakstiskās tulkošanas lappusi.

⁴⁵² Report on the Implementation of the Right to Interpretation and Translation Services in Criminal Proceedings, http://www.ejusticia.net/images/uploads/pdf/Report_Right_to_Interpretation_Justicia_December_2012.pdf

⁴⁵³ Intervija ar Lietuvas Tiesas pārstāvi, intervija Lietuvā, Viļņa 19.09.2014

⁴⁵⁴ Nacionalinė teismų administracija, Skelbimas Apie Supaprastintą Pirkimą, http://www.eviesiejiirkimai.lt/index.php?option=com_vpt&theme=new&task=viewnotice&legacy_id=2002748705

Atbilstoši Lietuvas Tiesu administrācijas publisko iepirkumu nolikumiem, katru gadu tiek noteikta maksimālā tulku/ tulkotāju ārpakalpojumu sniedzēju līgumiem paredzētā summa.

Tabula Nr. 29 Lietuvas Tiesu administrācijas publisko iepirkumu ārpakalpojuma sniedzēju maksimālā summa

Periods	Paredzētā maksimālā summa (EUR)
2012. gads	124 559,39 ⁴⁵⁵
2013. gads	203 489,30 ⁴⁵⁶

Informācija par štata tulku/ tulkotāja likmēm nav publiski pieejama un kopsomma par kopējiem tulku/ tulkotāju pakalpojumu izdevumiem kriminālprocesa izmeklēšanas laikā netiek apkopota.

13.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Lietuvā normatīvajos aktos sertificēta tulka/ tulkotāja statuss nav noteikts un oficiāls tulku/ tulkotāju reģistrs nav izveidots.

Saskaņā ar Lietuvas tiesas pārstāvju sniegto informāciju sertificēta tulka/ tulkotāja statusa izveides projekts tika aizsākts 2004. gadā, bet netika apstiprināts.⁴⁵⁷

Kā alternatīvu oficiālam tulku/ tulkotāju reģistram, Lietuvas konferenču tulku asociācija ir izveidojusi savu biedru sarakstu, tajā norādot tulka pārvaldītās valodas, kontaktinformāciju un izglītību.⁴⁵⁸

Štata tiesu tulkiem/ tulkotājiem saskaņā ar Lietuvas augstākās tiesas tulku/ tulkotāju amatu aprakstu ir jāatbilst šādiem kritērijiem⁴⁵⁹:

- ▶ labas zināšanas par Lietuvas Republikas likumdošanu, Lietuvas Republikas lēmumiem un citiem normatīvajiem aktiem, kas regulē administratīvās tiesas un juridiskos procesus;
- ▶ spēja tulkot ECT dokumentus, Eiropas Kopienų tiesas dokumentus, kā arī internacionālos līgumus vai līdzvērtīgus tekstus no angļu valodas (vācu valodas vai franču valodas);
- ▶ angļu valodas (vācu valodas vai franču valodas) zināšanas vismaz B2 līmenī;
- ▶ spēja nodrošināt tulkojumu gan mutiski, gan rakstiski;
- ▶ spēja nodrošināt sinhrono tulkošanu;
- ▶ pieredze darbā ar datoru;
- ▶ spēja sazināties;
- ▶ centīgs, rūpīgs un strādīgs.

Lietuvas štata tulkiem/ tulkotājiem pašreiz netiek centralizēti organizētas profesionālās apmācības kvalifikācijas pacelšanai. Katrai iestādei, kas algo tiesu tulkus/ tulkotājus jānodrošina šādas iespējas saviem darbiniekiem, bet par apmācību saturu un biežums ir katras tiesas vadības pārziņā.⁴⁶⁰

Lietuvas konferenču tulku asociācija

Lietuvā pirmā tulku/ tulkotāju asociācija (no lietuviešu val. *Lietuvos konferencijų vertėjų asociacija*) (turpmāk – LKVA) tika izveidota 2014. gadā. Kaut gan asociācijas pamatdoma bija apvienot konferenču

⁴⁵⁵ Nacionalinė teismų administracija, Skelbimas Apie Supaprastintą Pirkimą, http://www.eviesiejipirkimai.lt/index.php?option=com_vpt&theme=new&task=viewnotice&legacy_id=2002631226

⁴⁵⁶ Turpat

⁴⁵⁷ Intervija ar Lietuvas Tiesas pārstāvi, intervija Lietuvā, Viļņa 19.09.2014

⁴⁵⁸ Mūsų nariai, <http://vertejuasociacija.lt/musu-nariai/>

⁴⁵⁹ Lietuvas augstākās tiesas tulka/ tulkotāja amata apraksts (uz 09.2014)

⁴⁶⁰ Intervija ar Lietuvas Tiesas pārstāvi, intervija Lietuvā, Viļņa 19.09.2014

tulkus, pašreiz par tās biedriem var kļūt jebkurš tulks/ tulkotājs. Kā galveno mērķi asociācija ir noteikusi tulku/ tulkotāju reģistra izveidi un paaugstināt tulku/ tulkotāju sniegto pakalpojumu kvalitāti.⁴⁶¹

Par LKVA biedru var kļūt jebkurš tulks/ tulkotājs, kurš atbilst šādiem kritērijiem⁴⁶²:

- ▶ fiziskā persona ar augstāko izglītību;
- ▶ lietuviešu valodas zināšanas A vai B līmenī (saskaņā ar internacionālajiem standartiem);
- ▶ vismaz 150 dienu pieredze mutiskajā tulkošanā.

14. Īrijas pieredzes un prakses analīze

14.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Personas tiesības uz tulka palīdzību Īrijā nosaka Cilvēktiesību konvencija, kas Īrijā tika ratificēta 1953. gadā un iestrādāta Īrijas likumdošanā Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas Akta (no angļu val. *European Convention on Human Rights Act 2003*) veidā, kurš paredz⁴⁶³:

- ▶ 5.2. pants: Tiesības uz brīvību un drošību – jebkurai aizturētai personai ir tiesības pienācīgā veidā tikt informētai par aizturēšanas iemesliem un jebkādam apsūdzībām, kas pret viņu vērstas, viņam saprotamā valodā;
- ▶ 6.3. pants: Tiesības uz taisnīgu tiesu – jebkuram, kurš ir apsūdzēts par kriminālu nodarījumu, ir vismaz šādas tiesības:
 - ▶ pienācīgā veidā un detalizēti, viņam saprotamā valodā tikt informētam par apsūdzības raksturu un iemesliem;
 - ▶ uz bezmaksas tulka palīdzība, ja viņš nesaprot tiesvedības valodu.

Diemžēl ne Īrijas kriminālprocesa likums (no angļu val. *The Criminal Procedure Act*), ne citi normatīvie akti nenosaka aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesības uz tulkojumu kriminālprocesā. Tāpat nav izstrādāts regulējums, kas noteiktu personas tiesības uz tulka palīdzību tikšanās laikā ar aizstāvi.

Īrijas normatīvie akti neparedz Direktīvā minēto būtisko dokumentu rakstveida iztulkošanu aizdomās turētai vai apsūdzētai personai. Vien Nacionālā rasisma un starpkultūru konsultatīvā komiteja (no angļu val. *National Consultative Committee on Racism and Interculturalism*) savā dokumentā ir norādījusi uz faktu, ka apsūdzētajai personai, kura nerunā angļu valodā, tiek iztulkoti pierādījumi.⁴⁶⁴

Pamatojoties uz augstāk minēto, Īrijas situācija gan EULITA darba grupās, gan Īrijas tiesu sistēmā strādājošo speciālistu vidū tiek vērtēta kā neatbilstoša Direktīvas prasībām.

EULITA 2012. gada rīkotajā darba grupā Antverpenē Īru Tulku un tulkotāju asociācijas (no angļu val. *Irish Translators and Interpreters Association*) (turpmāk – ITIA) pārstāve Anete Šillere (no angļu val. *Annette Schiller*) norāda, ka vispārējā situācija Īrijā ir šāda⁴⁶⁵:

- ▶ nenoregulēta;
- ▶ nav minimālo standartu;
- ▶ nenotiek tulku/tulkotāju testēšana;
- ▶ kvalificēti tulki/tulkotāji netiek izmantoti prioritāri;
- ▶ ļoti zems atalgojums.

⁴⁶¹ Asociācija, <http://vertejuasociacija.lt/apie-mus/asociacija/>

⁴⁶² Kaip tapti asociacijos nariu?, <http://vertejuasociacija.lt/vertejams/kaip-tapti/>

⁴⁶³ National Consultative Committee on Racism and Interculturalism. Avocacy Paper Number 5. Interpreting, Translation and Public Bodies in Ireland: The Need for Policy and Training. February 2007. 17.lpp.

⁴⁶⁴ Turpat

⁴⁶⁵ Schiller A. Irish Translators' and Interpreters' Association. EULITA TRAFUT Workshop, Antwerp, 19 October 2012

14.2. Tulkošanas darba organizācija

Īrijā tiesu tulku/ tulkotāju pakalpojumi tiek izmantoti regulāri, kas skaidrojams ar lielo imigrantu apjomu Īrijā. Piemēram, jau laika posmā no 2006. gada līdz 2008. gadam viena trešdaļa no sodītajām personām, kurām kā drošības līdzeklis tika piemērots apcietinājums, bija citu tautību pārstāvji⁴⁶⁶.

Tā kā Īrijā ir divas oficiālās valodas (īru un angļu valoda), jebkuru tiesas pavēsti, iesniegumu vai paziņojumu Augstākā Tiesa var izsniegt īru valodā (angļu valodā), klāt pievienojot tulkojumu angļu valodā (īru valodā).

Ja liecinieks nevar sniegt ar zvērestu apliecinātu rakstveida liecību kādā no Īrijas valsts oficiālajām valodām (īru vai angļu valodā), liecība jānodod svešvalodā, ko liecinieks saprot. Šai liecībai jābūt iztulkotai kādā no valsts oficiālajām valodām, ko veicis kvalifikācijai atbilstošs tulkotājs. Tulkojumam jāpievieno klāt tulkotāja kvalifikācija, liecības oriģināls un tulkotāja apstiprinājums, ka tulkojums ir pareizs.⁴⁶⁷

1994. gadā Īrijā tika sagatavota Policijas kriminālās izmeklēšanas tehnikas rokasgrāmata. Tā nosaka, ka gadījumā, ja persona nesaprot īru vai angļu valodu, tai nodrošina tulka palīdzību un ir piemērojama šāda procedūra⁴⁶⁸:

- ▶ persona ir noprotināma tulka klātbūtnē, kurš pieraksta noprotināmā teikto valodā, kādā viņš runā;
- ▶ noprotināmās personas sniegtajai liecībai ir jāveic mutisks tulkojums;
- ▶ pierakstīto liecību tulks noprotināmajai personai nolasa priekšā un dod to parakstīt;
- ▶ tulks pierakstīto liecību iztulko īru vai angļu valodā un apliecina, pievienojot dokumentu oriģinālvalodā.

Tomēr, Nacionālā rasisma un starpkultūru konsultatīvā komiteja (no angļu val. *National Consultative Committee on Racism and Interculturalism*) norāda, ka policija praksē pieņem noprotināmās personas liecību angļu valodā, pēc tam tulks to iztulko un nolasa noprotinātajai personai, nobeigumā liekot apliecināt liecību ar parakstu. Tādejādi neievērojot Īrijas Civiltiesību konvencijā noteiktās personas tiesības.⁴⁶⁹

Lai nodrošinātu kvalitatīvu tulkojumu, visām valsts institūcijām ir ieteicams lietot sertificēta tulka/ tulkotāja pakalpojumus kriminālprocesa laikā. Ņemot vērā, ka Īrijā nav noteikta nacionālā līmeņa tulku/ tulkotāju sertifikācija svešvalodām, Īrijas tulku un tulkotāju asociācija (no angļu val. *Irish Translators' and Interpreters' Association*) (turpmāk – ITIA) ir izveidojusi savu sertificēšanas sistēmu. Sertificēta tulka/ tulkotāju statusu var iegūt tikai tulki/ tulkotāji, kuri ir aktīvi nodarbināti pēdējo piecu gadu garumā un ir veiksmīgi nokārtojuši pārbaudījumus.⁴⁷⁰

Tulks, kurš ir tulkojis kriminālprocesā pirmstiesas stadijā, ir potenciālais liecinieks par apsūdzētās personas teikto policijas iecirknī. Šī iemesla dēļ ir ieteicams, ka tiesā tulkošanu veic cits tulks, nekā tas, kurš ir sniedzis tulkojumu policijas iecirknī.⁴⁷¹

14.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Īrijā tulku/ tulkotāju darba kvalitāte tiek nodrošināta piesaistot ITIA sertificētos tulkus/ tulkotājus, jo sertifikācija paredz personu kvalifikācijas un prasmju pārbaudi pirms sertificēta tulka/ tulkotāja statusa iegūšanas un personas iekļaušanas reģistrā.

⁴⁶⁶ Accessing Justice through an Interpreter in Ireland's District (Criminal) Courts, <http://www.eulita.eu/sites/default/files/Accessing%20Justice%20through%20an%20Interpreter%20in%20Ireland.pdf>

⁴⁶⁷ Affidavits in civil proceedings, <http://www.courts.ie/rules.nsf/0/EB32C71E362FB6A180257C900046A720>

⁴⁶⁸ National Consultative Committee on Racism and Interculturalism. Avocacy Paper Number 5. Interpreting, Translation and Public Bodies in Ireland: The Need for Policy and Training. February 2007. 20.lpp.

⁴⁶⁹ National Consultative Committee on Racism and Interculturalism. Avocacy Paper Number 5. Interpreting, Translation and Public Bodies in Ireland: The Need for Policy and Training. February 2007. 19.lpp.

⁴⁷⁰ Miriam Watchorn, *Translator Certification in Ireland*, Translation Ireland, 1(19)

⁴⁷¹ National Consultative Committee on Racism and Interculturalism. Avocacy Paper Number 5. Interpreting, Translation and Public Bodies in Ireland: The Need for Policy and Training. February 2007. 20.lpp.

Īrijas normatīvie akti nesatur normas par tulkojuma kvalitāti kriminālprocesā⁴⁷². Arī citos normatīvajos regulējumos nav izstrādātas norādes vai vadlīnijas tulkojuma kvalitātes monitoringam, nav izstrādāti kritēji valodas lietojuma kvalitātes novērtējumam. Tāpat nevienā no kriminālprocesā iesaistītajām institūcijām netiek realizētas kvalitātes pārbaudes, kas nodrošinātu tulku/ tulkotāju darba kvalitāti.

Tulka atbildība

Īrijas Policijas likuma (no angļu val. *The Garda Síochána Act 2005*) 62. panta pirmā daļa paredz, ka tulkotājs, kurš izpauž sensitīvu informāciju par uzdevumu policijas iecirknī, var tikt sodīts ar naudas sodu līdz 3000 EUR apmērā un/ vai ar cietuma sodu līdz 12 mēnešiem.⁴⁷³

Tulku procesuālā aizsardzība

Tulkiem procesuālā aizsardzība likumā nav paredzēta.

14.4. Tulkošanas izmaksas

Īrijas Tieslietu un vienlīdzības departaments ir noteicis tiesu tulku un tulkotāju oficiālo atalgojumu publiskajā sektorā. Lielākā pieļaujamā likme, ko Finanšu pakalpojumu centrs (no angļu val. *Financial Shared Services*) var izmaksāt tulkam vai tulkotājam par sniegtajiem pakalpojumiem ir norādīta zemāk.⁴⁷⁴

Tabula Nr. 30 Īrijā noteiktais tiesu tulku/ tulkotāju atalgojums

Pakalpojums	Lielākā pieļaujamā likme (EUR)
Mutiskā tulkošana (par pirmo darba stundu)	40,00
Mutiskā tulkošana (par katru nākamo stundu)	20,00
Dokumentu tulkošana	0,10
Pierādījumu tulkošana	0,22

Pamatojoties uz Īrijas tieslietu pakalpojumu ikgadējo pārskatu 2013. gadā un salīdzinot to ar 2012. gadu, kopējās tulkošanas izmaksas kriminālprocesa ietveros ir samazinājušās. Tālāk tabulā iespējams apskatīt tulkošanas izmaksas pēdējo divu gadu laikā.⁴⁷⁵

Tabula Nr. 31 Īrijas tulkošanas izmaksas 2012. gadā un 2013. gadā

	2012 (EUR)	2013 (EUR)
Tulkošanas izmaksas	1 560 000,00	1 260 000,00

Viens no galvenajiem izmaksu samazināšanās iemesliem ir tulkošanas gadījumu skaita samazināšanās.

14.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Lai piedalītos kriminālprocesa tulkošanā, advokāta atbildība ir pārbaudīt piesaistītā tulka kvalifikāciju. Kā galvenās prasības tiek minētas augsta lingvistiskā kompetence, profesionāla attieksme, kā arī izpratne

⁴⁷² No quality controls laid down for courts and Garda translators, <https://www.tcd.ie/immigration/css/downloads/IrishTimes07.06.10.pdf>

⁴⁷³ National Consultative Committee on Racism and Interculturalism. Avocacy Paper Number 5. Interpreting, Translation and Public Bodies in Ireland: The Need for Policy and Training. February 2007. 23.lpp.

⁴⁷⁴ CRIMINAL LEGAL AID: INTERPRETATION/TRANSLATION CLAIMS, [http://www.justice.ie/en/JELR/Interpretation%20Translation%20Claims%20\(PDF%20-22%20KB\).pdf/Files/Interpretation%20Translation%20Claims%20\(PDF%20-22%20KB\).pdf](http://www.justice.ie/en/JELR/Interpretation%20Translation%20Claims%20(PDF%20-22%20KB).pdf/Files/Interpretation%20Translation%20Claims%20(PDF%20-22%20KB).pdf)

⁴⁷⁵ Court Service annual report, [http://www.courts.ie/Courts.ie/library3.nsf/\(WebFiles\)/BA7D7195FC5AAD7280257D1F0030ECD4/\\$FILE/Courts%20Service%20Annual%20Report%202013.pdf](http://www.courts.ie/Courts.ie/library3.nsf/(WebFiles)/BA7D7195FC5AAD7280257D1F0030ECD4/$FILE/Courts%20Service%20Annual%20Report%202013.pdf)

par tiesas procesu un tulka pienākumiem tiesas procesu laikā. Tulkam, pildot savus darba pienākumus, jānodrošina objektivitāte un konfidencialitāte.⁴⁷⁶

Ņemot vērā, ka Īrijā tulkošanas pakalpojumus nodrošina vai nu tulkošanas aģentūras vai personas, kuras pārvalda nepieciešamo valodu, tulka/ tulkotāja profesionālās kvalifikācijas pilnveide nav procesa virzītāja uzdevums.

ITIA 2006. gadā izveidoja sertificēšanās sistēmu tulkiem/ tulkotājiem, kuri vēlējās iegūt sertificēta tulkotāja statusu, tādejādi nodrošinot tulkošanu oficiāliem un juridiskiem dokumentiem.⁴⁷⁷

Pašreiz ITIA ir vienīgā organizācija, kas piedāvā sertificētu tulkotāja statusu. Uz šo statusu var pretendēt tikai asociācijas biedri, kuriem ir nosūtīts uzaicinājums izpildīt pārbaudījumus kā daļu no novērtēšanas procedūras. Papildu tam, lai iegūtu sertificēta tulka statusu, asociācijas biedram ir jāuzrāda vismaz 5 gadu darba pieredze profesionāla tulka vai tulkotāja amatā darbā ar valodas kombināciju, kurā biedrs vēlas saņemt tulkojumu sertificēšanas atļauju (valodas kombinācija – viena oriģinālvaloda un viena mērķa valoda, sertifikāts dod iespēju tulkot tikai vienā tulkošanas virzienā, piemēram, no angļu valodas uz franču valodu). Minētā novērtēšanas procedūra sastāv no divām daļām⁴⁷⁸:

- ▶ Īsa teksta (piemēram, dzimšanas apliecības, laulības apliecības) tulkojums;
- ▶ gara teksta (paraksti daļa no kāda juridiska dokumenta, piemēram, līguma) tulkojums.

Papildu tam tiek veiktas intervijas ar kandidātu, kuru laikā noskaidro vēl papildus interesējošo informāciju. ITIA noteiktā maksa par šiem pārbaudījumiem ir 120 EUR. Gadījumā, ja kandidāts neiztur pārbaudījumus, tie drīkst likt atkārtoti eksāmenu, kas maksās vēl papildu 35 EUR.⁴⁷⁹

Kandidāti, kuri veiksmīgi izpilda šo novērtēšanas procedūru, iegūst ITIA sertificētā tulkotāja statusu tai valodu kombinācijai, ko šī persona pārzina. Papildu tam tulkotājs tiek iekļauts arī ITIA sertificēto tulku/ tulkotāju reģistrā. ITIA sertificētie tulkotāji saņem zīmogu ar vārdu, uzvārdu, kontaktinformāciju un pārvaldītajām valodām. Lai nodrošinātu arī papildu profesionālo ieguvumu, novērtētāji sniedz atsauksmes un savu vērtējumu par tulka/ tulkotāja veiktajām pārbaudēm.⁴⁸⁰

Saskaņā ar ITIA datiem, pašreiz ir 26 ITIA sertificētie tulki, kuri pārzina 11 dažādas valodu kombinācijas.⁴⁸¹

Papildu tam 2006. gadā Īrijas institūts (no Īru val. *Foras na Gaeilge*⁴⁸²) izveidoja akreditācijas procedūru tulkotājiem, kuri nodrošina tulkojumu no angļu valodas uz Īru valodu. Jāņem vērā, ka pašreiz nav izstrādāti precīzi atbilstības kritēriji un Īrijas institūta pārbaudes nenokārto lielākā daļa kandidātu. Laika posmā no 2006. gada līdz 2010. gadam tika rīkoti septiņi eksāmeni, kuros piedalījās 700 kandidāti, bet veiksmīgi šos pārbaudījumus izturēja 159 tulkotāji. Kaut gan Īrijas institūta pārbaudes nav tik specifiskas kā ITIA izveidotās pārbaudes, tomēr pieprasījums pēc šīs sertifikācijas ir ļoti zems, jo tulku/ tulkotāju tirgū ir zems pieprasījums pēc šādas valodu kombinācijas tulkiem.⁴⁸³

Īrijas Tulku un tulkotāju asociācija

ITIA ir bezpeļņas organizācija un vienīgā tulku un tulkotāju organizācija Īrijā. Asociācijas galvenais mērķis ir nodrošināt labas attiecības starp Īrijā strādājošajiem tulkiem un tulkotājiem, un personām, kas izmanto tulku un tulkotāju pakalpojumus. Asociācija atbalsta industrijas darbību, dodot profesionālus padomus ne tikai organizācijas biedriem, bet arī valsts institūcijām, nevalstiskām organizācijām, medijiem un citiem uzņēmumiem, kas lieto rakstiskās un mutiskās tulkošanas pakalpojumus. Organizācijas mājas lapā jebkuram apmeklētājam ir pieejams tulku un tulkotāju meklētājs, ko iespējams izmantot bez papildus samaksas.

⁴⁷⁶ Criminal Legal Aid: Interpretation/ Translation Claims, [http://www.justice.ie/en/JELR/Interpretation%20Translation%20Claims%20\(PDF%20-22%20KB\).pdf/Files/Interpretation%20Translation%20Claims%20\(PDF%20-22%20KB\).pdf](http://www.justice.ie/en/JELR/Interpretation%20Translation%20Claims%20(PDF%20-22%20KB).pdf/Files/Interpretation%20Translation%20Claims%20(PDF%20-22%20KB).pdf)

⁴⁷⁷ Miriam Watchorn, *Translator Certification in Ireland*, Translation Ireland, 1(19)

⁴⁷⁸ Miriam Watchorn, *Translator Certification in Ireland*, Translation Ireland, 1(19)

⁴⁷⁹ Assessing Legal Interpreting Quality through Testing and Certification: Ireland, <http://www.qualitas-project.eu/country-profiles-ie>

⁴⁸⁰ Miriam Watchorn, *Translator Certification in Ireland*, Translation Ireland, 1(19)

⁴⁸¹ Turpat

⁴⁸² Īrijas institūts ir atbildīgs par Īru valodas popularizēšanu Īrijas salā. Šī ir Īrijas Republikas aģentūra, kura sniedz konsultācijas par Īru valodas lietojumu gan publiskā, gan privātā sektora vajadzībām.

⁴⁸³ Miriam Watchorn, *Translator Certification in Ireland*, Translation Ireland, 1(19)

Asociācija ir Starptautiskās Tulkotāju federācijas (FIT) un Eiropas Literāro Tulkotāju padomes (no angļu val. *European Council of Literary Translators' Associations*, CEATL) biedrs, kā arī pilntiesīgas EULITA biedrs.

Šobrīd asociācijā ir 23 Goda biedri. Korporāciju un Institucionālo biedru pieteikumi vairs netiek pieņemti.

Tālāk ir apkopoti ITIA dalības veidi ar tiem atbilstošiem kritērijiem, kas kandidātam jāizpilda.

Tabula Nr. 32 ITIA noteiktie darbību veidi un kritēriji

Dalības veids	Kritēriji	Fiziska persona/Organizācija	Biedra maksa gadā (EUR)
Goda biedrs	Katru gadu ikgadējā kopsapulcē tiek ievēlēts 1 vai 2 Goda biedri. Statuss tiek piešķirts tiem tulkiem vai tulkotājiem, kas ieguvuši ievērojamus panākumus tulkošanas industrijā. Goda biedri tiek atbrīvoti no biedra maksas gadā un tie tiek iecelti ar asociācijas padomes lēmumu.	Fiziska persona	-
Profesionālis:			
• Tulkotājs	Nokārtots Īrijas Tulku un tulkotāju asociācijas eksāmens un attiecīgā kvalifikācija un pieredze atkarībā no biedra pozīcijas profesionāļu apakšgrupā (skatīt zemāk).	Fiziska persona	100,00
• Tulks			
• Tulks/Tulkotājs			
Asociētais biedrs	Nesen sākuši darbu profesionāli tulki un tulkotāji, kā arī tie, kas nestrādā pilna laika darba laiku. Personas, kuras ir ieinteresētas profesijas aspektos un industrijas jaunumos (piemēram, terminologi, lektori augstskolās, u.c.).	Fiziska persona	50,00
Students	Personas, kas studē augstāko izglītību jebkurā jomā un personas, kas iegūst pēcdiploma kvalifikāciju tulkošanas jomā.	Fiziska persona	25,00
Korporācijas biedrs	Organizācijas un uzņēmumi, kuru galvenā funkcija ir sniegt mutiskās tulkošanas un/vai tulkošanas pakalpojumus.	Organizācija	150,00
Institucionālais biedrs	Organizācijas, ka nedarbojas kā komerciālas iestādes (piemēram, tulku un tulkotāju izglītības iestādes vai kultūras centri).	Organizācija	150,00

Profesionāļu biedriem ir trīs apakšgrupas:

- ▶ tulks,
- ▶ tulkotājs;
- ▶ tulks/tulkotājs.

Katrai profesionāļa apakšgrupai ir noteikti kvalifikācijas kritēriji un nepieciešamā pieredze.

Tabula Nr. 33 ITIA noteiktās profesionāļu apakšgrupas un kvalifikācijas

Profesionāļa apakšgrupa	Kvalifikācija	Pieredze	Papildus vērtējums
Tulkotājs	<u>1. variants:</u> Īrijas trešā līmeņa izglītības iestādē (vai arī citā ārzemju izglītības iestādē, kas ar asociācijas atzinumu ir līdzvērtīga) iegūta pēcdiploma kvalifikācija tulkotāja amatam.	<u>1. variants:</u> ▶ vismaz 2 gadu pilna darba laika pieredze tulkotāja amatā (vismaz 200 000 vārdi gadā).	Nokārtots asociācijas Tulkotāju eksāmens.
	<u>2. variants:</u>	<u>2. variants:</u>	

Profesionāla apakšgrupa	Kvalifikācija	Pieredze	Papildus vērtējums
	<p>Trījas trešā līmeņa izglītības iestādē (vai arī citā ārzemju izglītības iestādē, kas ar asociācijas atzinumu ir līdzvērtīga) iegūta augstākā izglītība tulkotāja amatam.</p>	<ul style="list-style-type: none"> vismaz 3 gadu pilna darba laika pieredze tulkotāja amatā (vismaz 200 000 vārdi gadā). 	
	<p><u>3. variants</u> Bez kvalifikācijas</p>	<p><u>3. variants:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> vismaz 5 gadu pilna darba laika pieredze tulkotāja amatā (vismaz 200 000 vārdi gadā)*. <p>*Asociācijas Profesionālā Biedru apakškomiteja pieņem gala lēmumu, vai kandidāta iepriekšējā pieredze ir pietiekama, lai to atbrīvotu no kvalifikācijas uzraudzības.</p>	
Tulks	<p><u>1. variants</u></p> <p>Trījas trešā līmeņa izglītības iestādē (vai arī citā ārzemju izglītības iestādē, kas ar asociācijas atzinumu ir līdzvērtīga) iegūta pēcdiploma kvalifikācija tulka amatam.</p>	<p><u>1. variants</u></p> <ul style="list-style-type: none"> vismaz 2 gadu pilna darba laika pieredze tulka amatā (vismaz 40 dienas vai 280 stundas gadā). 	Nokārtots asociācijas Tulku eksāmens.
	<p><u>2. variants</u></p> <p>Trījas trešā līmeņa izglītības iestādē (vai arī citā ārzemju izglītības iestādē, kas ar asociācijas atzinumu ir līdzvērtīga) iegūta augstākā izglītība tulka amatam.</p>	<p><u>2. variants:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> vismaz 3 gadu pilna darba laika pieredze tulka amatā (vismaz 40 dienas vai 280 stundas gadā). 	
	<p><u>3. variants</u> Bez kvalifikācijas</p>	<p><u>3. variants:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> vismaz 5 gadu pilna darba laika pieredze tulka amatā (vismaz 40 dienas vai 280 stundas gadā)*. <p>*Asociācijas Profesionālā Biedru apakškomiteja pieņem gala lēmumu, vai kandidāta iepriekšējā pieredze ir pietiekama, lai to atbrīvotu no kvalifikācijas uzraudzības.</p>	
Tulks/Tulkotājs	<p><u>1. variants</u></p> <p>Trījas trešā līmeņa izglītības iestādē (vai arī citā ārzemju izglītības iestādē, kas ar asociācijas atzinumu ir līdzvērtīga) iegūta pēcdiploma kvalifikācija tulka vai tulkotāja amatam.</p>	<p><u>1. variants:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> vismaz 2 gadu pilna darba laika pieredze tulkotāja amatā (vismaz 200 000 vārdi gadā); vismaz 2 gadu pilna darba laika pieredze tulka amatā (vismaz 40 dienas vai 280 stundas gadā); kombinācija no augstākminētām iespējām, kas kopā veido 2 gadu pilna darba laika pieredzi. 	Nokārtots asociācijas Tulku/Tulkotāju eksāmens.
	<p><u>2. variants</u></p> <p>Trījas trešā līmeņa izglītības iestādē (vai arī citā ārzemju izglītības iestādē, kas ar asociācijas atzinumu ir līdzvērtīga) iegūta augstākā izglītība tulkotāja vai tulka amatam.</p>	<p><u>2. variants:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> vismaz 3 gadu pilna darba laika pieredze tulkotāja amatā (vismaz 200 000 vārdi gadā); vismaz 3 gadu pilna darba laika pieredze tulka amatā (vismaz 40 dienas vai 280 stundas gadā); kombinācija no augstākminētām iespējām, kas kopā veido 3 gadu pilna darba laika pieredzi. 	
	<p><u>3. variants</u></p>	<p><u>3. variants:</u></p>	

Profesionāla apakšgrupa	Kvalifikācija	Pieredze	Papildus vērtējums
	Bez kvalifikācijas	<ul style="list-style-type: none"> ▶ vismaz 5 gadu pilna darba laika pieredze tulkotāja amatā (vismaz 200 000 vārdi gadā)*; ▶ vismaz 5 gadu pilna darba laika pieredze tulka amatā (vismaz 40 dienas vai 280 stundas gadā)*; ▶ kombinācija no augstākminētām iespējām, kas kopā veido 3 gadu pilna darba laika pieredzi.* <p>*Asociācijas Profesionālā Biedru apakškomiteja pieņem gala lēmumu, vai kandidāta iepriekšējā pieredze ir pietiekama, lai to atbrīvotu no kvalifikācijas uzraudzības.</p>	

15. Itālijas pieredzes un prakses analīze

15.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Personas tiesības uz tulkojumu kriminālprocesā, ja tā nesaprot itāļu valodu vai nerunā tajā, ir nostiprinātas Itālijas Republikas konstitūcijas (no itāļu val. *Senato della Repubblica*) 111. pantā. Tāpat tās ir paredzētas Itālijas kriminālprocesa likuma (no itāļu val. *Codice di procedure penale*) (turpmāk – Itālijas KPL) 61. un 143. - 147. pantā.

Itālija Direktīvu ieviesa ar 2014. gada 4. marta Itālijas Valsts prezidenta Dekrētu Nr. 32, kas stājās spēkā vien 2014. gada 2. aprīlī. Līdz ar to Direktīvas ieviešanai paredzētais termiņš, 2013. gada 27. oktobris, netika ievērots.

Saskaņā ar Itālijas KPL 143. panta pirmo daļu, apsūdzētajam, kurš nesaprot itāļu valodu, neatkarīgi no lietas iznākuma, nolūkā saprast pret viņu izvirzītās apsūdzības un procesa norisi, ir tiesības uz bezmaksas tulka palīdzību, tajā skaitā saziņā ar aizstāvi. Tāpat apsūdzētajai vai aizdomās turētajai personai, kura pirmstiesas izmeklēšanas laikā atrodas apcietinājumā, pamatojoties uz Itālijas KPL 104. panta ceturto¹ daļu, ir tiesības uz bezmaksas tulka palīdzību tikšanās laikā ar aizstāvi.

Itālijas KPL 143. panta ceturto daļu nosaka – kamēr nav pierādīts, ka persona ir Itālijas pilsonis, uzskatāms, ka tā nesaprot itāļu valodu. Līdz ar to secināms, ka Itālijas pilsoņiem nav tiesību uz bezmaksas tulka palīdzību, savukārt nepilsoņiem, ja arī viņi zinātu itāļu valodu, tādās tiesības ir.

Itālijas KPL 146. pants nosaka, ka Tiesa novērtē apsūdzētā itāļu valodas zināšanas. Valodas zināšanas tiek novērtētas, ņemot vērā apsūdzētā nacionalitāti, dzimto valodu, kā arī tiek apsūdzētā izglītību un papildus valodas zināšanas.

Praksē bieži ir novērojami gadījumi, kad tulks un tulkotājs tiek piešķirts pat tad, ja tiesnesim, prokuroram vai iesaistītajam policistam nav pietiekamas zināšanas, lai tulkotu apsūdzētā lietu.⁴⁸⁴

Atšķirībā no Somijas, kurā ir iespējams nepieaicināt tulku, ja procesa virzītājs saprot apsūdzētā vai aizdomās turētā valodu, Itālijas KPL 143. panta piektā daļa paredz, ka tiesai, policijai un prokuratūrai jāieceļ tulks vai tulkotājs pat tad, ja tiem ir zināšanas attiecīgajā valodā.

Nekādus ierobežojumus mutvārdu tulkojumu sniegšanai Itālijas KPL neparedz. Tāpat arī tas neparedz kārtību, kādā sniegtie tulka pakalpojumi būtu uzskaitāmi vai reģistrējami.

Saskaņā ar Itālijas KPL 143. panta otro daļu, lai nodrošinātu apsūdzētās vai aizdomās turētās personas likumā garantētās tiesības, procesa virzītājam saprātīgā laika periodā rakstveida tulkojums jānodrošina: personas tiesību uzskaitījumam, paziņojumam par pirmstiesas izmeklēšanas pabeigšanu, rīkojumam par nopratināšanu, apsūdzības rakstam, kā arī galējam tiesas spriedumam.

⁴⁸⁴ Improving police and legal interpreting, http://www.isit-paris.fr/documents/ImPLI/Final_Report.pdf

Pamatojoties uz Itālijas KPL 143. panta trešo daļu, personai ir tiesības ar pamatotu lūgumu vērsties pie tiesas, lai izprasītu kāda 143.panta otrajā daļā neminēta dokumenta pilnu vai daļēju rakstveida tulkojumu, ja tas var palīdzēt apsūdzētajai personai izprast pret viņu vērstās prasības.

Itālijas KPL 147. pants nosaka kārtību, kādā termiņā sniedzams dokumenta rakstveida tulkojums. Minētā panta pirmā daļa paredz, ka dokumentiem, kuru tulkošanai nepieciešams vairāk laika, procesa virzītājs nosaka noteiktu termiņu, kurš var tikt pagarināts tikai pamatojoties uz nopietniem iemesliem, un gadījumā, ja tulks tulkojumu neiesniedz noteiktā laikā, tas var tikt aizstāts ar citu.

Atbilstoši iepriekš minētajam, tulkam, kas nav veicis darbu procesa virzītāja noteiktajā termiņā, var tikt piemērots naudas sods saskaņā ar Itālijas KPL 147. panta otro daļu.

15.2. Tulkošanas darba organizācija

Itālijas KPL 143. panta trešā daļa paredz, ka tulku/ tulkotāju kriminālprocesā pieaicina kā tiesa, tā arī policija un prokuratūra, veicot procesa virzītāja pienākumus. Kārtību, kādā tulki tiek iesaistīti tulkojuma nodrošināšanā kriminālprocesu ietveros, Itālijā nosaka Kriminālprocesa kodeksa „Tulkošanas procedūra” (no itāļu val. *Traduzione degli Atti*) 143.; 144.; 145.; 146. un 147. pants.

Itālijas KPL nenosaka, kāda valodā aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai būtu nodrošināms tulkojums.⁴⁸⁵ Arī jautājums par to, kā izvēlēties tulku/ tulkotāju, kā ar to strādāt un kad to nepieciešams pieaicināt, ir atstāts Itālijas tiesu juridisko speciālistu izlemšanai.⁴⁸⁶

Atbilstoši Itālijas KPL 146. panta pirmajai daļai, procesa virzītājs pirms tulka/ tulkotāja nozīmēšanas attiecīgajam uzdevumam noskaidro no konkrētās personas, vai attiecībā uz to nepastāv kāds no Itālijas KPL 144. un 145. pantā minētajiem ierobežojumiem. Ja nepastāv ierobežojumi tulka/ tulkotāja nozīmēšanai, procesa virzītājs, saskaņā ar Itālijas KPL 146. panta otro daļu, informē tulku/ tulkotāju par tā veicamo uzdevumu, kā arī norāda, ka uzticētais uzdevums izpildāms labi un uzcītīgi, tulkojumam jābūt patiesam un attiecībā uz visu uzdevuma laikā iegūto informāciju ievērojama konfidencialitāte.

Itālijā tiesu tulki/ tulkotāji tiek piesaistīti lielākoties uz kopsavilkuma tiesām (no itāļu val. *giudizio direttissimo*), kurās tiek tiesāti cilvēki, kuri aizturēti nozieguma izpildes laikā. Līdz ar to, tiesas galvenajam sekretariātam ir dotas tikai pāris stundas, kuru laikā nepieciešams atrast tulku/ tulkotāju, kas spētu izpildīt nepieciešamo tulkošanas darbu.⁴⁸⁷

Tieslietu ministrija pašreiz nodarbina štata tulkus/ tulkotājus šādās iestādēs⁴⁸⁸:

- ▶ civillietu un krimināllietu tiesās;
- ▶ ieslodzījumu vietu pārvaldē;
- ▶ nepilngadīgo tieslietu departamentā Romā;
- ▶ trīs robežu reģionos (Aosta ielejā, Trentas un Friuli-Venēcija Džūlija).

Itālijas štata tulki/ tulkotāji spēj nodrošināt tulkošanu kopumā 11 valodās. Visbiežāk štata tulki/ tulkotāji pārzina šādas valodas:

- ▶ angļu valodu;
- ▶ franču valodu;
- ▶ vācu valodu;
- ▶ spāņu valodu.

Tieslietu ministrijas padotības iestāžu štata tulkiem/ tulkotājiem nav nepieciešams nokārtot eksāmenu vai citu pārbaudījumu, lai varētu veikt tulkošanas darbu.⁴⁸⁹ Ārpalpojuma sniedzēji šo iestāžu vajadzībām tiek piesaistīti gadījumos, kad ir nepieciešama kāda reta valoda, kuru štata tulki/ tulkotāji nepārzina.

⁴⁸⁵ Group of authors. Legal interpreting in Italy :Recruitment policies and quality standards. Problem solving. EULITA: <http://www.eulita.eu/legal-interpreting-italy-recruitment-policies-and-quality-standards>

⁴⁸⁶ Garwood C.J. Court interpreting in Italy. The daily violation of a fundamental human right. 177.lpp. http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/8625/1/Garwood_IN17.pdf

⁴⁸⁷ Court Interpreting in Italy, http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/8625/1/Garwood_IN17.pdf

⁴⁸⁸ Assessing Legal Interpreting Quality through Testing and Certification, <http://www.qualitas-project.eu/country-profiles-it>

⁴⁸⁹ Improving police and legal interpreting, http://www.isit-paris.fr/documents/ImPLI/Final_Report.pdf

Pirmstiesas izmeklēšanas procesu nodrošināšanai nepieciešamie tulkojumi Itālijas policijā tiek nodrošināti, izmantojot šādas tulku/ tulkotāju piesaistes formas⁴⁹⁰:

- ▶ štata darbinieki Itālijas policijas struktūrvienībās;
- ▶ ārpakalpojumu sniedzēji.

Saskaņā ar pētījumu par policijas un juridiskās tulkošanās uzlabošanu,⁴⁹¹ Itālijas Iekšlietu ministrijas struktūrvienībās ir nodarbināti aptuveni 250 štata tulki. Lielākā daļa štata tulku/ tulkotāju (aptuveni 75%) tiek nodarbināti policijas reģionālajās struktūrvienībās, pārējā daļa tulku/ tulkotāju tiek nodarbināti centrālajā ēkā Romā (aptuveni 25%). Štata tulku/ tulkotāju pakalpojumi tiek izmantoti mobilo komandu atbalstam dažādās policijas daļās, piemēram, noziegumu novēršanas nodaļai, imigrācijas birojiem, vispārējās izmeklēšanas un īpašo operāciju vienībai u.c.

Gadījumos, kad policijas vajadzībām ir nepieciešami tulka/ tulkotāja pakalpojumi, primāri tiek piesaistīts štata tulks/ tulkotājs. Ja štata tulks/ tulkotājs nepazīna nepieciešamo valodu vai nav pieejams, tad tiek piesaistīti ārpakalpojuma tulki/ tulkotāji. Šādos gadījumos ārpakalpojuma tulki/ tulkotāji tiek atlasīti šādos veidos⁴⁹²:

- ▶ no apstiprināta tulku/ tulkotāju saraksta;
- ▶ izmantojot aģentūru pakalpojumus, kuras atrod nepieciešamo tulku/ tulkotāju;
- ▶ piezvanot iepriekš piesaistītam tulkam/ tulkotājam, kurš var veikt tulkojumu nepieciešamajā valodā.

Ārpakalpojumu tulki/ tulkotāji tiek piesaistīti gadījumos, ja krimināllietā iesaistītā persona runā Austrumeiropas, Āfrikas un Āzijas valodās, kurās nerunā neviens no policijas štata tulkiem. Kad tiek izvēlēts tulks/ tulkotājs šādiem gadījumiem, netiek izskatīta tā profesionālā atbilstība, bet gan tiek ņemta vērā tulka/ tulkotāja pieejamība un spēja runāt nepieciešamajā valodā.⁴⁹³

Lielākā daļa Itālijas Iekšlietu ministrijā strādājošo tulku/ tulkotāju pieņemti darbā astoņdesmito gadu vidū. Pašreiz daudzos Itālijas reģionos tulki/ tulkotāji netiek uzskatīti par atsevišķām amata vienībām. Līdz ar to tulki/ tulkotāji paralēli tulkošanas darbam veic darbus, kas neietilpst viņu tiešajos darba pienākumos (piemēram, administratīvus darbus, kas nav saistīti ar tulkošanu).⁴⁹⁴

Tiesu tulku/ tulkotāju piesaistes kārtība Itālijā atšķiras no citām valstīm. Pirmkārt, tiek lietoti dažādi termini tulku/ tulkotāju apzīmēšanai, atkarībā no tā, kurā procesa daļā tulks/ tulkotājs tiek piesaistīts. Gadījumā, ja tulks tiek piesaistīts policijas vajadzībām, tad tas tiek dēvēts par „policijas palīgpersonālu” (no itāļu val. *ausiliario*). Savukārt, tiesu tulki/ tulkotāji, kas piesaistīti pēc prokuratūras pieprasījuma, tiek dēvēti par „tehniskajiem konsultantiem/ ekspertiem” (no itāļu val. *consulente tecnico d'ufficio*). Tiesās piesaistītie tulki/ tulkotāji tiek dēvēti par „tiesas nozīmētiem ekspertiem”⁴⁹⁵.

Pašreiz nav normatīvā regulējuma, kurš aizliegtu viena tulka/ tulkotāja piesaisti visos procesos krimināllietas procesā. Bet pamatojoties uz publiski pieejamo informāciju⁴⁹⁶, pastāv prakse, ka viens tiesu tulks/ tulkotājs, kuru šai krimināllietai piesaistīja atbildīgais darbinieks vai nu no policijas vai prokuratūras, nevar tikt piesaistīts, lai sniegtu savus pakalpojumus aizstāvības pusei. Šāda prakse tika izveidota, jo Itālijas tiesās tiek ievērots sacīkstes princips, proti, abām pusēm ir vienlīdzīgas iespējas saņemt juridisku palīdzību, izteikt viedokli tiesas sēdēs un iesniegt dokumentu.

Katram Itālijas tiesas galvenajiem sekretariātiem (no itāļu val. *Cancelleria*), kas ir atbildīgi par visiem administratīvajiem tieslietu darbiem, kā arī par sadarbības veidošanu ar tieslietu tulkiem, ir izveidots tiesu tulku un tulkotāju reģistrs, no kura tiek izvēlēts nepieciešamais speciālists.⁴⁹⁷

Lai gan Itālijas tiesu galvenajiem sekretariātiem ir pieejams tiesu tulku un tulkotāju reģistrs, daļā gadījumu šajā sarakstā iekļautie tulki/ tulkotāji nepazīna valodas, kuras nodrošināms tulkojums. Šī iemelsa dēļ sekretariātiem ir pieejams arī neoficiāls tiesu tulku reģistrs, kurā ir reģistrēti tulki un tulkotāji ar nepieciešamajām valodas zināšanām, tomēr bez pierādāmas kvalifikācijas vai izglītības. Šajā

⁴⁹⁰ Improving police and legal interpreting, http://www.isit-paris.fr/documents/ImPLI/Final_Report.pdf

⁴⁹¹ Turpat

⁴⁹² Improving police and legal interpreting, http://www.isit-paris.fr/documents/ImPLI/Final_Report.pdf

⁴⁹³ Court Interpreting in Italy, http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/8625/1/Garwood_IN17.pdf

⁴⁹⁴ Improving police and legal interpreting, http://www.isit-paris.fr/documents/ImPLI/Final_Report.pdf

⁴⁹⁵ Turpat

⁴⁹⁶ Turpat

⁴⁹⁷ Court Interpreting in Italy, http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/8625/1/Garwood_IN17.pdf

sarakstā tulks/ tulkotājs tiek iekļauts bez iepriekš noteiktiem kritērijiem par izglītību vai cita veida profesionālās atbilstības.⁴⁹⁸

Pašreiz Itālijas tieslietu sistēmā netiek veikta detalizēta statistikas apkopošana par tulku/ tulkotāju pieaicināšanas biežumu, kā arī par valodām, kurās tulkošanas bijusi nepieciešama.⁴⁹⁹ Tomēr saskaņā ar publiski pieejamo informāciju⁵⁰⁰, lielākajā daļā Itālijas ziemeļu pilsētās arestēto indivīdu ir ārvalstnieki. Turīnas galvenā prokurora pieredze norāda, ka ārvalstnieki ir aptuveni 85% no visiem arestētajiem indivīdiem.

15.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Itālijas KPL nenosaka tulka/ tulkotāja juridisko statusu. Kā norāda Itālijas zvērināta advokāte Giuliana Gianna, kvalitāti var garantēt tikai profesionāli tulki/ tulkotāji, kuri ir izgājuši sagatavošanās kursus, pēc akreditācijas ierakstīti oficiālā reģistrā un apņemas ievērot ētikas kodeksu. Galvenā problēma daudzās valstīs, tajā skaitā Itālijā, ir precīzas tulka / tulkotāja definīcijas un tās tiesiskā statusa reglamentācijas trūkums, kas rezultējas tiesu tulka profesijas oficiālas atzīšanas neesamībā.⁵⁰¹

Normatīvie akti Itālijā neparedz tulku/ tulkotāju kvalifikācijas prasības, tāpat nenosaka tulkojumu kvalitātes kritērijus vai kvalitātes kontroles mehānismu.

Tulku atbildība

Saskaņā ar Itālijas KPL 145. pantu, tulkam var pieteikt noraidījumu vai tam, pastāvot zināmiem iemesliem, jāatstata sevi no pienākumu veikšanas. Atbilstoši Itālijas KPL 145. panta trešajai daļai, tulka noraidījums jāpiesaka pirms darba uzsākšanas.

Itālijas krimināllikums (no itāļu val. *Codice Penale*) (turpmāk – Itālijas KL) paredz plašu atbildības apmēru. Atbilstoši Itālijas KL 366. pantam, par tulka neierašanos uz noteikto uzdevumu tam var tikt piemērots cietumsods līdz sešiem mēnešiem vai naudas sods līdz 516 EUR apmēram. Savukārt par nekvalitatīvu tulkojumu vai apzināti nepatiesu tulkojumu var tikt piemērots cietumsods un/vai amata atņemšana saskaņā ar Itālijas KL 373. pantu. Tāpat Itālijas KL 377. pants paredz tulka atbildību par kukuļa pieņemšanu.

Tulku procesuālā aizsardzība

Itālijas KPL nenosaka nekādu tulku procesuālo aizsardzību.

15.4. Tulkošanas izmaksas

Itālijā tiesu tulka/ tulkotāja profesijas pārstāvji tiek uzskatīti par ekspertiem un attiecīgi arī tulku/ tulkotāju atalgojums ir ekspertu atalgojuma līmenī.

Ņemot vērā Itālijas 1980. gada 8. jūlija likuma projektā Nr. 319 noteikto tiesu tulku atlīdzība tiek aprēķināta, ņemot vērā tiesas sēdē pavadīto laiku. Turpinājumā ir apkopotas likmes par vienu tulkošanas stundu.

Tabula Nr. 34 Itālijā noteiktās likmes par tulkošanu

Likmes veids	EUR ⁵⁰²
Maksa par pirmajām divām stundām	14,68
Maksa par katrām nākamajām divām stundām	8,15

Tiesnesis var tiesu tulka samaksu palielināt līdz pat divām reizēm, ja tiesas sēdē tiek izmantos augstas sarežģītības pakāpēs materiāls vai ja tiesas sēdē jāpiedalās steidzami.⁵⁰³

⁴⁹⁸ Court Interpreting in Italy, http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/8625/1/Garwood_IN17.pdf

⁴⁹⁹ Turpat

⁵⁰⁰ Effetto colpo di spugna, <http://espresso.repubblica.it/palazzo/2009/11/12/news/effetto-colpo-di-spugna-1.16762>

⁵⁰¹ Gianna G. Diritto all'interpretazione e alla traduzione nei procedimenti penale. 2 April 2014. <http://www.leggioggi.it/2014/04/02/diritto-allinterpretazione-e-alla-traduzione-nei-procedimenti-penal/>

⁵⁰² Summas pārveidotas no GBP uz EUR atbilstoši Latvijas Bankas noteiktajam kursam

2002. gada 30. maija Itālijas ministrijas Dekrēts, nosaka, ka tiesu tulku samaksa var tikt pielāgota ik pēc trīs gadiem, lietojot oficiālo patēriņu cenu indeksu. Pēdējās tiesu tulku samaksas izmaiņas Itālijā tika veiktas 2002. gada 30. maijā.⁵⁰⁴

15.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Ne Itālijas KPL, ne citi normatīvie akti neparedz nedz tulku sertifikāciju, nedz arī to juridisko statusu.

Itālijas KPL 144. pants nosaka tikai to, kādas personas nevar veikt tulka pienākumus, proti, par tulku nevar būt persona:

- ▶ kura ir nepilngadīga, rīcības nespējīga, plānprātīga;
- ▶ kurai ir noteikts aizliegums ieņemt valsts amatus vai liegts strādāt noteiktajā profesijā;
- ▶ kura ir pakļauta personiskās drošības vai preventīvajiem pasākumiem;
- ▶ kurai attiecīgajā kriminālprocesā ir liegts būt par liecinieku vai tā tajā ir liecinieks vai eksperts.

Lai arī Itālijas likumdošana neparedz centralizētu tulku/ tulkotāja reģistra esamību, katras Itālijas tiesas galvenajiem sekretariātiem (no itāļu val. *Cancelleria*) ir izveidots neoficiāls ekspertu reģistrs, kas iekļauj tiesu tulkus/ tulkotājus.

Likumdošana nenosaka obligāto kvalifikāciju vai prasmju un spēju līmeni, kas nepieciešams, lai tulku/ tulkotāju iekļautu reģistrā, tāpēc dažādās tiesās kritēriji (tādējādi arī reģistrā iekļautie profesionāļi) atšķiras. Viens no kritērijiem, ko pieprasa lielākā daļa Itālijas tiesu, ir augstākā izglītība vai tulka/ tulkotāja profesionālā kvalifikācija, kā arī tulka / tulkotāja reģistrācija Itālijas Tirdzniecības kameras profesionāļu sarakstā (no itāļu val. *Ruolo dei Periti e degli Esperti*).⁵⁰⁵

Kā labās prakses piemērs starp Itālijas tiesām tiek minēta Romas rajona tiesa, kurā, lai iekļūtu tiesas tulkus/ tulkotājus sarakstā, tulkam/ tulkotājam ir nepieciešama augstākā izglītība valodu tulkošanā, itāļu valodas sertifikāts, pamatzināšanas Itālijas KPL un profesionālās pieredzes apraksts un pierādījums.⁵⁰⁶

Lai tulks/ tulkotājs tiktu iekļauts reģistrā, kandidātam jāiesniedz savu pieredzi, kvalifikāciju apliecinājoši dokumenti, kurus pirms lēmuma pieņemšanas izvērtē augsti kvalificēti speciālisti. Pēc iekļūšanas Itālijas tiesu reģistrā tulku un tulkotāju spējas un prasmes vairs netiek pārbaudītas.⁵⁰⁷

Itālijas Iekšlietu ministrijas štata tulku/ tulkotāju atlase tiek veikta publiski, kur kā pamatprasība ir noteikta vidusskolas izglītība⁵⁰⁸. Lai pieteiktos uz tulka/ tulkotāja pozīciju, personai ir jānosūta profesionālās pieredzes apkopojumu un veiksmīgi jāizpilda eksāmens, kas sastāv no divām daļām. Pirmā daļa ir rakstiska kompozīcija itāļu valodā par vispārīgu tēmu un tā paša teksta tulkošanu uz divām iepriekš norādītām svešvalodām. Kandidāti, kuri veiksmīgi izturējuši pirmo kārtu, tiek aicināti uz otro daļu – mutisku eksāmenu. Daļu šī eksāmena satura veido izpratnes demonstrēšana par administratīvo likumu, savukārt otru daļu valodas prasmju demonstrēšana. Šajā eksāmena daļā netiek pārbaudītas tulkošanas prasmes.

Saskaņā ar publiski pētījumu par tiesu tulkiem/ tulkotājiem Itālijā⁵⁰⁹, kura ietvaros tika intervēti 60 tulki/ tulkotāji, kas sniedz savus pakalpojumus kriminālprocesa posmos, tikai 10% ir ieguvuši tulka kvalifikāciju un pusei ir tulka/ tulkotāja izglītība. Intervētie tulki/ tulkotāji uzsver, ka viņiem kvalifikācijas un izglītības iztrūkums netraucē pildīt darba pienākumus.

Itālijas tulki un tulkotāji var brīvprātīgi iestāties kādā no Itālijas oficiālajām tulku un tulkotāju asociācijām, kas nodrošina biedrus ar dažādiem kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumiem, tomēr, lai piedalītos tieslietu kriminālprocesu tulkošanā, dalība šajās organizācijās nav obligāta.

⁵⁰³ Legal Interpreting in Italy: Recruitment policies and quality standards, <http://www.eulita.eu/legal-interpreting-italy-recruitment-policies-and-quality-standards>

⁵⁰⁴ Turpat

⁵⁰⁵ Court Interpreting in Italy, http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/8625/1/Garwood_IN17.pdf

⁵⁰⁶ Assessing Legal Interpreting Quality through Testing and Certification: Italy, <http://www.qualitas-project.eu/country-profiles-it>

⁵⁰⁷ Court Interpreting in Italy, http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/8625/1/Garwood_IN17.pdf

⁵⁰⁸ Assessing Legal Interpreting Quality through Testing and Certification: Italy, <http://www.qualitas-project.eu/country-profiles-it>

⁵⁰⁹ Court Interpreting in Italy, http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/8625/1/Garwood_IN17.pdf

Pašreiz Itālijas štata tulkiem/ tulkotājiem netiek piedāvāti papildu kursi vai apmācības kvalifikācijas paaugstināšanai.⁵¹⁰ Saskaņā ar pētījumā publicētu informāciju retos gadījumos tulkiem ir iespēja apmeklēt kursus par vispārīgu terminoloģiju, bet nav izveidoti kursi, kas paplašinātu tulku/ tulkotāju zināšanas par juridiskajiem tekstiem vai terminiem.⁵¹¹

Itālijas Juridisko tulku un tulkotāju asociācija

Itālijas Juridisko tulku un tulkotāju asociācija (no itāļu val. *Associazione Italiana Traduttori e Interpreti Giudiziari*) (turpmāk - AssITIG) ir bezpeļņas organizācija, kuras pamatuzdevums ir veicināt profesionalitāti un kvalitāti starp visiem itāļu tiesu tulkiem, kā arī nodrošināt jebkura indivīda brīvu pieeju tieslietu sistēmai Itālijā. AssITIG aizsargā tās dalībnieku ekonomiskās un tiesiskās intereses, kā arī atbalsta tulku un tulkotāju profesijas attīstību Itālijā. AssITIG biedriem ir atļauts tulkot oficiālos dokumentus (laulības apliecības, skolas sertifikātus, augstskolu diplomus, u.c. dokumentus, kas tiek iesniegti tiesā), kā arī nodrošināt tulku un tulkotāju pakalpojumus tiesā (tiesas sēžu laikā vai liecinieku pratināšanā) vai policijā (arestu un aizturēšanas laikā).

AssITIG ir pilntiesīgas EULITA dalībnieks.

Par asociācijas biedru var kļūt gan itāļu, gan ārvalstu pilsoņi.

Tabula Nr. 35 Itālijas Juridisko tulku un tulkotāju asociācijas dalības veidi un to kritēriji

Dalības veids	Kritēriji	Fiziska persona/Organizācija
Goda biedrs	Statuss tiek piešķirts tiem tulkiem vai tulkotājiem, kas ieguvuši ievērojamus panākumus tulkošanas industrijā vai atbalstījuši asociāciju materiāli. Goda biedri tiek atbrīvoti no biedra maksas gadā.	Fiziska persona
Pilna laika biedrs <ul style="list-style-type: none"> ▶ Juridisko pakalpojumu tulkotājs ▶ Transkripcijas pakalpojumu tulkotājs ▶ Tiesu tulks 	Tulki un tulkotāji, kas nodarbojas juridiskajā jomā. Kandidātam jābūt izcilām itāļu valodas prasmēm, kā arī atbilstoši kvalifikācijai un pieredzei (skatīt zemāk).	Fiziska persona
Praktikants	Biedri, kuram ir nepieciešamā izglītība, taču vēl nav iegūta nepieciešamā pieredze, lai pievienotos asociācijas Pilna laika biedriem. Biedram jāzina itāļu valoda augstā līmenī.	Fiziska persona
Atbalstītājs (tulku un tulkotāju izglītības iestādes, personas, kas ieinteresētas tulkošanas industrijā, u.c.)	Izņemot nolūkus, kas būtu saskaņā ar asociācijas galvenajiem mērķiem, dalības veidam nav obligātas prasības.	Fiziska persona, Organizācija

AssITIG Pilna laika biedriem ir trīs apakšgrupas:

- ▶ juridisko pakalpojumu tulkotājs;
- ▶ transkripcijas pakalpojumu tulkotājs;

⁵¹⁰ Turpat

⁵¹¹ Improving Police and Legal Interpreting 2011-2012, http://www.isit-paris.fr/documents/ImPLI/Final_Report.pdf

- tiesu tulks.

Turpinājumā ir sniegta informācija par šīm apakšgrupām un nepieciešamo kvalifikāciju, pieredzi un itāļu valodas prasmēm, kas kandidātam ir jāizpilda, lai kļūtu par AssITIG biedru.

Tabula Nr. 36 Itālijas Juridisko tulku un tulkotāju asociācijas biedru kritēriji

Pilna laika biedra apakšgrupa	Kvalifikācija	Pieredze	Itāļu valodas prasmes
Juridisko pakalpojumu tulkotājs	<u>1.Variants</u> Augstākā izglītība (vai līdzvērtīga izglītība) tulkotāja amatam.	<u>1.Variants</u> Vismaz 3 gadu nepārtraukta darba pieredze (vismaz 600 000 vārdi) tulkotāja amatā juridiskajā jomā.	Ja kandidāts ir Itālijas pilsonis: vismaz C1 līmenis itāļu valodā atbilstoši Eiropas Vienotā valodu prasmes līmeņa noteikšanas sistēmai (no angļu val. <i>Common European Framework of Reference for Languages, CEFR</i>). Ja kandidāts nav Itālijas pilsonis: Svešvalodas sertifikāts itāļu valodā (no itāļu val. <i>Certificazione di Italiano come Lingua Straniera, CILS</i>), vismaz 3.līmenis;
	<u>2.Variants</u> Profesionālais maģistra grāds jebkurā jomā.	<u>2.Variants</u> Vismaz 4 gadu nepārtraukta darba pieredze (vismaz 700 000 vārdi) tulkotāja amatā juridiskajā jomā.	
	<u>3.Variants</u> Profesionālais bakalaura grāds jebkurā jomā.	<u>3.Variants</u> Vismaz 5 gadu nepārtraukta darba pieredze (vismaz 920 000 vārdi) tulkotāja amatā juridiskajā jomā.	
	<u>4.Variants</u> Vidusskolas izglītība un diploms par specializētajiem pēcdiploma kursiem tulkotāja amatam.	<u>4.Variants</u> Vismaz 8 gadu nepārtraukta darba pieredze (vismaz 1 380 000 vārdi) tulkotāja amatā juridiskajā jomā.	
Transkripcijas pakalpojumu tulkotājs	Vidusskolas izglītība un diploms par specializētajiem pēcdiploma kursiem tulkotāja amatam.	Vismaz 3 gadu nepārtraukta darba pieredze transkripcijas pakalpojumu tulkotāja amatā juridiskajā jomā.	vai Itāļu valodas zināšanu sertifikāts (no itāļu val. <i>Certificato di Conoscenza della Lingua Italiana, CELI</i>), vismaz 4.līmenis;
Tiesu tulks	<u>1.Variants</u> Augstākā izglītība (vai līdzvērtīga izglītība) tulka amatam.	<u>1.Variants</u> Vismaz 3 gadu nepārtraukta darba pieredze tulka amatam juridiskajā jomā.	un Dantes Aligjēri sertifikāts (no itāļu val. <i>Progetto Lingua Italiana Dante Alighieri, PLIDA</i>) itāļu valodā, vismaz C1 līmenis.
	<u>2.Variants</u> Profesionālais bakalaura grāds jebkurā jomā.	<u>2.Variants</u> Vismaz 5 gadu nepārtraukta darba pieredze tulka amatā juridiskajā jomā.	
	<u>3.Variants</u> Vidusskolas izglītība un diploms par specializētajiem pēcdiploma kursiem tulka amatam.	<u>3.Variants</u> Vismaz 8 gadu nepārtraukta darba pieredze tulka amatā juridiskajā jomā.	

16. Lielbritānijas pieredzes un prakses analīze

16.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesības uz tulkojumu kriminālprocesā Lielbritānijā nodrošina Policijas un kriminālo pierādījumu likums (no angļu val. *The Police and Criminal Evidence Act 1984, Code C*) (turpmāk – Policijas likums), Kriminālprocesa noteikumi 2014 (no angļu val. *The Criminal Procedure Rules 2014*) (turpmāk – Lielbritānijas KPL) un Nacionālais līgums par tulku, tulkotāju un profesionālu valodu pakalpojumu sniedzēju izmantošanu izmeklēšanas un kriminālprocesa darbībās (no angļu val. *National Agreement on Arrangements for the use of Interpreters, Translators and Language Service Professionals in Investigations and Proceedings within the Criminal Justice System, as revised 2007*) (turpmāk – Nacionālais līgums).

Nacionālais līgums ietver vadlīnijas, kas nosaka kārtību, kādā ir pieaicināmi tulki, kādos gadījumos un kas par to ir atbildīgs. Nacionālā līguma 1.2. punkts nosaka vadlīnijas kvalificētu tulkotāju un Valodu Pakalpojumu Profesionāļu (no angļu val. *Language Service Professionals*) (turpmāk – LSP) pieaicināšanai, kad rodas tāda nepieciešamība saskaņā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – ECTK) 5. vai 6. pantu.⁵¹²

Policijas likuma 3.5. panta c) apakšpunkts nosaka policijas pienākumu noskaidrot, vai aizturētajai personai ir nepieciešams tulks.

Atbilstoši Policijas likuma 13.1. pantam, policijas virsnieki ir atbildīgi par visu nepieciešamo pasākumu veikšanu pienācīgi kvalificēta tulka nodrošināšanai personai ar dzirdes traucējumiem vai personai, kura nesaprot angļu valodu. Turklāt 13.2. pants nosaka, ka persona nevar tikt nopratināta bez tulka klātbūtnes. Lai nodrošinātu sniegtās informācijas patiesumu, nopratināšanas vai intervijas laikā izskanējušī informācija tiek dokumentēta svešvalodā, kurā persona runā. Pēc tam persona tiek iepazīstināta ar dokumenta saturu un ar savu parakstu apliecina, ka informācija ir patiesa un sakrīt ar personas teikto.⁵¹³

Tāpat Policijas likuma 5A. pants nosaka, ka personai ir tiesības pieprasīt tulku arī telefona sarunas vai vēstules iztulkošanai.

Saskaņā ar Policijas likuma 13.8. pantu ir jāveic arī visi saprātīgie pasākumi, lai aizturētā persona saprot, ka tulka palīdzību atmaksās valsts.

Personas tiesības uz tulka palīdzību tikšanās laikā ar aizstāvi ir nostiprinātas Policijas likuma 13.9. pantā. Šis pants nosaka arī to, ka par tulku tikšanās laikā ar aizstāvi nevar būt policijas izmeklētājs vai jebkurš cits policijas darbinieks. Citos gadījumos, ja aizturētā persona sniegusi savu piekrišanu rakstveidā, tulkošanu var veikt arī policijas izmeklētājs vai jebkurš cits policijas darbinieks.

Lielbritānijas KPL 3.9. panta ceturrtā daļa paredz, ka tiesai pirms tiesas sēdes jānoskaidro, vai apsūdzētajai personai ir nepieciešama tulka palīdzība. Ja personai ir nepieciešama tulka palīdzība, tad tiesa, pamatojoties uz Lielbritānijas KPL 3.9. panta piekto daļu, nodrošina tulka piedalīšanos katrā tiesas sēdē, kurā jāpiedalās apsūdzētajam.

Dokumentu tulkošanu rakstveidā regulē Lielbritānijas KPL 3.9. panta piektās daļas c) apakšpunkts, paredzot, ka tiesa pēc pieteikuma saņemšanas vai pēc tās pašas iniciatīvas var apsūdzētajam nodrošināt jebkura dokumenta rakstveida tulkojumu, izņemot, ja:

- ▶ dokumenta pilns vai daļējs rakstveida tulkojums nav nepieciešams apsūdzētai personai, lai tā saprastu pret viņu vērstās prasības;

⁵¹² ECTK 5. pants nosaka, ka jebkura aizturēta persona pienācīgā veidā un saprotamā valodā ir jāinformē par aresta iemesliem un apsūdzībām, kas pret to izvirzītas. ECTK 6. pants paredz, ka jebkurai personai, kura tiek apsūdzēta kriminālā nodarījumā, ir tiesības uz detalizētu informāciju par izvirzītās apsūdzības raksturu un iemeslu un tiesības uz bezmaksas tulka palīdzību, ja tā nesaprot vai nerunā tiesvedības valodā

⁵¹³ Interpreters, http://www.cps.gov.uk/legal/h_to_k/interpreters/

- ▶ apsūdzētā persona ir atteikusies no dokumenta rakstveida tulkojuma un tā saprot atteikšanās sekas.

16.2. Tulkošanas darba organizācija

No 2012.gada Lielbritānijā tulki/ tulkotāji kriminālprocesa īstenošanas vajadzībām tiek piesaistīti, izmantojot ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojumus.

2012. gada 30. janvārī Lielbritānijas Tieslietu ministrija parakstīja piecu gadu līgumu ar uzņēmumu „Applied Language Solutions/ Capita” (turpmāk – ALS/ CAPITA). Šī līguma ietvaros ārpakalpojuma sniedzējs nodrošina tulku/ tulkotāju pakalpojumus Lielbritānijas tieslietu sektorā strādājošajām iestādēm, t.sk. Lielbritānijas tiesām, policijas, prokuratūras struktūrām un ieslodzījuma vietām.⁵¹⁴

Nacionālā līguma 1.3.punkts nosaka, ka tulkiem, kas tiek izmantoti tulkošanā „aci pret aci”, ir jābūt reģistrētiem Publisko Pakalpojumu Tulkotāju Nacionālā Reģistrā (*The National Register of Public Service Interpreters - NRPSI*) (turpmāk – NRPSI) un Padomes Komunikācijas palielināšanai ar Kurliem Cilvēkiem (*The Council for the Advancement of Communication with Deaf People - CACDP*) (turpmāk – CACDP) reģistrā. Šis nosacījums nosaka pienākumu ārpakalpojumu sniedzējam ALS/ CAPITA nodrošināt, ka piesaistītie tulki/ tulkotāji ir reģistrēti NRPSI vai CACDP, lai nodrošinātu sniegto tulkošanas pakalpojumu kvalitāti.

Pirms 2012.gada, kad tika parakstīts līgums ar ārpakalpojuma sniedzēju ALS/CAPITA, Lielbritānijas tieslietu sektorā strādājošās iestādes kvalificētu tulku/ tulkotāju meklēšanai un piesaistei izmantoja NRPSI. Lēmums mainīt esošo sistēmu un piesaistīt ārpakalpojuma sniedzēju tulku/ tulkotāju pakalpojumu pārvaldīšanai bija, galvenokārt, saistīts ar lielo laika un administratīvo resursu apjomu, ko iestādes patērēja, meklējot un piesaistot kvalificētus tulkus/ tulkotājus.⁵¹⁵

ALS/CAPITA nodrošina tiesu tulku/ tulkotāju sarakstu, kurā ir iekļauti 2 648 tulki/ tulkotāji trīs kvalifikācijas pakāpēs. Katram līmenim ir noteiktas citas kvalifikācijas prasības un stundas likmes. Prasība tulkam/ tulkotājam būt reģistrētam NRPSI ir noteikta tikai 1.līmeņa tulkiem/ tulkotājiem. Līdz ar to, atbilstoši līguma nosacījumiem, 2.un 3.līmeņa tulki/ tulkotāji no ALS/CAPITA līguma var tikt izmantoti tikai gadījumos, kad dažādu apstākļu ietekmē 1.līmeņa tulki/ tulkotāji nav pieejami.⁵¹⁶

Tulku/ tulkotāju piesaistes kārtība

Lielbritānijā nav noteikti precīzi kritēriji, kā noteikt personas valodas prasmes, tomēr tulka/ tulkotāja piesaistīšanas lēmums tiek pieņemts, ņemot vērā šādus faktorus⁵¹⁷:

- ▶ persona nepārvalda vai nesaprot valodu pietiekamā līmenī, lai piedalītos tiesas sēdē;
- ▶ persona nevar saņemt valsts finansējumu;
- ▶ persona nevar atļauties personīgu tulku/ tulkotāju un neviens no ģimenes locekļiem/ draugiem nevar apmeklēt tiesas sēdi, lai nodrošinātu tulkošanu, kas būtu pieņemama tiesas sēdes norises vajadzībām.

Nacionālais līgums nosaka, ka gadījumos, kad policija izvirza apsūdzību un tiesas sēdes laiks ir noteikts divu darba dienu laikā no apsūdzības izvirzīšanas dienas, tulka/ tulkotāja piesaiste tiesas sēdei ir policijas vai citas tiesībsargājošās iestādes atbildība. Nacionālajā līgumā tiek uzsvērts, ka iespēju robežās tiesas sēdei pieaicinātais tulkus/ tulkotājs nevar būt tā pati persona, kas tika pieaicināta policijas vai citas tiesībsargājošās iecirknī. Izņēmums ir gadījumi, kad divu darba dienu laikā nav iespējams atrast atbilstošas kvalifikācijas tulku/ tulkotāju. Šādos gadījumos atbildīgajam policijas darbiniekam ir jāinformē visas iesaistītās puses, kā arī jāiegūst visu pušu piekrišana.⁵¹⁸

Atbilstoši Nacionālā līguma 4.4.1. punktam, policija ir atbildīga par tulka iecelšanu arī tajā gadījumā, ja aizdomās turētajai personai ir izvirzīta apsūdzība, un tā divu dienu laikā no apsūdzības izvirzīšanas

⁵¹⁴ The Ministry of Justice's language services contract: Progress update, <http://www.nao.org.uk/press-releases/ministry-justices-language-services-contract-progress-update/>

⁵¹⁵ The Ministry of Justice's language services contract, http://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2012/09/1213_MoJ_Language_services.pdf

⁵¹⁶ Turpat

⁵¹⁷ Court Interpreters, <https://www.justice.gov.uk/courts/interpreter-guidance>

⁵¹⁸ National agreement on arrangements for the use of interpreters, translators and language service professionals in investigations and proceedings within the criminal justice system, https://www.justice.gov.uk/downloads/courts/interpreters/National_Agreement_on_Use_of_Interpreters-August_2008.pdf

dienas ir nodota Miertiesa (no angļu val. *Magistrates' Court*). Turklāt uz tiesas sēdi nozīmētais tulks nevar būt tas pats tulks, kas ir tulkojis policijā izmeklēšanas gaitā, kā arī tas pats tulks, kuru izmantoja apsūdzētā persona un viņas aizstāvis. Ja retas valodas gadījumā nav iespējams pieaicināt citu tulku, tiesai ir pienākums lietās dalībniekiem par to paziņot.

Savukārt, ja no apsūdzības izvirzīšanas dienas ir pagājušas trīs vai vairākas dienas, par tulka iecelšanu un izmaksām ir atbildīga pati Miertiesa.⁵¹⁹

Pamatojoties uz Nacionālā līguma 4.5.1. punktu, policijai vai citai izmeklēšanas iestādei, kura lietu nodevusi Miertiesai, trīs darba dienu laikā no apsūdzības izvirzīšanas dienas, bet ne vēlāk kā divas darba dienas pirms tiesas sēdes, jāsniedz Miertiesai šāda informācija:

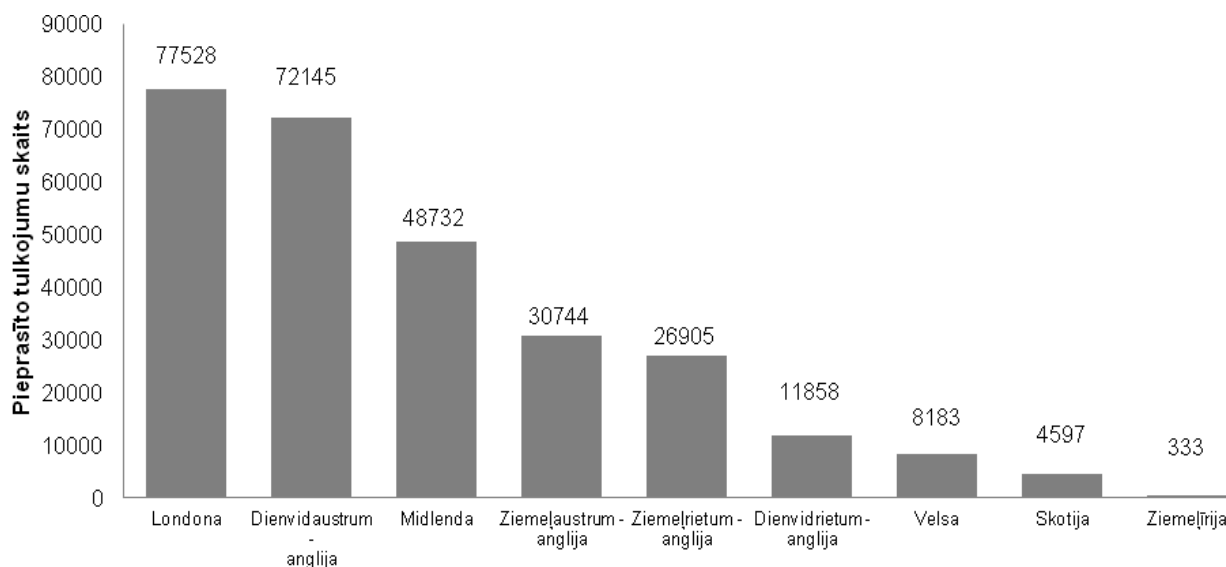
- ▶ valoda vai specifisks dialekts;
- ▶ tulku/ tulkotāju vārdi, uzvārdi, kurus policija un aizstāvis ir izmantojuši līdz šim brīdim (visi zināmie tulki/ tulkotāji);
- ▶ jebkura cita informācija, kura būtu noderīga (piemēram, vai varētu rasties grūtības izmantot konkrētās etniskās grupas, politiskās pārliecības vai piederības tulkotāju).

Atbilstoši Nacionālā līguma 4.5.2. punktam, ja lieta ir nodota Kroņa tiesai (no angļu val. *Crown Court*), Kroņa tiesa būs atbildīga, un tā iecels jebkuru tulkotāju, kas būs nepieciešams apsūdzētajai personai tiesvedības gaitā.

Tulkošanas gadījumu raksturojums

Saskaņā ar statistikas datiem par 2013. gadu, kopējais ārpakalpojuma sniedzējam ALS/CAPITA pieprasīto tulkošanas pakalpojumu skaits gadā veidoja 162 300 gadījumus, savukārt 2012. gadā – 118 800 gadījumus.⁵²⁰ Visbiežāk tulku/ tulkotāju pakalpojumi tiek izmantoti krimināllietu izskatīšanas procesā (aptuveni puse no visiem pieprasītajiem pakalpojumiem).

Attēls Nr. 18 Tulkošanas pakalpojumu pieprasījums Lielbritānijā

Pamatojoties uz attēlā (skat. Attēls Nr. 18 Tulkošanas pakalpojumu pieprasījums Lielbritānijā) redzamo informāciju, vislielākais tulkošanas pakalpojumu pieprasījumu apjoms ir Londonā. Tāpat salīdzinoši augsts pieprasījumu apjoms ir bijis Dienvidaustrumanglijā. Pārējos Lielbritānijas rajonos novērojams daudz zemāks tulkojumu gadījumu skaits.

16.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

⁵¹⁹ Nacionālā līguma 4.5.1.punkts

⁵²⁰ Statistics on the use of language services in courts and tribunals, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/304579/language-services-in-courts-and-tribunals-jan-2012-december-2013.pdf

Kriminālprocesa ietvaros veikto tulkojumu kvalitātes nodrošināšanai Nacionālais līgums paredz nosacījumu, ka tulkiem, kas tiek izmantoti tulkošanā „aci pret aci”, ir jābūt reģistrētiem NRPSI vai CACDP reģistrā. Ņemot vērā NRPSI noteiktās profesionālās kvalifikācijas pamatprasības tulka/ tulcotāja iekļaušana NRPSI apliecina, ka persona ir kvalificēta darba veikšanai un sniedz kvalitatīvus pakalpojumus.

Atbilstoši Nacionālā līguma 13. punktam, NRPSI un CACDP ir uzvedības kodeksi, kuri ietver kompetences, kvalifikācijas un profesionālās uzvedības standartus.

Saskaņā ar Nacionālā līguma 13.3. punktu, ja ir pamats ticēt, ka kāds no reģistrētiem tulkiem ir pārkāpis augstāk minētos standartus, vai nav izpildīti citi profesionāli pienākumi, aģentūra, kas strādā, ar tulku iesniedz sūdzība NRPSI vai (caur CACDP) Reģistrācijas Grupai (no angļu val. *Registration Panel*). Atbilstoši šim pašam pantam, sūdzībā izsmeloši jānorāda tās iemesli.

Lielbritānijā netiek veiktas regulāras kvalitātes pārbaudes tulku/ tulcotāju veiktajam darbam. Prasība par NRPSI reģistrētu tulku izmantošanu un Lielbritānijas Tieslietu ministrija līgumā par ārpakalpojumu sniegšanu paredzētās piesaistāmo tulku kvalifikācijas prasības ir uzskatāmas par pietiekamām prasībām tulkojumu kvalitātes nodrošināšanai.

Saskaņā ar Lielbritānijas KPL 3.9. panta piektās daļas d) apakšpunktu, tiesai ir apsūdzētajai personai jānorāda uz iespēju mainīt tulku, ja tulkojuma kvalitāte apsūdzēto personu neapmierina.

Sūdzību skaits, kas saistīts ar tulkojumu kvalitāti, kopš līguma noslēgšanas ar ALS/CAPITA ir strauji pieaudzis. Salīdzinājums starp 2013. gada otrā ceturkšņa sūdzību skaitu un 2012. gada otrā ceturkšņa sūdzību skaitu ir sniegts tabulā.⁵²¹

Tabula Nr. 37 Sūdzību skaits par tiesu tulkiem/ tulcotājiem Lielbritānijā

Laika periods	Sūdzību skaits
2013. gada otrais ceturksnis	1 957
2012. gada otrais ceturksnis	1 591

39% gadījumu laika periodā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2013. gada 15. novembrim saņemto sūdzību iemesls bija tulku nepieejamība, kas saistīts ar ALS/CAPITA organizatoriskiem sarežģījumiem tulku/ tulcotāju piesaistē.

Tulku atbildība

Lielbritānijā tulka/ tulcotāja profesijai nav nepieciešama kriminālvēstures pārbaude, izņemot tulkus, kuri ir nodarbināti kā policijas konstebļu palīgi vai strādā ar bērniem. Šiem tulkiem/ tulcotājiem ir jāiegūst Kriminālo ierakstu biroja sertifikāts par informācijas atklāšanu. Ņemot vērā iepriekš minētos noteikumus, saskaņā ar Nacionālo vienošanos, iestādes darbiniekiem ir ieteicams pārliecināties, vai piesaistītajam tiesu tulkam/ tulcotājam ir Kriminālo ierakstu biroja sertifikāts par informācijas atklāšanu, kā arī pieprasīt to parādīt atbilstošajos gadījumos.⁵²²

Atbilstoši Nacionālā līguma 6. punktam visi tulki/ tulcotāji, kuri tiek pieaicināti tulkot policijas vajadzībām, kā arī darbā ar bērniem vai garā slimiem cilvēkiem, tiek detalizēti pārbaudīti, proti, tiek pārbaudītas pagātnes darbības, kriminālie ieraksti. Tiem tulkiem, kuri ir tulku reģistrā un kuri strādā aģentūrās, lielākoties jau ir sertifikāts, kas apliecina, ka tie nav tikuši sodīti par krimināliem nodarījumiem (no angļu val. *CRB disclosure certificate*). Ja tulks tiek pieaicināts ļoti svarīgā kriminālprocesā, tam pat var tikt piemērota pretterorisma pārbaude (no angļu val. *Counter-Terrorist Check – CTC*).

Tulka neatkarība

Policijas likuma 13.9. pants nosaka, ka par tulku tikšanās laikā ar aizstāvi nevar būt policijas izmeklētājs vai jebkurš cits policijas darbinieks. Citos gadījumos, ja aizturētā persona sniegusi savu piekrišanu rakstveidā, tulkošanu var veikt arī policijas izmeklētājs vai jebkurš cits policijas darbinieks.

⁵²¹ The Ministry of Justice's language services contract, http://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2012/09/1213_MoJ_Language_services.pdf

⁵²² National agreement on arrangements for the use of interpreters, translators and language service professionals in investigations and proceedings within the criminal justice system, https://www.justice.gov.uk/downloads/courts/interpreters/National_Agreement_on_Use_of_Interpreters-August_2008.pdf

Nacionālajā līgumā tiek uzsvērts, ka iespēju robežās tiesas sēdei pieaicinātais tulks/ tulkotājs nevar būt tā pati persona, kas tika pieaicināta policijas vai citas tiesībsargājošās iecirknī. Izņēmums ir gadījumi, kad noteiktajā laikā nav iespējams atrast atbilstošas kvalifikācijas tulku/ tulkotāju, tomēr arī šajos gadījumos atbildīgajam policijas darbiniekam ir jāinformē visas iesaistītās puses, kā arī jāiegūst visu pušu piekrišana.⁵²³

Tulku procesuālā aizsardzība

Tulkiem procesuālā aizsardzība likumā nav paredzēta.

16.4. Tulkošanas izmaksas

Samaksa par tulku/ tulkotāju pakalpojumiem ir noteikta Tieslietu ministrijas noslēgtajā līgumā ar ārpakalpojuma sniedzēju ALS/CAPITA. Līgumā ir noteiktas tulkošanas stundas likmes katram no trim tulku/ tulkotāju kvalifikācijas līmeņiem, kā arī citas kompensācijas un samaksas, kas piemērojamas tulkošanas pakalpojumiem šī līguma ietvaros.

Tieslietu ministrijas līgumā norādītas tulku/ tulkotāju stundas likmes visiem trim tulku/ tulkotāju kvalifikācijas līmeņiem sniegtas tabulā.⁵²⁴

Tabula Nr. 38 Tulku/ tulkotāju likmes Lielbritānijā

Tulka/ tulkotāja līmenis	Likme par stundu (Pirmdienās – Piektdienās) (EUR/ stundā)	Likme par stundu (Sestdienās, svētdienās, brīvdienās) (EUR/ stundā)
1. līmenis	28,01	37,82
2. līmenis	25,47	34,38
3. līmenis	20,37	27,50

Noslēgtā līguma ietvaros ir noteikts, ka ceļa izmaksas tulka/ tulkotājam netiek segtas, ja ceļš kopumā prasa laiku intervālā līdz divām stundām. Ja ceļojuma ilgums ir lielāks par divām stundām vienā virzienā, tad tulks/ tulkotājs saņem kompensāciju 12,73 EUR par vienu ceļā pavadīto stundu.⁵²⁵

No 2012. gada februāra kompānija ir noteikusi papildu maksu par tulka/ tulkotāja rezervēšanu noteiktam datumam, izmantojot uzņēmumā nodrošināto tiešsaistes sistēmu. Šī papildu maksa ir 6,37 EUR.⁵²⁶

Kopējā Lielbritānijas Tieslietu ministrijas noslēgtā līguma summa sastāda 114 431 023,52 EUR⁵²⁷ (90 000 000 GBP).⁵²⁸ Līgums noslēgts uz 5 gadiem.

16.5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkotāju institūts

Atbilstoši Nacionālā līguma nosacījumiem kriminālprocesā iesaistītajiem tulkiem/ tulkotājiem jābūt reģistrētiem NRPSI vai CACDP reģistrā.

Nacionālais tulku un tulkotāju reģistrs

NRPSI ir viens no „Profesionāli tulki par tiesiskumu” organizācijas (no angļu val. *Professional Interpreters for Justice*) sadarbības partneriem. NRPSI ir reģistrēti aptuveni 2 000 tulku un tulkotāju, kas

⁵²³ National agreement on arrangements for the use of interpreters, translators and language service professionals in investigations and proceedings within the criminal justice system, https://www.justice.gov.uk/downloads/courts/interpreters/National_Agreement_on_Use_of_Interpreters-August_2008.pdf

⁵²⁴ The Ministry of Justice's language services contract, http://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2012/09/1213_MoJ_Language_services.pdf

⁵²⁵ Turpat

⁵²⁶ Turpat

⁵²⁷ Latvijas Bankas kurss 2014.gada septembrī

⁵²⁸ The Ministry of Justice's language services contract: Progress update, <http://www.nao.org.uk/press-releases/ministry-justices-language-services-contract-progress-update/>

ir specializējušies vairāk nekā 100 valodās. Tulka/ tulkotāja iekļaušana NRPSI apliecina, ka persona ir kvalificēta darba veikšanai un sniedz kvalitatīvus pakalpojumus.⁵²⁹

NRPSI ir neatkarīga bezpeļņas organizācija, kas reģistrē Anglijā strādājošus profesionālus tulkus un tulkotājus. Reģistra galvenais mērķis ir identificēt un nodrošināt augstus profesionālos standartus industrijā un nodrošināt un uzturēt publisku profesionālo un kvalificēto Anglijas tulku un tulkotāju Nacionālo reģistru. Reģistrs ir pieejams bez papildus maksas, un to ir iespējams lietot organizācijas mājas lapā.

Tulkam/ tulkotājam, kurš vēlas tikt iekļauts NRPSI, ir jāizpilda noteikti kritēriji atbilstoši dalības veidam, kuram tas vēlas pievienoties. Tā kā kriminālprocesā iesaistītajiem tulkiem/ tulkotājiem pēc definīcijas ir jābūt reģistrētiem šajā reģistrā, prasības, kas noteiktas reģistrācijai, var tikt uzskatītas arī par pamatu tiesu/ tulkotāju kvalifikācijas prasībām.

Iespējamie darbības veidi NRPSI un kritēriji ir apkopoti turpinājumā.⁵³⁰

Tabula Nr. 39 NRPSI dalības veids un nepieciešamās kvalifikācijas

Dalības veids	Kvalifikācija	Darba pieredze
Pilna laika biedrs (katrai valodai jāreģistrē atsevišķa dalība)	Valodu Institūta (no angļu val. Chatered Institute of Linguists, IOL) diploms Publiskā Servisa Tulkošanā (no angļu val. <i>Diploma in Public Service Interpreting, DPSI</i>) / apliecība Sabiedriskā Servisa Tulkošanā (no angļu val. <i>Certificate in Community Interpreting, CCI</i>) (priekštecis DPSI) vai Metropoles Policijas tests vai līdzvērtīgs tulkošanas kvalifikācijas diploms (piemēram, kvalifikācija ar vismaz 4 tulkošanas elementiem. Kvalifikācijā jāiekļauj konsekutīvā jeb secīgā tulkošana, vienlaicīgā jeb sinhronā tulkošana un zīmju valodas tulkošana).	Vismaz 400 stundu darba pieredze Anglijā sabiedrisko pakalpojumu tulkošanā.
Pagaidu biedrs (katrai valodai jāreģistrē atsevišķa dalība)	a) Valodu Institūta (IOL) diploms Publiskā Servisa Tulkošanā (DPSI) / apliecība Sabiedriskā Servisa Tulkošanā (CCI) (priekštecis DPSI) vai Metropoles Policijas tests vai līdzvērtīgs tulkošanas kvalifikācijas diploms. b) Kvalifikācija iegūta angļu valodā ar vismaz 2 tulkošanas elementiem.	a) Var pieteikties bez iepriekšējas darba pieredzes. b) 400 stundu darba pieredze Anglijā sabiedrisko pakalpojumu tulkošanā.
Retas valodas biedrs (tikai tām valodām, kurās nav pieejama Publiskā Servisa Tulkošanas (DPSI) kvalifikācija)	Kembridžas angļu valodas tests (no angļu val. <i>Certificate of Proficiency in English, CPE</i>) vai līdzvērtīga kvalifikācija un gada pārskats ar pierādījumiem par kursa Nepārtraukta Profesionālā Attīstība (no angļu val. <i>Continuing professional development, CPD</i>) dalību attiecīgajā valodā. Reta valoda ir jebkura valoda, kurai šobrīd nav pieejama oficiāla kvalifikācija, taču pēc tās ir pieprasījums. Ja šī valoda šobrīd nav uzrādīta Nacionālajā reģistrā, Valodas Noteikšanas Komiteja izlemj, vai ir iespējams šo valodu pievienot reģistram.	Vismaz 100 stundu darba pieredze Anglijā sabiedrisko pakalpojumu tulkošanā (pieredze tiek ikgadēji pārskatīta).

⁵²⁹ National Register of Public Service Interpreters, <http://www.nrpsi.org.uk/>

⁵³⁰ Criteria For Entry Onto The National Register For Public Service Interpreters, <http://www.nrpsi.org.uk/downloads/CriteriaforEntryApril2011.pdf>

Reģistrā var pieteikties jebkurš Anglijā dzīvojošs tulks vai tulkotājs no 18 gadu vecuma un maksimālā vecuma ierobežojums nav noteikts. Tomēr, ja Atlases Komiteja pieprasa, dalībniekam ir jāspēj nodrošināt medicīniskais apstiprinājums par spēju strādāt tulka vai tulkotāja amatā. Kandidātam ir jābūt derīgai klasificētas informācijas pieejai.

Visiem reģistra tulkiem noteiktā laika posmā ir jāķūst par Pilna laika biedriem.

Pagaidu laika biedram ar a) izvēles kvalifikāciju jāsasniedz Pilna laika biedra statuss 5 gados, iegūstot vairāk nekā 400 stundu darba pieredze Anglijā sabiedrisko pakalpojumu tulkošanā.

Pagaidu laika biedram ar b) izvēles kvalifikāciju jāsasniedz Pilna laika biedra statuss 3 gados, iegūstot Valodu Institūta (IOL) diplomu Publiskā Servisa Tulkošanā (DPSI) vai nokārtojot Metropoles Policijas testu vai iegūstot līdzvērtīgu tulkošanas kvalifikācijas diplomu.

Retas valodas biedram jāsasniedz Pilna laika biedra statuss iegūstot Valodu Institūta (IOL) diplomu Publiskā Servisa Tulkošanā (DPSI) vai nokārtojot Metropoles Policijas testu vai iegūstot līdzvērtīgu tulkošanas kvalifikācijas diplomu, kā arī sasniegtot vismaz 400 stundu darba pieredzi Anglijā sabiedrisko pakalpojumu tulkošanā.

NRPSI biedram katru gadu ir jāatjauno savs statuss, tomēr, ja biedrs neatjauno trīs mēnešu laikā no termiņa beigām, statuss tiek anulēts.

Līgums ar ārpakalpojumu sniedzēju

Līgumā ar ārpakalpojumu sniedzēju ALS/CAPITA piesaistāmajiem tulkiem/ tulkotājiem noteikti trīs līmeņi. Līmeņiem atbilstošās kvalifikācijas prasības raksturotas turpinājumā⁵³¹.

Tabula Nr. 40 Līgumā ar ārpakalpojumu sniedzēju noteiktie tulku līmeņi, nepieciešamās kvalifikācijas un nepieciešamās pieredzes

Tulka/ tulkotāja līmenis	Nepieciešamā kvalifikācijas	Nepieciešamā pieredze
1. līmeņa tulks/ tulkotājs	Jāizpilda vismaz viena no šādām prasībām: <ul style="list-style-type: none"> ▶ diploms Publiskā Servisa Tulkošanā; ▶ sertifikāts sabiedriskajā tulkošanā; ▶ Metropoles Policijas tests; ▶ reģistrēts tulks/ tulkotājs NRPSI; ▶ Policijas un tiesas tulku asociācijas biedrs; ▶ Tulku un tulkotāju asociācijas biedrs. 	Vismaz 100 stundas publiskā sektora tulkošanā
2. līmeņa tulks/ tulkotājs	Jāizpilda vismaz viena no šādām prasībām: <ul style="list-style-type: none"> ▶ diploms Publiskā Servisa Tulkošanā; ▶ angļu valodas vai citas valodas diplomu vai grādi; Papildus jāizpilda: <ul style="list-style-type: none"> ▶ jebkāds izglītības grāds; ▶ pieredze krimināltiesībās Lielbritānijā vai ārzemēs. 	Vismaz 100 stundas publiskā sektora tulkošanā

⁵³¹ The Ministry of Justice's language services contract , http://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2012/09/1213_MoJ_Language_services.pdf

Tulka/ tulkošanas līmenis	Nepieciešamā kvalifikācijas	Nepieciešamā pieredze
3. līmeņa tulks/ tulkošanas	Pierādīta pieredze tulkošanā publiskajā sektorā ar atbilstošu valodniecības kvalifikāciju Iziet pamatapmācības tulkošanā	Vēlama 100 stundu pieredze publiskā sektora tulkošanā

Prasība tulkam/ tulkošanai būt reģistrētam NRPSI ir noteikta tikai 1.līmeņa tulkiem/ tulkošanai. Līdz ar to, atbilstoši līguma nosacījumiem, 2.un 3.līmeņa tulki/ tulkošanai no ALS/CAPITA līguma var tikt izmantoti tikai gadījumos, kad dažādu apstākļu ietekmē 1.līmeņa tulki/ tulkošanai nav pieejami.⁵³²

Tulku/ tulkošanas profesionālās apvienības

Tulku un tulkošanas asociācijas Lielbritānijā ir vairākas. Par galveno organizāciju ar asociācijas funkcijām tiek uzskatīts Nacionālais tulku un tulkošanas reģistrs, kas tiek plaši izmantots gan publiskajā sektorā, gan privātajā sektorā. Tomēr, ņemot vērā, ka šīs organizācijas galvenais mērķis ir tulku/ tulkošanas reģistra izveide un uzturēšana, tā nepiedāvā papildu apmācības vai kursu tulku/ tulkošanas kvalifikācijas paaugstināšanai. Tā kā Lielbritānijas iestādēs nav štata tulku, tad darba devējam nav jā rūpējas par tulku/ tulkošanas profesionālo attīstību. Gadījumos, kad tulks/ tulkošanas nolēm j pilnveidot savu profesionālo kvalifikāciju, izmaksas ir jāsedz tulkam/ tulkošanai.

17. Polijas pieredzes un prakses analīze

17.1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Polijas Kriminālprocesa likuma (turpmāk – Polijas KPL) 204.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka tulks/ tulkošanas ir jāpieaicina visos gadījumos, kad persona nesaprot poļu valodu. Šī paša panta otrā daļa paredz, ka tulkošanai ir jāveic dokumenta rakstveida tulkojums, ja tas ir nepieciešams.

Atbilstoši Polijas KPL 72. panta pirmajai daļai, ja apsūdzētajam nav pietiekamas zināšanas poļu valodā, viņam ir tiesības izmantot tulku/ tulkošanas palīdzību bez maksas. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai, tulks/ tulkošanas ir jāpieaicina visās darbībās, kurās piedalās apsūdzētais.

Pamatojoties uz Polijas KPL 72. panta otro daļu, personai ir tiesības uz bezmaksas tulku/ tulkošanas pakalpojumiem arī tikšanās laikā ar aizstāvi. Polijas KPL neparedz nekādus ierobežojumus attiecībā uz mutvārdu tulkojumu nodrošināšanu aizdomās turētai vai apsūdzētajai personai, tajā skaitā tikšanās laikā ar aizstāvi.

Saskaņā ar Polijas KPL 72. panta trešo daļu rakstveida tulkojums jānodrošina visiem rakstveida dokumentiem, kuri sniedz informāciju par apsūdzētā brīvību un izmaiņām tiesas lēmumā. Dokumenti, kas ietilpst šajās kategorijās:

- ▶ apsūdzības raksts ar tā papildinājumiem vai labojumiem;
- ▶ sūdzību raksti;
- ▶ apelācijas sūdzība;
- ▶ spriedums;

⁵³² The Ministry of Justice's language services contract, http://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2012/09/1213_MoJ_Language_services.pdf

- ▶ lēmums par procesa izbeigšanu.

Ar apsūdzētā piekrišanu, lēmumam par procesa izbeigšanu, ja tas nav pārsūdzams, var sniegt vien mutvārdu tulkojumu. Polijas KPL nav iekļauti mehānismi, kas dotu iespēju apsūdzētajam pieprasīt kāda cita dokumenta tulkojumu, bet saskaņā ar Polijas KPL 9. panta otro daļu apsūdzētajam ir tiesības iesniegt sūdzību par tulkojuma kvalitāti.⁵³³

Polijā nav noteikti laika limiti, cik ilgi persona var izmantot tulka/ tulkošanas pakalpojumus. Ņemot vērā, ka personu ir atļauts noplatināt tikai 48 stundas pēc aizturēšanas, policijas darbinieki nevar aizkavēt tulka/ tulkošanas piesaistīšanu.

Detalizētāka kārtība nedz mutvārdu tulkojuma sniegšanai, nedz arī rakstveida dokumentu tulkošanai nav noteikta.

17.2. Tulkošanas darba organizācija

Saskaņā ar Polijas KPL kriminālprocesa izskatīšanas laikā procesa virzītājam nepieciešamības gadījumā ir jāpiesaista zvērināts tulks no tiesu tulku/ tulkošanas reģistra. Izņēmuma gadījumi, kad procesa virzītājs var piesaistīt tulku/ tulkošanas, kas nav iekļauts reģistrā, ir retas valodas vai tulkojuma steidzamība. Šādos gadījumos tiek piesaistīti *ad-hoc* tulki/ tulkošanas. Tomēr saskaņā ar līdzšinējo praksi aptuveni 86% gadījumos procesa virzītājs piesaista zvērinātus tiesu tulkus/ tulkošanas no oficiālā reģistra.⁵³⁴

Gadījumos, kad procesa virzītājs piesaista *ad-hoc* tulku/ tulkošanas, tiesnesis personīgi informē tulku/ tulkošanas par prasībām, kas tam jāizpilda, lai nodrošinātu tulkojuma objektivitāti. Papildus tulkam ir jāinformē tiesnesi par iespējamajiem iemesliem, kāpēc viņš nevar pildīt tulka/ tulkošanas darba pienākumus konkrētajā lietā.⁵³⁵

Polijas Tieslietu ministrijas izveidotajā tiesu tulku/ tulkošanas reģistrā tiek iekļauti tikai zvērināti tiesu tulki/ tulkošanas, kuri ir nokārtojuši eksāmenus, tādejādi pierādot savu kvalifikāciju un darba kvalitāti. Polijas tiesu tulku/ tulkošanas reģistrs ir publiski pieejams Polijas Tieslietu ministrijas mājas lapā un reizi gadā tiek publicēts Tieslietu ministrijas oficiālajā žurnālā.⁵³⁶

Saskaņā ar Polijas KPL 17. panta 1. punktu tulkam/ tulkošanas pēc pieprasījuma saņemšanas ir jāuztur katalogs par veiktajiem tulkojumiem, tajā iekļaujot vismaz šādu informāciju:

1. Datums, kurā tulks/ tulkošanas uzņēmiens pildīt konkrēto darbu.
2. Informācija par procesa virzītāju, kas pieprasījis tulka/ tulkošanas iesaisti.
3. Tulkoto dokumentu apraksts (norādot nosaukumu, datumu, numuru, valodu, personu vai institūtu, kas sagatavoja dokumentu).
4. Tulkojamā darba specifika apraksts (ieskaitot datumu, vietu, tvērumu un tulkošanas ilgumu).
5. Saņemtās atlīdzības kopsumma.
6. Informācija par gadījumu, ja tulks/ tulkošanas atsakās sniegt savus pakalpojumus.

Detalizēti statistikas dati par tulku/ tulkošanas darbu netiek apkopoti, līdz ar to precīzi dati nav pieejami. Tomēr saskaņā ar 2010. gadā veikto Polijas reģionu tiesu pētījumu kopumā tiesās tiek izmantotas 34 valodas. Visbiežāk izmantotās valodas ir vācu, angļu, krievu, franču, itāļu un ukraiņu valodas.⁵³⁷

Saskaņā ar EULITA, Polija kā arī Austriju un Čehiju tiek uzskatīta par vienu no labās prakses piemēriem tiesu tulku/ tulkošanas reģistra izstrādē. Polijas tieslietu ministrijas, tulku un tulkošanas asociācijas pārstāvji ir aktīvi iesaistīti Eiropas kopējā tiesu tulku/ tulkošanas reģistra izstrādē un sagatavošanās darbos, kas saistīti ar to.⁵³⁸

⁵³³ Orla Ryan BL, Report on the implementation of the right to interpretation and translation services in criminal proceedings

⁵³⁴ Turpat

⁵³⁵ Turpat

⁵³⁶ Turpat

⁵³⁷

Tłumaczenie Sadowe w Polsce. Analiza Rynku, http://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/1484/nartowska_tlumaczenie_sadowe_w_polsce.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁵³⁸ LIT Search – Pilot project for an EU database of legal interpreters and translators, <http://www.eulita.eu/lit-search-%E2%80%93-pilot-project-eu-database-legal-interpreters-and-translators>

17.3. Tulku/ tulkotāju atbildība un tulkojumu kvalitāte

Tulkojumu kvalitāte

Polijas normatīvie akti neparedz tulkojumu kvalitātes kritērijus vai to nodrošināšanas mehānismu, tomēr par kvalitātes nodrošināšanas garantiju var tikt uzskatīta tulku/ tulkotāju sertificēšanas kārtība, kas iekļauj kritērijus tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pārbaudīšanas novērtēšanai.

Polijas KPL nenosaka personas tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti. Tomēr tiesnesim, kas ir procesa virzītājs, ir tiesības izvērtēt tulka/ tulkotāja darba kvalitāti un gadījumā, ja tā ir zema un neatbilst tiesneša prasībām, tiesnesim ir tiesības nomainīt tulku/ tulkotāju. Aizdomās turētajam ir tādas pašas tiesības, ja viņš apšauba piesaistītā tulka/ tulkotāja tulkojuma kvalitāti un precizitāti.⁵³⁹

Saskaņā ar Polijas KPL 204. panta trešo daļu, noteikumi, kas attiecināmi uz tiesu ekspertiem, piemērojami arī tulkiem. Līdz ar to, pamatojoties uz Polijas KPL 196. panta trešo daļu, tulks var tikt aizstāts, ja tiek apšaubīta viņa uzticamība, objektivitāte vai citas svarīgas kvalifikācijas esamība.

2011. gadā veiktajā aptaujā starp kriminālprocesos iesaistītajām personām, tika konstatēts, ka 92% gadījumu procesa virzītājs, kurš ir atbildīgs par tulka piesaistīšanu, nav mainījis sākotnēji piesaistīto tulku/ tulkotāju.⁵⁴⁰

Tulka atbildība

Polijas KPL 31.nodaļa „Disciplinārie sodi” nosaka tulka/ tulkotāja atbildību par atteikšanos sniegt tulkojumu un neierašanos uz nozīmēto tulkošanas vietu.

Tulka atbildības apmērs KPL noteikts, sākot no naudas soda minimālās mēnešalgas apmērā līdz pat cietumsodam līdz 30 dienām un zaudējumu atlīdzināšanai.

Tulku procesuālā aizsardzība

Polijas zvērinātu un specializētu tulku biedrība pauž viedokli, ka saskaņā ar UNESCO 1976 rekomendāciju 11. apsvērumu, lai nodrošinātu tulku un tulkojumu juridisko aizsardzību un tas kļūtu par zvērinātu tulku, ar likumu jānosaka tulku pienākums būt apmācītiem tulkošanas prasmēs un tehnikā neatkarīgi no pienākuma nokārtot valsts eksāmenu.⁵⁴¹

17.4. Tulkošanas izmaksas

Polijas Zvērinātu tulkotāju akta 16. pants nosaka, ka atlīdzību par zvērināta tulka darbu nosaka Polijas Tieslietu ministrija. Polijas Tieslietu ministrijas pienākumos ietilpst tulka/ tulkotāja darba likmju noteikšana visām ministrijas padotības iestādēm. Papildus tam Polijas Tieslietu ministrijai ir tiesības noteikti arī citas darba likmes, kuras jāņem vērā, izvērtējot izpildāmā darba sarežģītību un tulkojamā darba tvērumu.

Turpinājumā atspoguļotas vidējās likmes par mutisko un rakstisko tulkošanu.⁵⁴²

Tabula Nr. 41 Polijā noteiktās minimālās dienas samaksas tiesu tulkam/ tulkotājam

Minimālā dienas samaksa	No poļu valodas uz svešvalodu (EUR)	uz	No svešvalodas uz poļu valodu (EUR)
Mutiskais tulkojums (par vienu stundu)		9,00	9,00
Rakstiskais tulkojums (par 1125 rakstzīmēm)		15,00	5,50

Kopējā tulka atlīdzība tiek aprēķināta, reizinot nostrādātās stundas ar attiecīgās valodas stundas likmi.

⁵³⁹ Orla Ryan BL, Report on the implementation of the right to interpretation and translation services in criminal proceedings

⁵⁴⁰ Quality in interpretation and translation as seen by users in pre-trial stage of criminal proceedings, http://www.eulita.eu/sites/default/files/TRAFUT/Mendel_TRAFUT_LJ.pps

⁵⁴¹ TEPIS: <http://www.tepis.org.pl/index.php/tepis-o-sobie/dzialalnosc-pt-tepis/the-polish-society-of-sworn-and-specialized-translators>

⁵⁴² Likmes uz 2011. gadu

Zvērinātu tulkošanu aktā noteiktās likmes nav mainītas kopš 2005. gada, līdz ar to tās nav motivējošas un ir zem vidējās tirgus likmes. To apstiprina arī 2011. gadā veiktā aptauja starp kriminālprocesos iesaistītajām personām (tai skaitā tiesu tulkiem/ tulkošanai) ⁵⁴³.

17.5. Tulku/ tulkošanu profesionālā kvalifikācija, zvērinātu tulku/ tulkošanu institūts

Polijas normatīvie akti paredz zvērinātu tulku institūtu, šajā jēdzienā ietverot arī zvērinātus tulkošanu. Zvērinātus tulkus amatā ieceļ Polijas Tieslietu ministrija. Zvērināti tulki Polijā ir tiesīgi izmantot valsts oficiāli izdotu zīmogu ar tulka vārdu, reģistrācijas numuru un darba valodu. ⁵⁴⁴ Zvērinātu tulku atbildība Polijā noteikta Polijas KPL, kas nosaka tiem pienākumu ievērot iepriekš noteiktus tulkošanas noteikumus. ⁵⁴⁵

Polijā zvērinātu tulku institūtu regulē Zvērinātu tulku profesijas likums (no poļu val. *Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego*). Minētā likuma 2. panta pirmā daļa nosaka, ka par zvērinātu tulku Polijā var kļūt persona, kura:

1. Ir Polijas, ES, EEZ vai Eiropas Brīvās Tirdzniecības Līguma dalībvalsts pilsonis.
2. Pilnībā pārvalda poļu valodu.
3. Pilnībā pārzina likumā noteiktos pienākumus.
4. Iepriekš nav sodīta par noziegumu, kas izdarīts ar nodomu, finanšu noziegumu vai jebkādu nodarījumu pret ekonomisku darījumu drošību.
5. Ieguvusi augstāko izglītību un maģistra grādu kādā no pirmajā punktā minētajām valstīm.
6. Ir nokārtojusi eksāmenu rakstveida un mutvārdu tulkošanā no poļu valodas uz mērķa valodu un otrādi.

Polijas Tieslietu ministrija, pamatojoties uz minēto likumu, ir izdevusi noteikumus par zvērinātu tulku eksaminācijas kārtību (*Nr.Dz.U.0515.129.*, no poļu val. „*Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego*”). Minētie noteikumi paredz, ka personai jākārtoto gan rakstveida, gan mutvārdu eksāmeni.

Saskaņā ar šo noteikumu 7. punktu rakstveida eksāmenā, kas norisinās 3 stundas, iztulkojami 4 teksti:

- ▶ divi teksti, no kuriem viens ir tiesas vai cits juridiska rakstura dokuments, kas ir jātulko no poļu valodas uz mērķa valodu;
- ▶ divi teksti, no kuriem viens ir tiesas vai cits juridiska rakstura dokuments, ir jātulko no mērķa valodas uz poļu valodu.

Ja persona ir ieguvusi noteikumos noteikto minimālo punktu skaitu, tā ir nokārtojusi rakstisko eksāmenu un tādējādi tiek pieļauta pie mutiskā eksāmena. Atbilstoši noteikumu 10. punktam, mutiskā eksāmena pirmās daļas laikā tulkam poļu valodā tiek lasīti divi teksti, kuri tam mutvārdos jāiztulko mērķa valodā. Savukārt otrajā daļā tulkam mērķa valodā tiek lasīti divi teksti, kuriem tulkam jāveic tulkošana rakstveidā. Ja persona sekmīgi ir nokārtojusi mutvārdu eksāmenu, tā tiek atzīta par zvērinātu tulku/ tulkošanu un iekļauta reģistrā.

Lai nodrošinātu, ka zvērinātu tulka statusu iegūst kvalificēti tulki/ tulkošanai, eksāmeni tiek veidoti tā, lai tos nokārtotu tikai personas ar augstu zināšanu līmeni. Šo eksāmenu gada laikā nokārtojusi aptuveni viena piektdaļa no kopējā kandidātu skaita. Laika periodā no 2010. gada aprīlim līdz 2011. gada aprīlim šo eksāmenu kārtoja 348 kandidāti, no kuriem 149 personas nokārtojusi pirmo eksāmenu daļu (rakstiskā daļa) un no šiem kandidātiem tikai 77 personas nokārtojusi otro eksāmenu daļu (mutisko daļu). ⁵⁴⁶

Zvērinātu tulku darbību regulē Tiesu tulkošanu kodekss (no poļu val. *Kodeks tłumacza przysięgłego*). Tā 2. pants nosaka, ka zvērināts tulks ir publiskas uzticības persona, kuras pienākums ir būt uzticamai,

⁵⁴³ Quality in interpretation and translation as seen by users in pre-trial stage of criminal processings, http://www.eulita.eu/sites/default/files/TRAFUT/Mendel_TRAFUT_LJ.pps

⁵⁴⁴ Eulita „The Continuing Professional Development of Legal Interpreters and Translators in Poland”

⁵⁴⁵ Turpat

⁵⁴⁶ Quality in interpretation and translation as seen by users in pre-trial stage of criminal processings, http://www.eulita.eu/sites/default/files/TRAFUT/Mendel_TRAFUT_LJ.pps

godīgai un objektīvai, nodrošināt konfidencialitāti, atteikties veikt tulkojumu tikai pamatotu iemeslu dēļ un attīstīt savas profesionālās spējas. Zvērinātam tulkam ir pienākums veikt tulkojumu ar īpašu rūpību, saglabājot atbilstību avota tekstam. Tādējādi šī norma apvieno kvalitātes un atbildības apsvērumus.

Ņemot vērā, ka zvērinātam tiesu tulkam/ tulkotājam nav plaši pieejamas iespējas paplašināt savas zināšanas kursu vai apmācību veidā, Polijas Zvērinātu un specializētu tulku sabiedrība organizē ikgadējo tikšanos, kurā dalībniekiem ir iespēja apmainīties pieredzēs un viedokļos, kā arī iegūt jaunas zināšanas par juridisko tulkošanu.⁵⁴⁷

No 2006. gada šī pati sabiedrība organizē arī *Repetitorium* ar mērķi profesionāliem tiesu tulkiem/ tulkotājiem radīt iespēju iegūt informāciju par jaunākajām poļu valodas aktualitātēm, kā arī veicināt jaunu zināšanu apguvi ne tikai teorētiskā, bet arī praktisku nodarbību veidā (pielietojot zināšanas, kuras iepriekš iegūtas).⁵⁴⁸

No 2008. gada Polijas Zvērinātu un specializētu tulku sabiedrība organizē laboratorijas, kurās piedalās ne tikai profesionāli tulki ar zvērināta tulka statusu, bet arī tulki/ tulkotāji, kuri plāno iegūt šo statusu. Laboratoriju laikā dalībnieki tiek iegūst informāciju par zvērināta tulka kodeksu, tiesu tulkošanas metodoloģijām, valsts pārbaudījumiem, kā arī praktisku informāciju, kas ir nepieciešama tulkam/ tulkotājam.

Atbilstoši EULITA pētījuma par tulkošanas kvalitāti kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas stadijā rezultātiem ir identificētas vairākas jomas, kas ļautu uzlabot tulkošanas kvalitāti kriminālprocesa ietvaros⁵⁴⁹:

- ▶ apmācību izveide juridiskās valodas un terminu apguvei citās svešvalodās;
- ▶ tulku/ tulkotāju novērtējuma ieviešana;
- ▶ samaksas likmju paaugstināšana;
- ▶ svarīgāko likumu un normatīvu tulkošana biežāk sastopamajās svešvalodās Polijā;
- ▶ tiesas sēžu un eksāmenu ierakstīšana, lai nodrošinātu tulku/ tulkotāju darba kvalitāti;
- ▶ nodrošināt iespēju tulkam/ tulkotājam piekļūt krimināllietas dokumentācijai pirms tiesas sēdes.

Zvērinātu un specializētu tulku sabiedrība

Viena no organizācijām, kas apvieno Zvērinātus tulkus/ tulkotājus Polijā ir Zvērinātu un specializētu tulku sabiedrība (no poļu val. *Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych*) (turpmāk - PT TEPIS). PT TEPIS ir bezpeļņas organizācija, kuras mērķis ir atbalstīt zvērinātu un tiesu tulku profesionālo izaugsmi, veicināt autortiesību aizsardzību, kā arī pārstāvēt biedru intereses varas iestādēm Polijā. PT TEPIS mājas lapā ir pieejams bezmaksas zvērinātu un specializētu tulku meklētājs.

PT TEPIS ir pilntiesīgs EULITA biedrs, kā arī Starptautiskās Tulkotāju federācijas (FIT) biedrs. Par PT TEPIS biedru var kļūt jebkurš tulks, neatkarīgi no tulka pilsonības. Šobrīd organizācijā ir 900 biedru, no kuriem 39 ir eksperti. PT TEPIS nav noteikusi stingras kvalifikācijas un pieredzes pamatprasības, lai kļūtu par organizācijas biedru, tādā veidā paturot tiesības katru kandidātu izvērtēt individuāli un ar asociācijas Augstākās padomes lēmumu noteikt biedra statusu organizācijā.

Turpinājumā ir informācija par ieteicamo kvalifikāciju un pieredzi, lai kļūtu par PT TEPIS biedru.

Tabula Nr. 42 PT TEPIS noteiktie dalības veidi un prasības

Dalības veids	Kvalifikācija	Pieredze	Fiziska persona/ Organizācija	Biedra maksa gadā (EUR)
Goda biedrs	Statuss tiek piešķirts tiem tulkiem vai tulkotājiem, kas ieguvuši ievērojamus panākumus tulkošanas industrijā vai atbalstījuši asociāciju materiāli. Goda biedri tiek izvēlēti saskaņā ar asociācijas Augstākās	-	Fiziska persona	-

⁵⁴⁷ Zofia Rybińska, The Continuing Professional Development of Legal Interpreters and Translators in Poland

⁵⁴⁸ Turpat

⁵⁴⁹ Quality in interpretation and translation as seen by users in pre-trial stage of criminal processings, http://www.eulita.eu/sites/default/files/TRAFUT/Mendel_TRAFUT_LJ.pps

Dalības veids	Kvalifikācija	Pieredze	Fiziska persona/ Organizācija	Biedra maksa gadā (EUR)
	padomes lēmumu. Goda biedri tiek atbrīvoti no biedra maksas gadā.			
Asociētais biedri	Augstākā (vai cita līdzvērtīga) izglītība zvērināta vai specializēta tulka amatam saskaņā ar Polijas Republikas Ministru Kabineta 2004. gada 25. novembra noteikumu projekta Nr. 273 „Vispārīgie noteikumi Tulka profesijai” 2. panta 1. punkta 5. apakšpunktu. ⁵⁵⁰ * Kvalifikāciju izvērtē asociācijas Augstākā padome.	Vismaz 3 gadu pieredze zvērināta vai specializēta tulka amatā.	Fiziska persona	16,00
Pilna laika biedri	Augstākā (vai cita līdzvērtīga) izglītība zvērināta vai specializēta tulka amatam saskaņā ar Polijas Republikas Ministru Kabineta 2004. gada 25. novembra noteikumu projekta Nr. 273 „Vispārīgie noteikumi Tulka profesijai” 2. panta 1. punkta 5. apakšpunktu. * Kvalifikāciju izvērtē asociācijas Augstākā padome.	Vismaz 10 gadu pieredze zvērināta vai specializēta tulka amatā.	Fiziska persona	16,00
Eksperts	Eksperts ir augstākā biedra statuss, kas ļauj biedram veikt kvalificētus tulkojumus. Ekspertam nepieciešama augstākā (vai cita līdzvērtīga) izglītība zvērināta vai specializēta tulka amatam saskaņā ar Polijas Republikas Ministru Kabineta 2004. gada 25. novembra noteikumu projekta Nr. 273 „Vispārīgie noteikumi Tulka profesijai” 2. panta 1. punkta 5. apakšpunktu. * Kvalifikāciju izvērtē asociācijas Augstākā padome.	Vismaz 10 gadu pieredze zvērināta vai specializēta tulka amatā un vismaz 2 gadi asociācijas Pilna laika biedra statusā. Pieredzei jāiekļauj vismaz vienam no šiem: 1) tulkojumu publikācijas; 2) publicētus vai nepublicētus rakstus tieslietu specializācijas teorijā, metodoloģijā vai terminoloģijā; 3) pieredzi juridiskās sistēmas tulku apmācību procesā.	Fiziska persona	24,00
Atbalstītājs	Statusu iegūst organizācija vai fiziska persona, kas vēlas finansiāli atbalstīt zvērinātos vai specializētos tulkus Polijā. Statusu piešķir asociācijas Augstākā padome izskatot katru kandidātu atsevišķi.	-	Fiziska persona; Organizācija	Biedra maksa gadā tiek noteikta ar Augstākās padomes lēmumu, izskatot katru kandidātu atsevišķi.

*Zvērināts tulks var būt fiziska persona, kas ieguvis Maģistra grādu filoloģijā vai ieguvis Maģistra grādu jebkurā citā jomā un ieguvis pēcdiploma izglītību apstiprinošu dokumentu tulka profesijai.

⁵⁵⁰ Polijas Republikas MK noteikumu projekts Tulka profesijai, <http://tlumaczenia-przysiegle-krakow.eu/wp-content/uploads/2013/09/zawod-tlumacza-przysieglego.pdf>

18. Salīdzinošās analīzes secinājumi

Turpinājumā sniegti secinājumi ES salīdzinošās analīzes ietvaros. Salīdzinošās analīzes tabulas iekļautas Ziņojuma pielikumā.

Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

1. Visās analizētajās valstīs kriminālprocesu regulējošie normatīvi akti, bet dažās valstīs arī pamatlikumi (konstitūcijas) paredz personas, kas nesaprot tiesvedības valodu, tiesības uz tulkojumu kriminālprocesā. Visās padziļināti analizētajās valstīs ir ieviestas Direktīvas prasības, tomēr daļā valstu Direktīvas ieviešana neradīja būtiskus jauninājumus, jo lielākā daļa būtisko Direktīvas prasību jau iepriekš bija ietvertas nacionālajos tiesību aktos (piemēram, Slovākija, Čehija, Austrija). Izņēmums ir Īrija, kura personas tiesības uz tulkojumu kriminālprocesā pamato ar Cilvēktiesību konvencijas tiesību normām. Īrija papildu normatīvos aktus minēto tiesību nodrošināšanai nav izstrādājusi. Tāpat Īrija Direktīvas noteiktās normas nav ieviesusi tās kriminālprocesu regulējošajos normatīvajos aktos.
2. Nevienā no padziļināti analizētajām valstīm normatīvie akti nenosaka formālus kritērijus, pēc kuriem noteikt, vai persona saprot tiesvedības valodu. Tulku/ tulkotāju pakalpojumi tiek nodrošināti visos gadījumos, kad persona apgalvo, ka nesaprot tiesvedības valodu, vai to pamana procesa virzītājs. Šāda pieeja ir pamatota ar pierādījumu izmantojamības nodrošināšanu un procesa virzītāju lēmumu pārsūdzību novēršanu tā iemesla dēļ, ka persona nav sapratusi procesuālajās darbībās izmantoto valodu.
3. Lielākajā daļā padziļināti analizēto valstu tulka/ tulkotāja pakalpojumu izmantošana tikšanās laikā ar aizstāvi netiek ierobežota, lai pilnībā nodrošinātu personas tiesības uz aizstāvību. Tulka pieaicināšana uz tikšanos ar aizstāvi tiek organizēta dažādi. Dažās valstīs (Zviedrija, Nīderlande) tulku/ tulkotāju nolīgst aizstāvis, kurš pēc tam lūdz izdevumu atlīdzību no valsts budžeta, savukārt citās valstīs (Itālija, Lielbritānija, Slovākija, Čehija, Igaunija, Somija, Vācija) tulku/ tulkotāju nodrošina procesa virzītājs, kurš sedz arī visus ar to saistītos izdevumus. Tomēr atsevišķās valstīs ir noteikti daži tulkošanas apjoma ierobežojumi (piemēram, Nīderlandē nav noteikts ierobežojums mutiski tulkojamās informācijas apjomam, bet rakstveida tulkojumu kopējais apmērs viena procesa ietvaros nedrīkst pārsniegt 2500 vārdus, savukārt Zviedrijā noteikts, ka tulkošanas pakalpojumi jāizmanto samērīgi).
4. Analizētajās valstīs atšķiras to dokumentu apjoms, kuriem procesa virzītājiem obligāti jānodrošina rakstveida tulkojumu. Dažās valstīs (Zviedrija, Nīderlande, Vācija, Austrija, Lielbritānija, Rumānija, Lietuva) Direktīvas prasības par būtisko dokumentu rakstveida tulkojumu nodrošināšanu interpretācija tiek atstāta procesa virzītāja ziņā (un bieži tiek tulkota sašaurināti, priekšroku dodot mutiskajiem tulkojumiem). Savukārt dažās valstīs (Igaunija, Slovākija, Čehija, Somija, Itālija, Polija) nacionālajos tiesību aktos ir precīzi uzskatīti tie dokumenti, kuriem rakstiskais tulkojums ir nodrošināms, pārējo dokumentu rakstveida tulkojumu nodrošināšanu atstājot procesa virzītāju ziņā. Lai gan Austrijas un Vācijas KPL paredz noteiktus dokumentus, kas tulkojami rakstveidā, ir noteikts, ka, ja personai ir aizstāvis, tai var tikt sniegts tikai dokumenta kopsavilkuma tulkojums mutvārdos.

Tulkošanas darba organizācija

1. Lielākajā daļā padziļinātajā izpētē analizēto valstu ir izveidoti sertificētu tulku/ tulkotāju reģistri (10 no kopskaitā 14 padziļinātajā izpētē iekļautajām valstīm). Valstīs, kurās tulku/ tulkotāju reģistri nav izveidoti, tulki/ tulkotāji darbu veic kā iestāžu štata darbinieki vai kā ārpalpojumu sniedzēju piesaistīts personāls (piemēram, Igaunija, Lietuva, Itālija).
2. Visās padziļināti analizētajās valstīs, kurās pastāv tulku/tulkotāju reģistrs, sertificēto un reģistrā iekļauto tulku/tulkotāju izmantošana ir obligāta, izņemot īpašus gadījumus, kad tiek pieaicināti ad hoc tulki/tulkotāji (steidzamība, ierobežots retas valodas sertificētu tulku/tulkotāju skaits vai to neesamība).
3. Padziļināti analizētajās valstīs, kurās pastāv tulku/ tulkotāju reģistrs, novērojamas divas dažādas pieejas sertificētu tulku/ tulkotāju piesaistei: 1) procesa virzītāji un aizstāvji tieši sazinās ar reģistrā ietvertu sertificētu tulku /tulkotāju (Slovākija, Čehija, Vācija, Austrija), vai 2) publisku iepirkuma procedūru rezultātā tiek piesaistīti ārpalpojumu sniedzēji, kuru pienākums ir nodrošināt sertificētu tulku/ tulkotāju pieejamību pēc procesa virzītāja pieprasījuma (Zviedrija,

Īrija). Pastāv arī jaukti modeļi, piemēram, Nīderlandē tulkošanas aģentūras pakalpojumi tiek iepirkti tikai specifiskiem pakalpojumiem (piemēram, tulkošanai pa telefonu personas aizturēšanas brīdī), jo pakalpojuma specifika prasa ievērojamus ieguldījumus informācijas sistēmu un loģistikas sistēmu izveidošanā.

4. Gandrīz visās padziļinātājā izpētē analizētajās valstīs, kurās ir izveidoti sertificētu tulku/ tulkotāju reģistri, reģistrā iekļautajiem tulkiem/ tulkotājiem netiek norādīta tulka/ tulkotāja specializācijas joma. Par izņēmumu ir uzskatāma Zviedrija, kur sertificētu tulku/ tulkotāju reģistrā tiek norādītas divas tulku specializācijas jomas: tulks ar specializāciju tieslietās, tulks ar specializāciju medicīnā. Tomēr jāatzīmē, ka vairāku valstu, kuru reģistros tulku/ tulkotāju specializācijas netiek norādītas, pārstāvji atzīst, ka tulka/ tulkotāja specializācijas norādīšana ir nepieciešama. Dažās no valstīm, piemēram, Nīderlandē policija no kopējā sertificētu tulku/ tulkotāju reģistra veido iekšējo (neoficiālo) reģistru savas darbības vajadzībām.

Tulku atbildība un tulkojumu kvalitāte

1. Tulku/tulkotāju atbildība kriminālprocesa ietvaros tiek skatīta no četrām perspektīvām: 1) atbildība (lielākajā daļā apskatāmo valstu – kriminālatbildība) par apzināti nepatiesa tulkojuma sniegšanu, 2) pienākums nodrošināt tulkojumu konfidencialitāti, 3) tulkojumu kvalitāte un 4) citi ētikas un disciplīnas pārkāpumi. Ir valstis (Zviedrija, Nīderlande), kurās tulku/tulkotāju konfidencialitātes ievērošana tiek uzskatīta par visbūtiskāko atbildības aspektu (pat paredzot par to kriminālatbildību), bet ir valstis, kurās šim jautājumam tiek pievērsta nepamatoti maza vērība (Slovākija, Lietuva, Polija, Vācija). Par zemu tulkojumu kvalitāti un citiem ētikas un disciplīnas pārkāpumiem var iesniegt sūdzības sertifikācijas iestādēm, kuras pēc tulka/tulkotāja paskaidrojumu uzklaušanās var pieņemt lēmumu par brīdinājuma izteikšanu vai izslēgšanu no reģistra (ar aizliegumu noteiktu laika periodu veikt atkārtotu sertifikāciju).
2. Daļā padziļināti pētīto valstu liela uzmanība tiek veltīta tulku/tulkotāju neatkarības nodrošināšanai, to plaši interpretējot. Piemēram, Nīderlandē tiek veiktas īpašas pārbaudes, kuru laikā tiek analizēta informācija par pretendentu, lai noteiktu, vai viņš nav finansiāli vai citādi atkarīgs no kāda noziedzīga grupējuma. Atsevišķās valstīs procesa virzītāju un tulku/tulkotāju esamība darba attiecībās tiek uzskatīta par neatkarības pārkāpumu, jo tās uzliek tulkam/tulkotājam lojalitātes pienākumu pret savu darba devēju. Atšķiras arī valstu pieeja attiecībā uz to, vai viens un tas pats tulks/tulkotājs var veikt darbu gan izmeklēšanas laikā, gan iztiesāšanas laikā. Vairākās valstīs šāda pieeja ir aizliegta, lai nodrošinātu iepriekšējo zināšanu neietekmētu tulkošanas pakalpojumu sniegšanu. Atšķiras arī attieksme pret to, vai viens un tas pats tulks/tulkotājs var veikt tulkošanu gan pēc procesa virzītāja, gan aizstāvja pieprasījuma (jo tikšanos laikā ar aizstāvi persona var izpaust konfidenciālu informāciju, kuru tā drīkst neizpaust procesa virzītājam).
3. Tikai nedaudzās padziļināti pētītajās valstīs uzmanība tiek pievērsta tulku/tulkotāju aizsardzībai. Šajā jomā pozitīvi izceļama ir Nīderlande, kurā procesa virzītāji īpašu uzmanību pievērš tulku aizsardzībai pret ietekmēšanu (ko un kā tulkot vai netulkot). Šī iemesla dēļ, piemēram, sertificēto tulku/tulkotāju reģistrā iekļautā kontaktinformācija ir pieejama tikai reģistrētiem lietotājiem. Īpaša uzmanība tulku drošībai tiek pievērsta arī Lielbritānijā. Tās normatīvajos aktos pat ir noteikta procesa virzītāja pienākums nodrošināt to, ka tulks netiek izsekots vai nepaliek vienatnē ar aizdomās turēto vai apsūdzēto personu. Lai gan Vācijas un Austrijas normatīvie akti neparedz tulku/tulkotāju aizsardzību, atsevišķos gadījumos tiem tiek piemērota liecinieku vai ekspertu aizsardzība, policijas pavadībā un slepenībā nogādājot tulku uz/no vietas, kurā tam jāveic tulkošana.

Tulkošanas izmaksas

1. Tiesu tulku/ tulkotāju atalgojums likmju regulējums padziļināti analizētajās valstīs ir atšķirīgs. Ir valstis, kurās atalgojuma likmes ir noteiktas valsts normatīvajos aktos (Slovākija, Polija, Nīderlande, Austrija, Vācija, Čehija), savukārt citās valstīs šīs likmes tiek noteiktas iestādes līmenī vai tās nosaka ārvalsts pakalpojumu sniedzējs savā finanšu piedāvājumā (Lielbritānija).
2. Tulku/ tulkotāju atlīdzības likmes padziļināti pētītajās valstīs būtiski atšķiras. Visaugstākās likmes ir noteiktas attīstītākajās ES valstīs (Vācija, Nīderlande), kur tiesu tulka/ tulkotāja atalgojums pēc iespējas ir pietuvināts brīvā tirgus cenai, tādejādi nodrošinot kvalificētu profesionāļu piesaisti. Ir valstis (Igaunija, Polija), kurās tulku/ tulkotāju atlīdzības likmes ir vairāk kā 10 reizes zemākas kā, piemēram, Vācijā noteiktās.

3. Atsevišķās valstīs (Austrija, Čehija) ir noteiktas atšķirīgas likmes gadījumos, ka tulkam ir jāstrādā brīvdienās vai ar īpaši sarežģītiem tekstiem. Tāpat ir valstis, kuras nodrošina tulka / tulkoņa ceļa izdevumu segšanu vai gaidīšanas laika kompensāciju (Vācija, Lielbritānija).

Tulku/ tulkoņa profesionālā kvalifikācija / Zvērinātu tulku institūts, profesionālās apvienības

1. Visās padziļināti analizētajās valstīs, kur ir izveidoti tulku/tulkoņa reģistri, tos uztur un pretendentu sertifikāciju veic valsts institūcijas, nevis profesionālas biedrības vai asociācijas. Atšķirīga informācija, kas katrā no apskatāmajām valstīm tiek iekļauta reģistrā un ir publiski pieejama: specializācijas esamība, kontaktinformācijas publiskums, iepriekš veikto darbu apjoms u.c.
2. Padziļināti analizētajās valstīs, kur pastāv tulku/tulkoņa sertifikācija, tā tiek uzskatīta par primāro tulku/tulkoņa darba kvalitātes nodrošināšanas mehānismu. Ir valstis (Zviedrija, Nīderlande), kurās ir apzināti pieņemti lēmumi noteikt zemu pieejas sliekšni eksaminācijai (nav jāpierāda iepriekšējo izglītību un pieredzi), bet stingras eksaminācijas prasības, kaut gan eksāmenu nokārtojušo pretendentu procents ir zems un valsts izmaksas eksāmenu organizēšanā uz vienu sertificēto tulku/tulkoņa, attiecīgi, ļoti augstas. Tomēr vairumā valstu tiek meklēts balanss starp kritērijiem, kas jāizpilda, lai pieļautu personu pie eksāmena kārtošanas, un eksāmena sarežģītību, lai optimizētu valsts izmaksas.
3. Padziļināti pētītajās valstīs atšķirīga prasība sertificēto tulku/tulkoņa kvalifikācijas uzturēšanai un paaugstināšanai pēc sertifikācijas iegūšanas. Tomēr iezīmējama tendence izvirzīt prasības par papildus apmācības kursiem, atskaitēm par sertifikācijas periodā paveikto darbu apjomu u.tml., kuru neesamības gadījumā tulkiem/tulkoņiem var uzlikt pienākumu veikt atkārtotu sertifikāciju pēc noteikta laika perioda.
4. Vairākās valstīs, piemēram, Zviedrijā un Nīderlandē, sertifikācijas institūcija ir izdevusi sertificētajiem tulkiem/tulkoņiem saistošas vadlīnijas, kurās skaidroti tulku/tulkoņa darba organizācijas, darba kvalitātes, konfidencialitātes, ētikas un neatkarības jautājumi. Šādu vadlīniju esamība tiek augstu novērtēta sertificēto tulku/tulkoņa vidū.

19. Ierosinājumi Latvijas sistēmas attīstībai

Ievērojot Latvijas situācijas un citu Eiropas Savienības dalībvalstu pieredzes analīzes rezultātā konstatētos faktus un izdarītos secinājumus, turpinājumā sniegti ierosinājumi Latvijā pastāvošās sistēmas izmaiņām.

1. Personas tiesības uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu.

Pētījuma gaitā secināts, ka normatīvais regulējums atbilst Direktīvas prasībām un ir piemērots Latvijas situācijai, tā grozījumi nav nepieciešami. Tomēr būtu ieteicams izstrādāt **vadlīnijas**, kas paredzētu kārtību, kādā procesa virzītājam noteikt vai pārliecināties, vai persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiešām nepārvalda latviešu valodu un tai ir tiesības uz tulka palīdzību. Vadlīnijas sevī var ietvert tādas aspektus kā personas izglītība, ikdienas saziņā lietoto valodu konstatēšana u.tml. Piemēram, pierādījums par to, ka persona ir ieguvusi vispārējo vidējo izglītību skolā, kurā mācību valoda ir latviešu valoda, varētu tikt uzskatīts par pietiekamu, lai pieņemtu lēmumu par atteikumu personai nodrošināt tulka palīdzību. Tāpat vadlīnijās var paredzēt kārtību, kādi dokumenti, pēc procesa virzītāja ieskata, varētu tikt tulkoti rakstveidā un kādi tikai mutvārdos, nosakot, ka izlemjot par to dokumentu tulkošanu, kuriem KPL nepieprasa obligātu rakstveida tulkojumu, priekšroka pēc iespējas būtu dodama mutiskajiem tulkojumiem.

Ieteicams veikt padziļinātu diskusiju par to, vai normatīvais regulējums un MK 2013.gada 19.novembra noteikumi Nr.1342, kas nosaka ierobežojumus personas tiesībām uz tulkojumu tikšanās laikā ar aizstāvi, nodrošina personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, kriminālprocesuālās tiesības un vispārēji garantētās cilvēktiesības, kas paredzētas starptautiskajos dokumentos. Lai izvairītos no iespējamiem sarežģījumiem noteikto ierobežojumu sakarā un ievērotu noteiktu pārejas periodu, kas nepieciešams, lai novērtētu jaunā normatīvā regulējuma praktiskās sekas, ierosinām veikt vienu no šādiem MK 2013.gada 19.novembra noteikumu Nr.1342 grozījumiem, paredzot:

- ▶ Aizstāvja tiesības iesniegt procesa virzītājam argumentētu lūgumu palielināt noteiktajai procesuālajai darbībai nepieciešamo tulkošanas laiku. Vienlaicīgi būtu svītrojams nosacījums, ka tulkojuma sniegšanas laikā ieskaitāms laiks, kurā tulks/tulkotājs gaidījis aizturētās vai aizdomās turētās personas aizstāvi, kurš jebkādu iemeslu dēļ ir kavējis norunāto tikšanos; vai alternatīvi
- ▶ Izslēgt laika ierobežojumu, nosakot, ka personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir tiesības uz tulka palīdzību tikšanās laikā ar aizstāvi, ievērojot samērīgu, katrai procesuālai darbībai objektīvi nepieciešamo laiku.

2. Tulkošanas darba organizācija.

Izvērtējot padziļināti pētīto ārvalstu pieredzi un diskusiju rezultātus, par vienu no kriminālprocesā iesaistīto tulku/ tulkotāju darba organizācijas un darba kvalitātes uzlabošanas risinājumiem ir izvirzāma tulku/ tulkotāju sertifikācijas sistēmas ieviešana Latvijā. Sertifikācijas sistēmas ieviešanas gadījumā tā ir ieviešama valsts mērogā, nosakot vienotas prasības sertificēta tulka/ tulkotāja statusa iegūšanai. Pētījuma izstrādes ietvaros identificētas tādas būtiskas sertifikācijas prasību grupas kā izglītības līmenis, profesionālā pieredze un eksaminācijas prasības, kas ietver citu būtisku kriminālprocesā iesaistīto tulku/ tulkotāju prasmju un zināšanu pārbaudi. Tomēr, ņemot vērā sagaidāmās izmaksas eksaminācijas procesa realizācijas izveidei un nodrošināšanai, ir atsevišķi jāvērtē eksaminācijas prasību līmeņa un izmaksu savstarpējā samērība.

Tāpat kā nepieciešama izmaiņa ir vienota definēta kriminālprocesā iesaistāmo tulku/ tulkotāju reģistra izveide valsts mērogā, tajā paredzot iekļaut tulkus/ tulkotājus, kuru prasmju līmenis ir atbilstošs un pietiekams tulkošanas nodrošināšanas kriminālprocesa ietvaros. Reģistrā var tikt iekļauti sertificēti tulki/ tulkotāji, kuri izgājuši sertifikācijas posmu sertifikācijas sistēmas izveides gadījumā un/ vai citi tulki/ tulkotāji ar atbilstošu prasmju līmeni. Šīs alternatīvas ir vērtējamas kontekstā ar esošo situāciju, t.i. šobrīd kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajās institūcijās strādājošo štata tulku/ tulkotāju iekļaušanu jaunizveidojamā sistēmā. Tāpat kā alternatīva var tikt izskatīts pārejas periods, nodrošinot esošo tulku/ tulkotāju iekļaušanu reģistrā, paralēli ieviešot vienotu tulku/ tulkotāju sertifikācijas sistēmu. Lai paaugstinātu reģistra lietderību un efektivitāti ir jānodrošina reģistrā iekļauto tulku/ tulkotāju noslodzes un reģionālās pieejamības uzskaitē, tādejādi atvieglojot un vienkāršojot tulku/ tulkotāju piesaisti un procesa norises plānošanu.

Ieviešot kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto tulku/ tulkotāju sertifikācijas sistēmu un/ vai tulku/ tulkotāju reģistru, ir jāizvērtē arī alternatīvas tulku/ tulkotāju piesaistes formas. Ņemot vērā Pētījuma ietvaros izdarītos secinājumus, štata tulku/ tulkotāju izmantošana var būt pamatota arī viena vai abu iepriekš

minēto risinājumu ieviešanas gadījumā, ņemot vērā krievu valodas lietošanas īpatsvaru kriminālprocesos un darba nepārtrauktības nodrošināšanas nepieciešamību. Tāpat tulku/ tulkotāju reģistra izveides gadījumā tulku/ tulkotāju piesaiste var tikt nodrošināta kā nepastarpināti (iestādei tieši sazinoties ar tulku/ tulkotāju), tā arī izmantojot ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojumus saziņas un citu administratīvo jautājumu risināšanai. Lai nodrošinātu efektīvākā risinājuma piemērošanu, ir jāsalīdzina ārpakalpojuma sniedzēju atbildība ar iestādes administratīvajām izmaksām atbilstošu tulku/ tulkotāju piesaistes organizācijai nepieciešamajām izmaksām. Tāpat efektīvākā risinājuma noteikšanai ir jānovērtē tādi aspekti kā tulku/ tulkotāju atbildības nodrošināšana, tulku/ tulkotāju pieejamība (darbības nepārtrauktības nodrošināšanas kontekstā), valodu daudzveidības pieejamība, kā arī risinājuma ilgtspēja.

3. Tulku/tulkotāju atbildība, aizsardzība un tulkojumu kvalitāte.

Tulku/tulkotāju atbildība – nepieciešami grozījumi KPL, kas noteiktu tulku/tulkotāju pienākumu neizpaust izmeklēšanas darbības saturu un rezultātus, ja tulks/tulkotājs par to neizpaušanu ir īpaši brīdināts. Lai to panāktu, jāpapildina KPL 114.panta trešā daļa, paredzot procesa virzītāja pienākumu brīdināt tulku/tulkotāju ne tikai par atbildību par nepatiesu tulkošanu vai atteikšanos tulkot, bet arī par tulkojuma sniegšanas laikā iegūtās informācijas neizpaušanu. Sertifikācijas sistēmas izveides gadījumā jāparedz, ka par konfidencialitātes ievērošanu (tāpat kā par atbildību par nepatiesu tulkošanu vai atteikšanos tulkot) tulkus/tulkotājus jābrīdina jau pie sertifikāta izsniegšanas.

Tulku/tulkotāju aizsardzības nodrošināšanai ir nepieciešami papildinājumi pašreizējā sistēmā attiecībā uz personas datu aizsardzības un profesionālās aizsardzības jautājumiem. Pirmkārt, tulka/tulkotāja un tā personas datu aizsardzība – lai nodrošinātu tulka/tulkotāja neatkarību un personisko drošību, tulku/tulkotāju sertifikācijas sistēmas un tulku reģistra ieviešanas gadījumā nepieciešams ievērot personas datu aizsardzības principus, nodrošinot, ka noteikti tulka/tulkotāja personas dati ir pieejami tikai procesa virzītājiem. Otrkārt, profesionālā aizsardzība – nepieciešams veikt grozījumus normatīvajā regulējumā, paredzot tulku/tulkotāju tiesības pārkāpumu gadījumos sniegt paskaidrojumus. Sertifikācijas sistēmas ieviešanas gadījumā šādu tiesību / pienākumu un kārtību varētu noteikt speciālajā Tulku likumā.

Ņemot vērā atšķirīgās rakstisko un mutisko tulkojumu kvalitātes kontroles iespējas, ir nošķirami arī mehānismi, ar kuru palīdzību pēc nepieciešamības var tikt nodrošināta tulkojumu atkārtota pārbaude kvalitātes kontroles nolūkos. Rakstisko tulkojumu gadījumos kvalitātes kontroles veikšanai ir pieejams pierādījums, t.i. dokuments vai cits lietas materiāls, kas ļauj pārbaudīt kā tulkojuma veikšanas faktu, tā tulkojuma kvalitāti. Mutisko tulkojumu gadījumos pierādījuma iegūšana pēc tulkojuma veikšanas var būt apgrūtināta, tādēļ mutisko tulkojumu kvalitātes pārbaudes vajadzībām ir ieteicama tulkošanas procesa dokumentēšana/ ierakstīšana, izmantojot audiovizuālos ierakstīšanas līdzekļus, kad tas iespējams.

Neskatoties uz iespējām veikt tulkojuma kvalitātes pārbaudi pēc tulkojuma izpildes, ir būtiski nodrošināt atbilstošas izglītības un pieredzes tulku/ tulkotāju piesaisti, tādējādi garantējot noteiktu tulkojuma kvalitātes līmeni jau pirms tulkošanas procesa uzsākšanas. Šādas garantijas nodrošināšanai var tikt izmantota tulku/ tulkotāju sertifikācijas un/ vai reģistrācijas sistēma, tās ietvaros nosakot izglītības un profesionālās pieredzes sliekšni, kas ļauj garantēt noteiktu un kriminālprocesa vajadzībām atbilstošu tulkojuma kvalitātes līmeni.

Nepieciešams noteikt minimālos tulkojumu kvalitātes standartus, kas sevī ietver ne tikai valodas zināšanas, bet arī disciplīnu, profesionālo ētiku un standartus. Kvalitātes standarti būtu nosakāmi speciālajā Tulku likumā, kas regulētu sertificētu tulku/tulkotāju darbību vai tie varētu tikt noteikti arī noteiktas institūcijas (sertificējošās institūcijas vai profesionālās asociācijas) pieņemtā ētikas kodeksā / labas prakses vadlīnijās. Pie tam kvalitātes standarti nosakāmi kā rakstiskiem, tā mutiskiem tulkojumiem.

Ieviešot sertificētu tulku/tulkotāju institūtu vai reģistru, nepieciešams noteikt sankcijas par nekvalitatīvu tulkojuma veikšanu. Sankcijas var izpausties kā terminēta vai neatgriezeniska izslēgšana no sertificētu tulku/tulkotāja reģistra vai sertificēta tulka/ tulkotāja statusa atņemšana. Sankcijas piemērojamas, ņemot vērā iestājušos seku smagumu un citus konkrētajā gadījumā svarīgus lietas apstākļus.

4. Tulkošanas izmaksas.

Sertificētu tulku/ tulkotāju institūta un/ vai reģistra izveides gadījumā ir jānodrošina vienlīdzīgu atbildības likmju piemērošana visiem kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajiem tulkiem/ tulkotājiem. Atbildības likmes atbilstoši padziļināti analizēto valstu pieredzei var tikt noteiktas ar normatīvo aktu, piemēram, Ministru kabineta noteikumiem, vai piemērotas tirgū pastāvošajām tulku/ tulkotāju atbildības likmes.

Vienlīdzīgu likmju piemērošana jānodrošina visiem procesa virzītājiem gan par rakstveida, gan par mutvārdu tulkošanu. Vienlaikus ar vienotu atlīdzības likmju noteikšanu, ir nosakāmi arī vienādi standarti rakstveida tulkošanas apjoma noteikšanai, t.i. zīmju skaits un citi raksturlielumi vienā tulkojuma lapā.

Tāpat nosakāma kārtība, kādā tulki/tulkotāji iesniedz pakalpojuma sniegšanas rēķinu (pašnodarbinātu tulku/ tulkotāju vai ārpakalpojuma sniedzēju izmantošanas gadījumā), procesa virzītāja tiesības izteikt iebildumus par to apmēru, kā arī pašu tulku/tulkotāju tiesības sniegt savus argumentus procesa virzītāja iebildumiem un pārsūdzēt lēmumu, ar kuru procesa virzītājs apmaksājamo rēķina apmēru samazinājis.

5. Tulku/ tulkotāju profesionālā kvalifikācija / Zvērinātu tulku institūts, profesionālās apvienības.

Atbilstoši Pētījuma ietvaros izdarītajiem secinājumiem ir nepieciešama kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto tulku/ tulkotāju asociācijas/ profesionālās apvienības izveide, kuras uzdevumi ietvertu tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas veicināšanu, profesionālo interešu aizstāvību, ētikas un kvalitātes jautājumu, kā arī citu ar kriminālprocesa īstenošanā iesaistīto tulku/ tulkotāju darbību saistīto jautājumu risināšanu. Kriminālprocesā iesaistīto tulku/ tulkotāju asociācija var tikt veidota kā atsevišķa organizācija, vai iekļauta esošās Latvijas Tulku un tulkotāju biedrības sastāvā kā atsevišķs tās atzars.

Līdzīgi kā citās padziļināti apskatītajās valstīs, tulku/tulkotāju sertificēšanas un reģistra esamības tiesiskais pamats varētu būt atsevišķs likums, kas šī pētījuma vajadzībām tiek saukts par „Sertificētu tulku un tulkotāju likumu” vai saīsināti par Tulku likumu. Pamatojošie apsvērumi tam, kāpēc būtu nepieciešams izstrādāt tieši likumu, nevis KPL ietvert deleģējumu izstrādāt atbilstošus noteikumus Ministru kabinetam, ir šādi:

- ▶ Ministru kabineta iekārtas likuma 31.panta pirmās daļas 1.punkts nosaka, ka Ministru kabinets var izdot ārējus normatīvos aktus – noteikumus, ja likums Ministru kabinetu tam īpaši pilnvarojis. Pilnvarojumā norāda tā galvenos satura virzienus. Savukārt, Ministru kabineta iekārtas likuma koncepcija paredz, ka tā precīzē Ministru kabineta kompetenci izdot ārējos normatīvos aktus, izslēdzot vispārējo regulējumu attiecībā uz jautājumiem, kuri ar likumu nav noregulēti. Ministru kabinets, izdodot noteikumus, nedrīkst ietvert tajos normas, kas nav uzskatāmas par palīgīdzekļiem likuma normas īstenošanai.

Tulku/tulkotāju institūtam un sertificēšanas sistēmai ir nepieciešams plašs regulējums, kurā jāietver ne tikai sertificēšanas kārtība, sertificējošā un uzraugošā institūcija, bet arī jānosaka tulku/tulkotāju definīcija, to tiesības un pienākumi, atbildības apmērs un atlīdzības jautājumi. Ievērojot minēto, ja KPL kādā no tiesību normām tiktu noteikts deleģējums Ministru kabinetam izstrādāt tulku/tulkotāju institūta un sertificēšanas sistēmas regulēšanai nepieciešamās normas, šim deleģējumam būtu jābūt pietiekami plašam, ietverot visus iepriekš minētos aspektus, kā arī paredzot iespējamās izmaiņas izveidotajā regulējumā nākotnē. Pretējā gadījumā ikreiz, kad šajā regulējumā būs nepieciešamas izmaiņas, KPL būtu jāveic grozījumi un tas būtu sarežģīts un laikietilpīgs process. Savukārt, ja tulku/tulkotāju institūts tiktu regulēts ar atsevišķu likumu, tas sevī varētu ietvert ļoti plašu regulējumu, kā arī nākotnē nepieciešamās izmaiņas būtu vienkāršāk realizēt, tā kā normatīvais regulējums attiektos vien uz attiecīgo nozari un līdz ar to arī iesaistīto institūciju un personu loks būtu šaurāks;

- ▶ Ievērojot to, ka tādi institūti kā zvērināti advokāti, zvērināti tulki, zvērināti tiesu izpildītāji, tiesu eksperti un tuvākajā nākotnē arī psihologi tiek regulēti ar atsevišķa likuma palīdzību, pēc analogijas, arī tulku/tulkotāju institūta regulēšanai būtu izstrādājams atsevišķs likums.

Atsauce uz Tulku likumu un procesa virzītāju un aizstāvju pienākums kriminālprocesā izmantot tikai sertificētu tulku un tulkotāju pakalpojumus jāietver arī Kriminālprocesa likumā.

Tulku likumā būtu nosakāmi:

- ▶ tā pieņemšanas mērķi;
- ▶ tulkiem/tulkotājiem izvirzāmās prasības un sertifikācijas kārtība, tai skaitā atkārtotas sertifikācijas kārtība vai profesionālās darbības uzturēšanas kārtība un prasības;
- ▶ tulku/tulkotāju sertifikācijas un profesionālās darbības pārraudzības mehānismi;
- ▶ sertifikāciju veicošo institūciju un sertificēšanas komisijas sastāvu, kuram jā sastāv no tulku/tulkotāju nozares speciālistiem un juridisko profesiju pārstāvjiem;
- ▶ sertifikācijas institūcijas darbības pamati, tās tiesības un pienākumi;

- ▶ kārtība, kādā sertificējošā iestāde izsniedz, anulē un aptur tulku/tulkotāju sertifikātus, apstiprina profesionālo ētikas kodeksu un izskata sūdzības par tulku/tulkotāju darba kvalitāti vai citiem pārkāpumiem;
- ▶ detalizēta tulku/tulkotāju pieaicināšanas kārtība, procesa virzītāju un aizstāvju tiesības un pienākumi;
- ▶ tulku/tulkotāju atbildības jautājumi, kuri var tikt regulēti ar atsevišķu likumu vai noteikti ar Ministru Kabineta noteikumiem;
- ▶ levērojot to, ka lielākajai daļai praksē strādājošo tulku/tulkotāju varētu nebūt profesionālās izglītības un profesionālās darba pieredzes, kas likumā tiks norādīta kā sertificēšanas priekšnoteikums, būtu lietderīgi ietvert pārejas periodu, kurā tulkiem/tulkotājiem, kuri neatbilst likumprojektā noteiktajiem kvalifikācijas standartiem, jāveic izglītības celšanas vai profesionālās prakses iegūšanai nepieciešamās darbības. Pārejas posmam noslēdzoties tulkiem/tulkotājiem jākvalificējas sertifikācijai, pretējā gadījumā tulka/tulkotāja pienākumus veikt kriminālprocesa ietvaros nav atļauts;
- ▶ jāapsver iespēju pārejas posma laikā dot tiesības sertificētiem tulkiem/tulkotājiem veikt savus profesionālos pienākumus gan kā procesa virzītāju darbiniekiem, gan kā pašnodarbinātām personām. Tomēr, lai nodrošinātu pilnīgu neatkarību, pēc pārejas perioda beigām visiem sertificētiem tulkiem/tulkotājiem būtu jāveic savus profesionālos pienākumus kā pašnodarbinātām personām.

Pielikumi

1. Pielikums: Veiktās intervijas Latvijā

Tabula Nr. 43 Pētījuma ietvaros Latvijā veiktās intervijas

Nr.p.k.	Institūcija	Amats	Intervijas veikšanas datums
1.	TM	Tiesu sistēmas politikas departamenta direktore	27.05.2014.
2.	TA	Personālvadības nodaļas vadītāja	06.05.2014.
3.	LTMC	Programmu vadītāja	19.05.2014.
4.	VP	VP GKrPP Starptautiskās sadarbības biroja Krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļas priekšniece	26.05.2014.
		Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes pārstāvis	26.05.2014.
		Tulks/ tulkotājs	26.05.2014.
5.	Prokuratūra	Administratīvā direktora dienesta Dokumentu un arhīva pārvaldības nodaļas vadītāja	23.05.2014.
		Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prokurore	23.05.2014.
6.	IeVP	Administratīvā un personālvadības dienesta administratīvās daļas priekšniece	22.05.2014.
7.	Rīgas apgabaltiesa	Tiesas priekšsēdētāja	19.05.2014.
8.	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	Tiesas priekšsēdētāja palīdzība	20.05.2014.
9.	SIA Konels	Menedžere	20.05.2014.

2. Pielikums: Veiktās intervijas ārvalstīs

Tabula Nr. 44 Pētījuma ietvaros ārvalstīs veiktās intervijas

Nr.p.k.	Valsts	Institūcija	Amats	Intervijas veikšanas datums
1.	Igaunija	Igaunijas Tieslietu ministrija	Krimināllikuma un procesu nodaļas vadītājs	01.07.2014.
2.			Kanclera padomnieks ES jautājumos	01.07.2014.
3.			Tieslietu pārvaldes politikas departamenta	01.07.2014.
4.		Igaunijas prokuratūra	Administratīvais direktors	01.07.2014.
5.		Igaunijas policijas un robežsardze	Tulkošanas biroja vadītājs	02.07.2014.
6.		Harju apgabaltiesa	Tiesnese	02.07.2014.
7.		Igaunijas tulku un tulkotāju asociācija	Biedrs	02.07.2014.
8.	Slovākija	Slovākijas Tieslietu ministrija	Tulku un tulkotāju nodaļas vadītājs	28.07.2014.
9.			Tulku un tulkotāju nodaļas darbinieks	28.07.2014.
10.		Bratislavas apelāciju tiesa	Tienesis	28.07.2014.
11.		Slovākijas tulku un tulkotāju asociācija	Valdes locekle, juridiskais tulks	28.07.2014.
12.		Slovākijas ģenerālprokuratūra	Starptautiskās sadarbības departamenta vadītājs	29.07.2014.
13.	Čehija	Čehijas Tieslietu ministrija	Starptautiskās sadarbības departamenta vadītājs	31.07.2014.
14.		Čehijas Ģenerālprokuratūra	Pārstāvis	31.07.2014.
15.		Čehijas ieslodzījumu vietas pārvalde	Izpilddirektors	31.07.2014.
16.		Prāgas municipālās tiesa	Tiesneses	31.07.2014.
17.		Čehijas Republikas tiesu tulku kamera	Valdes locekle	01.08.2014.
18.	Somija	Somijas Tieslietu ministrija	Likumdošanas padomniece	11.08.2014.
19.			Tiesu administrācijas nodaļas vadītājs	11.08.2014.
20.		Somijas Nacionālā policija	Pārstāve	11.08.2014.
21.		Helsinki apgabaltiesa	Tiesnese	11.08.2014.
22.		Helsinki universitāte	Projektu vadītāja tulku/ tulkotāju jautājumos	11.08.2014.
23.		Somijas ieslodzījumu vietas pārvalde	Starptautisko sakaru vadītāja	11.08.2014.
24.		Somijas prokuratūra	Starptautiskās nodaļas vadītāja	12.08.2014.
25.		Somijas tulku un tulkotāju asociācija	Izpilddirektore	12.08.2014.
26.	Zviedrija	Zviedrijas nodarbinātības ministrija	Likumdošanas departamenta vadītājs	13.08.2014.
27.		Zviedrijas Tieslietu ministrija	Tiesu administrācijas un procesuālā likuma nodaļas vadītājs	13.08.2014.
28.		Kammarkollegiet (atbildīgā iestāde par tulkiem/ tulkotājiem Zviedrijas institūciju vajadzībām)	Pārstāvis	14.08.2014.
29.		Zviedrijas cietumu un probācijas dienests	Juridiskā departamenta vadītāja	14.08.2014.
30.		Zviedrijas Starptautiskā prokuratūra	Galvenā prokurore	15.08.2014.
31.		Zviedrijas prokuratūras atbilstības centrs	Vecākā prokurore	15.08.2014.
32.			Izpilddirektors	15.08.2014.
33.		Malmes tiesa	Tiesnesis	15.08.2014.
34.	Austrija	Austrijas Certificēto tiesu tulku asociācija	Prezidents	02.09.2014.
35.		Austrijas Tieslietu ministrija	Eiropas un starptautisko tieslietu direktorāts, Tiesnesis	03.09.2014.
36.			Kriminālprocesa likuma departamenta vadītājs	03.09.2014.
37.	Vācija	Vācijas federālā tieslietu un patērētāju aizsardzības ministrija	Atbildīgā persona par direktīvas ieviešanu nacionālo likumu līmenī	04.09.2014.
38.		Federālā tulku un tulkotāju asociācija	Viceprezidente	04.09.2014.
39.	Nīderlande	Nīderlandes nacionālā policijas	Pārstāvis	08.09.2014.
40.		Nīderlandes ieslodzījumu vietas pārvalde	Pārstāvis	08.09.2014.
41.			Tiesnesis	09.09.2014.
42.		Hāgas rajona tiesa	Izmeklēšanas tiesnesis	09.09.2014.
43.			Ekspertīzes mīrtiesnesis	09.09.2014.

Nr.p.k.	Valsts	Institūcija	Amats	Intervijas veikšanas datums
44.		Zvērinātu tulku un tulkošanu birojs	Projektu vadītājs	10.09.2014.
45.		Nīderlandes prokuratūra	Prokurore	10.09.2014.
46.			Pārstāvis	10.09.2014.
47.	Rumānija	Rumānijas Tieslietu ministrija	Pārstāve	16.09.2014.
48.			Valsts sekretāre	16.09.2014.
49.		Rumānijas Tiesnešu augstākā padome	Tiesnesis	16.09.2014.
50.		Rumānijas Ģenerālprokuratūra	Prokurors	16.09.2014.

3. Pielikums: Tulkošanas apjoms

Tabula Nr. 45 VP veiktie rakstiskie un mutiskie tulkojumi sadalījumā pa VP reģionālajām pārvaldēm 2013. gadā

Nr.p.k.	VP reģionālā pārvalde	Rakstveida tulkojumu skaits	Mutisko tulkojumu skaits	Rakstveida un mutiskie kopā
1.	Rīgas reģiona pārvalde	343	33	376
2.	Vidzemes reģiona pārvalde	244	142	386
3.	Latgales reģiona pārvalde	0	0	0
4.	Kurzemes reģiona pārvalde	47	0	47
5.	Zemgales reģiona pārvalde	603	0	603
6.	Galvenā kriminālpārvalde	28587	210	28797
	Kopā:	29824	385	30209

Tabula Nr. 46 Prokuratūrā veiktie rakstveida un mutiskie tulkojumi 2013. gadā

Nr.p.k.	Prokuratūra	Stata tulku/ tulkošanu biroja tulkojumu skaits			Ārpakalpojumu tulkojumu skaits		
		Rakstveida	Mutiskie	Kopā	Rakstveida	Mutiskie	Kopā
1.	Tulkošanas un dokumentu noformēšanas daļa	2291	1833	4124	0	0	0
2.	Daugavpils prokuratūra	1751	638	2389	5	4	9
3.	Rēzeknes prokuratūra	580	460	1040	1	3	4
4.	Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētā prokuratūra	543	176	719	40	2	42
5.	Ģenerālprokuratūras kanceleja	514	21	535	257	5	262
6.	Dokumentu un arhīva pārvaldības nodaļa	496	21	517	0	0	0
7.	Rīgas pilsētas Kurzemes rajona prokuratūra	481	162	643	1	0	1
8.	Rīgas tiesas apgabala prokuratūra	447	147	594	6	0	6
9.	Krāslavas rajona prokuratūra	431	124	555	3	1	4
10.	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona prokuratūra	293	78	371	1	1	2
11.	Latgales tiesas apgabala prokuratūra Daugavpilī	217	23	240	0	0	0
12.	Rīgas Autotransporta prokuratūra	217	171	388	0	0	0
13.	Jelgavas prokuratūra	196	68	264	2	2	4
14.	Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas prokuratūra	170	173	343	0	0	0
15.	Jūrmalas pilsētas prokuratūra	160	94	254	0	0	0
16.	Preiļu rajona prokuratūra	159	62	221	0	0	0
17.	Ventspils prokuratūra	141	70	211	1	0	1
18.	Ludzas rajona prokuratūra	135	117	252	0	0	0
19.	Liepājas prokuratūra	135	108	243	2	4	6
20.	Latgales tiesas apgabala prokuratūra	134	21	155	0	0	0
21.	Jēkabpils rajona prokuratūra	128	50	178	0	0	0
22.	Ogres rajona prokuratūra	119	83	202	0	0	0
23.	Valmieras rajona prokuratūra	107	21	128	0	0	0
24.	Valkas rajona prokuratūra	98	36	134	2	1	3
25.	Zemgales tiesas apgabala prokuratūra	98	16	114	4	2	6
26.	Bauskas rajona prokuratūra	97	16	113	1	6	7

Nr.p. k.	Prokuratūra	Štata tulku/ tulcotāju tulkojumu skaits			Ārpakalpojumu tulkojumu skaits sniedzēju		
		Rakstveida	Mutiskie	Kopā	Rakstveida	Mutiskie	Kopā
27.	Balvu rajona prokuratūra	40	20	60	0	0	0
28.	Limbažu rajona prokuratūra	39	1	40	1	1	2
29.	Dobeles rajona prokuratūra	35	18	53	0	0	0
30.	Tukuma rajona prokuratūra	35	18	53	3	4	7
31.	Aizkraukles rajona prokuratūra	24	11	35	0	0	0
32.	Gulbenes rajona prokuratūra	21	5	26	0	0	0
33.	Saldus rajona prokuratūra	20	20	40	2	2	4
34.	Vidzemes tiesas apgabala prokuratūra	16	0	16	2	1	3
35.	Cēsu rajona prokuratūra	13	5	18	0	0	0
36.	Alūksnes rajona prokuratūra	8	14	22	2	1	3
37.	Madonas rajona prokuratūra	4	5	9	0	0	0
38.	Kurzemes tiesas apgabala prokuratūra	0	0	0	3	0	3
39.	Talsu rajona prokuratūra	0	0	0	2	3	5
40.	Kuldīgas rajona prokuratūra	0	0	0	0	0	0
41.	Rīgas pilsētas centra rajona prokuratūra	0	0	0	3	2	5
42.	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas prokuratūra	0	0	0	6	2	8
43.	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas prokuratūra	0	0	0	0	0	0
44.	Rīgas rajona prokuratūra	0	0	0	8	2	10
45.	Specializētā vairāku nozaru prokuratūra	0	0	0	1	1	2
46.	Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūra	0	0	0	8	0	8
47.	Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūra	0	0	0	11	9	20
Kopā:		10393	4906	15299	378	59	437

Tabula Nr. 47 Prokuratūrā veikto rakstisko un mutisko tulkojumu valodas sadalījumā pa štata tulkkiem/ tulcotājiem un ārpakalpojumu sniedzējiem 2013. gadā

Nr.p. k.	Tulkošanas valoda	Štata tulku/ tulcotāju tulkošanas apjoms (tulkojumu skaits)			Ārpakalpojumu tulkošanas apjoms (tulkojumu skaits) sniedzēju		
		Rakstveida	Mutiskie	Kopā	Rakstveida	Mutiskie	Kopā
1.	Angļu	616	21	637	127	5	132
2.	Arābu	0	0	0	2	0	2
3.	Azerbaidžāņu	0	0	0	2	3	5
4.	Bulgāru	0	0	0	2	1	3
5.	Čehu	0	0	0	9	0	9
6.	Dāņu	0	0	0	1	0	1
7.	Franču	0	0	0	40	2	42
8.	Gandu	0	0	0	1	0	1
9.	Grieķu	0	0	0	6	0	6
10.	Gruzīnu	0	0	0	2	3	5
11.	Holandiešu	0	0	0	8	4	12
12.	Igauņu	0	0	0	11	1	12
13.	Itāļu	0	0	0	7	0	7
14.	Korejiešu	0	0	0	1	0	1
15.	Krievu	9 574	4 885	14 459	11	0	11
16.	Lietuviešu	0	0	0	40	30	70
17.	Moldāvu	0	0	0	1	0	1
18.	Norvēģu	0	0	0	2	0	2
19.	Poļu	0	0	0	33	3	36
20.	Rumāņu	0	0	0	6	1	7
21.	Serbu	0	0	0	1	0	1
22.	Slovāku	0	0	0	2	0	2
23.	Spāņu	0	0	0	23	0	23
24.	Taju	0	0	0	1	0	1
25.	Ungāru	0	0	0	3	0	3

26.	Ukrainu	0	0	0	1	0	1
27.	Vācu	187		187	32	6	38
28.	Zviedru	0	0	0	3	0	3
	Kopā:	10377	4906	15283	378	59	437

Tabula Nr. 48 Veiktie tulkojumi (rakstveida un mutiskie) sadalījumā pa Latvijas tiesām 2012. un 2013. gadā

Nr.p. k.	Tiesa	Tulkojumu skaits (rakstveida un mutiskie tulkojumi)	
		2012. gads	2013. gads
1.	Rīgas apgabaltiesa	355	218
2.	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	131	107
3.	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	134	84
4.	Liepājas tiesa	73	74
5.	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	102	72
6.	Daugavpils tiesa	78	69
7.	Jelgavas tiesa	52	56
8.	Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa	65	54
9.	Rīgas rajona tiesa	60	51
10.	Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	60	48
11.	Ventspils tiesa	66	39
12.	Valmieras rajona tiesa	28	35
13.	Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa	50	32
14.	Administratīvā rajona tiesa	69	29
15.	Kurzemes apgabaltiesa	38	29
16.	Jūrmalas pilsētas tiesa	24	22
17.	Saldus rajona tiesa	32	19
18.	Talsu rajona tiesa	18	18
19.	Bauskas rajona tiesa	33	17
20.	Tukuma rajona tiesa	22	16
21.	Limbažu rajona tiesa	28	13
22.	Alūksnes rajona tiesa	17	12
23.	Cēsu rajona tiesa	18	12
24.	Kuldīgas rajona tiesa	12	11
25.	Zemgales apgabaltiesa	18	10
26.	Balvu rajona tiesa	2	8
27.	Madonas rajona tiesa	3	8
28.	Valkas rajona tiesa	7	8
29.	Aizkraukles rajona tiesa	6	7
30.	Rēzeknes tiesa	16	7
31.	Jēkabpils rajona tiesa	10	6
32.	Siguldas tiesa	10	6
33.	Gulbenes rajona tiesa	8	5
34.	Krāslavas rajona tiesa	6	5
35.	Latgales apgabaltiesa	24	5
36.	Administratīvā apgabaltiesa	4	4
37.	Ogres rajona tiesa	20	4
38.	Dobeles rajona tiesa	7	3
39.	Vidzemes apgabaltiesa	11	3
40.	Zemgales apgabaltiesas Aizkrauklē	3	3
41.	Ludzas rajona tiesa	9	2
42.	Administratīvā rajona tiesa Rēzeknē	0	1
43.	Administratīvā rajona tiesa, Liepāja	0	0
44.	Administratīvā rajona tiesa Valmierā	0	0
45.	Preiļu rajona tiesa	7	0
46.	Administratīvā rajona tiesa Jelgavā	0	2
Kopā:		1736	1234

Tabula Nr. 49 Ārpakalpojumu sniedzēju veiktie tulkojumi no latviešu valodas uz svešvalodu TA 2012. un 2013. gadā

Nr.p. k.	No latviešu valodas uz svešvalodu	Tulkojumu skaits pa valodām	
		2012. gads	2013. gads
1.	latviešu-angļu	342	367
2.	latviešu-lietuviešu	186	187
3.	latviešu-igauņu	119	90
4.	latviešu-vācu	115	142
5.	latviešu-poļu	36	30
6.	latviešu-zviedru	35	28
7.	latviešu-spāņu	28	27
8.	latviešu-franču	24	45
9.	latviešu-itāļu	23	20
10.	latviešu-ivritu	20	10
11.	latviešu-norvēģu	20	21
12.	latviešu-grieķu	16	25
13.	lietuviešu-latviešu	16	14
14.	latviešu-bulgāru	15	8
15.	latviešu-somu	13	19
16.	latviešu-nīderlandiešu	13	13
17.	latviešu-arābu	12	14
18.	latviešu-turku	10	11
19.	latviešu-dāņu	9	19
20.	latviešu-krievu	9	2
21.	latviešu-flāmu	5	0
22.	latviešu-albāņu	4	1
23.	latviešu-čehu	3	3
24.	latviešu-slovāku	3	5
25.	latviešu-islandiešu	2	1
26.	latviešu-portugāļu	2	3
27.	latviešu-rumāņu	2	1
28.	latviešu-azerbaidžāņu	2	0
29.	latviešu-ķīniešu	2	0
30.	latviešu-taju	1	1
31.	latviešu-slovēņu	1	0
32.	latviešu-uzbeku	1	0
33.	latviešu-ebreju	0	2
34.	latviešu-gruzīnu	0	2
Kopā:		1089	1111

Tabula Nr. 50 Ārpakalpojumu sniedzēju veiktie tulkojumi no svešvalodas uz latviešu valodu TA 2012. un 2013. gadā

Nr.p. k.	No svešvalodas uz latviešu valodu	Tulkojumu skaits pa valodām	
		2012. gads	2013. gads
1.	angļu-latviešu	68	97
2.	vācu-latviešu	45	95
3.	spāņu-latviešu	27	26
4.	itāļu-latviešu	17	9
5.	igauņu-latviešu	15	7
6.	nīderlandiešu-latviešu	10	16
7.	poļu-latviešu	12	4
8.	franču-latviešu	11	17
9.	turku-latviešu	6	3
10.	bulgāru-latviešu	6	0
11.	zviedru-latviešu	5	3
12.	krievu-latviešu	3	3
13.	dāņu-latviešu	3	5
14.	flāmu-latviešu	2	1
15.	krievu-zviedru	2	1
16.	slovēņu-latviešu	2	1
17.	ķīniešu-latviešu	2	1
18.	portugāļu-latviešu	1	1
19.	albāņu-latviešu	1	1
20.	grieķu-latviešu	1	7
21.	somu-latviešu	1	2
22.	ivritu-latviešu	1	1
23.	azerbaidžāņu-latviešu	1	0
24.	farsi-latviešu	1	0
25.	rumāņu-latviešu	1	0
26.	slovāku-latviešu	1	0
27.	ukraiņu-latviešu	1	0
28.	norvēģu-latviešu	0	8
29.	arābu-latviešu	0	3
30.	beļģu-latviešu	0	1
31.	čehu-latviešu	0	1
Kopā:		246	314

Tabula Nr. 51 Ārpakalpojumu sniedzēju veiktie tulkojumi no svešvalodas uz svešvalodu TA 2012. un 2013. gadā

Nr.p. k.	No svešvalodas uz svešvalodu	Tulkojumu skaits pa valodām	
		2012. gads	2013. gads
1.	angļu-vācu	1	0
2.	krievu-vācu	0	1
3.	krievu-igauņu	0	1
Kopā:		1	2

Tabula Nr. 52 Ārpakalpojumu rakstveida un mutisko tulkojumu skaits ieslodzījuma vietās gadā

Nr.p. k.	Cietums	Rakstveida tulkojumu skaits		Mutisko tulkojumu skaits		Tulkojumu skaits kopā (gadā)
		Mēnesī ⁵⁵¹	Gadā ⁵⁵²	Mēnesī ⁵⁵³	Gadā ⁵⁵⁴	
1.	Jēkabpils cietums	7	84	46	552	636
2.	Rīgas Centrālcietums	0	0	51	612	612
3.	Daugavgrīvas cietums	17	204	8	96	300
4.	Valmieras cietums	14	168	1	12	180
5.	Iļģuciema cietums	8	96	3	36	132
6.	Liepājas cietums	5	60	5	60	120
7.	Brasas cietums	0	0	0	0	0
8.	Jelgavas cietums	0	0	0	0	0
9.	Olaines cietums	0	0	0	0	0
10.	Šķīrotavas cietums	0	0	0	0	0
11.	Cēsu Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem	0	0	0	0	0
12.	Vecumnieku cietums	0	0	0	0	0
Kopā:		51	612	114	1368	1980

⁵⁵¹ 2014. gada martā veiktie rakstveida tulkojumi ārpakalpojuma līguma ietvaros

⁵⁵² Indikatīvais gada laikā veikto rakstveida ārpakalpojumu tulkojumu skaits, kas aprēķināts, sareizinot 2014. gada martā veikto rakstveida tulkojumu skaitu ar periodu (mēnešu) skaitu gadā

⁵⁵³ 2014. gada martā veiktie mutiskie tulkojumi ārpakalpojuma līguma ietvaros

⁵⁵⁴ Indikatīvais gada laikā veikto mutisko ārpakalpojumu tulkojumu skaits, kas aprēķināts, sareizinot 2014. gada martā veikto mutisko tulkojumu skaitu ar periodu (mēnešu) skaitu gadā

4. Pielikums: Vispārīgā analīze par visām ES dalībvalstīm

Tabula Nr. 53 Tiesu tulku reģistri ES dalībvalstīs

	Reģistra esamība	Reģistra alternatīva (gadījumā, ja reģistrs nav izveidots)	Reģistrā iekļautā informācija	Nākotnes attīstības plāni
Latvija	Nav izveidots reģistrs	Nav alternatīvu	n/a	n/a
Apvienotā Karaliste ⁵⁵⁵	Apvienotajā karalistē ir pieejami vairāki reģistri un datu bāzes, kurās tiek apkopota informācija par tulkiem un tulkotājiem. Viens reģistrs (1) ir Valsts Sabiedrisko pakalpojumu tulkotāju reģistra izstrādāts meklētājs.	Papildus aģentūras izstrādātajam reģistram ir pieejamas vēl divas datubāzes. Viena no tām (2) ir Policijas un tiesu tulku asociācijas bezmaksas datubāze. Otra ir Rakstiskās un mutiskās tulkošanas institūta (3) izveidota datubāze, kurā tie uzturēta informāciju par institūta biedriem (tulkiem un tulkotājiem).	(1) Informācija, kas tiek apkopota šajā reģistrā nav publiski pieejama. Informācijai var piekļūt reģistrēti lietotāji. ⁵⁵⁶ (2) <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (telefona Nr.) ▶ Reģions, kurā strādā⁵⁵⁷ (3) <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (telefona Nr., adrese, e-pasts) ▶ Komentāri (pieredze)⁵⁵⁸ 	n/a
Austrija ⁵⁵⁹	Austrijas federālās zemes Tieslietu ministrija uztur sarakstu ar tulkiem, kuri atbilst valstī noteiktajām prasībām.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (adrese, telefona Nr.) ▶ Nodarbošanās ▶ Rajons⁵⁶⁰ 	n/a
Beļģija ⁵⁶¹	Beļģijas Tieslietu ministrija ir izveidots saraksts ar tiesā strādājošajiem tulkiem.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas⁵⁶² 	n/a
Bulgārija ⁵⁶³	Reģistrs nav izveidots.	Katrā tiesas iestādē ir izveidots saraksts ar ekspertiem, kas var piedalīties tiesas procesos. Šajos sarakstos iekļauti arī tiesu tulki. Saraksti nav publiski pieejami.	n/a	n/a
Čehija ⁵⁶⁴	Čehijas Republikas Tieslietu ministrija ir izveidojusi bezmaksas datu bāzi. Par datu korektumu ir atbildīgas visas Čehijas tiesas.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Rajons, kur darbojas ▶ Dzīves vieta ▶ Kontakti (telefona Nr., e-pasts, adrese) ▶ Darba devējs ▶ Pārvaldītās valodas⁵⁶⁵ 	n/a
Dānija ⁵⁶⁶ Bookmark not defined.	Reģistrs nav izveidots.	Valstī pašlaik tiek uzturēts saraksts ar policijas tulkiem, kas sniedz savus pakalpojumus. Krimināllietu izskatīšanas laikā tiek pieaicināti tikai šajā sarakstā iekļautie tulki. Civillietu izskatīšanas laikā tiek pieaicināti tulku biroji. ⁵⁶⁷ Izveidotais saraksts nav publiski pieejams.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas 	n/a
Francija ⁵⁶⁸	Francijā ir izveidots saraksts ar ekspertiem (ieskaitot tulkus un tulkotājus). Šo sarakstu ir izveidojusi un apstiprinājusi:	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (telefona Nr., e-pasts, adrese) 	Izmaiņas esošajā sistēmā netiek plānotas, jo, lai persona tiktu iekļauta sarakstā, ir jāiegūst apstiprinājumi no vairākām

⁵⁵⁵ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁵⁶ The National Register of Public Service Interpreters, <http://www.nrpsi.org.uk/>

⁵⁵⁷ The Association of Police and Court Interpreters, <http://www.apciinterpreters.org.uk/Index.aspx>

⁵⁵⁸ Institute of Translation & Interpreting, <http://www.iti.org.uk/>

⁵⁵⁹ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁶⁰ Gerichtsdolmetscherliste, <http://www.sdgliste.justiz.gv.at/>

⁵⁶¹ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁶² Juridat, http://www.juridat.be/index_fr.php

⁵⁶³ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁶⁴ Turpat

⁵⁶⁵ Experts and interpreters, <http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/???SearchForm?OpenForm>

⁵⁶⁶ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁶⁷ Court Interpreting In Denmark, <http://pure.au.dk/portal/files/32327758/0001559.pdf>

⁵⁶⁸ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

	Reģistra esamība	Reģistra alternatīva (gadījumā, ja reģistrs nav izveidots)	Reģistrā iekļautā informācija	Nākotnes attīstības plāni
	augstākā Francijas tiesa (franču valodā - <i>Cour de Cassation</i>).			institūcijām, kā arī personai ir jāiztur pārbaudes laiks trīs gadu garumā.
Griekija ⁵⁶⁹ Bookmark not defined.	Reģistrs nav izveidots.	Tulkotāju asociācija ir izveidojusi sarakstu ar tulkotājiem, kuri ir asociācijas biedri.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas (tulka un tulkotāja darbam) ▶ Kontakti (telefona Nr., e-pasts, adrese) ▶ Specializācijas 	Saraksts tuvākajā laikā tiks publicēts Grieķijas Tieslietu ministrijas mājas lapā (precīzs laiks uz pētījuma sagatavošanas brīdi nav zināms).
Horvātija ⁵⁷⁰	n/a	n/a	n/a	n/a
Igaunija ⁵⁷¹	Igaunijas Tieslietu ministrija ir izveidojusi bezmaksas reģistru.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (telefona Nr., e-pasts, adrese) ▶ Darba laiks ▶ Darba devējs⁵⁷² 	n/a
Īrija ⁵⁷³	Reģistrs nav izveidots.	Īrijas tulku un tulkotāju asociācija ir izveidojusi zvērinātu tulku un tulkotāju sarakstu. Šajā sarakstā norādīta darbības sfēra, kurā tulki strādā, ieskaitot, vai tie piedalās tiesu procesos.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Sertifikāta numurs ▶ Kontaktinformācija (adrese, telefona Nr., e-pasts) ▶ Darbības sfēras⁵⁷⁴ 	n/a
Itālija ⁵⁷⁵	Reģistrs nav izveidots.	Katras provinces tiesa var publicēt informāciju par tulkiem un tulkotājiem, kas piedāvā savus pakalpojumus attiecīgajā tiesā. Piemēram, Modēnas province ⁵⁷⁶	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontaktinformācija (adrese, telefona r., e-pasts) 	Reģistra izveide netiek plānota, pamatojoties uz normatīvajā regulējumā noteikto principu, ka tulkus un tulkotājus katrs indivīds var izvēlēties patstāvīgi.
Kipra ⁵⁷⁷	Reģistrs nav izveidots.	Valstī ir izveidots zvērinātu tulku saraksts, kuru sastāda Preses un Informācijas birojs, kas ir Kipras Iekšlietu ministrijas departaments. Tiesu procesos tulki tiek piesaistīti ārpakalpojumā (maksas pakalpojums). ⁵⁷⁸	n/a	n/a
Lietuva ⁵⁷⁹	Reģistrs nav izveidots.	Tulku un tulkotāju pakalpojumus piedāvā vairākas privātas kompānijas.	n/a	Tiesu tulku un tulkotāju reģistra izveide tuvākā gada laikā nav plānota.
Luksemburga ⁵⁸⁰	Reģistrs nav izveidots.	Luksemburgas Tieslietu ministrija uztur bezmaksas pieejas sarakstu ar aktīviem tulkiem un tulkotājiem, atsevišķi nošķirot zvērinātus tulkus un tulkotājus.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontaktinformācija (adrese)⁵⁸¹ 	n/a
Malta ⁵⁸²	Maltas tiesu darbiniekiem ir izveidota iekšējā sistēma, kurā ir apkopota informācija par pieejamajiem tulkiem.	Tiesu administrācijas komisija ir izveidojusi publiski pieejamu sarakstu.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontaktinformācija (adrese, telefona Nr., e-pasts) ▶ Tulks un/ vai tulkotājs⁵⁸³ 	Publiski pieejama datu bāze papildu esošajai informācijai tuvākajā laikā nav plānota.
Nīderlande ⁵⁸⁴	Ir izveidots publiski pieejams bezmaksas reģistrs.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontaktinformācija (adrese, telefona Nr., e- 	n/a

⁵⁶⁹ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁷⁰ Turpat

⁵⁷¹ Turpat

⁵⁷² Translations and certification – sworn translators, <http://www.just.ee/39972>

⁵⁷³ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁷⁴ ITIA Register of Members, http://translatorsassociation.ie/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=20&Itemid=16

⁵⁷⁵ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁷⁶ Interpreti e Traduttori, <http://www.tribunaledimodena.it/Content.aspx?tag=ctuiet>

⁵⁷⁷ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁷⁸ Πιστοποιημένες Μεταφράσεις, http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/translations_gr/translations_gr?OpenDocument

⁵⁷⁹ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁸⁰ Turpat

⁵⁸¹ Liste des traducteurs et interprètes assermentés, http://www.mj.public.lu/professions/expert_judicaire/traducteurs_et_interpretes/index.html

⁵⁸² Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁸³ court experts, <http://www.justiceservices.gov.mt/courtservices/CourtExperts/>

⁵⁸⁴ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

	Reģistra esamība	Reģistra alternatīva (gadījumā, ja reģistrs nav izveidots)	Reģistrā iekļautā informācija	Nākotnes attīstības plāni
			pasts) ⁵⁸⁵	
Polija ⁵⁸⁶ Bookmark not defined.	Polijas Tieslietu ministrija ir izveidojusi sarakstus ar zvērinātiem tulkiem un tulkotājiem, kuri tiek piesaistīti kriminālprocesa ietvaros.	Polijas tulku asociācija ir izveidojusi savu biedru datu bāzi.	Datu bāze un saraksti nav apskatāmi (tehniskas problēmas).	n/a
Portugāle ⁵⁸⁷	Reģistrs nav izveidots.	Alternatīvas nav izstrādātas.	n/a	n/a
Rumānija ⁵⁸⁸	Rumānijas tieslietu ministrija ir izveidojusi datubāzi ar visiem ministrijas apstiprinātajiem tulkiem un tulkotājiem.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Tiesa, kurā strādā ▶ Atļaujas numurs ▶ Apgabals ▶ Kontakti (telefons)⁵⁸⁹ 	n/a
Slovākija ⁵⁹⁰	Slovākijas Republikas Tieslietu ministrija ir izveidojusi datu bāzi, kurā apkopota informācija par visiem tulkiem un tulkotājiem, kas tiek iesaistīti tiesvedības procesos.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (adrese, telefona Nr., e-pasts) ▶ Atļaujas numurs⁵⁹¹ 	n/a
Slovēnija ⁵⁹²	Slovēnijas Tieslietu ministrija ir izveidojusi sarakstu ar tulkiem un tulkotājiem.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (adrese, telefona Nr., e-pasts)⁵⁹³ 	n/a
Somija ⁵⁹⁴	Reģistrs nav izveidots.	Somijas tulku un tulkotāju asociācija ir izveidojusi bezmaksas publiski pieejamu datu bāzi.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (adrese, telefona Nr., e-pasts)⁵⁹⁵ 	
Spānija ⁵⁹⁶	Reģistrs nav izveidots.	Alternatīvas nav izstrādātas.	n/a	n/a
Ungārija ⁵⁹⁷	Reģistrs nav izveidots.	Ungārijā tulka un tulkotāju pakalpojumus var piedāvāt tikai ar Ungārijas Tulku un Atestācijas biroja atļauju. Saraksts ar strādājošajiem tulkiem nav publiski pieejams. ⁵⁹⁸	n/a	n/a
Vācija ⁵⁹⁹ Bookmark not defined.	Vācijas Federālās Republikas Tiesu administrācija ir izstrādājusi bezmaksas tiesu tulku un tulkotāju datu bāzi. Datu bāzē tiek iekļauti visi zvērināti tulki un tulkotāji. Šī datu bāze ir pieejama vairākās valodās.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Valsts iestāde, kurā strādā ▶ Pavalsts ▶ Pilsēta ▶ Kontakti (telefona Nr., adrese) ▶ Kvalifikācija⁶⁰⁰ 	n/a
Zviedrija ⁶⁰¹	Zviedrijas Juridisko, finanšu un administratīvo pakalpojumu aģentūra ir izveidojusi bezmaksas reģistrus, kuros ir iespējams atrast sev nepieciešamos pilnvarotu tulku, sertificētu tulkotāju vai tulkotāju.	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vārds, Uzvārds ▶ Pārvaldītās valodas ▶ Kontakti (telefona Nr., e-pasts, mājas lapa) ▶ Jomas, kurās strādā darbinieks 	n/a

⁵⁸⁵ Raadplegen Rbtv & Uitwijklijst, <http://www.bureaubtv.nl/register/index.cfm?registeraction=showsearch§ion=afnemer>

⁵⁸⁶ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁸⁷ Turpat

⁵⁸⁸ Turpat

⁵⁸⁹ Interpreți și traducători autorizați, <http://www.just.ro/MeniuStanga/Listapersoanelorautorizate/Traducatori/tabid/129/Default.aspx>

⁵⁹⁰ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁹¹ Jednotný automatizovaný systém právnych informácií, http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/jaspiw_mini_fr0.htm

⁵⁹² Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁹³ IMENIK SODNIH TOLMAČEV, [http://www2.gov.si/mp/tol_cen.nsf/\(WebTolmaci\)?OpenView&Start=1&Expand=1](http://www2.gov.si/mp/tol_cen.nsf/(WebTolmaci)?OpenView&Start=1&Expand=1)

⁵⁹⁴ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁹⁵ Hakupalvelu, <http://www.sktl.fi/hakupalvelu/laaja-haku/>

⁵⁹⁶ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁵⁹⁷ Turpat

⁵⁹⁸ Hungarian Office for Translation and Attestation Ltd., <http://www.offi.hu/en>

⁵⁹⁹ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

⁶⁰⁰ Database of translators and interpreters, <http://www.gerichts-uebersetzer.de/>

⁶⁰¹ Find a legal translator or an interpreter, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do

Tabula Nr. 54 Tiesu tulku un tulkotāju apvienības ES dalībvalstīs

	Apvienības un to apraksts	Dalībnieki	EULITA dalībvalsts ⁶⁰²	Organizācijas apraksts
Latvija	Latvijas Tulku un tulkotāju asociācija ⁶⁰³	Profesionāli tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Nevalstiskā organizācija Par pilntiesīgiem dalībniekiem var kļūt indivīdi ar augstāko izglītību tulkošanā vai vismaz piecu gadu profesionālo pieredzi Asociācija saviem dalībniekiem piedāvā kompetenču celšanas seminārus Pašreiz asociācijā ir 11 goda biedri, 25 biedri un 6 asociētie biedri
Apvienotā Karaliste	Policijas un tiesu tulku asociācija ⁶⁰⁴	Tulki, kas ir nodarbināti kriminālprocesu ietvaros	Jā (pilntiesīgs darbinieks)	<ul style="list-style-type: none"> Par dalībnieku var kļūt tikai indivīds, kas atbilst visiem noteiktajiem kritērijiem
	Rakstiskās un mutiskās tulkošanas institūts ⁶⁰⁵	Tulki un tulkotāji	Jā (dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Vairāk nekā 3000 dalībnieki Piedāvā dalībnieku meklētāju Ikgadējā dalības maksa no 60 EUR līdz 160 EUR
	Velsas tulku un tulkotāju asociācija ⁶⁰⁶	Profesionāli un nodarbināti tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Nacionāla profesionālā apvienība Piedāvā dalībnieku sarakstu Ikgadējā dalības maksa aptuveni 150 EUR
	Nacionālais tulku un tulkotāju reģistrs ⁶⁰⁷	Publiskā sektora tulki	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Nacionāla institūcija Lai iekļūtu šajā reģistrā, tulkam vai tulkotājam ir jāatbilst iepriekš noteiktiem kritērijiem Neatkarīga un brīvprātīga organizācija
Austrija	Austrijas Zvērinātu tiesu tulku asociācija ⁶⁰⁸	Zvērināti tiesu tulki	Jā (dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Nepolītiska un bezpeļņas organizācija Pirmā organizācija, kas pievienojās EULITA Par šīs organizācijas biedru var kļūt tikai zvērināti tulki (tulki, kuri atbilstoši federālajam likumam nokārtojuši eksāmenu un ieguvuši profesionālo pieredzi) Asociācijā ir aptuveni 600 dalībnieki Dalībniekiem atkarībā no līmeņa ir jāmaksā dalības maksa (no 30 EUR līdz 250 EUR) Piedāvā dalībnieku meklēšanu
	Austrijas Tulku un tulkotāju asociācija „UNIVERSITAS” ⁶⁰⁹	Profesionāli tulki	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Divas komitejas (tulku un tulkotāju) Piedāvā dalībnieku meklētāju
Beļģija	Beļģijas Tulku un tulkotāju kamera ⁶¹⁰	Profesionāli tulki un tulkotāji	Jā (dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Aptuveni 700 dalībnieki Pār šīs organizācijas biedru var kļūt tikai indivīdi ar maģistra grādu tulkošanā, kā arī ar attiecīgu profesionālo pieredzi Dalībnieki katru gadu maksā dalības maksu (minimums 1 000 EUR) 2006. gadā ieguva karaliskās asociācijas titulu Piedāvā dalībnieku meklēšanu
	Beļģijas kvalitātes tulkojumu asociācija ⁶¹¹	Tulkojumu biroji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Deviņu kompāniju apvienība Var pievienoties tikai aktīvas un finansiāli stabilas kompānijas

⁶⁰² Members admitted by the Executive Committee of EULITA, <http://www.eulita.eu/members-admitted-executive-committee-eulita>

⁶⁰³ Latvijas Tulku un tulkotāju asociācija, <http://www.lttb.lv/>

⁶⁰⁴ APCI, <http://www.apciinterpreters.org.uk/>

⁶⁰⁵ ITI, <http://www.iti.org.uk/>

⁶⁰⁶ Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru, <http://www.welshtranslators.org.uk/>

⁶⁰⁷ NRPSI, <http://www.nrpsi.org.uk/>

⁶⁰⁸ Austrian Association of Certified Court Interpreters, <http://www.gerichtsdolmetscher.at/>

⁶⁰⁹ UNIVERSITAS Austria Interpreters' and Translators' Association, <http://www.universitas.org/en/home/>

⁶¹⁰ CBTI, <http://www.cbti-bkvt.org/>

⁶¹¹ Belgian Quality Translation Association, <http://www.bqta.be/index.html>

	Apvienības un to apraksts	Dalībnieki	EULITA dalībvalsts ⁶⁰²	Organizācijas apraksts
Bulgārija	Tulku un tulkotāju asociācija ⁶¹²	Profesionālo tulki un tulkotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Viena no galvenajām organizācijām mutisku un rakstisku tulkojumu pakalpojuma piedāvāšanā ▶ Piedāvā tulku sarakstu.
	Bulgārijas tulku apvienība ⁶¹³	Profesionāli tulkotāji un tulkošanas teorētiķi	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Starptautiska tulkotāju federācija ▶ Nepolitiska un bezpeļņas organizācija ▶ Apvieno tulkus no dažādām nozarēm
Čehija	Čehijas Republikas Tiesu tulku kamera ⁶¹⁴	Zvērināti tiesu tulki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā dalībnieku meklēšanu ▶ Par šīs organizācijas biedru var kļūt tikai zvērināti tulki
	Čehijas Republikas Tulku un tulkotāju apvienība ⁶¹⁵	Profesionāli tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Piedāvā tulku un tulkotāju meklētāju ▶ Nepolitiska un bezpeļņas organizācija ▶ Iesaka minimālo tulku atlīdzības summu
	Čehijas literāro tulkotāju asociācija	Literārie tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Piedāvā tulku aprakstus ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Par dalībniekiem var kļūt indivīdi, kuri aktīvi nodarbojas ar tulkošanu un ir publicēti ▶ Dalības maksa no aptuveni EUR 10 līdz 25 EUR
Dānija	Dānijas Tulkotājs ⁶¹⁶	Valsts apstiprināti tulki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā dalībnieku meklēšanu ▶ Piedāvā kursus un papildu izglītošanās iespējas ▶ Dalībnieki var lietot oficiālu apzīmējumu - Dānijas Tulkotāja biedrs ▶ Pār šīs organizācijas biedru var kļūt tikai indivīdi ar maģistra grādu tulkošanā, un Dānijas Tirdzniecības un uzņēmumu aģentūras apstiprinājumu ▶ Par dalībnieku var kļūt tikai zvērināts tulks
	Dānijas Zvērināto tulku un tulkotāju asociācija ⁶¹⁷	Profesionāli tulki, zvērināti tulki un tulkotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā dalībnieku meklēšanu ▶ Par dalībnieku var kļūt tikai zvērināts tulks vai tulks ar ilggadēju profesionālo pieredzi
Francija	Chambre Régionale des Experts Traducteurs Assermentés d'Alsace ⁶¹⁸	Zvērināti tulki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā dalībnieku meklēšanu ▶ Par dalībnieku var kļūt tikai zvērināts tulks
	Union Nationale des Experts Traducteurs Interprètes près les Cours d'Appel ⁶¹⁹	Aktīvi tulki, skolotāji, studenti un pētnieki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā tulku un tulkotāju meklētāju
	AAE-ESIT ⁶²⁰	Profesionāli tulki (ar maģistra izglītību)	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Aptuveni 800 dalībnieki ▶ Viena no organizācijas funkcijām ir kontaktu nodrošināšana starp dalībniekiem un ieinteresētām pusēm ▶ Par dalībnieku var kļūt tikai indivīds ar maģistra grādu tulkošanā
	APROTRAD ⁶²¹	Profesionāļi	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Aptuveni 50 dalībnieki ▶ Apvieno tulkus, tulkotājus, tulkošanas kompānijas un profesionāļus

⁶¹² Association of Interpreters and Translators, <http://www.translators-bg.com/content/association-interpreters-and-translators-bulgaria>

⁶¹³ Съюзът на преводачите в България, <http://www.bgtranslators.org/>

⁶¹⁴ Komora soudních tlumočnicků České republiky, <http://www.kstcr.cz/>

⁶¹⁵ Interpreters and Translators, <http://www.jtpunion.org/spip/>

⁶¹⁶ Danske Translatører, <http://www.dtfb.dk/>

⁶¹⁷ Association of Danish Authorized Translators and Interpreters, <http://translatorforeningen.dk/>

⁶¹⁸ Creta, <http://www.creta-france.com/index.html>

⁶¹⁹ UNETICA, <http://www.unetica.fr/>

⁶²⁰ AAE-ESIT, <http://www.aaesit.com/#/accueil>

⁶²¹ APROTRAD, <http://www.aprotrad.org/>

	Apvienības un to apraksts	Dalībnieki	EULITA dalībvalsts ⁶⁰²	Organizācijas apraksts
	Austrumu zvērinātu tulkotāju un zvērināto kamera ⁶²²	Austrumfrancijas zvērināti tulki	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Apvieno zvērinātus tulkus un tulkotājus Austrumfrancijā, kas strādā Francijas tiesās.
Grieķija	Panhellenic Association of Professional Translators Graduates of the Ionian University ⁶²³	Jonijas universitātes absolventi (saskaņā ar likumdošanu oficiāli tulki)	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	n/a
	Panhellenic asociācija ⁶²⁴ tulkotāju	Profesionāli nodarbināti tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā dalībnieku meklēšanu ▶ Lielākā tulkotāju asociācija valstī
Horvātija	Tiesas tuku un tulkotāju asociācija ⁶²⁵	Tiesu tulki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā dalībnieku meklēšanu Viena no galvenajām organizācijām mutisku un rakstisku tulkojumu pakalpojuma nodrošināšanas jomā
	Patstāvīgo tiesu tuku asociācija ⁶²⁶	Zvērināti tiesu tulki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā dalībnieku meklēšanu ▶ Par dalībnieku var kļūt tikai zvērināts tulks ▶ Dalībnieki katru gadu maksā dalības maksu (no aptuveni 20 EUR)
	Horvātijas Profesionālo tiesu tuku asociācija ⁶²⁷	Profesionāli tulki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Piedāvā dalībnieku meklēšanu ▶ Aptuveni 230 dalībnieki ▶ Par dalībnieku var kļūt tikai zvērināts tiesu tulkotājs
	Horvātija Zinātnisko un profesionālo tuku asociācija ⁶²⁸	Profesionāli tulki un tulkotāji, kas nodarbojas ar zinātnisko un tehnisko tulkošanu	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Par dalībniekiem kļūst tulki, kuriem tulkojamā valoda ir dzimtā valoda
Igaunija	Igaunijas Tuku un tulkotāju asociācija ⁶²⁹	Profesionāli un aktīvi tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Nevalstiskā organizācija ▶ Nodarbojas ar tuku un tulkotāju kvalitātes celšanu un pakalpojumu popularizēšanu
Īrija	Īrijas Tuku un tulkotāju asociācija ⁶³⁰	Profesionālie tulki un tulkotāji, kā arī tulkošanas kompānijas	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Vienīgā tuku un tulkotāju organizācija Īrijā ▶ Piedāvā tuku meklētāju ▶ Saviem dalībniekiem piedāvā sertificēšanās iespējas
Itālija	Itālijas Juridisko tuku un tulkotāju asociācija ⁶³¹	Profesionāli tulki un tulkotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Dažādu līmeņu dalībnieki (atkarībā no profesionalitātes) ▶ Par dalībniekiem var kļūt tikai indivīdi ar izglītību vai dokumentāciju, kas apliecina valodas zināšanām
	Itālijas Tuku un tulkotāju asociācija ⁶³²	Profesionāli tulki un tulkotāji	Jā (asociēts dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Vairāk kā 900 dalībnieki ▶ Piedāvā tuku un tulkotāju meklētāju ▶ Tikai tulki ar aktīvu pieredzi pēdējā gadā drīkst iestāties asociācijā ▶ Asociācijai ir filiāles vairākās valsts pilsētās
	Itālijas Nacionālā Tuku un tulkotāju asociācija ⁶³³	Profesionāli tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bezpeļņas organizācija ▶ Vairākas filiāles citās pilsētās ▶ Piedāvā kursus un citas apmācības

⁶²² Chambre des Experts-Traducteurs et Traducteurs Jurés de l'Est, <http://www.traducteursdelest.asso.fr/>

⁶²³ Panhellenic Association of Professional Translators Graduates of the Ionian University, <http://www.peempip.gr/index.php?lang=en>

⁶²⁴ Panhellenic Association of Translators, <http://www.pem.gr/>

⁶²⁵ Društvo sudskih tumača i prevoditelja, <http://www.dstip.hr/>

⁶²⁶ Udruga Stalnih Sudskih Tumača, <http://www.usst.hr/>

⁶²⁷ HSUST, <http://www.hsust.hr/>

⁶²⁸ Croatian Association of Scientific and Technical Translators, http://www.drustvoprevoditelja.htnet.hr/index_engl.html

⁶²⁹ Estonian Association of Interpreters and Translators, <http://www.ettl.ee/>

⁶³⁰ Irish Translators' and Interpreters' Association, <http://www.translatorsassociation.ie/>

⁶³¹ Associazione Italiana Traduttori e Interpreti Giudiziari, <http://www.interpretigiudiziari.org/>

⁶³² L'Associazione Italiana Traduttori e Interpret, <http://www.aiti.org/>

⁶³³ A.N.I.T.I., <http://www.aniti.it/>

	Apvienības un to apraksts	Dalībnieki	EULITA dalībvalsts ⁶⁰²	Organizācijas apraksts
				<ul style="list-style-type: none"> saviem dalībniekiem Piedāvā dalībnieku meklētāju
Kipra	Pancyprian union of graduate translators and interpreters ⁶³⁴	Profesionāli (ar augstāko izglītību tulkošanā) tulki	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Vienīgā tulku un tulkotāju asociācija valstī
Lietuva	Lietuvas Literāro tulku asociācija ⁶³⁵	Literārie tulki	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Piedāvā tulku un tulkotāju meklētāju Aptuveni 100 dalībnieki Piedāvā kursus kvalifikācijas: attīstībai Dalības maksa no 50 EUR līdz 60 EUR
Luksemburga	Luksemburgas Tulku un tulkotāju asociācija ⁶³⁶	Profesionāli tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Piedāvā dalībnieku meklētāju Par dalībnieku var kļūt tikai indivīds: ar izglītību tulkošanā, kas strādā attiecīgajā sfērā
Malta	Nav	n/a	n/a	n/a
Nīderlande	SIGV ⁶³⁷ Tiesas tulku un juridisko tulkotāju asociācija ⁶³⁸	SIGV apstiprināti tulki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Piedāvā dalībnieku meklētāju Dalībnieku gada maksa ir 70 EUR Par dalībnieku var kļūt tikai indivīdi ar SIGV diplomu
	Nīderlandes Tulku un tulkotāju asociācija ⁶³⁹	Profesionāli un aktīvi tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Asociācijai ir nodaļas vairākos valsts reģionos Piedāvā kvalifikācijas celšanas: kursus saviem dalībniekiem Aptuveni 1 500 dalībnieki
	Nīderlandes Līgumstrādnieku tulkotāju asociācija ⁶⁴⁰	Tulki un tulkotāji, kuri nestrādā viena noteikta uzņēmuma ietvaros	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Piedāvā dalībnieku meklēšanu Par dalībnieku var kļūt indivīds, kurš nestrādā patstāvīgā darbā kā tulks vai tulkotājs
Polija	Zvērinātu un specializētu tulkotāju sabiedrība ⁶⁴¹	Profesionālie un aktīvie tulki un tulkotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Piedāvā dalībnieku meklēšanu Dalības maksa vienam gadam ir aptuveni 21 EUR (pastāv vairāki dalībnieku līmeņi)
	Polijas Tulkotāju asociācija ⁶⁴²	Profesionāli un strādājoši tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Par dalībnieku var kļūt indivīdi ar profesionālu pieredzi, rekomendācijām no diviem asociācijas dalībniekiem
Portugāle	Tulkotāju, tulku un tūrisma profesionāļu asociācija ⁶⁴³	Profesionāli tulki, tulkotāji un tūrisma profesionāļi	Jā (asociēts dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Par dalībnieku var kļūt strādājošs: tulks, tulkotājs un tūrisma: profesionālis Piedāvā dalībnieku sarakstu
	Portugāles Tulkotāju asociācija ⁶⁴⁴	Profesionāli tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija
Rumānija	Rumānijas tulkotāju asociācija ⁶⁴⁵	Profesionāli tulkotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Pieejams dalībnieku saraksts Piedāvā seminārus un kursus: dalībniekiem Dalībnieku maksa gadā ir aptuveni no 35 EUR līdz 125 EUR
	Rumānijas Sertificētu tulkotāju nacionālā apvienība ⁶⁴⁶	Sertificēti tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Nevalstiskā organizācija Asociācijas filiāles ir vairākās valstīs

⁶³⁴ pancyprian union of graduate translators and interpreters, <http://www.pancyuti.org/index%20en.html>

⁶³⁵ Lithuanian Association of Literary Translators, <http://www.livs.lt/?item=45&lang=lt>

⁶³⁶ Luxembourg Association of Translators and Interpreters, <http://www.traducteurs-interpretes.lu/en/#>

⁶³⁷ SIGV – Tiesas tulku un juridisko tulkotāju institūts

⁶³⁸ SIGV, <http://www.sigv-vereniging.nl/>

⁶³⁹ NGTV, <https://www.ngtv.nl/>

⁶⁴⁰ Vereniging Zelfstandige Vertalers, <http://www.vzv.info/>

⁶⁴¹ TEPIŚ, <http://www.tepis.org.pl/index.php>

⁶⁴² Stowarzyszenie Tłumaczy Polskich, <http://stp.org.pl/>

⁶⁴³ Sindicato Nacional da Actividade Turística, Tradutores e Intérpretes, <http://www.snatti.com/>

⁶⁴⁴ Associação Portuguesa de Tradutores, <http://www.apt.pt/>

⁶⁴⁵ Asociația Traducătorilor Din România, <http://www.atr.org.ro/>

⁶⁴⁶ Uniunea Nationala a Traducătorilor Autorizati din România, <http://www.untar.ro/>

	Apvienības un to apraksts	Dalībnieki	EULITA dalībvalsts ⁶⁰²	Organizācijas apraksts
Slovākija	Slovākijas Tulku un tulcotāju asociācija ⁶⁴⁷	Profesionāli pieredzējuši tulcotāji un	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ► pilsētās ► Pieejams dalībnieku saraksts
	Slovākijas Tulku un tulcotāju apvienība ⁶⁴⁸	Tulki un tulcotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► Pieejams dalībnieku meklētājs ► Par dalībnieku var kļūt indivīdi ar augstāko izglītību, rekomendāciju no diviem esošajiem dalībniekiem un profesionālo pieredzi ► Asociācijas galvenais darbības partneris ir valsts ► Asociācija piedāvā apmācības dalībniekiem
	Slovākijas Zinātniskās un tehniskās literatūras tulcotāju savienība ⁶⁴⁹	Tulki un tulcotāji, kas nodarbojas ar zinātniskās un tehniskās literatūras tulkošanu	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► Par dalībnieku var kļūt tulki un tulcotāji nodarbināti šādā profesijā
Slovēnija	Slovēnijas Zinātnisko un tehnisko tulcotāju asociācija ⁶⁵⁰	Profesionāli un nodarbināti tulki un tulcotāji, kuri nodarbojas ar tehniskajiem un zinātniskajiem tulkojumiem	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► Vairāk nekā 500 dalībnieki ► Piedāvā tulcotāju pakalpojumus (no: svešvalodas uz slovēņu valodu no 25 EUR līdz 34 EUR par 1500 vārdiem; no slovēņu uz svešvalodu - no 38 EUR līdz 50 EUR par 1500 vārdiem) ► Pieejams dalībnieku meklētājs
	Slovēnijas Patstāvīgo tiesas tulku un juridisko tulcotāju asociācija ⁶⁵¹	Aptipināti tiesu tulki un juridiskie tulcotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► 78 dalībnieki ► Par dalībniekiem var kļūt indivīdi ar profesionālo pieredzi kriminālprocesos un ir apstiprināti Slovēnijas Republikas Tieslietu ministrijā
	Slovēnijas Literāro tulcotāju asociācija ⁶⁵²	Tulcotāji, kuri nodarbojas ar literāro tulkojumu	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► Pieejams dalībnieku saraksts
Somija	Tulkošanas industrijas profesionāļi ⁶⁵³	Profesionāli pieredzējuši tulcotāji un	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► Aptuveni 2 200 dalībnieki ► Pārstāv tulkus no privātā un valsts sektora
	Somijas tulku un tulcotāju asociācija ⁶⁵⁴	Tulki un tulcotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► Piedāvā dalībnieku meklēšanu ► Dalības maksa katru gadu (no 55 EUR līdz 140 EUR)
Spānija	Juridisko tulku un tulcotāju profesionālā asociācija ⁶⁵⁵	Tulki un tulcotāji, ar profesionālu pieredzi juridiskajā tulkošanā	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► Par dalībniekiem var kļūt indivīdi, kas ir Tieslietu ministrijas apstiprināti un nodarbināti kriminālprocesu ietvaros
	Katalonijas Zvērinātu tulku un tulcotāju asociācija ⁶⁵⁶	Zvērināti tulki un tulcotāji Katalonijas reģionā	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ► Bezpeļņas organizācija ► Piedāvā dalībnieku meklēšanu
Ungārija	Ungārijas Tulkojumu un atestācijas birojs ⁶⁵⁷	Sertificēti tulki un tulcotāji	Jā (asociēts dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> ► Nacionāla kompānija (Administratīvo lietu un tieslietu ministrijai pieder daļa šīs kompānijas) ► Piedāvā tulkojumu un atestācijas pakalpojumus
	Ungārijas Tulku un tulcotāju	Visi tulki un	Nē	<ul style="list-style-type: none"> ► Par dalībnieku var kļūt indivīds ar

⁶⁴⁷ Ilovak Association of Translators and Interpreters, <http://www.sapt.sk/en>

⁶⁴⁸ JTP Union, <http://www.jtpunion.org/spip/>

⁶⁴⁹ SSPOL <http://www.sspol.sk/index.php?s=main>

⁶⁵⁰ Association of Scientific and Technical Translators of Slovenia, <http://www.dztps.si/>

⁶⁵¹ Združenje stalnih sodnih tolmačev in pravnih prevajalcev Slovenije, <http://www.sodni-tolmaci.si/>

⁶⁵² Društvo slovenskih književnih prevajalcev, <http://www.dskp-drustvo.si/>

⁶⁵³ Käännösalan asiantuntijat KAJ, <http://www.kaj.fi/>

⁶⁵⁴ The Finnish Association of Translators and Interpreters, <http://www.sktl.fi/in-english/>

⁶⁵⁵ Asociación Profesional de Traductores e Intérpretes Judiciales y Jurados, <http://www.aptij.es/>

⁶⁵⁶ Associació de Traductors i Intèrprets Jurats de Catalunya, <http://www.atijc.com/>

⁶⁵⁷ Hungarian Office for Translation and Attestation, <http://www.offi.hu/en>

	Apvienības un to apraksts	Dalībnieki	EULITA dalībvalsts ⁶⁰²	Organizācijas apraksts
	asociācija ⁶⁵⁸	tulkotāji ar profesionālu pieredzi un visas fiziskas personas		<ul style="list-style-type: none"> profesionālo un starptautisko pieredzi Piedāvā dalībnieku sarakstu Bezpeļņas organizācija.
	Ungārijas asociācija ⁶⁵⁹ Tulkotāju	Profesionāli tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Ikgadējā dalības maksa ir aptuveni 20 EUR Piedāvā dalībnieku sarakstu
Vācija	Tulku un tulkotāju asociācija ⁶⁶⁰	Profesionāli un nodarbināti tulki un tulkotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Piedāvā tulku un tulkotāju pakalpojumus
	Federālā tulku un tulkotāju asociācija ⁶⁶¹	Tulki un tulkotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Piedāvā dalībnieku meklētāju Lielākā tulku un tulkotāju asociācija valstī Aptuveni 7 500 dalībnieki
	Zvērinātu asociācija ⁶⁶² tulkotāju	Zvērināti tulkotāji un tulki	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Lielākā zvērinātu tulku un tulkotāju asociācija valstī Piedāvā dalībnieku meklētāju
Zviedrija	Apstiprinātu tulku federācija ⁶⁶³	Zvērināti tulki un tulkotāji	Jā (pilntiesīgs dalībnieks)	<ul style="list-style-type: none"> Bezpeļņas organizācija Piedāvā dalībnieku meklēšanu
	Zviedrijas profesionālo tulku asociācija ⁶⁶⁴	Profesionāli un nodarbināti tulki un tulkotāji	Nē	<ul style="list-style-type: none"> Lielākā tulkotāju apvienība valstī Bezpeļņas organizācija Dalībniekiem piedāvā juridiskās konsultācijas un papildu apdrošināšanu Piedāvā dalībnieku meklēšanu

Tabula Nr. 55 Zvērināta vai sertificēta tulka un tulkotāja statusa iegūšana ES dalībvalstīs

	Tulku un tulkotāju statusi	Kritēriju noteicēji	Kritēriji un procedūra
Latvija	Nē	n/a	n/a
Apvienotā Karaliste	Nē	n/a	<ul style="list-style-type: none"> n/a
Austrija	Jā	Zvērinātu un sertificētu tiesu ekspertu un tiesu tulku federālais likums ⁶⁶⁵	<ul style="list-style-type: none"> Jāpiesakās pie rajona, kurā persona dzīvo vai strādā, tiesas prezidenta Indivīdam ar augstāko tulka vai tulkotāja izglītību, nepieciešama divu gadu profesionāla pieredze. Indivīdam bez augstākās tulka vai tulkotāja izglītības, nepieciešama piecu gadu profesionāla pieredze. Pēc pieteikuma apstiprināšanas, indivīdiem jānokārto eksāmens (maksā 400 EUR)
Beļģija	Jā	Beļģijas Tulku un tulkotāju kamera ⁶⁶⁶	<ul style="list-style-type: none"> Apstiprinājums no pilsētas pirmās instances tiesas. Nepieciešams nokārtot eksāmenu.⁶⁶⁷ Process un kritēriji atšķiras starp reģioniem un pilsētām.
Bulgārija	Jā ⁶⁶⁸	Bulgārijas tulku apvienība ⁶⁶⁹	<ul style="list-style-type: none"> Kritēriji nav noteikti Jānokārto eksāmens (maksā aptuveni 60 EUR)

⁶⁵⁸ Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete, <http://www.mfte.hu/docs/1/Bemutakoz%C3%A1s/>

⁶⁵⁹ Magyar Műfordítók Egyesülete, <http://muforditok.hu/>

⁶⁶⁰ Fachverband der Berufsübersetzer und Berufsdolmetscher, <http://www.aticom.de/>

⁶⁶¹ Federal Association of Interpreters and Translators, <http://www.bdue.de/indexen.php>

⁶⁶² VVU, <http://www.vvu-bw.de/cms/iwebs/default.aspx>

⁶⁶³ Föreningen Auktoriserade Translatorer, <http://www.aukttranslator.se/>

⁶⁶⁴ SFO, <http://www.sfoe.se/>

⁶⁶⁵ Instructions for Applicants, http://www.gerichtsdolmetscher.at/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=58&lang=en

⁶⁶⁶ CBTI, <http://www.cbti-bkvt.org/fr>

⁶⁶⁷ Examinations Sworn Translators, <http://www.cbti-bkvt.org/fr/joining/exams-sworn-translators>

⁶⁶⁸ Practice In Parts Of Europe On Sworn Translations, Notorisation And Apostille, http://ec.europa.eu/translation/LID/index.cfm?fuseaction=main.PublicationContent&PBL_ID=363

⁶⁶⁹ Заклети преводачи, <http://www.bgtranslators.org/index.php/%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%87%D0%B8>

	Tulku un tulcotāju statusi	Kritēriju noteicēji	Kritēriji un procedūra
Čehija	Jā	Likumdošana (Normatīvais akts par ekspertiem un tulkiem, Nr. 36/1967, § 3, paragrāfs 1 un § 4, paragrāfs 1)	Katram individuam, kas vēlas iegūt zvērināta tulka statusu nepieciešams atbilst izglītības īpašu instrukciju un profesionālās pieredzes kritērijiem. Īpašu instrukciju un profesionālās pieredzes kritēriji ir atkarīgi kādas ir indivīda zināšanas.
Dānija	Jā	Likums par valsts pilnvarotu tulku un tulcotāju (Nr. 181 25/03/1988) ⁶⁷⁰	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Augstākā izglītība tulkošanā, kādā valodā. ▶ Dānijas Tirdzniecības un uzņēmumu aģentūras atļauja⁶⁷¹
Francija	Jā	Chambre Régionale des Experts Traducteurs Assermentés d'Alsace ⁶⁷² Austrumu zvērinātu tulcotāju un zvērināto kamera ⁶⁷⁴	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Nodots tulka vai tulcotāja zvērests⁶⁷³ ▶ Jāpiesakās pie prokurora vai apelācijas tiesā ▶ Jānokārto eksāmens ▶ Jāreģistrējas, kā zvērinātam tulkam
Grieķija	n/a	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ n/a
Horvātija	Jā	Horvātijas profesionālo tiesu tulku asociācija ⁶⁷⁵	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jābūt augstākajai izglītībai vai arī atbilstoši dokumenti, kas apliecina C2 līmeņa valodas zināšanas ▶ Zināšanu pārbaudes eksāmens, kurā tiek pārbaudītas terminu zināšanas un juridiskās valodas pielietošanas prasmes ▶ Jāiziet asociācijas noteiktās apmācībās ▶ Nosūta pieprasījumu par statusa pieprasīšanu ▶ Pēc eksāmena un apmācību pabeigšanas tiek apstiprināts zvērināta tulka statuss
Igaunija	Jā	Likumdošana (Zvērinātu tulcotāju likums) ⁶⁷⁶	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jābūt augstākajai izglītībai ▶ Jāiesniedz pieteikums eksaminācijas komitejai un jāsgaida apstiprinājums par tiesībām uz eksāmena kārtošanu ▶ Jānokārto eksāmens ▶ Nedrīkst būt internacionāla sodāmība
Īrija	Nē	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ n/a
Itālija	Nē	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ n/a
Kipra	Jā	Preses un Informācijas birojs, Kipras leksīketu ministrija ⁶⁷⁷	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jāpiesakās izsludinātajam tulkojumam ▶ Jāpierāda savs profesionālā pieredze
Lietuva	Nē	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ n/a
Luksemburga	Jā	Luksemburgas Tieslietu ministrija ⁶⁷⁸	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jānosūta pieteikums Tieslietu ministrijai, pievienojot savu CV ▶ Jāpierāda vismaz piecu gadu profesionālā pieredze⁶⁷⁹
Malta	Nē	n/a	<ul style="list-style-type: none"> ▶ n/a
Nīderlande	Jā, tikai zvērināts tulcotājs	Nīderlandes tiesa ⁶⁸⁰	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jāpiesakās Nīderlandes tiesā ▶ Jānokārto eksāmens, kas apliecinātu valodas zināšanas
Polija	Jā	Polijas Tieslietu ministrija ⁶⁸¹	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Jābūt Polijas vai citas Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalsts iedzīvotājs ▶ Zina poļu valodu ▶ Nav ar iepriekšēju sodāmību

⁶⁷⁰ 181 of 25 March 1988. Act on State Authorised Translators and Interpreters, http://erhvervsstyrelsen.dk/file/249120/act_atate_authorized_translators.pdf

⁶⁷¹ Information about Danske Translatører, http://www.dtfb.dk/?mode=c_page&pageID=1574&parent_page_ID=0

⁶⁷² C.R.E.T.A., <http://www.creta-france.com/aboutus.html>

⁶⁷³ Turpat

⁶⁷⁴ Chambre des Experts-Traducteurs et Traducteurs Jurés de l'Est, <http://www.traducteursdelest.asso.fr/>

⁶⁷⁵ HSUST, <http://www.hsust.hr/o-udruzi/>

⁶⁷⁶ Sworn Translators Act, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/527122013001/consolide>

⁶⁷⁷ Certified translations, http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/translations_en/translations_en?OpenDocument

⁶⁷⁸ Expert judiciaire, http://www.mj.public.lu/professions/expert_judicaire/index.html

⁶⁷⁹ The Status of the Translation Profession in the European Union, http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/studies/translation_profession_en.pdf

⁶⁸⁰ Sworn translation, http://www.hollandtranslating.nl/engels/bedigging_eng.php

⁶⁸¹ Informacje dla osób pragnących uzyskać prawo do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego, <http://bip.ms.gov.pl/pl/rejestr-y-i-ewidencje/tlumacze-przysiegli/informacje-dla-osob-pragnacych-uzyskac-prawo-do-wykonywania-zawodu-tlumacza-przysieglgo/>

	Tulku un tulkotāju statusi	Kritēriju noteicēji	Kritēriji un procedūra
			<ul style="list-style-type: none"> ▶ Augstākā izglītība (kā minimums maģistra grāds vai tā ekvivalents) kādā no Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalstīm ▶ Nokārto eksāmenu, kas apliecina valodas zināšanas
Portugāle	Nē	n/a	▶ n/a
Rumānija	Jā	Rumānijas Tieslietu ministrijas ⁶⁸²	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Individam ir Rumānijas vai Eiropas Savienības pilsonība ▶ Bakalaura grāds tulkošanā (vai tā ekvivalents) ▶ Atbilstošs medicīniskais stāvoklis ▶ Nav iepriekšējās sodāmības
Slovākija	n/a	n/a	▶ n/a
Slovēnija	Jā (tiek izmantots nosaukums – tiesas tulks)	Slovēnijas Tieslietu ministrija ⁶⁸³	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Slovēnijas vai Eiropas savienības pilsonība ▶ Nav iepriekšējās sodāmības ▶ Augstākā izglītība tulkošanā
Somija	Nē	n/a	n/a
Spānija	Jā	Spānijas Ārlietu ministrija ⁶⁸⁴	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Eiropas Savienības pilsonība ▶ Augstākā izglītība tulkošanā ▶ Profesionālā pieredze un atbilstoša dokumentācija ▶ Jāiesniedz pieteikums Ārlietu ministrijai ▶ Jānokārto eksāmens
Ungārija	Jā	Ungārijas Administrācijas un Publiskās Tieslietu ministrija ⁶⁸⁵	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Augstākā izglītība ▶ Jāiesniedz pieteikums eksaminācijas komitejai ▶ Jānokārto tulka vai tulkotāja eksāmens (maksas par eksāmenu ir no aptuveni 1,6 EUR līdz 2,3 EUR)
Vācija	Jā	Prasības mainās atkarībā no reģiona ⁶⁸⁶ Piemēram, Bādene-Virtemberga ⁶⁸⁷	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ES vai Šveices pilsonis ▶ Pilngadīgs ▶ Atbilstošas personības iezīmes ▶ Veiksmīgi nokārtojusi valsts eksāmenu vai tā ekvivalentu
Zviedrija	Jā	Zviedrijas juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu aģentūras (Kammarkollegiet)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vismaz 18 gadus veca un tai nav atņemta rīcībspēja ▶ Nokārtojusi Kammarkollegiet organizētu eksāmenu ▶ Laba reputācija un tā ir citādi piemērota tulka/tulkotāja darbam

⁶⁸² Informații Privind Calitatea De Traducător Și Interpret Autorizat,

http://www.just.ro/Sectiuni/Informatiutile/interpretisitradoratori_22022013/tabid/2422/Default.aspx

⁶⁸³ Imenovanje, http://www.mp.gov.si/si/izobrazevanje_v_pravosodju_cip/sodni_tolmaci/imenovanje/

⁶⁸⁴ Traducción e Interpretación,

<http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/ServiciosAlCiudadano/OportunidadesProfesionalesFormacion/OportunidadesProfesionales/traduccioninterpretacion/Paginas/Inicio.aspx>

⁶⁸⁵ 7/1986. (June 26) MM Regulation the translator and interpreter of the conditions of qualification,

<http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?dbnum=1&docid=98600007.MM>

⁶⁸⁶ Zulassungsvoraussetzungen und Rechtsbehelfe, [http://www.justiz-](http://www.justiz-dolmetscher.de/voraussetzungen.jsp)

[dolmetscher.de/voraussetzungen.jsp](http://www.justiz-dolmetscher.de/voraussetzungen.jsp);jsessionid=869839B06265A2E5687D98044CBCC9B7

⁶⁸⁷ Zulassungsvoraussetzungen und Rechtsbehelfe, <http://www.justiz-dolmetscher.de/voraussetzungen.jsp>

5. Pielikums: Salīdzinošās analīzes tabulas

Tabula Nr. 56 Informācija par ES valstu tiesībām uz mutvārdu un rakstveida tulkojumu

Valsts	Normatīvie akti, kuros atbilstoši Direktīvas prasībām noteiktas personas tiesības uz tulkojumu	Normatīvajos aktos noteiktie kritēriji, kas tiek izmantoti, lai pārliecinātos par personas valodas zināšanām	Noteiktie tulkošanas ierobežojumi personas tikšanās laikā ar aizstāvi	Rakstveidā tulkojamo dokumentu apjoms
Igaunija	Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Igaunijas KPL	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	Ierobežojumi noteikti nav	Rakstveidā tulkojami vismaz šādi <u>dokumenti</u> : apsūdzības raksts, spriedums, aizturēšanas rīkojums, aresta orderis Ja tas nevar ietekmēt personas tiesības un taisnīgu lietas izskatīšanu, tulkojums var tikt sniegts mutvārdos
Slovākija	Personas tiesības uz tulka palīdzību noteiktas jau Slovākijas konstitūcijā Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Slovākijas KPL Lielākā daļa normu spēkā jau pirms Direktīvas ieviešanas	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	Ierobežojumi noteikti nav	Rakstveidā tulkojami vismaz šādi <u>dokumenti</u> : apsūdzība, lēmums par apcietinājuma piemērošanu, vienošanās par vainu un piemērojamo sodu, spriedums, lēmums par apelācijas sūdzību, lēmums par kriminālvajāšanas uzsākšanu Pēc personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, lūguma, procesa virzītājs var pieņemt lēmumu par vēl kāda cita dokumenta iztulkošanu rakstveidā
Čehija	Personas tiesības uz tulka palīdzību noteiktas jau Čehijas pamattiesību un pamatbrīvību hartā Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Čehijas KPL Lielākā daļa normu spēkā jau pirms Direktīvas ieviešanas	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	Ierobežojumi noteikti nav	Rakstveidā tulkojami vismaz šādi <u>dokumenti</u> : lēmums par kriminālvajāšanas uzsākšanu, lēmums par apcietinājuma piemērošanu, apsūdzības raksts, vienošanās par vainu un sodu, priekšlikums par sodu, spriedums, procesa virzītāja rīkojums, lēmums par apelāciju un lēmums par nosacītu kriminālvajāšanas pārtraukšanu Pēc personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, lūguma, procesa virzītājs var pieņemt lēmumu par vēl kāda cita dokumenta iztulkošanu rakstveidā
Somija	Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Somijas KPL un Somijas KIL Minēto likumu normas attiecībā uz	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos	Ierobežojumi noteikti nav	Rakstveidā tulkojami vismaz šādi <u>dokumenti</u> : apsūdzība, tiesas rīkojums, spriedums un citi svarīgi dokumenti vai to daļas, ja tas nepieciešams personas tiesību aizstāvībai

Valsts	Normatīvie akti, kuros atbilstoši Direktīvas prasībām noteiktas personas tiesības uz tulkojumu	Normatīvajos aktos noteiktie kritēriji, kas tiek izmantoti, lai pārliecinātos par personas valodas zināšanām	Noteiktie tulkošanas ierobežojumi personas tikšanās laikā ar aizstāvi	Rakstveidā tulkojamo dokumentu apjoms
	tiesvedības valodu papildina arī Somijas Valodas likums	gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams		Minētie dokumenti var tikt tulkoti mutvārdos, ja vien personas tiesību uz aizstāvību nodrošināšanai nav nepieciešams rakstveida tulkojums
Zviedrija	Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Zviedrijas KPL	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	ierobežojumi noteikti nav	Zviedrijas KPL nenosaka, kādiem dokumentiem ir jānodrošina rakstveida tulkojums, lēmumu pieņem procesa virzītājs Praksē rakstveidā tiek tulkota apsūdzība, spriedums, aizturēšanas rīkojums, dažkārt rakstveida pierādījumi un liecības Normatīvie akti nosaka, ka tulkojumu apjomam ir jābūt samērīgam
Austrija	Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Austrijas KPL Lielākā daļa normu spēkā jau pirms Direktīvas ieviešanas	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	ierobežojumi noteikti nav	Rakstveidā tulkojami vismaz šādi <u>dokumenti</u> : lēmums par apcietinājuma piemērošanu, apsūdzības raksts, spriedums Austrijas KPL 56. pants nosaka, ka, ja personai ir aizstāvis, tai var tikt sniegts tikai dokumenta kopsavilkuma tulkojums mutvārdos Personai ir tiesības lūgt dokumenta rakstveida tulkojumu, un, ja procesa virzītājs uzskata, ka dokuments ir būtisks personas tiesību nodrošināšanai un apsūdzības analīzei, tad dokumenta rakstveida tulkojums tiek nodrošināts
Vācija	Vācijas Federatīvās Republikas līmenī Direktīvas prasības tika ieviestas Vācijas TKA un Vācijas KPL Atsevišķas Direktīvas prasības ieviestas tā 16 federālo zemju līmenī	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	ierobežojumi noteikti nav	Rakstveidā tulkojami vismaz šādi <u>dokumenti</u> : aresta orderis, apsūdzības raksts, rīkojums par sodu un spēkā nestājušies tiesas spriedumi Ja personai ir aizstāvis, tai var tikt sniegts tikai dokumenta izraksta rakstisks tulkojums un nodrošināts minēto dokumentu pilns vai kopsavilkuma tulkojums mutvārdos
Nīderlande	Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Nīderlandes KPL	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs	ierobežojumi noteikti nav	Nīderlandes KPL nenosaka, kādiem dokumentiem ir jānodrošina rakstveida tulkojums, lēmumu pieņem procesa virzītājs

Valsts	Normatīvie akti, kuros atbilstoši Direktīvas prasībām noteiktas personas tiesības uz tulkojumu	Normatīvajos aktos noteiktie kritēriji, kas tiek izmantoti, lai pārliecinātos par personas valodas zināšanām	Noteiktie tulkošanas ierobežojumi personas tikšanās laikā ar aizstāvi	Rakstveidā tulkojamo dokumentu apjoms
		Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams		Praksē <u>rakstveidā tiek tulkota</u> apsūdzība, aresta rīkojums Rakstisko tulkojumu apjoms viena procesa ietvaros ir ierobežots līdz 2 500 vārdiem
Rumānija	Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Rumānijas KPL	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	ierobežojumi nav noteikti	Obligāts rakstveida <u>tulkojums jānodrošina</u> vismaz apsūdzībai (tulkojumu minoritātes valodā jānodrošina tikai tad, ja apsūdzētais to pieprasa) Citiem dokumentiem rakstveida tulkojums tiek nodrošināts pēc procesa virzītāja ieskatiem
Lietuva	Personas tiesības uz tulka palīdzību noteiktas jau Lietuvas Republikas konstitūcijā Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Lietuvas KPL	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	ierobežojumi nav noteikti Tomēr Lietuvas KPL precīzi nenosaka, ka šai personai ir tiesības uz tulka palīdzību tikšanās laikā ar aizstāvi	Obligāts rakstveida <u>tulkojums jānodrošina</u> tiesas spriedumam Lietuvas KPL tieši neparedz citu kriminālprocesa būtisko dokumentu tulkošanu rakstveidā
Īrija	Personas tiesības uz tulka palīdzību Īrijā nosaka Cilvēktiesību konvencija Ne Īrijas KPL, ne citi normatīvie akti nenosaka aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesības uz tulkojumu kriminālprocesā	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs	Personas tiesības uz tulka pakalpojumiem tikšanās laikā ar aizstāvi Īrijas normatīvajos aktos nav noteiktas	<u>Īrijas normatīvie akti neparedz</u> Direktīvā minēto būtisko dokumentu rakstveida iztulkošanu aizdomās turētai vai apsūdzētai personai
Itālija	Personas tiesības uz tulka palīdzību noteiktas jau Itālijas Republikas konstitūcijā Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Itālijas KPL	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Itālijas KPL nosaka, ka kamēr nav pierādīts, ka persona ir Itālijas pilsonis, ir uzskatāms, ka tā nesaprot itāļu valodu	ierobežojumi nav noteikti	Rakstveidā tulkojami vismaz šādi <u>dokumenti</u> : personas tiesību uzskaitījums, paziņojums par pirmstiesas izmeklēšanas pabeigšanu, rīkojums par nopratināšanu, apsūdzības raksts, galējais tiesas spriedums Personai ir tiesības ar pamatotu lūgumu vērsties pie tiesas, lai izprasītu arī citu dokumenta pilnu vai daļēju rakstveida tulkojumu, ja tas var palīdzēt apsūdzētajai personai izprast pret viņu vērstās

Valsts	Normatīvie akti, kuros atbilstoši Direktīvas prasībām noteiktas personas tiesības uz tulkojumu	Normatīvajos aktos noteiktie kritēriji, kas tiek izmantoti, lai pārliecinātos par personas valodas zināšanām	Noteiktie tulkošanas ierobežojumi personas tikšanās laikā ar aizstāvi	Rakstveidā tulkojamo dokumentu apjoms
				apsūdzības
Lielbritānija	Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Lielbritānijas Policijas likumā, Lielbritānijas KPL un Nacionālajā līgumā	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	Ierobežojumi noteikti nav	Tiesa pēc pieteikuma saņemšanas vai pēc tās pašas iniciatīvas var apsūdzētajam nodrošināt <u>jebkura dokumenta rakstveida tulkojumu</u> , izņemot, ja: <ul style="list-style-type: none"> ▶ dokumenta pilns vai daļējs rakstveida tulkojums nav nepieciešams apsūdzētai personai, lai tā saprastu pret viņu vērstās prasības ▶ apsūdzētā persona ir atteikusies no dokumenta rakstveida tulkojuma un tā saprot atteikšanās sekas
Polija	Direktīvas prasības ieviestas, veicot grozījumus Polijas KPL	Normatīvajos aktos kritēriji nav noteikti, lēmumu pieņem procesa virzītājs Tulku nodrošina visos gadījumos, kad vien tas ir nepieciešams	Ierobežojumi noteikti nav	Rakstveidā tulkojami vismaz šādi <u>dokumenti</u> : apsūdzības raksts ar tā papildinājumiem vai labojumiem, sūdzību raksti, apelācijas sūdzība, spriedums, lēmums par procesa izbeigšanu Ar apsūdzētā piekrišanu lēmumam par procesa izbeigšanu, ja tas nav pārsūdzams, var sniegt vien mutvārdu tulkojumu Polijas KPL nav iekļauti mehānismi, kas dotu iespēju apsūdzētajam pieprasīt kāda cita dokumenta tulkojumu

Tabula Nr. 57 Informācija par ES valstu tulkošanas darbu organizāciju

Valsts	Tulku/ tulcotāju piesaistes formas	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulcotāju reģistra esamība un izmantošana	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulcotāju reģistrā esošo tulku/ tulcotāju specializācija	Starpnieku izmantošana tulku/ tulcotāju piesaistē, ja ir ieviests tulku/ tulcotāju reģistrs
Igaunija	2 piesaistes formas: <ul style="list-style-type: none"> ▶ Štata tulki/ tulcotāji ▶ Ārpakalpojumu sniedzēji Štata tulki/ tulcotāju, galvenokārt, veic tulkojumus uz un no krievu	Vienots tulku/ tulcotāju reģistrs nav izveidots	NA	NA

Valsts	Tulku/ tulkošanas piesaistes formas	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulkošanas reģistra esamība un izmantošana	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulkošanas reģistrā esošo tulku/ tulkošanas specializācija	Starpnieku izmantošana tulku/ tulkošanas piesaistē, ja ir ieviests tulku/ tulkošanas reģistrs
	valodas (atsevišķos gadījumos uz un no angļu, vācu, franču, kā arī itāļu un spāņu valodām)			
Slovākija	Sertificēti tulki/ tulkošanas <u>no sertificētu tulku/ tulkošanas reģistra</u>	Ir izveidots sertificētu tulku/ tulkošanas reģistrs	Tulka / tulkošanas specializācijas jomas reģistrā nav norādītas	Tulka/ tulkošanas pieaicināšana notiek nepastarpināti, procesa virzītājs tieši sazinās ar reģistrā iekļauto tulku/ tulkošanas
Čehija	Sertificēti tulki/ tulkošanas <u>no sertificētu tulku/ tulkošanas reģistra</u>	Ir izveidots sertificētu tulku/ tulkošanas reģistrs	Tulka / tulkošanas specializācijas jomas reģistrā nav norādītas	Tulka/ tulkošanas pieaicināšana notiek nepastarpināti, procesa virzītājs tieši sazinās ar reģistrā iekļauto tulku/ tulkošanas
Somija	2 piesaistes formas: <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ārpalpojumu sniedzēji (juridiskas personas) ▶ Pašnodarbinātas personas 	Vienots tulku/ tulkošanas reģistrs nav izveidots	NA	NA
Zviedrija	Sertificēti tulki/ tulkošanas <u>no sertificētu tulku/ tulkošanas reģistra</u>	Ir izveidots sertificētu tulku/ tulkošanas reģistrs	Reģistrā norādītas 2 tulku specializācijas jomas: <ul style="list-style-type: none"> • tulks ar specializāciju tieslietās un • tulks ar specializāciju medicīnā Tulkošanas specializācijas jomas nav noteiktas	Tulka/ tulkošanas piesaistē tiek izmantoti ārpalpojumu sniedzēju pakalpojumi, kas izvēlēti publisko iepirkumu procedūru rezultātā
Austrija	2 piesaistes formas: <ul style="list-style-type: none"> ▶ Tulki/ tulkošanas <u>no sertificētu tulku/ tulkošanas reģistra</u> ▶ 12 štata tulki/ tulkošanas Austrijas Taisnīguma pakalpojumu aģentūrā (pilotprojekts) 	Ir izveidots sertificētu tulku/ tulkošanas reģistrs	Tulka / tulkošanas specializācijas jomas reģistrā nav norādītas	Tulka/ tulkošanas pieaicināšana notiek nepastarpināti, procesa virzītājs tieši sazinās ar reģistrā iekļauto tulku/ tulkošanas
Vācija	Tulki/ tulkošanas <u>no reģistriem</u> (katrā federālajā zemē savs)	Ir izveidots tulku/ tulkošanas reģistrs (katrā federālajā	Informācija nav pieejama	Tulka/ tulkošanas pieaicināšana notiek nepastarpināti, procesa virzītājs tieši sazinās ar reģistrā iekļauto tulku/

Valsts	Tulku/ tulkotāju piesaistes formas	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistra esamība un izmantošana	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistrā esošo tulku/ tulkotāju specializācija	Starpnieku izmantošana tulku/ tulkotāju piesaistē, ja ir ieviests tulku/ tulkotāju reģistrs
		zemē savs)		tulkotāju
Nīderlande	Zvērināti tulki/ tulkotāji <u>no zvērinātu tulku reģistra</u>	Ir izveidots zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistrs	Tulka / tulkotāja specializācijas jomas reģistrā nav norādītas	Tulka/ tulkotāja pieaicināšana notiek nepastarpināti, procesa virzītājs tieši sazinās ar reģistrā iekļauto tulku/ tulkotāju Izņēmums ir specifisks pakalpojums – steidzama mutiskā tulkošana pa telefonu, kura nodrošināšanā tiek izmantoti ārpakalpojumu sniedzēju pakalpojumi
Rumānija	Sertificēti tulki/ tulkotāji <u>no sertificētu tulku/ tulkotāju reģistra</u>	Ir izveidots sertificētu tulku/ tulkotāju reģistrs	Tulka / tulkotāja specializācijas jomas reģistrā nav norādītas	Tulka/ tulkotāja pieaicināšana pārsvarā notiek nepastarpināti, procesa virzītājs tieši sazinās ar reģistrā iekļauto tulku/ tulkotāju Tulkošanas aģentūru pakalpojumu (publisko iepirkumu procedūru rezultātā) tiek izmantoti tikai rakstveida tulkojumiem
Lietuva	2 piesaistes formas: ▶ Štata tulki/ tulkotāji ▶ Ārpakalpojumu sniedzēji Štata tulki/ tulkotāju, galvenokārt, veic tulkojumus uz un no angļu, vācu un franču valodas	Vienots tulku/ tulkotāju reģistrs nav izveidots	NA	NA
Trija	Sertificēti tulki/ tulkotāji <u>no sertificētu tulku/ tulkotāju reģistra</u>	Ir izveidots sertificētu tulku/ tulkotāju reģistrs	Informācija nav pieejama	Tulka/ tulkotāja piesaistē tiek izmantoti ārpakalpojumu sniedzēju pakalpojumi, kas izvēlēti publisko iepirkumu procedūru rezultātā un kuri iespēju robežās nodrošina sertificētu tulku/ tulkotāju pieejamību
Itālija	2 piesaistes formas: ▶ Štata tulki/ tulkotāji ▶ Ārpakalpojuma sniedzēji	Vienots tulku/ tulkotāju reģistrs nav izveidots	NA	NA

Valsts	Tulku/ tulkotāju piesaistes formas	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistra esamība un izmantošana	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistrā esošo tulku/ tulkotāju specializācija	Starpnieku izmantošana tulku/ tulkotāju piesaistē, ja ir ieviests tulku/ tulkotāju reģistrs
Lielbritānija	Ārpakalpojuma sniedzējs, kas iespēju robežās nodrošina sertificētu tulku/ tulkotāju izmantošanu pakalpojumu sniegšanā	Ir izveidots sertificētu tulku/ tulkotāju reģistrs	Tulka / tulkotāja specializācijas jomas reģistrā nav norādītas	Tulka/ tulkotāja piesaistē tiek izmantoti ārpakalpojuma sniedzēja pakalpojumi, kas izvēlēts publisko iepirkumu procedūru rezultātā un kas iespēju robežās nodrošina sertificētu tulku/ tulkotāju izmantošanu pakalpojumu sniegšanā
Polija	Zvērināti tulki/ tulkotāji <u>no zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistra</u>	Ir izveidots zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistrs	Tulka / tulkotāja specializācijas jomas reģistrā nav norādītas	Tulka/ tulkotāja pieaicināšana notiek nepastarpināti, procesa virzītājs tieši sazinās ar reģistrā iekļauto tulku/ tulkotāju

Tabula Nr. 58 Informācija par ES valstu tulku atbildību un tulkojuma kvalitāti

Valsts	Tulkojumu kvalitāte	Tulka atbildība	Tulka neatkarība	Tulka aizsardzība
Igaunija	lestādēs ir ieviesti kvalitātes kontroles mehānismi, piemēram, Igaunijas policijas vecākie tulki/ tulkotāji izlases kārtībā veic tulkojumu pārbaudi Igaunijas KPL paredz personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti Persona, kurai nodrošināms tulkojums, tiek informēta par tiesībām sūdzēties par tulkojuma kvalitāti	Tulki/ tulkotāji tiek informēti par atbildību saskaņā ar Igaunijas KPL, parakstot darba līgumus vai pirms katras procesuālās darbības	Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Igaunijas praksē netiek specifiski analizēti	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Igaunijas normatīvajos aktos nav regulēta
Slovākija	Tulku/ tulkotāju darba kvalitāti nodrošina tulku sertifikācijas mehānisms Persona, kurai nodrošināms tulkojums, tiek informēta par tiesībām sūdzēties par tulkojuma kvalitāti	Tulki/tulkotāji apliecina, ka izprot atbildību par nepatiesu tulkojumu sniegšanu, sniedzot zvērestu, tādēļ pirms katras procesuālās darbības Tulki/tulkotāji vairs netiek brīdināti Izņēmums ir <i>ad hoc</i> gadījumi, kad tulkošanai tiek pieaicinātas personas, kuras nav sertificēti tulki/ tulkotāji	Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Slovākijas praksē netiek specifiski analizēti	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Slovākijas normatīvajos aktos nav regulēta
Čehija	Tulku/tulkotāju darba kvalitāti	Tulki/tulkotāji apliecina, ka izprot	Tulku/ tulkotāju neatkarības	Tulku/ tulkotāju procesuālā

Valsts	Tulkojumu kvalitāte	Tulka atbildība	Tulka neatkarība	Tulka aizsardzība
	<p>nodrošina ar kvalifikācijas prasībām, kas tulkam/ tulkotājam jāizpilda, lai iekļūtu tulku/ tulkotāju reģistrā</p> <p>Čehijas KPL neparedz personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti</p> <p>Persona, kurai nodrošināms tulkojums, tiek informēta par tiesībām sūdzēties par tulkojuma kvalitāti</p>	<p>atbildību un pienākumus, sniedzot zvērestu, tāpēc katra procesa ietvaros tulks vairs netiek brīdināts par atbildību</p>	<p>jautājumi Čehijas praksē netiek specifiski analizēti</p>	<p>aizsardzība Čehijas normatīvajos aktos nav regulēta</p>
Somija	<p>Tulku/ tulkotāju darba kvalitāte tiek nodrošināta, nosakot konkrētas kvalifikācijas prasības ārpakalpojumu sniedzēju atlases iepirkumu dokumentācijā</p> <p>Somijas KPL un KIL neparedz personas tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti, taču tiek uzskatīts, ka šāda tiesība izriet no vispārējām aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesībām</p>	<p>Tulki pirms procesuālās darbības vai rakstveida tulkojuma veikšanas netiek brīdināti par atbildību, jo tiek uzskatīts, ka tā kā tulku atbildība ir noteikta likumā, tulki par šo atbildību jau ir informēti</p>	<p>Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Somijas praksē netiek specifiski analizēti</p>	<p>Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Somijas normatīvajos aktos nav regulēta</p>
Zviedrija	<p>Tulku/tulkotāju darba kvalitāti nodrošina tulku sertifikācijas mehānisms</p> <p>Persona, kurai nodrošināms tulkojums, tiek informēta par tiesībām sūdzēties par tulkojuma kvalitāti</p>	<p>Tulki/tulkotāji apliecina, ka izprot atbildību par nepatiesu tulkojumu sniegšanu, sniedzot zvērestu, tādēļ pirms tulkošanas uzsākšanas konkrētu procesuālo darbību ietvaros netiek brīdināti</p>	<p>Tulkam/tulkotājam ir pienākums atteikties no tulkošanas uzdevuma veikšanas, ja pastāv īpaši apstākļi, kas apdraud viņa objektivitāti un neatkarību</p>	<p>Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Zviedrijas normatīvajos aktos nav regulēta</p>
Austrija	<p>Tulku/tulkotāju darba kvalitāti nodrošina tulku sertifikācijas mehānisms</p> <p>Persona, kurai nodrošināms tulkojums, tiek informēta par tiesībām sūdzēties par tulkojuma kvalitāti</p>	<p>Austrijas normatīvie akti neparedz kriminālatbildību tulkiem, kuri veic tulkošanu kriminālprocesa ietvaros</p> <p>Tulks/ tulkotājs, kurš nav iekļauts Austrijas TM reģistrā, pirms tulkošanas darba uzsākšanas tiek informēts par tā tiesībām, pienākumiem un civiltiesisko atbildību, kas tulkam/ tulkotājam ir jāapstiprina ar zvēresta nodošanu</p>	<p>Procesa virzītāji izvairās no viena tulka/ tulkotāja piesaistīšanas vairākās procesa stadijās, tādējādi nodrošinot tulku/ tulkotāju objektivitāti un tulkojuma precizitāti</p>	<p>Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Zviedrijas normatīvajos aktos nav regulēta</p> <p>Praksē ir bijuši gadījumi, kad tulka drošības nodrošināšanai tulks tiek slepenībā transportēts uz tulkojuma nodrošināšanas vietu</p>

Valsts	Tulkojumu kvalitāte	Tulka atbildība	Tulka neatkarība	Tulka aizsardzība
Vācija	Tulku/ tulkotāju darba kvalitāti nodrošina katrā federālajā zemē noteiktā tulku/ tulkotāju sertifikācijas kārtība	Vācijas normatīvie akti paredz tulka kriminālatbildību par nepatiesu tulkojumu vai manipulēšanu ar apsūdzēto vai aizdomās turēto	Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Vācijas praksē netiek specifiski analizēti	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Vācijas normatīvajos aktos nav regulēta
Nīderlande	Tulku/tulkotāju darba kvalitāti nodrošina tulku sertifikācijas mehānisms Persona, kurai nodrošināms tulkojums, tiek informēta par tiesībām sūdzēties par tulkojuma kvalitāti	Tulki/tulkotāji apliecina, ka izprot savu atbildību, sniedzot zvērestu, tādēļ pirms tulkošanas uzsākšanas konkrētu procesuālo darbību ietvaros vairs netiek brīdināti Policija pieaicinātajiem sertificētajiem tulkiem papildu lūdz parakstīt konfidencialitātes apliecinājumu par konkrētu lietu	Nīderlandes policija veic pastiprinātas drošības pārbaudes tulkiem, kas piedalās noklausīto telefona sarunu tulkošanā Ja tiesas pieaicināts tulks/ tulkotājs ir veicis tulkošanu iepriekšējās procesuālajās stadijās, tad viņam ir pienākums par to informēt tiesu, jo vairumā gadījumu tiesneši dod priekšroku cita tulka/ tulkotāja pieaicināšanai, lai nodrošinātu neatkarību	Tulku/ tulkotāju aizsardzība tiek nodrošināta sekojošos veidos: <ul style="list-style-type: none"> tulku/tulkotāju reģistrā iekļautā kontaktinformācija ir pieejama tikai reģistrētiem lietotājiem tulku/tulkotāju nolīgšanai netiek izmantoti starpnieku pakalpojumi tulkiem tiek ieteikts neizpaust savu sadarbību ar tiesībsargājošajām institūcijām
Rumānija	Tulku/tulkotāju darba kvalitāti nodrošina tulku sertifikācijas mehānisms Rumānijas KPL nenosaka personas tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti	Sertificēti tulki/ tulkotāji tiek brīdināti par atbildību, iegūstot sertifikāciju, tomēr atsevišķos gadījumos tiesneši brīdina sertificētus tulkus/tulkotājus par atbildību arī katra konkrēta procesa ietvaros	Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Rumānijas praksē netiek specifiski analizēti	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Rumānijas normatīvajos aktos nav regulēta
Lietuva	Tulku/ tulkotāju darba kvalitāte tiek nodrošināta nepieciešamās prasmes un spējas iekļaujot štata tulku/ tulkotāju atlases prasībās un amatu aprakstos Lietuvas KPL neparedz kārtību, kādā persona, kurai ir tiesības uz tulkojumu, varētu realizēt savas tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti	Tiesas sēdes tulks tiek brīdināts par atbildību par atteikšanos sniegt tulkojumu, ja tam nav pamatots iemesls, un atbildību par apzināti nepatiesu vai nepareizu tulkojumu Tulkam pēc brīdinājuma par atbildību saņemšanas jānodod zvērests	Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Lietuvas praksē netiek specifiski analizēti	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Lietuvas normatīvajos aktos nav regulēta

Valsts	Tulkojumu kvalitāte	Tulka atbildība	Tulka neatkarība	Tulka aizsardzība
Īrija	Tulku/ tulkotāju darba kvalitāte tiek nodrošināta piesaistot Īrijas tulku un tulkotāju asociācijas sertificētos tulkus/ tulkotājus Īrijas normatīvie akti nesatur normas par tulkojuma kvalitāti kriminālprocesā Informācija par personas tiesībām sūdzēties nav pieejama	Nav informācijas par tulka brīdināšanu par atbildību Tulks/ tulkotājs, kurš izpauž sensitīvu informāciju, var tikt sodīts ar naudas sodu	Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Īrijas praksē netiek specifiski analizēti	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Īrijas normatīvajos aktos nav regulēta
Itālija	Normatīvie akti Itālijā nenosaka tulkojumu kvalitātes kritērijus vai kvalitātes kontroles mehānismus Persona, kurai nodrošināms tulkojums, tiek informēta par tiesībām sūdzēties par tulkojuma kvalitāti	Par tulka neierašanos uz noteikto uzdevumu tam var tikt piemērots cietumsods Par nekvalitatīvu tulkojumu vai apzināti nepatiesu tulkojumu var tikt piemērots cietumsods un/vai amata atņemšana	Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Itālijas praksē netiek specifiski analizēti	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Itālijas normatīvajos aktos nav regulēta
Lielbritānija	Tulku/ tulkotāju darba kvalitāte tiek nodrošināta, nosakot konkrētas kvalifikācijas prasības ārpakalpojumu sniedzēju atlases iepirkumu dokumentācijā Apsūdzētā persona tiek informēta par tiesībām mainīt tulku/ tulkotāju, ja tā sniegto pakalpojumu kvalitāte ir neapmierinoša	Kriminālprocesa ietvaros strādājošiem tulkiem/ tulkotājiem ir jāiegūst sertifikāts, kas apliecina, ka persona nav tikusi sodīta par krimināliem nodarījumiem	Atbilstoši Lielbritānijas normatīvajam regulējumam uz tiesas sēdi nozīmētais tulks nevar būt tas pats tulks, kas ir tulkojis policijā izmeklēšanas gaitā, kā arī tas pats tulks, kuru izmantoja apsūdzētā persona un viņas aizstāvis	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Itālijas normatīvajos aktos nav regulēta
Polija	Tulku/tulkotāju darba kvalitāti nodrošina ar zvērinātu tulku/ tulkotāju piesaisti no tulku/ tulkotāju reģistra Polijas KPL nenosaka personas tiesības sūdzēties par tulkojuma kvalitāti	Tulks var tikt aizstāts, ja tiek apšaubīta viņa uzticamība, objektivitāte vai citas svarīgas kvalifikācijas esamība	Tulku/ tulkotāju neatkarības jautājumi Polijas praksē netiek specifiski analizēti	Tulku/ tulkotāju procesuālā aizsardzība Polijas normatīvajos aktos nav regulēta

Tabula Nr. 59 Informācija par ES valstu tulkošanas izmaksām

Valsts	Mutiskā tulkojuma likme (EUR)	Rakstiskā tulkojuma likme (EUR)
Igaunija*	Policijas štata tulkiem (par 1 stundu): 6,00 Prokuratūras tulkiem (par 1 stundu): 5,63 – 6,25 Tiesas tulkiem (par 1 stundu): 5,00	Policijas štata tulkiem (par 1 lapu): 6,00 Prokuratūras tulkiem (par 1 lapu): 5,63 – 6,25 Tiesas tulkiem (par 1 lapu): 5,00
Slovākija	Slovāku un Čehu valoda (par vienu stundu): 13,28 Slovāku un citu ES valoda (par vienu stundu): 19,92 Slovāku un citu ne ES valoda (par vienu stundu): 23,24 Divas valodas, no kurām neviena nav Slovāku valoda (par vienu stundu): 25,56	Slovāku un Čehu valoda (par vienu stundu): 13,28 Slovāku un citu ES valoda (par vienu stundu): 19,92 Slovāku un citu ne ES valoda (par vienu stundu): 23,24 Divas valodas, no kurām neviena nav Slovāku valoda (par vienu stundu): 25,56
Čehija	Vidējais atalgojums (par vienu stundu): 12,69	Vidējais atalgojums (par vienu dokumenta lapu, 1800 rakstzīmes): 12,69
Somija	Par katru no pirmajām trim tulkošanas stundām ⁶⁸⁸ : 60,00 Par katru nākamo tulkošanas stundu: 80,00	Nav informācija
Zviedrija	Nesertificēts policijas tulks (par vienu stundu): 29,31 Nesertificēts tiesas tulks (par vienu stundu): 35,19	Nav informācija

⁶⁸⁸ Par pirmajām trim tulkošanas stundām Somijas normatīvajos aktos ir noteikta likme 180,00 EUR apmērā

Valsts	Mutiskā tulkojuma likme (EUR)	Rakstiskā tulkojuma likme (EUR)
	Sertificēts policijas tulks (par vienu stundu): 51,21 Sertificēts tiesas tulks (par vienu stundu): 60,69	
Austrija	Par pirmo tulkošanas pusstundu: 24,50 Par katru nākamo pusstundu: 12,40	Par 1000 rakstzīmēm: 15,20
Vācija	Vienlaicīgā tulkošana (par vienu stundu): 75,00 Secīgā tulkošana (par vienu stundu): 70,00	Par vienu rindu (līdz 50 rakstzīmēm): 1,55 – 1,85
Nīderlande	Tulkojums tieslietu iestādēs Eiropas valodās (par vienu stundu): 43,89 Tulkojums tieslietu iestādēs citu valstu valodās ar biežu lietojumu (par vienu stundu): 48,60 Tulkojums tieslietu iestādēs ar retu pielietojumu (par vienu stundu): 48,60 – 54,00	Tulkojums tieslietu iestādēs Eiropas valodās (par vienu stundu): 43,89 Tulkojums tieslietu iestādēs citu valstu valodās ar biežu lietojumu (par vienu stundu): 48,60 Tulkojums tieslietu iestādēs ar retu pielietojumu (par vienu stundu): 48,60 – 54,00
Rumānija	Par 1 tulkojuma stundu: 11,82	Par 1 tulkojuma lapu: 17,19
Lietuva	Nav informācijas	Nav informācijas
Īrija	Par pirmo tulkojuma stundu: 40,00 Par katru nākamo tulkojuma stundu: 20,00	Nav informācijas
Itālija	Par pirmo tulkojuma stundu:	Nav informācijas

Valsts	Mutiskā tulkojuma likme (EUR)	Rakstiskā tulkojuma likme (EUR)
	14,68 Par katru nākamo tulkojuma stundu: 8,15	
Lielbritānija	1. līmeņa tulkam/ tulcotājam (par 1 stundu): 28,01 2. līmeņa tulkam/ tulcotājam (par 1 stundu): 25,47 3. līmeņa tulkam/ tulcotājam (par 1 stundu): 20,37	Nav informācijas
Polija	Par vienu tulkojuma stundu: 9,00	Par tulkojumu no poļu valodas uz svešvalodu: 15,00 No svešvalodas uz poļu valodu: 5,50

*Igaunijas štata tiesu tulku/ tulcotāju likmes aprēķinātas, izmantojot vidējās mēneša algas un pieņemot, ka tulka/ tulcotāja darba mēnesī ir 160 stundas jeb 20 darba dienas.

Tabula Nr. 60 Informācija par Es valstu tulku/ tulcotāju profesionālo kvalifikāciju, zvērinātu tulku institūtu, profesionālajām apvienībām

Valsts	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulcotāju reģistra uzturētājs	Tulku/ tulcotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības / sertifikācijas pamatprasības	Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana / sertifikācijas atjaunošana	Tulku un tulcotāju asociācijas
Igaunija	NA	Ņemot vērā decentralizēto tulku/ tulcotāju darba organizāciju, arī štata tulku/ tulcotāju kvalifikācijas prasības atšķiras katrā kriminālprocesa īstenošanā iesaistītajā iestādē Policija: <ul style="list-style-type: none"> ▶ augstākā izglītība tulka/ tulcotāja specialitātē, valodās vai citā specialitātē vai ▶ vidējā izglītība kombinācijā ar valodas sertifikāciju, kas apliecina valodas prasmes vismaz C1 vai C2 līmenī 	Štata tulkiem/ tulcotājiem profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana netiek organizēta centralizēti Katra iestāde, kas algo tiesu tulkus/ tulcotājus, nodrošina ikgadējas kvalifikācijas paaugstināšanai apmācības	Igaunijas Tulku un tulcotāju asociācija ⁶⁸⁹ Apvieno kvalificētu un aktīvus tulkus un tulcotājus

⁶⁸⁹ Estonian Association of Interpreters and Translators, <http://www.ettl.ee/>

Valsts	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistra uzturētājs	Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības / sertifikācijas pamatprasības	Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana / sertifikācijas atjaunošana	Tulku un tulkotāju asociācijas
		<p>Prokuratūra:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ augstākajai izglītībai filoloģijā, valodās, tulka/ tulkotāja specialitātē vai ▶ vidējai vai augstākajai izglītībai citās specialitātēs kombinācijā ar iepriekšējo darba pieredzi <p>Tiesas:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ vēlama (bet ne obligāta) augstākā izglītība ▶ iepriekšējā darba pieredze ▶ nokārta rakstiskās tulkošanas iemaņu pārbaude 	savu iespēju robežās	
Slovākija	Slovākijas Tieslietu ministrija	<p>Persona tiek iekļauta reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ tai piemīt tiesībspēja un rīcībspēja ▶ tai nav iepriekšēja sodāmība ▶ tai ir augstākā vai speciālā izglītība tulkošanā ▶ Tā ir nokārtojusi speciālu (40h) kursu par juridiskiem jautājumiem ▶ tai ir vismaz 5 gadu praktiskā pieredze ▶ tā ir nokārtojusi attiecīgās valodas eksāmenu ▶ tās rīcībā ir resursi, lai veiktu noteiktos pienākumus ▶ pēdējo trīs gadu laikā tā nav tikusi izdzēsta no tulku reģistra sakarā ar kādu pārkāpumu un tai nav aizliegts veikt uzņēmējdarbību attiecīgajā profesijā ▶ tā ir nodevusi zvērestu 	Pēc iekļaušanas reģistrā tulku/ tulkotāju turpmākā kvalifikācija netiek pārbaudīta, nepārtraukta kvalifikācijas paaugstināšana ir sertificēta tulka/ tulkotāja pienākums	Slovākijas Tulku un tulkotāju asociācija ⁶⁹⁰ Apvieno kvalificētus tulkus un tulkotājus
Čehija	Čehijas Tieslietu ministrija	<p>Persona tiek iekļauta reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ augstākā izglītība lingvistikā (plus nokārtots kurss jurisprudencē – 1 semestris) vai augstākā juridiskā izglītība (plus nokārtots 3.līmeņa eksāmens tulkošanā – 	Pēc iekļaušanas reģistrā tulku/ tulkotāju turpmākā kvalifikācija netiek pārbaudīta, nepārtraukta kvalifikācijas	Čehijas Republikas Tiesu tulku kamera ⁶⁹¹ Apvieno zvērinātus tiesu tulkus/ tulkotājus

⁶⁹⁰ Ilovak Association of Translators and Interpreters, <http://www.sapt.sk/en>

⁶⁹¹ Komora soudních tlumočnicků České republiky, <http://www.kstcr.cz/>

Valsts	Sertificētu zvērinātu tulkotāju / tulkotāju reģistra / tulkotāju uzturētājs	Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības / sertifikācijas pamatprasības	Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana / sertifikācijas atjaunošana	Tulku un tulkotāju asociācijas
		<p>rakstiskajā vai mutiskajā)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ noklausīts tulku asociācijas rīkots 10h kurss par tulku atbildību, tulkošanas kvalitāti, tulkošanas kārtību un rakstiska tulkojuma noformēšanu ▶ 5 gadu darba pieredze, kas skaitāma no dienas, kad persona ir ieguvusi attiecīgo izglītību (personai arī jāpierāda darba pieredzes esamība un to, ka tā aktīvi pēdējos piecus gadus ir izmantojusi attiecīgo valodu) ▶ personai jābūt Čehijas vai citas ES dalībvalsts pilsonim vai jāuzrāda pastāvīgās uzturēšanās atļauja ▶ persona nedrīkst būt krimināli sodāma 	paaugstināšana ir sertificēta tulka/ tulkotāja pienākums	
Somija	NA	<p>Šobrīd tulku/ tulkotāju pakalpojumi tiek piesaistīti izmantojot ārpalpojumu sniedzēju pakalpojumus, kuru kvalifikācijas prasības ir noteiktas atsevišķi katrā iepirkuma procedūrā.</p> <p>Somijā šobrīd tiek plānots ieviest sertificētu tulku/ tulkotāju reģistru, tajā iekļaujot tulkus/ tulkotājus, kas atbilst šādām kvalifikācijas prasībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ augstākā izglītība tulka/ tulkotāja specialitātē un kursi 30 – 60 ECT kredītpunktu apjomā tiesu tulkošanas jomā vai ▶ augstākā izglītība tiesu jeb juridiskā tulkotāja specialitātē <p><i>Detalizētas kvalifikācijas/ sertifikācijas pamatprasības uz pētījuma sagatavošanas brīdi nav izstrādātas</i></p>	<p>Šobrīd tulku/ tulkotāju pakalpojumi tiek piesaistīti izmantojot ārpalpojumu sniedzēju pakalpojumus</p> <p>Par tulku/ tulkotāju kvalifikācijas paaugstināšanu atbild darba devējs – ārpalpojumu sniedzējs</p> <p>Tā kā sertificētu tulku/ tulkotāju reģistra izveide uz pētījuma sagatavošanas brīdi ir plānošanas stadijā, tad sertifikācijas atjaunošanas prasības vēl nav izstrādātas</p>	Somijas tulku un tulkotāju asociācija ⁶⁹² Apvieno tulkus un tulkotājus
Zviedrija	Zviedru juridisko, finansiālo un administratīvo pakalpojumu	<p>Persona tiek iekļauta reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ persona ir vismaz 18 gadus veca un tai nav atņemta rīcībspēja; 	<p>Tulka/ tulkotāja sertifikācija ir spēkā 5 gadus</p> <p>Ja pēc šī termiņa notecējuma tulks/ tulkotājs pierāda</p>	Zviedrijas profesionālo tulku asociācija ⁶⁹³ Apvieno kvalificētus un nodarbinātus tulkus un

⁶⁹² The Finnish Association of Translators and Interpreters, <http://www.sktl.fi/in-english/>

⁶⁹³ SFO, <http://www.sfoe.se/>

Valsts	Sertificētu / zvērinātu tulkotāju reģistra / tulkotāju reģistra uzturētājs	Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības / sertifikācijas pamatprasības	Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana / sertifikācijas atjaunošana	Tulku un tulkotāju asociācijas
	aģentūra (<i>Kammarkollegiet</i>)	<ul style="list-style-type: none"> ▶ persona ir nokārtojusi <i>Kammarkollegiet</i> organizētu eksāmenu ▶ personai ir laba reputācija un tā ir citādi piemērota tulka/tulkotāja darbam 	pietiekama darba apjoma veikšanu un par viņu nav saņemtas sūdzības, atkārtots eksāmens personai nav jākāro	tulkotājus
Austrija	Austrijas reģionālās tiesas (16 reģistri, katrs savā reģionālajā tiesā)	<p>Persona tiek iekļauta reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ persona nedrīkst būt iepriekš krimināli sodīta ▶ Austrijas pilsonība nav obligāta, bet jāpierāda, ka persona dzīvo Austrijā ▶ universitātes diploms tulkošanā un divu gadu profesionālai pieredze ▶ gadījumā, ja personai nav universitātes diploma, tad nepieciešama vismaz 5 gadu profesionālai pieredze 	<p>Sertificēta tulka/ tulkotāja statuss personai tiek piešķirts uz pieciem gadiem</p> <p>Pēc šī perioda, tulkam/ tulkotājam tas ir jāatjauno, pierādot savu profesionālo pieredzi</p>	<p>Austrijas Zvērinātu tiesu tulkotāju asociācija⁶⁹⁴</p> <p>Apvieno zvērinātus tiesu tulkus un tulkotājus</p>
Vācija	Federālo zemju reģionālās tiesas (katrā federālajā zemē savs reģistrs)	Lai persona tiktu iekļauta konkrētās federālās zemes reģistrā, personai ir jāatbilst attiecīgās federālās zemes normatīvajos aktos noteiktajai kvalifikācijai un jāiesniedz pieteikums attiecīgajā Vācijas Federālās Republikas ministrijā	Tulka/ tulkotāja sertifikācijai nav noteikta pārkvalifikācija, t.i. tulks/ tulkotājs reģistrā tiek iekļauts uz nenoteiktu laiku, un tulka izslēgšana var notikt tikai būtisku pārkāpumu vai personas nāves gadījumā	<p>Federālā tulkotāju asociācija⁶⁹⁵</p> <p>Apvieno profesionālus tulkus un tulkotājus no visām Vācijas federālajām zemēm</p>

⁶⁹⁴ Austrian Association of Certified Court Interpreters, <http://www.gerichtsdolmetscher.at/>

⁶⁹⁵ Federal Association of Interpreters and Translators, <http://www.bdue.de/indexen.php>

Valsts	Sertificētu / zvērinātu tulku/ tulkotāju reģistra uzturētājs	Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības / sertifikācijas pamatprasības	Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana / sertifikācijas atjaunošana	Tulku un tulkotāju asociācijas
Nīderlande	Nīderlandes Zvērinātu tulku un tulkotāju sertifikācijas birojs	<p>Persona tiek iekļauta reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ laba reputācija un pienācīga attieksme pret tulka/tulkotāja darbu (kuru apliecina izraksts no Nīderlandes Sodreģistra par sodāmības neesamību, ja persona dzīvo Nīderlandē vairāk kā 5 gadus, vai no izcelsmes valsts līdzvērtīgas institūcijas, ja persona dzīvo Nīderlandē mazāk kā 5 gadus) ▶ avota valodas un mērķa valodas zināšanas ▶ avota valodas kultūras un mērķa valodas kultūras pārzināšana ▶ rakstiskās tulkošanas prasmes tulkotājam un mutiskās tulkošanas prasmes tulkam (ja persona nevar uzrādīt vismaz bakalaura līmeņa diplomu tulkošanas jomā, tad pretendents jānokārto mutiskās vai rakstiskās tulkošanas eksāmenu) 	<p>Zvērināta tulka/ tulkotāja sertifikācija ir spēkā piecus gadus</p> <p>Ja pēc šī termiņa notecējuma tulks/ tulkotājs pierāda pietiekamu darba apjoma veikšanu un par viņu nav saņemtas sūdzības, atkārtotu eksāmenu nav jāliek</p>	<p>Tiesas tulku un juridisko tulkotāju asociācija⁶⁹⁶</p> <p>Apvieno tulku un tulkotājus, kas specializējušies juridiskajā valodā</p>
Rumānija	Rumānijas Tieslietu ministrija	<p>Persona tiek iekļauta reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ personai jābūt Rumānijas vai citas ES vai EEA valsts vai Šveices pilsonim ▶ personai jābūt bakalaura vai līdzvērtīgam grādam, kas pierāda, ka persona pārvalda mērķa valodu, vai jāiesniedz apliecinājums, ka persona ir pabeigusi vidusskolu, kurā apmācība bija veikta mērķa valodā, vai personai jābūt Kultūras ministrijas atzītai par profesionālu juridisko tekstu tulku ▶ personai jābūt piemērotai no medicīniskā viedokļa ▶ persona nedrīkst būt krimināli sodīta 	<p>Pēc iekļaušanas reģistrā tulku/ tulkotāju turpmākā kvalifikācija netiek pārbaudīta</p>	<p>Rumānijas tulkotāju asociācija⁶⁹⁷</p> <p>Apvieno kvalificētus tulkus un tulkotājus</p>
Lietuva	NA	Informācija nav pieejama	Štata tulkiem/ tulkotājiem	Lietuvas konferenču

⁶⁹⁶ SIGV, <http://www.sigv-vereniging.nl/>

⁶⁹⁷ Asociația Traducătorilor Din România, <http://www.atr.org.ro/>

Valsts	Sertificētu / zvērinātu tulkotāju reģistra / tulkotāju uzturētājs	Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības / sertifikācijas pamatprasības	Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana / sertifikācijas atjaunošana	Tulku un tulkotāju asociācijas
			profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana netiek organizēta centralizēti Katra iestāde, kas algo tiesu tulkus/ tulkotājus, nodrošina ikgadējas kvalifikācijas paaugstināšanai apmācības savu iespēju robežās	tolku asociācija ⁶⁹⁸ Apvieno kvalificētus tulkus un tulkotājus
Īrija	Īru tulkotāju asociācija	Persona tiek iekļauta reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām: <ul style="list-style-type: none"> ▶ ir asociācijas biedrs ▶ vismaz 5 gadu darba pieredze profesionāla tulka vai tulkotāja amatā darbā ar valodas kombināciju, kurā persona vēlas saņemt tulkojumu sertificēšanas atļauju (valodas kombinācija – 1 oriģinālvaloda un 1 mērķa valoda, sertifikāts dod iespēju tulkot tikai vienā tulkošanas virzienā) ▶ nokārtoti asociācijas noteikti pārbaudījumi 	Pēc iekļaušanas reģistrā tulkotāju turpmākā kvalifikācija netiek pārbaudīta, nepārtraukta kvalifikācijas paaugstināšana ir sertificēta tulka/ tulkotāja pienākums saskaņā ar ētikas kodeksu	Īrijas Tulku un tulkotāju asociācija ⁶⁹⁹ Apvieno kvalificētus tulkus un tulkotājus, kā arī tulkošanas birojus
Itālija	NA	Itālijā arī nav izstrādātas vienotas vadlīnijas / tulkotāju sarakstu izveidei, kā arī profesionālās kvalifikācijas pamatprasībām Lai iekļūtu tiesas tulkotāju sarakstā Romas rajona tiesā, tulkam/ tulkotājam ir nepieciešama: <ul style="list-style-type: none"> ▶ augstākā izglītība valodu tulkošanā ▶ itāļu valodas sertifikāts ▶ pamatzināšanas Itālijas KPL un ▶ profesionālās pieredzes apraksts un pierādījumi Lai kļūtu par štata tulkotāju Tieslietu ministrijā vai Iekšlietu ministrijā, personai ir jākārt ministriju noteiktie iekšējie eksāmeni	Štata tulkotājiem/ tulkotājiem Itālijā netiek piedāvāti kursi vai apmācības profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai	Itālijas Juridisko tulkotāju asociācija ⁷⁰⁰ Apvieno kvalificētus tulkus un tulkotājus, kas specializējušies juridiskajos tekstos

⁶⁹⁸ Asociācija, <http://vertejuasociacija.lt/apie-mus/asociacija/>

⁶⁹⁹ Irish Translators' and Interpreters' Association, <http://www.translatorsassociation.ie/>

⁷⁰⁰ Associazione Italiana Traduttori e Interpreti Giudiziari, <http://www.interpretigiudiziari.org/>

Valsts	Sertificētu / zvērinātu tulkotāju / tulkotāju reģistra uzturētājs	Tulku/ tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības / sertifikācijas pamatprasības	Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana / sertifikācijas atjaunošana	Tulku un tulkotāju asociācijas
Lielbritānija	Nacionālā tulku un tulkotāju reģistrs (organizācija, kas izveidota reģistra uzturēšanai)	<p>Reģistrā var pieteikties jebkurš Anglijā dzīvojošs tulks vai tulkotājs no 18 gadu vecuma, kas izpilda kvalifikācijas prasības kādai no biedra lomām</p> <p>Pilna laika biedrs:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Valodu Institūta diploms Publiskā Servisa Tulkošanā apliecība Sabiedriskā Servisa Tulkošanā vai Metropoles Policijas tests vai līdzvērtīgs tulkošanas kvalifikācijas diploms ▶ vismaz 400 stundu darba pieredze Anglijā sabiedrisko pakalpojumu tulkošanā <p>Pagaidu biedrs:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Valodu Institūta diploms Publiskā Servisa Tulkošanā / apliecība Sabiedriskā Servisa Tulkošanā vai Metropoles Policijas tests vai līdzvērtīgs tulkošanas kvalifikācijas diploms VAI kvalifikācija iegūta angļu valodā ar vismaz 2 tulkošanas elementiem ▶ var pieteikties bez iepriekšējas darba pieredzes VAI 400 stundu darba pieredze Anglijā sabiedrisko pakalpojumu tulkošanā <p>Retas valodas biedrs:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kembridžas angļu valodas tests vai līdzvērtīga kvalifikācija un gada pārskats ar pierādījumiem par kursa Nepārtraukta Profesionālā Attīstība dalību attiecīgajā valodā ▶ vismaz 100 stundu darba pieredze Anglijā sabiedrisko pakalpojumu tulkošanā (pieredze tiek ikgadēji pārskatīta) 	<p>Nacionālā tulku un tulkotāju reģistrs biedram katru gadu ir jāatjauno savs statuss</p> <p>Ja biedrs neatjauno trīs mēnešu laikā no termiņa beigām, statuss tiek anulēts</p>	<p>Nacionālais tulku un tulkotāju reģistrs⁷⁰¹</p> <p>Apvieno kvalificētu publiskā sektora tulkus un tulkotājus</p>
Polija	Polijas Tieslietu ministrija	<p>Persona tiek iekļauta reģistrā, ja tā atbilst šādām prasībām:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ir Polijas, ES, EEZ vai Eiropas Brīvās Tirdzniecības Līguma dalībvalsts pilsonis 	<p>Pēc iekļaušanas reģistrā tulku/ tulkotāju turpmākā kvalifikācija netiek pārbaudīta, nepārtraukta kvalifikācijas</p>	<p>Zvērinātu un specializētu tulkotāju sabiedrība⁷⁰²</p> <p>Apvieno zvērinātus un</p>

⁷⁰¹ NRPSI, <http://www.nrpsi.org.uk/>

⁷⁰² TEPIS, <http://www.tepis.org.pl/index.php>

Valsts	Sertificētu zvērinātu tulkotāju uzturētājs	/ tulku/ reģistra Tulku/ sertifikācijas tulkotāju profesionālās kvalifikācijas pamatprasības / pamatprasības	Profesionālās paaugstināšana / atjaunošana kvalifikācijas sertifikācijas	Tulku un asociācijas tulkotāju
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ pilnībā pārvalda poļu valodu ▶ pilnībā pārzina likumā noteiktos pienākumus ▶ iepriekš nav sodīta par noziegumu, kas izdarīts ar nodomu, finanšu noziegumu vai jebkādu nodarījumu pret ekonomisku darījumu drošību ▶ ieguvusi augstāko izglītību un maģistra grādu kādā no pirmajā punktā minētajām valstīm ▶ ir nokārtojusi eksāmenu rakstveida un mutvārdu tulkošanā no poļu valodas uz mērķa valodu un otrādi 	paaugstināšana ir sertificēta tulka/ tulkotāja pienākums	aktīvus tulkus un tulkotājus